

ARTHROPODA Latreille, 1829 {artråpåda} "Leddjur" (>1055 gen., >2275 sp., inkl. maritima insekter & tusenfotingar)

[Gr. *arthron* = skarv, led + Gr. *pous*, genit. *podos* = fot]

Segmenterade, schizocoela djur, med externt skelett & ledade extremiteter på vissa eller alla segment; skelettet tjänar bl.a. till fästpunkt för kroppsmuskulaturen. Skelettet består i princip ytterst av en epikutikula av lipoproteinnatur, ev. med ett yttre vaxlager. Innanför finns ytterligare två lager, exo& endokutikulan, vilka består av protein-kitin-komplex. Hos fr.a. **Crustacea** sker ofta en kompletterande inlagring av oorganiska salter, huvudsakligen kalciumkarbonat i form av kalcit ev. med en liten andel amorft kalciumkarbonat i exo& ytterdelen av endokutikulan. Spår av vaterit har undantagsvis påträffats. Härdning av kutikula-delar sker bl.a. via regelbunden anordning av protein/kitin, delvis via garvning av de kollagenliknande proteinerna i epi& exokutikulan medelst fenoler, t.ex. kinon. Dorsal kutikula benämns tergum [L. *tergum* = rygg] (N.B. ej homologt med den liklydande benämningen för ett kalkplatt-par hos rankfotingar) medan ventral kutikula kallas sternum [L. *sternum* = bröst].

CHELICERIFORMES Schram, 1978 {keliserifärmes, tjeliserifärmes} (≥35 g., ≥100 sp.)

[Taxon *Chelicerata* Heymons, 1901 + L. *forma* = skepnad]

Huvudsakl. terrestra, men ≈2267 sp. marina. Kropp i regel delad i 2 grunddelar (tagmata), prosoma resp. opisthosoma. Prosoman saknar antenner men har i regel 6 par uniram extremiteter, varav de första är s.k. chelicerer (tångförsedda).

CHELICERATA Heymons, 1901

{kelikeráta, tjeliseráta} (≥25 g., ≥80 sp.)

[Gr. *chele* = klo, kluven, delad + Gr. *keras*, genit. *keratos* = horn]

Cheliceriformes utan 'proboscis' (snabel) eller äggben.

MEROSTOMATA Woodward, 1866

{merástámata} (1 g., 1 sp.)

[Gr. *meros* = lår + Gr. *stoma*, genit. *stomatos* = mun]

Akvatiska, gälförsedda **Chelicerata**. Detta taxon anses numera förlegat, enär de fossila gigantiska eurypteriderna, som inräknades i gruppen, ej längre anses närstående.

XIPHOSURA Latreille, 1802 {ksifásóra} "Dolksvansar" (1 g., 1 sp.)

[Gr. *xiphos* = svärd + Gr. *oura* = svans, stjärt]

Enda recenta **Merostomata**-gruppen, kännetecknad av att opisthosoman är uppdelad i 2 regioner, en främre, bred mesosoma & en bakåtriktad smal metasoma ('svansen'). Totalt finns en recent familj (**Limulidae** Zittel, 1885), 3 recenta släkten med inalles 4 arter, varav blott arten nedan finns i Atlanten. Övr. släkten (*Tachypleus* Leach, 1819 (2 arter: *T. tridentatus* Leach, 1819 & *T. gigas* (O.F. Müller, 1785) (Syn.: *T. hoeveni* Pocock, 1902 [hedrar Jan van der Hoeven, 1801–68, holländsk herpetolog])) & *Carcinoscopus* Pocock, 1902 (1 art: *C. rotundicauda* (Latreille, 1802)) påträffas längs kusterna av Japan, Indonesien, Filippinerna, Malaysia, Thailand & Indien. Arterna lever fr.a. av mollusker, men är omnivora, så äv. andra djur och t.o.m. alger kan slinka ner. Juveniler äter mest mygglarver, små annelider, etc.

Limulus O.F. Müller, 1785 [n. cons. Op. 104, ICZN] (1 sp.) [L. *limulus* = lite sned el. skev < L. *limus* = sned, sidlänges]

polyphemus (Linnaeus, 1758) [n. cons. Op. 320, ICZN] {límolos pålyfémos}

[Gr. myt. *Polyphemos*: den kyklop som Odysseos råkade ut för]

D:0->200, F:gråaktig, L:drygt 60 (♀) (♂♂:na blir ej fullt så stora), SB-MB, S Öster.-Katt.-Skag.-Nord. Nordamerikansk ostkustart (Maine-Yukatan), som värtid leker längs Delaware-buktens sandstränder. Befruktade ägg deponeras i dm-djup fuktig sand; utveckling utan metamorfos med ett pelagiskt stadium på ≈5 veckor. Livslängd: 14–19 år. Enstaka Nordeuropeiska fynd kan sannolikt tillskrivas hitförsel via sjöfarande. Temp. ≥12°C (vintertid ≥5°C) & salinitet ≥5‰ önskas.

ARACHNIDA Lamarck, 1801

{araknída} "Spindeldjur" (≥25 g., ≥80 sp.)

[Gr. *arachne* = spindel < Gr. myt. *Arachne*: lydsk jungfru som lärt vävnadskonsten av Athena; över den beundran hennes hantverk åtnöt bland frygiska nymfer yvdes hon så att hon djärvdes tävla med sin lärarinna, vilken då sönderslet hennes vävna & bankade henne i huvudet med skytteln, varvid hon harmades & hängde sig & förvandlades av Athena till en spindel]

I huvudsak terrestra djur försedda med trakéer. Extremitet-paret efter chelicererna, de s.k. pedipalperna, ofta ombildade på olika sätt. Av 11 stora subtaxa saknas 7 helt i Skandinavien. Jämte kvalster finnes här blott lockespindlar, pseudoskorpioner & spindlar (**OPILIONES** Sundevall, 1833). **PSEUDOSCORPIONIDA** Latreille, 1825 och **ARANAE** Clerck, 1758 (publicerad året innan, men ICZN föreskrev att 'Aranei Suecicae' av assessor Carl Alexander Clerck, 1709–65, var alltför viktigt att fränses, så i nomenklatur-sammanhang anses hans verk ha utkommit samtidigt med Linné's 'Systema Naturae', ed. 10, 1 jan., 1758), delvis med maritima / marina företrädare även hos oss, ehuru *Neobisium maritimum* (Leach, 1812), Europas mest havsstrandbundna pseudoskorpion, påträffas blott vid egentliga Atlantkusten, men i Skandinavien finns fr.a. *Chthonius tetrachelatus* (Preyssler, 1790) i viss mån i havsstrandsmiljöer. Ej saltvattenlevande maritima kvalster & övriga spindeldjur har här negligerats, ity gränsdragning mellan miljöbundna & gästpelande arter är svår. (Svenska spindlar är föga giftiga, fränsett nyetablerade *Latrodectus mactans* (Fabricius, 1775) 'svarta änkan', vars latrotoxin kan vara letalt). **UROPYGI** Thorell, 1882 (gisselskorpioner), **AMBLYPYGI** Thorell, 1883, **SCHIZOMIDA** Petrunkevitch, 1945, **PALPIGRADI** Thorell, 1883 (mycket små & rara jordlevande djur; de 3 senaste ordi har benämnts **PEDIPALPI** Latreille, 1806) ihop, **SOLIFUGAE** Sundevall, 1833 (skorpionspindlar) & **RICINULEI** Thorell, 1892, saknas ju helt i Skandinavien.

ACARI(DA) Leach, 1817 (Sundevall, 1833)

{akári, akarída} "Kvalster" (≈25 g., ≈80 sp.)

[Gr. *akari* = en slags kvalster]

Små, stundom mikroskopiska, spindeldjur med prosoma & opisthosoma sammansmälta (d.v.s. t. skilln. fr. egentliga spindlar så saknar de 'midja'); i regel med 4, stundom dock blott 3 eller 2 par gångben. Två superordi (åtskilda av hur benen fäster mot kroppen): **PARASITIFORMES** Reuter, 1909 (Syn.: **GAMASIFORMIDA** Leach, 1815 / – höftkvalster (svensk benämning); 4 subordi, men blott **MESOSTIGMATA** Canestrini, 1891 (dit bl.a. det ökända bipara-

sitiska *Varroa* Oudemans, 1904 [Marcus Terentius Varro, 116–23 f. Kr., Roms då lärdeste person, (om biodling i *Res rusticae*)] – främst *V. destructor* Anderson & Trueman, 2000. hör; > 8000 arter i världen) & IXODIDA Leach, 1815 (fästingar – 12 sv.:a arter, men > 850 i världen) är företrädare i Sverige, medan 2 artfattiga ordi saknas) & ACARIFORMES (sv. benämn. lårkvalster). Den första superorden, inrymmer en del terrestert havsstrandslevande el. parasitiska former, ehuru ej välkända i Skandinavien. De blir ≤1.5 mm långa, är vita – bruna & har sköldar el. plattor på kroppen – stundom blott en på dorsalsidan – samt en tydlig huvudregion med långa pedipalper & chelicerer samt kan förekomma i stora aggregationer. Rent marina former hör dock till den sista överordningen. Totalt omfattar Acari ≈40000 beskrivna arter, men egentligt antal kan vara det 10-dubbla.

ACARIFORMES Zakhvatkin, 1952

{akarifärmlia} (≈20 gen., ≈60 sp.)

[Gr. akari: (se ovan) + L. forma = skepnad]

Kropp täckt av en sköld, carapax. Segmentering ej urskiljbar, men en fära mellan de sammansmälta tagmata kan finnas. Med 3 ordningar, varav maritima arter av de svarta – mörkbruna CRYPTOSTIGMATIDA G. Canestrini, 1891 (Syn.: ORIBATIDA Hammen, 1968 – svensk benämning pansar-, möss-, eller hornkvalster; i regel svamphyfsätare i förna eller bland bladverk, men några få är anpassade för akvatiskt liv), vilka antingen är matta och läderaktiga eller sklerotiserade och glänsande, ej är välkända i Skandinavien.

PROSTIGMAT(ID)A Kramer, 1887

{pråstigmáta} (≥12–14 gen., ≥46–60 sp.)

[Gr. pro= innan, framför + Gr. stigma, genit. stigmatos = udd]

Ett enda par stigmata (öppningar till trakéerna) finnes, lokaliserat till mundelarnas närhet. Med ett 30-tal överfamiljer & drygt 130 familjer, dock blott nedanstående i marin miljö. S.k. spinn och gallkvalster hör till gruppen liksom dvärgkvalster och de flesta flesta färskvattenkvalstren. De flesta är små och halvhyalint vitaktiga, men flera stora arter i röda, gröna el. gula färgmönster finns & maximistorlek är 16 mm.

Halacaridae Murray, 1877 {halakáride} "Havskvalster"

(13–16 gen., 60–75 sp.)

[Gen. *Halacarus* < Gr. hals = hav + Gr. akari: (se ovan)]

Kropp ≤1.5 mm lång, med 4 (undantagsvis 6) dorsala & 4 ventrala el. laterala plattor, vilka kan vara sammansmälta, reducerade el. helt försvunna. Bentiska. Karnivorer (stora pedipalper), herbivorer (mkt små pedipalper) såväl som parasiter finns inom fam.:n. Dr. Ilse Bartsch fann vid Bonden utanför Gullmarn 27 arter i grov sand mellan 5 & 25 m djup, varav 2 obeskrivna (*Anomalohalacarus septentrionalis* Bartsch, 1991 & *Camactognathus borealis* Bartsch, 1991) & 4 för Nordsjö-omr. nya arter (*Coloboceras longiusculus* Trouessart, 1889, *Copidognathus magnipalpus* (Police, 1909), *Actacarus obductus* Bartsch, 1977 & *Lohmannella multisetosa* Bartsch, 1986).

Halacarinae Murray, 1877 (Viets, 1927)

{halakaríne} (≈7 gen., 36–50 sp.)

En av 6 marina subfamiljer i våra hav. Storlek: 0.3–1.5 mm. Med tydliga 4-segmenterade palper. (Den grön-svarta gruppen *Rhombognathinae* Viets, 1927, som blir 0.28–0.5 mm – företrädd av ett drygt dussin arter i våra hav, är herbivorer och har mycket små palper och den i våra vatten blott med ett par enstaka arter företrädda, ännu mindre – blir blott 0.1–0.15

mm långa – *Actacarinae* Viets, 1939 likar mycket den senare gruppen men saknar okularsköldar, d.v.s. de båda laterodorsala plattorna). Första benparet är ej modifierat till griporgan (via klor på yttre leden & en kraftig tagg på näst yttre) som hos *Simognathinae* Viets, 1927, (med blott en skandinavisk art), vilka blir 0.5–0.6 mm långa & vars palper består av blott 3 segment. Palperna hos *Halacarinae* är fästade ventralt under gnathosoman (snytesregionen), ej dorsalt, danande ett griporgan ihop med delar av huvudet, som hos de 0.75–1 mm långa *Lohmannellinae* Viets, 1927, i våra hav representerad av tre arter av släktet *Lohmannella* Trouessart, 1901 [Hans Lohmann, 1863–1933, disputerade 1889 på halacarider i Kiel, skrev 1893 en delrapport om plankton från den tyska Plankton-expeditionen, upptäckte existensen av nanoplankton & blev så småningom zoologiprof. i Hamburg och föreståndare för Zoologiska Muséet därstädes)]. Några huvudsakl. limniska subfamiljer förekommer även.

Thalassarachna Packard, 1871 (13–15 sp.)

Syn.: *Halacarellus* Viets, 1927

[Gr. thalassa = havet + Gr. arachne = spindel]

[Gr. hals = hav + Gr. akari: (se ovan) + L. -ellus :dim.suffix]

Den 4-segmenterade palpen har ett borst på 3:e segmentet; den ventrala främre epimeralplattan (närmast bakom gnathosoman) ej är delad i två sidoplattor; 1:a benparets 4:e segment är tydligt kortare än det 3:e och 5:e.

basteri (Johnston, 1836) {talassarákna básteri}

[Job Baster, 1711–75, skrev bl.a. 'Opuscula Subseciva', Harlem 1762]

D: 0–≈150, F: rödel. brunaktig, L: 0.13, HB-SB-MB (huvudsakl. fytalart), Öster. (Finska viken)-Bohus.-Nord. Karaktäriseras av att den främre dorsalplattan är tydligt spetsig framtill.

ASTIGMAT(ID)A G. Canestrini, 1891

{astigmatída} (≥1 gen., ≥1 sp.)

[Gr. a-: negationsprefix + Gr. stigma, genit. stigmatos = udd]

Respirationssystemet saknar stigmata och trakéer. Gasutbyte sker genom den sklerotiserade kroppsväggen. Högst 0.8 mm långa, vita – blekbruna med mycket korta pedipalper. Kropp utan sköldar men med mycket långa hår. Jämte nedanstående fam. finns littoralarter av *Acaridae* Latreille, 1802 (skabbkvalster). Till denna subordo hör likaså diverse skabbkvalster hos djur (t.ex. *Sarcoptes scabiei* (Linné, 1758) – 'skabbkvalstret' samt *Desmodex folliculorum* (Simon, 1842) – ett långsmalt hårsäckskvalster av samma släkte som det som orsakar rävsckabb, hos *Homo* – som äv. angripes av en snarlik, men kortare art *D. brevis* Akbulatova, 1963), dammkvalster i mattor & annan inredning & olika arter av s.k. or, t.ex. *Acarus siro* (Linnaeus, 1758) – det vita mjöloret el. det långhåriga ostoret *Tyrophagus casei* (Linnaeus, 1758), vilket ger sig till känna via en gråaktig beläggning av kvalster, gamla hudar och feces på bebodda ostars yta.

Hyadesiidae Halbert, 1915 {hyadesíide} (1 gen., 1 sp.)

Kropp förhållandevis kraftigt sklerotiserad, med långa epicoxala borst. Bentiska algivorer. Blir blåaktiga när de rensas i mjölksyra.

Hyadesia Mégnin, 1889 (1 sp.)

[Gr. myt. Hyas, pl. Hyades: Atlas döttrar, vilka sörjde sig till döds när brodern Hyas under jakt sönderslets av ett vildsvin, varefter de sattes på himlen som sju stjärnor i konstellationen oxen]

fusca (Lohmann, 1896) {hyadésia föska}

[*L. fuscus* = brun, mörk, daskig]

D: littoralt, F: brunröd – röd, L: 0.05, HB (hällkarsbunden fytalart, bland *Enteromorpha* spp.), Öster.-Bohus.-Nord.

PYCNOGONIDA Latreille, 1810 {pyknågånida}

= **PANTOPODA** Gerstaecker, 1863 {pantåpåda "Havsspindlar" (9–11 gen., 13–17 sp.)

[Gr. *pan*, genit. *pantos* = all, alla + Gr. *pous*, genit. *podos* = fot]

Marina, spindelliknande arthropoder med opisthosoma reducerad till en liten svansliknande, osegmenterad rest. Prosoma uppdelad i en segmenterad 'mellankropp' m. 4–6 segment, vart & ett försett med ett gångbenspar, samt framför denna ett 'huvud', proximalt försett med framåtriktad snabel (proboscis) samt lateralt med ≤ 3 par extremiteter (chelicerer, palper & äggben), av vilka dock några el. i extremfall alla kan ha bortreducerats inom vissa taxa & el. kön. Fr.a. i Antarktis finns både penta- & hexamera släkten (10 resp. 12-beningar), men inhemska arter har 4 gångbenspar. De har 9 leder rymmande förgreningar från tarm & gonader, vilka ej ryms i den lilla kroppen. Lederna kallas inifrån & ut coxa 1–3, femur, tibia 1–2, tarsus, propodus & (terminal) klo (samt parallellt m. denna ofta även en el. flera mindre biklor). Bentiska cnidarioverer (en uddafamilj är främst bryozoovor). De flesta arter är rätt små. Icke förty kan flera djuphavsformer ha en ej föraktlig benspannvidd, ty *Colossendeis* Jarzynsky, 1870 *melancholicus* Stock, 1975 [Gr. *melaina* = svart + Gr. *chole* = galla] t.ex. 41 cm (huvudgen. inom *Colossendeidae* Hoek, 1881, ≈ 68 arter + 4 övr. gen., varav *Hedgpethia* Turpaeva, 1973, har ≈ 12 , ngt mindre spp. + 1 gen m. ≈ 11 spp. + 2 monogeneriska spp.) & en sydatlantisk art av *Colossendeis*-art har rekordbenspannvidd av 70 cm. Av ≈ 10 fam. omnämns alla företrädda i våra hav nedan. Världsfaunan omfattar ≈ 1160 recenta spp.

Pycnogonidae {pyknågånide} (1 gen., 1–2 sp.)

Karaktäriseras av avsaknad av både palper & chelicerer och att de relativt tjocka benen ej är längre än sammanlagda kroppslängden t. skilln. fr. *Endeidae*, där benen är ca dubbelt så långa som kroppen. Skagerraks enda art av denna familj, den ≤ 3 mm långa *Endeis* Philippi, 1843 [Gr. *endeos* = saknande, behövande] *spinosa* (Montagu, 1808) skiljs från den närmast vid Stavanger funna, ≤ 6 mm långa *E. charybdaea* (Dohrn, 1881) [Gr. myt. *Charybdis*: dotter till Gaia & Poseidon, som höll till vid en klippa nära Messina. Zeus omdanade henne till ett monster, som kastades i havet sedan hon stulit av den boskap, som Herakles i sin tur stulit från Geryon. Hon fortsatte att ställa till ohägn genom att svälja stora mängder havsvatten, inklusive det som sögs med av fasta föremål – fartyg, manskap etc. – från havsytan] genom att gångbenens biklor är < hälften så långa som huvudklorna, men $\geq$ hälften så långa hos den senare.

Pycnogonum Brünnich, 1764 {pyknågånöm} (1–2 sp.)

[Gr. *pyknos* = kompakt, tät, solid + Gr. *gonia* = hörn, led, vinkel / (auktorn, dansken Morten Thrane Brünnich, 1737–1827, var först zoolog, men blev efterhand mineralog)]

littorale (Ström, 1762) {littåråle}

[*L. littoralis* = havsstrandstillhörig < *L. litus*, *littus* = havsstrand]

D: 0.5–1000, F: gulvit – brun, L: 1.8 (♀) (♂ ej lika stor), Benspannvidd: 3, HB-SB (lever huvudsakl. av havsanemoner – t.ex. *Urticina felina* & *Metridium senile* – larven dock på *Clava multicornis*), Kielbukten-Öres.-Bohus.-Nord. Ljusskygg. Jämfört med den vid Bergen & norrut, på djupare

bottnar (i regel ≥ 150 m djup) levande, $\leq$ ca 1 cm långa *P. crassirostris* G.O. Sars, 1888, så är artens snabel något tillspetsad & opisthosoman är ej rundad baktill. Hos *P. littorale* ligger dessutom de angränsande benens inre del nära kroppen så tätt vid varandra att de inre bendelarna nästan berör varandra, medan avståndet mellan angränsande ben hos *P. crassirostris* är ca 50% av benens inre vidd. (Släkter har globalt ≈ 69 arter).

Pycnogonum littorale

Nymphonidae Wilson, 1878 {nymfånide} (1–2 sp., ≈ 12 sp.)

Karaktäriseras av att både chelicerer och (5-ledade) palper finnes samt att de sista har tydliga saxar, t. skilln. fr. fam. *Acheliidae* Wilson, 1881, vilkens palper dessutom är 8–9 ledade. Vår enda art av den sista familjen, den ≤ 2 mm långa *Achelia* Hodge, 1864 *echinata* Hodge, 1864, ätande *Flustra foliacea* och likaså har observerats på *Bugula turbinata* & *Scrupocellaria reptans*, har palper med 8 leder liksom den närmast fr. Helgoland kända, ≤ 1.5 mm långa *A. laevis* Hodge, 1864, men kroppens lateralutskott är taggiga, t. skilln. fr. *A. echinata*, som tycks bl.a. vara allmän runt Persgrunden. Den närmast från Ö Albion kända, ≤ 2 mm långa *A. longipes* Hodge, 1864 har palper med 9 segment. Den sista arten har setts på exemplar av bryozon *Flustrellidra hispida* växande på rödalgen *Gigartina stellata* [Gr. *gigarton* = druv-kärna], men tros äta små algsporofyter, som sitter på mossdjuret. I Aug. 2009 sågs vid Sörgrund, Sotenäset ett förmodat litet exemplar av den fr. England kända *A. hispida* Hodge, 1864

Nymphon J.C. Fabricius, 1794 {nymfon} (≈ 10 sp.)

[Gr. *nymphon* = brudkammare]

Ögontapp välutvecklad, ej rudimentär som hos det närmast vid V Norge företrädda släktet *Boreonymphon* G.O. Sars, 1888 (med globalt 4 och *Nymphon* med ≈ 259 arter).

brevirostre Hodge, 1863 {breviråstre}

Syn.: *rubrum* Hodge, 1865

[*L. brevis* = kort (= ej lång) + *L. rostrum* = snyte, nos, näbb / *L. ruber*, neutr. *rubrum* = röd / (auktorn, George Hodge, 1833–71, en affärsman från Seaham Harbour, Durham inspirerades till marint fältarbete av den gode vännen, skrapnings-kollegen och prästen i trakten A.M. Norman (q.v.). Hodge skrev flera artiklar om havsspindlar och gjorde pionjärarbeten på marina kvalster)]

D: 0–4 (60), F: hyalin – rödaktig, L: 0.7, Benspännvidd: 3.5, HB (bl. hydroider, gärna *Dynamena*), ? S Öster.-Öres.-Bohus.-Nord. Fam.:s taxonomi är besvärlig, men arten tillhör en grupp ej tydligt ludna arter, vars ögontapp är tydligt tillspetsad (sedd frameller bakifrån). Gångbenens propodall (som klon ledar mot) är längre än tarsleden (leden närmast innanför). Längs innerkanten av propodusleden finns basalt 3–5 större taggar. Exemplar som utanför dessa taggar hade en liten extra tagg (jämte enstaka små hår) fördes fordom till *N. rubrum*, medan de som saknade denna tagg kallades *N. brevirostre*. Palpens yttre segment är dubbelt så långt som det näst yttre t. skilln. fr. förhållandet hos den eljest liknande, närmast från Bergen kända, ≤4 mm långa *N. gracile* Leach, 1814, där de är lika långa. *N. gracile* äter mossdjuret *Bowerbankia imbricata*. Enbart sublittoralt lever däremot den ≤1 cm långa *N. mixtum* Krøyer, 1844–45, vars tarser skiljer sig från föregående arters tarser genom att vara tydligt längre än propodi. Ett par från Skag. & V Norge kända arter, ≤12 mm långa *N. hirtum* J.C. Fabricius, 1794 [L. *hirtus* = grovt hårig, grovhuggen] och *N. spinosissimum* (Norman, 1894) skiljer sig genom att vara tydligt ludna. Dessutom är gångbenens tarsled högst hälften så lång som propodus, hos *N. hirtum* är tarslederna lika breda som långa & chelicerernas hand har parallella sidor medan hos den ≤9 mm långa *N. spinosissimum* är de dubbelt så långa som breda & chelicerernas hand blir bredare utåt. Liksom följande sublittoralarter är deras ögontapp ej spetsig upptill. Hos den västnorska, ≤6 mm långa *N. longitarse* Krøyer, 1844–45 är gångbenens tarser nästan dubbelt så långa som propodi, medan tarserna är obetydligt längre än propodi hos de båda följande arterna. Av dessa har den ≤7 mm långa *N. leptochelus* G.O. Sars, 1888 ett terminalt palp-segment som är tydligt kortare än det subterminala, medan det terminala segmentet är minst lika långt som det subterminala hos den ≤15 mm långa *N. stroemii* Krøyer, 1844–45 [se *Terebellides stroemi* rörande Strøm, som redan 1762, kallade denna art *Phalangium marinum*] (Syn.: *N. gracilipes* Heller, 1875). Sistnämnda art är den mest allmänna av större havsspindlar i Kosterområdet djupare delar. Den har en benspännvidd om ca 1 dm. Bioluminescens från första benparets distala segment har registrerats från *N. gracile*. Äggbärande *N. brevirostre* har i Bohuslän observerats under mars & april.

Ammotheidae Dohrn, 1881 {ammåteide} (2 gen., 4 sp.)

[Gen. *Ammothea* < Gr. *amma* = knut, knop + Gr. *thea* = vy, syn]

Chelicerer finnes men palper saknas. Äggbenen har 5–6 leder (är försedda med en kort terminal led) och finns blott hos ♂♂, medan ♀♀ saknar äggben. Ögontappen sitter ovanför snabelns bas t. skilln. fr. förhållandet hos inhemska arter av **Anoplodactylidae** Fry, 1978, där den sitter på en förlängning framför snabelns bas. Dessutom är biklor stora & dorsalt placerade hos **Ammotheidae**, (men små & lateralt placerade – el. bortreducerade – hos **Anoplodactylidae**). Den vid Bohuslän allmänna, ≤1.5 mm långa *Anoplodactylus* (Wilson, 1878) *petiolatus* (Krøyer, 1844) [Gr. *an(h)oplos* = obehäpnad + Gr. *daktylos* = finger / neo-L. *petiolatus* = försedd med liten fot, stjätkad] har små lateralt placerade biklor t. skilln. fr. den ≤1 mm långa *A. pygmaeus* (Hodge, 1864) (Syn.: *A. exiguus* (Dohrn, 1881)), hos vilken de bortreducerats. Likaså är *A. petiolatus*' cephalon längre än brett men bredare än långt hos *A. pygmaeus*, vilken har ett hår utgående från apex på de taggliga utskotten på ovasidan av mellankroppens lateralförlängningar, medan slika hår saknas hos *A. petiolatus*, som är känd fr. *Scrupocellaria reptans* (Bryozoa), men påstås äta både *Obelia geniculata* & *Dynamena pumila*, men tycks fr.a.

predera på *Hydractinia echinata*. Japanska *Ammothea hilgendorfi* (Böhm, 1879) [Franz Martin Hilgendorf, 1839–1904, tysk zoolog, som arbetade med afrikanska dekapoder] har ofrivilligt spridits till såväl Neapel som Southampton, men dess spridningsförmåga utan human hjälp är synnerl. begränsad. (*Ammothea* har ≈38, *Anoplodactylus* ≈133 globala arter).

Phoxichilidium Milne Edwards, 1840

{fåksikilidiom} (2 sp.)

[Gen. *Phoxichilus* < (Gr. *phoxos* = avsmalnande, uddig + Gr. *cheilos* = kant, läpp, bräm) + Gr. *-idion*: dimin.suffix]

Snabel framåtriktad, ej som hos *Eurycyde* Schiöde, *in* Rink, 1857 *hispidus* (Krøyer, 1844–45) [Gr. *eurys* = bred, vid + Gr. *kydos* = ära, ryktbarhet] ventralt bakåtvikt, (arktisk art, påträffad sydvärt t. V Norge). (Globalt 12 *Pholichilidium*-arter).

tubulariae Lebour, 1945 {tobolárie}

[Gen. *Tubularia*: (de lever bland och av dessa hydroider)]

D: 0–?, F: blekt halmgul, L: 0.17; (benen 3–4 ggr så långa), HB (bland Tubulariidae), Bohus.-S Nord. Opisthosoman ('svansen') är ca dubbelt så lång som sista segmentets laterallutskott medan den är ungefär lika lång som detta hos den ≤3 mm långa *P. femoratum* (Rathke, 1799) [L. *femur* = lår + L. *-atum* = -utrustad], vilken påträffas bland och äter av allehanda anthoathecata hydroider. Det är oviss huruvida *P. tubulariae* är en god art eller en variant av *P. femoratum*.

Callipallenidae Hilton, 1942

{kallipallénide} (3 gen., 3–5 sp.)

Chelicerer finns men palper saknas. Båda könen har äggben med 10 leder (har flera korta terminala leder).

Callipallene Flynn, 1929 {kallipalléne} (≈1 sp.)

[Gr. *kallos* = skönhet + gen *Pallene* Johnston, 1836, non Dejean, 1821 < *Pallene*: makedonisk halvö, där slaget mellan olympiska gudar & giganter ägde rum; (auktorn prof. Theodore Thomson Flynn, 1883–1968, aktiv vid Queens Univ., Irland, dit han kommit 1831 fr. Tasmanien, där sonen Errol Leslie Thomson Flynn, 1909–59, föddes & växte upp innan han blev känd som filmaktör)]

Har biklor, t. skilln. fr. *Pseudopallene* Wilson, 1878 (Syn.: *Cordylochele* G.O. Sars, 1888). Den ≤4 mm långa *P. circularis* (H. Goodsir, 1842), en av släktets 2 Skag.-arter, är rar i djupare algregionen längs svenska västkusten & den ≈8 mm långa *P. longicollis* (G.O. Sars, 1888) finns djupt i Skag. (Globalt har *Callipallene* 33 & *Pseudopallene* 20 arter)

brevirostris (Johnston, 1837) {breviråstris}

[L. *brevis* = kort (= ej lång) + L. *rostrum* = snyte, nos, näbb]

D: littoralt ner till några 10-tals meter, F: hyalin (med vita benleder), L: 0.5, HB (bland alger & hydroider), Bohus.-Nord. Tycks vara allmän vid t.ex. Persgrunden, så måhända trivs den bäst i områden med låg sedimentation. Gångbenens propodi har böjd insida. Biklor minst 2/3 gånger så långa som klorna. Hos den nedom ≈85 m vid Bergen påträffade *C. phantoma* (Dohrn, 1881), som har propodi med rak insida, är biklor högst hälften så långa som klorna. Den har ej heller vitbandade ben och förekommer väsentligt djupare.

CRUSTACEA Brünnich, 1772

{krostásea} "Kräftdjur" (>700 g., >1500 sp.)

[L. *crustaceus* = skalförsedd]

Med få undantag av kvatiska och därmed som regel gälförsedda arthropoder, vars cephalon (huvud), förutom den presegmentala delen (acron), är hopsatt av 5 segment, vilka i regel bär extremiteter: 1. antennulae (innervation & ontogeni tyder på att dessa ej är homologa med efterföljande utskott & egentligen således ej är extremiteter), 2. antennae, 3. mandibulae, 4. maxillulae, 5. maxillae. Bakom huvudet följer en flersegmental del, vilken vanl. är uppdelad i 2 subregioner: thorax & abdomen. Kroppens sista (post-abdominala) segment kallas telson. Thoracala extremiteter (gångben) kallas thoracoel. pere(i)opoder & abdominala benämns pleopoder (simfötter). De senare kan ofta vara helt eller delvis försvunna hos vissa subtaxa. Om simfötter finns, kan de jämte simning brukas för att bära ägg / ungar, underhålla vattenströmmar, etc. Det bakre (hos Amphipoda de 3 sista) pleopod-paret /-paren kallas uropoder p.g.a. avvikande utseende & funktion. Extremiteter är flerledade & i grunden birama (2-grenade). Antennulae & antennae består var av en kraftigare basal del, pedunkeln och en (eller ett par) tunnare, yttre delar flagell (& biflagell). Som exempel på hur en mera typisk extremitet är uppbyggd är ett thorakalben en lämplig utgångspunkt. Deras basala del består inifrån & ut av 3 leder: *precoxa*, *coxa* & *basis*. I thoracal-regionen kan *coxae* hos vissa taxa ibland ha speciella utskott, *epipoditer*, i regel med gälfunktion. Från *basis* utgår klyvfotens båda grenar, *endo* & *exopoditen*, ehuru den senare hos många taxa har bortreducerats. *Endopoditens* leder inifrån & utåt benämns *ischium*, *merus*, *carpus*, *propodus* & *dactylus*. En *pereiopod* vars yttre leder saknar gripfunktion kallas *enkel*, men om *dactylus* kan fällas helt in mot en *propodal* gripkant, bildande en s.k. *klosax*, sägs vara *subchelat*. Finns däremot ett fast utskott på *carpus* el. *propodus*, mot vilket *dactylus* kan verka likt en *saxskänkel* (t.ex. en *krabbel*. *hummer*-'klo') är *pereiopoden* *chelat*. En *pereiopod* som är försedd med *klosax* (*subchelat*) eller *sax* (*chelat*) kallas *stundom gnathopod*.

Beteckning '**Entomostraca**' O.F. Müller, 1785 lever ännu i viss mån kvar som ett praktiskt samlande namn på alla grupper av 'lägre' kräftdjur, d.v.s. icke-**Malacostraca**. Förutom nedan redovisade högre taxa finnes den så sent som 1981 på Bahamas upptäckta, marintrogllobionta mångsegmenterade klassen **Remipedia** med fåtaliga (11 beskrivna spp.), några cm långa arter, samt den marina bentiska detritivora klassen **Cephalocarida** med ≈9 st., ≤4 mm långa, likaså långsmala arter från sydligare hav. Av nedan redovisade högre grupper tycks **Branchiopoda** uppvisa primitiva drag som ställer dem vid sidan av övriga kräftdjur. **Maxillopoda** tycks ej vara en monofyletisk grupp, så kanske vore det ärligare att redovisa varje av denna grupps högre deltaxa (*Thecostraca*, *Tantulocarida*, *Branchiura*, *Pentastomida*, *Mystacocarida*, *Copepoda*) som grupper likställda med **Ostracoda**, **Remipedia**, **Cephalocarida** & **Malacostraca**, men indelningen nedan följer den som är gängse i de flesta textböcker, ehuru med **Ostracoda** separerade från **Maxillopoda**, enär musselkräftorna tycks vara tydligt avskilda från grupperna i den senare gruppen. Således bör kräftdjuren primärt delas in i **Branchiopoda** & övr. kräftdjur och de senare i 10 olika huvuddelar enligt ovan. Kräftdjurens färg är fr.a. pigmentbunden. Främst är det karotenoider av olika slag, som kommer via födan, fr.a. diverse alger som är betydelsefulla i detta sammanhang. Det vanligaste av dessa pigment är *asthaxanthin*, som är rött, men i regel är bundet till något protein och därvid blir

t.ex. antingen blåeller grönaktigt, beroende på vilka proteiner som är inblandade. Om bindningen mellan protein & pigment bryts, t.ex. genom värme, så blir pigmentet fritt och demonstrerar sin röda färg, något som alla som kokat kräftdjur känner till. Totalt omfattar världsfauunan ≈55360 (≈44950 marina) arter.

BRANCHIOPODA Latreille, 1817

{brankiåpåda} (4–5 marina gen., 6–7 sp.)

[Gr. *branchia* = gälar + Gr. *podos*, genit. *podos* = fot]

Ursprungligen med talrika segment, ehuru sekundära reduktioner kan ha skett. Inga extremiteter på bakre segment. Antennulae unirama. Mandibler, välutvecklade men utan palp i adultstadiet; 2:a & 3:e käkpar, maxiller, svagt utvecklade. Maxillipeder (cefalicerade thorakalfötter) saknas. Thoraxfötter av phyllopod-typ (bladfötter). Jämte **Diplostraca** Gerstaecker, 1866, hör de *carapax*-saknande, i efemära vattensamlingar, hypersalina sjöar & kustlaguner levande **Sarsostraca** Tasch, 1969 (= **Anostraca** H. Milne Edwards, 1840) till gruppen, välkända via bl.a. *Artemia* Leach, 1819 [n. cons. Op. 1301 ICZN], med närmaste frilevande arter i mediterrana saliner. Totalt ≈200 *Anostraca*-arter är kända. De små dolksvanslika, i landomslutna vattensamlingar av alla saliniteter levande **Calmanostraca** Tasch, 1969 [William Thomas *Calman*, 1871–1952, skotsk kräftdjursspecialist (i synnerhet *Cumacea*) vid Brit. Mus. (Nat. Hist.)] (**Notostraca** G.O. Sars, 1867) är den 3:e klassen, vilken blott omfattar 9 trilobit-lika små arter (i t.ex. släktena *Triops* Schrank, 1803 och *Lepidurus* Leach, 1819) i m.el.m. efemära färskvattendammar.

DIPLOSTRACA Gerstaecker, 1866

{diplåstraka} (4–5 marina gen., 7–8 sp.)

[Gr. *diploos* = dubbel + Gr. *ostrakon* = skal]

Branchiopoder med 2-klaffiga skal och mediant sammansmältande komplexögon, vars antennae (2:a antenner) tjänstgör som simredskap. De om stora ostracoder erinrande, i ofta efemära färskvattenssamlingar (t.ex. hållkar av icke marin typ) levande **SPINICAUDATIDA** Linder, 1945 (Syn.: **CONCHOSTACIDA** G.O. Sars, 1867) (totalt med ≈200 arter) tillhör, förutom **CLADOCERIDA** Latreille, 1829, gruppen.

CLADOCERIDA Latreille, 1829 (4–5 gen., 6–9 sp.)

{kladåkerida} "Hinnkräftor"

[Gr. *klados* = gren, knopp + Gr. *keras* = horn]

Diplostraca m. blott 4–6 thorakalbenpar. Hyser främst färskvattensarter, varav flera i ngn mån tolererar brackvatten. I kustnära vattensaml.:r, s.k. hållkar uppträder t.ex. den ≤6 mm stora *Daphnia* O.F. Müller, 1785 *magna* Strauss, 1820 [Gr. myt. *Dafnia*: binamn på *Artemis* / L. *magnus* = stor] & den ≤0.5 mm långa *Chydorus* Leach, 1816 *sphaericus* (O.F. Müller, 1776) [Gr. *chytrós* = krus, kruka + Gr. *dory* = spjut / Gr. *sphaira* = sfär]. De tillhör ANOMOPODINA Stebbing, 1902 (taxonets största subordo), liksom *Bosmina* Baird, 1845, företrädd i hela Östersjön via den med ett karaktäristiskt snabblikt 1:a antenn-par försedda, 0.4–0.6 (♀) resp. 0.4–0.5 (♂) mm långa *B. (Eubosmina)* Seligo, 1900 *longispina* von Leydig, 1860 *maritima* P.E. Müller, 1868 [Eng. litt. *Bosmina*: en av Fingal's döttrar i Ossians Sångar (ev. < Anglosax. *bosm* = bröst (cf. Eng. *bossom*) + L. *-ina* = -liknande) / L. *longispina* = långtaggig / L. *maritima* = havstillhörig, obeständig / (auktorn, den danske Müller, Peter Erasmus, 1840–1926, skrev ett par cladocer-arbeten; var eljest skogsekolog)], vars västgräns normalt är Läsö-området i Katt., men

undantagsvis ertappas i S Skag. En från det Ponto-Kaspiska området nyinvandrad art i östra Östersjön är den drygt cm-långa *Bythotrephes longimanus* Leydig, 1860, som vid god födotillgång kan fortplanta sig partenogenetiskt väldigt snabbt, kännetecknad av dess mycket långa stjärtspröt. Ny i Östersjön är även *Cornigerus maeoticus* (Pengo, 1879) (Podonidae Mordukhai—Boltovskoi, 1968). En tropisk – subtropisk art av fam. Sididae Baird, 1850, den ≤ 1.2 mm långa *Penilia* Dana, 1849 [L. penis, Gr. peos = manslem + Gr. eilo, eileo = samla, så penilia står nog här för penisfodral] *acutirostris* Dana, 1849 förekom ymnigt vid t.ex. N Bohuslän – liksom en del annat marint varmvatten-plankton – under Sep.-Okt. 1997 efter en exceptionellt långvarig varm sommar. Äv. i okt. 2005 & sep. 2006 fanns arten i Kosteromr. & äter företrädesvis små fytoplanktonarter. *Penilia* har – likt *Bosmina* – 2-klaffig ryggsköld, men skiljs fr. *Bosmina* via ej blott en längre skalform, utan även att skalen är sågtandade utmed bakoch bukkanter. Nedan medtages dock blott rent marina arter (tillhöriga subordo ONYCHOPODINA G.O. Sars, 1865, vilka kännes igen på sina 4 thoracal-benpar & att ryggskölden ej är tvåklaffig utan reducerad & fungerar som äggsäck). Cladocera omfattar totalt ≈ 600 arter.

Pleopis Dana, 1853 {pleápis} (1 sp.)

= *Podon* Lilljeborg, 1853 {pådan} (p.p.)

[Gr. pleo = segla + Gr. -is = dotter av / Gr. pous, genit podos = fot]

Har huvudet separerat från den baktill rundade ryggskölden via en kilformig inskärning. Släktet var fram till ca 1970 p.g.a. kroppsformen i regel inkluderat i *Podon*, som nu har blott två arter kvar i skandinaviska hav.

polyphemoides (R. Leuckart, 1859) {pålyfemåides}

[Gr. myt. Polyfemos: kyklop, som Odysseus var okontant med]

D: 0-?, F: hyalint gråaktig – gulaktig med mörka ögon, L: 0.065 (♀) & 0.055 (♂), PEL, Bottenh.-Bohus.-Nord. Huvud vinkelrätt mot kroppen. Förekommer Maj-Nov. m. individmaximum i Juni-Aug. Tål, liksom *Podon intermedius* Lilljeborg, 1853, salthalter $\geq 3\%$, medan *Podon leuckarti* G.O. Sars, 1862 tål salthalter $\geq 7\%$. De tre främre thoracal-benens korta grenar (yttergrenar) bär var och en 3 borst. Den simmar med små knyckiga rörelser utan blixtnabba förflyttningar så som *P. intermedius* kan göra. Har – liksom *P. intermedius* – 7 borst på antenns yttergren, ej 6 som hos den ≤ 1.1 mm långa *P. leuckartii* (som påträffas mellan medio Mars – sensommar). Den senare bär 1 borst på 1:a thoracalbenets kortaste gren, ej 2 som hos den 1–1.2 mm (♀) el. ≤ 0.9 mm (♂) långa *P. intermedius*, som förekommer mellan Feb.-Nov. med individmaximum i Aug.-Sept. *P. intermedius* kan separeras från *Pseudevadne tergestina* genom att ha 1 borst på 3:e thoracalbenets kortaste gren, – ej 3 som hos den senare.

Evadne Lovén, 1836 {evádne} (3 sp.)

[Gr. myt. Evadne: namn på åtskilliga gestalter, t.ex. dotter till floden Strymon och Neara; maka till den argoliske kung Argos / även Kapaneos' (en av 'de sju mot Tebe') maka; kastade sig på makens likbål efter det misslyckade fälttåget / äv. Nilos' älskade; floden Asopos dotter]

Släktets huvud och den baktill spetsiga ryggskölden är ej åtskiljda av någon skarp inskärning. Den Ponto-Kaspiska *E. anonyx* G.O. Sars, 1897 är en ny invandrare i Östersjön & har blivit vanl. i Bottenhavet. En art som vanl. är utbredd mellan 40° S & 40°N, *Pseudevadne* Mordukhai-Boltovskoi, 1969 *tergestina* (Claus, 1862) [L. tergestinum: från Tergeste (ursprungligt illyriskt namn på stad i Istrien, numera

benämnd Trieste)] har vid enstaka tillfällen iakttagits upp till 58° N i Nordsjön. Den saknar spets på ryggskölden, men har blott antydning till inskärning mellan huvud och ryggsköld. Arten har 3 borst på 3:e benparets kortaste gren, men liksom arter av *Evadne*, 2 borst på 1:a benparets kortaste gren.

nordmanni Lovén, 1836 {nårdmánni}

[Alexander von Nordmann, 1803–66, finl. zoolog, Prof. i Odessa & Helsinki. Den förste som påvisade parasitism bland kräftdjur]

D: 0-? (ytära), F: hyalin m. svag anstrykning av gult – grått; ögon mörka, L: 0.12 (♀) & 0.1 (♂), PEL, Botten-viken-Bohus.-Nord. Mkt kort tagg baktill på ryggskölden. Har blott ett borst på 3:e benparets kortaste gren, medan den m. längre akterspets försedda, ≤ 0.14 (♀) resp. ≤ 0.12 (♂) cm långa *E. spinifera* P.E. Müller, 1868 har 2 borst. Ryggsköldstagg lång, men hos ♂ svåravgränsad fr. dess eljest spetsiga ryggsköld. Den neritiskt utbredda *E. nordmanni* förekommer året runt men har vanligen täthetsmaxima under Maj-Juni & i Sep. & är fåtalig vintertid. Den tål saliniteter mellan 2–35%. Den från ytan – 2000 m djup utbredda *E. spinifera* föredrar djupare havsområden & har sin östgräns vid V Öster., förekommer mellan Maj – Okt. med individmaximum i Aug.

OSTRACODA Latreille, 1802

{åstrakáda} "Musselkräftor" (≈ 64 gen., ≈ 160 sp.)

[Gr. ostrakodes = hårdskalig < Gr. ostrakon = skal]

Förhållandevis små kräftdjur i tvåklaffiga, mussel-liknande skal, ofta med en hos levande djur starkt glänsande ögonfläck vid överkantens främre ände i varje skal. Djur utan yttre segmentering, med 5–7 extremitetspar, huvudsakligen koncentrerade till framändan. Livscyklar oftast ca 1 år. Till övervägande del bentiska och marina. Recentia ostracoder indelas i tre subklasser, varav den lilla **Palaeocopa** Hennigsmoen, 1953 blott har en liten Pacific recent familj. Ca 6000 recenta arter är kända, men >10000 fossila arter från Kambrium och framåt är likaså beskrivna.

MYODOCOPA G.O. Sars, 1866

{myådåkápa} (≈ 7 gen., ≈ 18 sp.)

[Gr. myodochos = musinnehållande + Gr. kopis, genit. kopidos = dolk, kniv (Gr. -kopos = -bitande, -huggande)]

Enbart marina, vanligen (jämfört med övr. ordningar) ganska stora arter. Skal alltid med convex ventralsida; ofta med insnitt i framkantens nedre del. Komplexögon och 'hjärta' kan finnas. Antennae har en lång exopod (yttre klyvfotsdel). Två underordningar. En nordvästatlantisk art, *Eusarsiella zostericola* (Cushman, 1906) har ofrivilligt spridits till södra Storbritannien med import av ostron, men tycks ha dålig spridningsförmåga förutan mänsklig hjälp.

MYODOCOPIDA G.O. Sars, 1866

{myådåkápída} (4 gen., 5 sp.)

Har skalinsnitt men dorsalkanten är ej rak. Med enda överfamilj Cypridinoidea Baird, 1850, uppdelad i 5 fam., varav Cypridinidae Baird, 1850, Philomedidae G.W. Müller, 1906 & Cylindroleberididae G.W. Müller, 1906 återfinnes i våra hav. Bioluminescens är registrerad bl.a. från gen. *Vargula*.

Philomedes Lilljeborg, 1853 {filámédes} (2 sp.)

[Gr. philom(m)eides = glad, uppmuntrande]

Skallängd < 2 gånger skalhöjd; 6-ledade antennulae. Skalens framkant har en trubbig spets ovanför skalinsnittet. *Vargula* Skogsberg, 1920 *norvegica* (Baird, 1860) [L. varus

= (inåt)böjd + L. gula = strupe] har skal med rundad framkant, smalare skalinsnitt & 7-ledade antennulae. *Priantoleberis* Kornicker, 1974 *norvegica* (G.O. Sars, 1869) (Syn.: *Synasterope* Kornicker, 1975 *norvegica*: Auctt.) [Gr. priontos = gjord som en såg < Gr. prion = såg + Gr. leberis = ormskinn, (bön)skal, skida, agn / Gr. syn=sym= ihop+ Gen. *Asterope* < Gr. myt. *Asterope* alias *Sterope*: en av Plejaderna; äv. floden Kebrenos dotter (likaså kallad Hesperia), som efter att ha dött av ett ormbett sörjdes så av sin änkling Aesakos, att han ville dränka sig, men då av Thetis förvandlades till en fiskmås, vilken ju än i dag ses störta sig i havet] har > 2 gånger så långt som brett skal. En från V Norge känd art: *Skogsbergia* Poulsen, 1962 *megalops* (G.O. Sars, 1871) [Karl Jonas Tage Skogsberg, 1887–1951, Göteborgare, som i Uppsala 1920 framlade en gigantisk avhandling om några taxa inom Myodocopida, flyttade därefter till California, och var verksam som Zoologi-professor vid Hopkins marinbiol. lab., Stanford Univ., 1934–49 / (auktorn, dansken Erik Mellentin Poulsen, 1900–85, var basalt fiskeribiolog, men arbetade även – fr.a. på äldre dar – med div. lägre kräftdjur, främst Myodocopoda)] liknar *Vargula*, men dess ögon är tydligt större – ögonhöjden är något högre än halva avståndet mellan övre skalkanten och ögat. *Doloria* Skogsberg, 1920 [Gr. dolon = dolk + L. os, genit. oris = mun-] liknar *Vargula*, men det bakom de egentliga extremiteterna sittande pariga utskott, som benämnes furca – vilket ev. kan vara homologt med 'högre' kräftdjurs telson – bär hos *Doloria* 11 klor / furcagren jämfört med 9 hos *Vargula* & *Skogsbergia*. *Doloria sarsi* Kornicker, 1987, som är känd från Kosterrännans djupare delar, har ett mindre djupt skalinsnitt än vad *Vargula* har och den dolkformade 'nåsan' framför detta insnitt är tydligt mindre.

brenda (Baird, 1850) {brénda}

Syn.: *globosus* (Lilljeborg, 1853)

[Brenda: Jämför *Macrocypris minna*, som likt härvarande arts typer insamlades av Robert M'Andrew från samma djupa Shetlandslokal. Enär flicknamnet Brenda har sitt ursprung från Shetland (tros vara avlett av det nordiska mansnamnet Brand, som använts åtminstone sedan 1100-talet), så är en anknytning från typområdet sannolik. Populariteten hos namnet Brenda i våra dagar emanerar ju från Sir Walter Scott's roman 'Piraten' – utspelas under 1600-talet i en avlägsen trakt av Shetland – publicerad 1822, där Brenda & hennes syster Minna tillhör centralfigurerna runt piratkaptenen Clement Cleveland och hans rival om systrarnas gunst, Mordaunt Mertoun, så båda arterna är ganska visst – ehuru utsagt av Baird – uppkallade efter dessa båda romanfigurer; (Scott hade stort språkligt inflytande & introducerade t.ex. det nu gängse ordet free-lance i romanen Ivanhoe 1820) (Prof. P.G. Moore, 1947–, Millport, Scotland, inspirerad av sammanställarens härledning av dessa båda namn, publicerade 2005 i *Archives of Natural History* härledningar av 2 övr. brittiska Baird-ostracod-namn, *Cylindroleberis mariae* & *Cypris joanna* utmynnande i en irländsk & en skotsk radikalfeministisk författarinna, Maria Edgeworth, 1767–1849, resp. Joanna Bailie, 1762–1851, som troliga kandidater) / L. globosus = rund som en boll < L. globus = glob, boll]

D: (12) 40–360, F: gråvit – gulaktig, L: 0.3 (♀) / 0.25 (♂), SB-MB-PEL, Öres.-Bohus.-Skag.-Nord. Skalets yta täckt av små gropar & styva småborst. Dess bakkant är rak eller konvex, ej konkav som hos *P. lilljeborgi* (G.O. Sars, 1866).

HALOCYPRIDA Dana, 1853

{halåkyprída} (≈3 gen., ≈12 sp.)

[Gen *Halocypris* < Gr. hals, genit. halos = havet + Gen. *Cypris*: (se nedan)]

Inhemiska arter har antingen skalinsnitt och rak

skalöverkant eller så saknar de skalinsnitt och har cirkulär skalform.

HALOCYPRIDINA Dana, 1853

{halåkypridína} (≈1 gen., ≥3 sp.)

Med två monofamiljära överfamiljer. Halocypridoidea Dana, 1853 (Halocyprididae [n. cons. Op. 534, ICZN]) (Syn. Conchoeciidae Klie, 1944 n. cons. Op. 534, ICZN) återfinnes i våra hav. Skalens dorsalkant är rak och ändrar stundom med ett utskott. Har skalinsnitt. Oftast pelagiska.

Conchoecia Dana, 1849 [n. cons. Op. 534, ICZN]

{kånkésia} (≈3 sp.)

[Gr. konche = skal, skaldjur + Gr. oikos = hus]

Vårt enda holopelagiska ostracod-släkte. Nedanstående art hör till subgenus *Discoconchoecia* Martens, 1979. Bioluminescens är vanlig inom släktet. ♀♀ mkt vanligare än ♂♂.

elegans G.O.Sars, 1866 {élegans}

[L. elegans = nätt, elegant]

D: (0) 200→1900, F: hyalint blekgul med röda fläckar (medan släktets ♂♂ ofta är grönaktiga), L: 0.23, PEL, Katt.-Bohus.-Nord. Skalets bakre dorsalhörn är utdraget till en liten tornförsedd spets. Hos *C. (Boroecia)* Poulsen, 1973 *borealis* G.O. Sars, 1866 är det trubbiga bakre dorsalhörnet beväpnat med 4–5 småtänder, medan slika saknas hos *C. (Obtusocia)* Martens, 1979 *obtusata* G.O. Sars, 1866.

CLADOCOP(ID)INA G.O. Sars, 1865

{kladåkápína} (2–3 g., 6–13 sp.)

[L. cladus =gren + Gr. kopis, genit. kopidos =dolk]

Förhållandevis cirkulära skal utan insnitt, men med tre i ett triangulärt mönster sittande muskelfästen. Med en monofamiljär överfam.: Polycopoidea G.O. Sars, 1865 (Polycopidae G.O. Sars, 1865). Bentiska, men icke förty stundom fångade i plankton.

Polycope G.O. Sars, 1866 {pålykápe} (6–11 sp.)

[Gr. polys = mycket, många + Gr. kopis, genit. kopidos = dolk]

Ögon och ögonfläckar saknas. Har ej som *Polycopsis compressa* (Brady & Robertson, 1869) en sågtandad främre nedre skalkant. Ett par av våra arter har ett tandformat utskott på högerskalets framkant, nämligen den med grovt rutmönstrat skal försedda *P. areolata* G.O. Sars, 1923 & *P. clathrata* G.O. Sars, 1923, vars skal har finare rutmönster.

orbicularis G.O. Sars, 1866 {årbikolarís}

[L. orbiculatus = cirkulär < L. orbis = cirkel + L. -aris: -sanhörig]

D: (11) 30–130 (350), F: rödfläckigt blekgul, L: 0.07 (♀) resp. 0.05 (♂), MB(-SB),Bohus.-Nord. Artens ej buckliga, men uppsvällda skal är dekorerat med spridda fina punktgroppar och har ett mycket fint polygonalt nätmönster. Kan simma. Skalen av *P. punctata* G.O. Sars, 1870 är i stället tätt besatta av tydliga punktformade gropar, medan *P. sublaevis* G.O. Sars, 1923 fr.a. utskiljer sig genom att vara tydligt mindre uppsvällad.

PODOCOPA G.W. Müller, 1894

{pådákápa} (≈57 gen., ≈142 sp.)

[Gr. pous, genit. podos = fot + Gr. kopis, genit. kopidos = dolk]

Aldrig med vare sig komplexögon, 'hjärta' eller insnitt i skalens framkant. Den ventrala skalkanten är rak eller konkav, aldrig konvex. Antennae med kort exopod.

PLATYCOPIDA G.O. Sars, 1866

{platykåpída} (1 gen., 1 sp.)

[Gr. platys>platos = platt, bred + Gr. kopis, genit. kopidos = dolk]

Bentiska, marina, i regel relativt djupt levande, små arter med starkt förkalkade ovoida skal, vars högra halva överlappar den vänstra längs hela kanten. Saknar ögon och därmed ögonfläckar. Med en enda monofamiljär överfamilj: Cytherelloidea G.O. Sars, 1866.

Cytherella Jones, 1850 {kyterélla} (1 sp.)

[Gen. Cythere < Gr. myt. Kythere: egeisk ö, där Aphrodite en gång landade + L. -ella: diminutivsuffix]

Sett från sidan är det förhållandevis regelbundet elliptiska, helt opaka skalets raka överoch underkanter parallella. Vårt enda ostracodsläkte med slik form.

abyssorum G.O. Sars, 1866 {abyssårom}

[Gr. abyssos = bottenlös + L. -orum: genitiv-plural-ändelse]

D: (50) 80–360 (740), F: opakt vitaktig, L: 0.090 (♂); 0.095 (♀), MB-SB, Katt.-Bohus.-Skag.-N Nord. Skalet är slätt, sånär som på en mikroskopisk gropskulptur samt en viss hårighet, särskilt i bakänden.

PODOCOPIDA {pådkåpída} (≈56 gen., ≈141 sp.) Detta av G.O. Sars 1866 definierade taxon har bentiska, oftast små, svårbestämbara arter. En skalhalva överlappar aldrig den andra längs hela kanten. Nedan exemplifierade taxa har dock karakteristiska skalformer. Marina & limniska. Indelas i 5 överfamiljer, varav Cypridoidea, Cytheroidea och Bairdioidea G.O. Sars, 1865 (få arter med blott djup, västnorsk utbredn.) företräds i marin miljö i skandinaviska hav.

Cypridoidea Baird, 1845

{kypridåidéa} (≈6 gen., ≈9 sp. + färskv.taxa i estuarier)

[Gen. Cypris: (se Macrocypris nedan)]

Med många limniska taxa. Tre fam. innehåller marina arter. Ytterligare ett par familjer med färskvattensarter, vilka förmår tränga ut i estuarint vatten är företrädda i Skandinavien. Antennas yttergren utgöres av en liten platta, besatt med högst 3 borst. Andra thorakalbenet är oftast ombildat till ett putsningsorgan. Skal vanligen ganska tunna och helt el. nästan skulpturlösa. Våra marina arter erinrar habituellt om mytilider så tillvida att skalen har en rundad framände och från en i regel relativt tydlig högsta dorsalpunkt så smalnar de m.el.m. av bakut mot en trubbig eller spetsig ventralnära bakände. Undantag utgör fr.a. Macrocypris angusta (G.O. Sars, 1866) [L. angustus = smal, trång], vars skal har en liten framåtriktad tand i framändens nederkant, men eljest svarar någotsånär mot beskrivningen samt de snarast ngt njurformiga båda arterna av släktet Argilloecia G.O. Sars, 1866 [L. argilla = vit lera + Gr. oikos = hus].

Macrocypris Brady, 1866 {makråkýpris} (1 sp.)

[Gr. makros = lång, stor + Gen. Cypris < Gr. myt. Kypris: ett av Aphrodites (gudinnan från Cypern) många namn. Den sista larvfasen hos Cirripedia benämns Cypris -stadiet och kännetecknas av en i regel baktill kilformad avsmalning och en rundad framände, erinrande om Macrocypris]

Tillhör, liksom Macrocypris G.O. Sars, 1923 (se ovan), Macrocyprididae G.W. Müller, 1912, som via skalens tillspetsade bakände utskiljer sig från våra 2 övr. marina fam.: Pontocyprididae G.W. Müller, 1894 (med 3 gen., 5–6 sp. i våra hav, bl.a. Propontocypris trigonella (G.O. Sars, 1866) som tillhör överfamiljens enda ögonförsedda marina

släkte) & Candonidae Kaufmann, 1900 [n. cons., Op. 533, ICZN] (en eljest limnisk fam. med den marina subfamiljen Paracypridinae G.O. Sars, 1923 med 1 art i våra hav). Släktets skal är rundat framtill.

minna (Baird, 1850) {mínna}

[Minna: säkert efter Sir Walter Scott's romanfigur i hans 'Piraten' från 1822 (se Philomedes brennda ovan)]

D: (35) 50–?, F: skummjölkvit, L: 0.3 (♀) & 0.27 (♂), MB-SB, Katt.-Bohus.-N Nord. Förutom via den mycket typiska skalformen identifieras arten genom att första leden av antenns innergren på bakkanten bär en bunt spetsiga sinneshår samt att de båda furcalgrenarna är liklånga. Fastnar ganska lätt i vattnets ytspänning vid sällning eller floter.

Cytheroidea Baird, 1850 {kyteråidéa} (≈50 gen., ≈130 sp.)

[Gen. Cythereis: (se Pterygocythereis nedan)]

Med ≈20 fam. i våra hav. Huvudsakl. marina taxa. Antennas yttergren utgöres av ett enda långt, ofta böjt borst. Samtliga thorakalben (& maxillerna) fungerar som gångben. Skaltseende högst variabelt, oftast på ett el. annat sätt ornamenterat. Det dryga halvdussin släkten som saknar skalskulptur är ej mytilidlika – med undantag av Eucythere Brady, 1868, vars arter dock ofta har en svag skalskulptur, vilka i övrigt kännetecknas av en lutande vertikallrad med 4 mindre slutmuskelavtryck posteroventralt om ett större V-format avtryck samt möjl. de på alger mkt allmänna Xestoleberis G.O. Sars, 1866 [Gr. xestos = polerad (genom gnidning el. skrapning) + Gr. leberis = ormskinn, (bön)-skal], som dock, t. skilln. fr. Cypridoidea smalnar av mest mot framänden samt har en för släktet karaktäristisk halvmånelik s.k. Xestoleberis-fäcka ovanför slutmuskel-fästena. En kort, men för berörda taxa karaktäristisk snutlik förlängning – ett caudalutskott – finns i skalens bakände hos släktena inom fam. Cytheruridae G.W. Müller, 1894, Bythocytheridae G.O. Sars, 1866 (p.p.) & Paracytheroidea Puri, 1957 samt hos de till andra familjer hörande släktena Urocythereis Ruggieri, 1950, Aurila Pokorný, 1955 [L. auris = öra + L. -ilis = från] & Palmoconcha Swain & Gilby, 1974. Exemplifierade ej fytala arter nedan är sublittoral. I littoral sand finns bl.a. flera svårbestämbara arter av Leptocythere G.O. Sars, 1925 (Leptocytheridae Hanai, 1957), vars subrektangulära – svagt böjformiga skal bär många mkt små gropar, den i livet blågröna Elofsonia Wagner, 1957 [Olof Elofson, 1911–2009, disputerade på svenska marina ostracoder 1941 i Uppsala och promoverades 1991 där till jubeldoktor] pusilla (Brady & Robertson, 1870), vars skal (som är högst strax bakom mitten, ej framför mitten som hos den brunaktiga m.el.m. estuarina E. baltica Hirschmann, 1909) bär ett fint nätverk av mkt små papiller & Cytherois G.W. Müller, 1884 fischeri (G.O. Sars, 1865) [Honnör till Sebastian Fischer, 1806–71, tysk läkare & naturhistoriker, som efter att bl.a. i egyptisk tjänst ha varit regementsläkare, därpå livläkare åt en greve i St Petersburg t.o.m. 1853, återvänt till hemstaden München & 1855 beskrev släktet Paradoxostoma, i vilket Sars först placerade denna art. Fischer guterade främst 'Entomotraker', en ≈0.5 mm lång, slätskalig, något långsmal art med utdraget rundade fram& bakkanter, gulgrön – grå färg med mörk dorsal 'sadel' och ett iögonenfallande svart öga. Spolförmig sett uppfifrån, t. skilln. fr. den i littoral sand interstitiella, ≈0.35 mm långa C. arenicola Klie, 1929, vars skal är parallella längs en längre sträcka av sidorna. Denna art är brun (eller som ung gröngul). Den ≤1.1 mm långa Cyprideis Jones, 1857 torosa (Jones, 1850) [L. torosus = valkförsedd < L. torus = valk, rep, bolster], som prefererar estuarina slamliga stränder, är

gulbrun – mörkbrun med släta – svagt smågropiga skal (som någon gång kan ha ett fåtal stora vårtlika utbuktningar), varav det högra har en tydlig posteroventral tagg. Arten finns i hela Östersjön söder om SV Finland & längs hela vår västkust. Den ≤0.6 mm långa *Cytherura gibba* (O.F. Müller, 1785) lever i liknande miljö (även fytalt) & är svartblå med ljusare fram- & bakände (den senare ngt trubbspetsig) samt har även ett från mediodorsal position snett framåtriktat nedåtgående ljusare band. Könslimorfism påtaglig, såtillvida att ♀ är avsevärt bredare än ♂. Arten påträffas in i S Östersjön. Likaså i slika, men helst något algeväxta estuariemiljöer påträffas den ≤0.74 mm långa *Loxocoelcha* Sars, 1865 [Gr. *loxos* = lutande, krökt + Gr. *konche* = skal, skaldjur] *elliptica* Brady, 1868, vars purpurgrå – grönaktiga, ibland med mörkare småfläckar försedda, eljest släta skal har en fin skulptur av mycket små, koncentriskt ordnade gropar. Skalet är i nederkanten nästan rakt (så även i överkanten hos ♂, vars skal – t. skilln. fr. ♀ – är tydligt högre (samt bredast) bakom skalets mittpunkt).

Pterygocytheris Blake, 1933 {pterigåkyteréis} (1 sp.) [Gr. *pteryx*, genit. *pterygos* = vinge, fena + Gen. *Cytheris* < Gr. myt. *Kythereis*; binamn på Afrodite < (Gen. *Cythere*: *Kythere*: ö där hon dyrkades + Gr. *-is* = -dotter av)]

Har grov marginalskalskulptur, varav ett par ventrala postlateralutskott är utformade som alae (vinglika). Skalens centrala delar i regel släta m. blott några smärre spridda utskott.

jonesii (Baird, 1850) {jånesfi} [Prof. Thomas Rupert Jones, 1819–1911, brittisk Sandhurst-geolog (milit.-akad); skrev 2 Entomostraca-monografier (Tertiär & Krita)] D: 14–200, F: vitgrå, L: 0.1, MB-SB, Öres.-Bohus.-Nord. Karaktäristisk art som ofta plägar erhållas ihop med några andra förhållandevis lätt identifierbara arter, t.ex. den med nästan lika grov skulptur försedda, men ej med alae utan med nätmönstrade centrala skalpartier, mellan ≈14–150 m utbredda *Acanthocytheris* Howe, 1963 *dunelmensis* (Norman, 1865) [L. *dunelmensis*: från Dunelm (county Durham, NÖ England)] på sandblandade mjukbottenar – en annan, obeskriven?, rent mjukbottenbunden *Acanthocytheris*-art lever något djupare (50–225 m). Den nedom ≈3 m, på sandiga slambottenar utbredda *Robertsonites* Swain, 1963 [Dr. David Robertson, 1806–96, skotsk herdegosse, som efterhand öppnade affär i Glasgow. För fruns hälsa skull flyttade de till ön Great Cumbrae i Firth of Clyde vid Millport. Blev känd som 'The Cumbrae Naturalist'. Arbetade som amatörnaturforskare fr.a. med småkräftdjur under 1800-talets sista decennier ihop med bl.a. Brady (se nedan). Hans aktiviteter där blev upphovet till etablerandet 1897 av Millport-laboratoriet, som flyttades dit från provisoriska lokaler i Granton, där verksamhet pågick sedan 1884] *tuberculatus* (G.O. Sars, 1866), som liksom de båda föregående tillhör familj *Trachyleberidae* Sylvester-Bradley, 1948, har skal med ett fåtal knöliga utbuktningar & rutmönstrat gropigt ornament, anteroventralt svagt sågtandat. *Bythocytheridae* G.O. Sars, 1866-arterna *Jonesia* Brady, 1866 *acuminata* (G.O. Sars, 1866) [Jones: se *Pterygocytheris jonesii*], (djupintervall 20–225 m) som är > dubbelt så lång som bred, slätskalig med rundad framände och bakänden i mitten utdragen till en spets samt den långsträckta, uppsvällda, ventralt mot underlaget stödjande, med sidfenslika alae utmed skalens försedda *Bythocythere* G.O. Sars, 1866 [Gr. *bythos* = djup] *turgida* G.O. Sars, 1866, som ovan bakändens mitthöjd har ett caudalutskott,

plägar trivas mellan 20–140 m på liknande biotoper liksom t.ex. den med släta men något njurformiga & håriga skal försedda, (mellan ≈3–140 m levande) *Cytherideidae* G.O. Sars, 1925-arten *Sarsicytheridea* Athersuch, 1982 *bradii* (Norman, 1865) [George Stewardson Brady, 1832–1921, prof. i naturhistoria i Newcastle upon Tyne; förf. till 'Copepoda of the British Isles' 1880; medarbetare till Norman; arbetade fr.a. med 'entomostracer'] (Syn.: *Cytheridea papillosa*: Auctt., non Bosquet, 1852). Den senare arten, som är gulbrun med markanta ljusare punkter, blir ungefär mm-lång & ca dubbelt så lång som hög och upptill är dess lässkalkant nästan vågrät centralt – ej med en tydlig antydan till högsta punkt som hos den snarlika, men aningen mindre och med ett mörkbrunare & något tjockare skal försedda *S. punctillata* (Brady, 1865) – samt skiljer sig likaså från den senare genom att tillhöra de relativt få arter, som lätt fastnar i vattnets ytspänning vid sällning eller flotering. En annan knappt mm-stor art som likaså ofta fastnar i ytspänningen är den likaså slätskaliga, på mjukbottenar nedom ≈20 m djup förekommande *Krithe* Brady, Crosskey & Robertson, 1874 *praetexta* G.O. Sars, 1866 (Syn.: *K. bartonensis*: Auctt., non (Jones, 1857)) [Gr. *krithe* = sädeslaget korn / L. *praetextum* = förespegling < L. *prae*= innan-, framför + L. *textus* = vävnad, struktur / Eocenfynd från den engelska orten Barton] (fam. *Krithidae* Mandelstam, 1958), vilken lätt kan separeras från föregående släkte genom att de sammanhängande skalhalvorna sedda ovanifrån framtill bildar en spets & baktill har en konkav siluett – ej konvex.

Semicytherura Wagner, 1957 {semikyteróra} (≈15 sp.) Syn.: *Cytherura*: Auctt. [L. *semi*= halv+ Gen. *Cytherura* < (Gen. *Cythere* (se *Pterygocytheris* ovan) + Gr. *oura* = svans, stjärt)] Har caudalutskott, liksom övr. arter av *Cytheruridae*. Av lamellerna – inre & yttre epidermisveck, av vilka skalens anlägges från det yttre – är den inre i bakänden tydligt framåtbuktad. Arterna har med några undantag tydlig skalskulptur.

nigrescens (Baird, 1838) {nigréskens} [L. *nigrescens* = svartnande < L. *nigresco* = svartna] D:0–15 (22), F:levande exemplar har en karaktäristisk sadelaktig bred svart dorsomedian pigmentering; övr. skalet halvhyalint, L:0.045, HB (phytalen), Öster. (SV Finland, Furusund)-Öres.-Katt.-Bohus.-Nord. Skal slätt sänar som på en svag perifer rutmönstring, ventralt nästan rakt, dorsalt bågböjt. Hane mera avlång & mera upplåst i bakänden än ♀. Juveniler avviker i form från aduler genom att vara högre i framänden och avsmalna kraftigt bakåt. Ofta dominant art bland littoral brunalger ihop med bl.a. den besläktade, 0.35 mm långa, mörkt rödbruna *Hemicytherura cellulosa* (Norman, 1865), vilken karaktäriseras av att vart och ett av dess skal har en skulptur av ett drygt tjog djupa gropar, varav de flesta är ganska stora samt även några *Xestoleberis*arter (se *Cytheroidea* ovan), den gulvita, glänsande *X. nitida* (Liljeborg, 1853) och den något mindre, orangegula *X. aurantia* (Baird, 1838) {kståléberis aorántsia}. Grönalgsfaunan plägar ofta däremot domineras bl.a. av den njurformade, nästan slätskaliga, olivtonat ljusbruna, 0.5 mm långa *Hirschmannia* Elofson, 1941 [Nikolai Hirschmann, från Kharkov (nuvarande Ukraina), arbetade på den biologiska stationen Tvärminne i SV Finland 1908–11, med baltiska ostracoder. Han avled sannolikt under 1930-talet] *viridis* (O.F. Müller, 1785), vilken har iögonenfallande guldgroa ögonfläckar.

MAXILLOPODA Dahl, 1956

{maksillåpåda} (≈336 g., ≈865 sp.)

[L. *maxilla* = käke, käkben + Gr. *pous*, genit. *podos* = fot]

Kännetecknas av 6 thoraxsometer och vanligen fyra abdominalsometer (extremitetslösa) samt telson. De thoracala benen är ej av phyllopod-typ; reduktioner frekventa. Antennulae unirama. Maxilliped-antal: 0–1 par. Carapax eller huvudsköld finnes. Till gruppen hör, förutom nedanstående subtaxa, även **Mystacocarida** Pennak & Zinn, 1943 (små littorala interstitiella copepod-släktingar, med närmaste artrepresentant, *Derocheilocaris remanei* Delamare Deboutteville & Chappuis, 1951 [Adolf Remane, 1898–1976, professor i Kiel; meiofaunasystematiker] i västra Medelhavet) samt dessutom karplössen, **Branchiura** Thorell, 1864, varav en av de 3 nordeuropeiska limniska arterna av *Argulus* O.F. Müller, 1785, *A. foliaceus* (Linnaeus, 1758) kan finnas ock i brackvatten. Ett fåtal arter av **Branchiura** har dock marin utbredning utmed Nordamerika. Likheter i DNA, spermie-uppbyggnad m.m. antyder att dessa akvatiska kroppsvätskesugande parasiter är nära befryndade med de i andningsorgan och hjärnskål hos terrestra karnivora vertebrater levande adulterna av **Pentastomida** Diesing, 1836 (alias **Linguatulida** J.A. Fröhlich, 1789?).

[Argulus foliaceus](#)

COPEPODA H. Milne Edwards, 1840

{kåpépåda} "Hoppkräftor" (>309 g., >816 sp.)

[Gr. *kope* = åra, handtag + Gr. *pous*, genit. *podos* = fot]

Vanligen små arter, bestående av huvud sammanväxt med en thorax bestående av 6 st. normalt extremitetsförsedda segment, som följs av 5 extremitetslösa smalare abdominalsegment inkl. ett terminalt analsegment (telson) med välutvecklade caudala ramii (furca). Ofta är flera segment sammanväxta, som t.ex. de båda första abdominalsegmenten hos ♀♀. Huvud med ett i regel välutvecklat naupliusöga. Första thoracalsegmentet har cefalicerats, så att 1:a thorakalbenparet är maxillipeder. De sista av återstående 5 thorakalbenpar är ofta modifierade för

parning hos ♂ och stundom helt eller delvis reducerade hos ♀. Första abdominalsegmentet är säte för den hanliga gonoporen och de honliga gonoporerna sitter mellan de två första sammanmålta abdominalsegmenten. Carapax saknas men cephalon bär en välutvecklad huvudsköld. Ontogenin består av 6 nauplie-stadier, följda av 5 s.k. copepodit-stadier innan det adulta djuret är färdigutvecklat. Det ovan sagda gäller frilevande och i viss mån kommensala arter. Parasitiska arter är ofta synnerligen starkt omvandlade. Arter av denna grupp är vanligen alltför små att tjäna som människoföda, ehuru se under *Pareuchaeta* (nedan). En och annan individ kan dock tänkas slinka ner vid kallsupar. Detta är vanligen helt ofarligt. Dock bör beaktas att copepoder kan härbärgera kolera-bakterier antingen som symbionter eller utgöra ett substrat för dessa, så i trakter där denna farsot härjar bör man vara mycket försiktig även med att få i sig saltvatten (med eventuella copepoder), ty smittämnet kan överleva även i marin miljö under mycket lång tid, d.v.s. månader, ev. år. Totalt är ≈12000 recenta arter kända.

PROGYMNOPLEA Lang, 1948

{prägyrnåplea} (1 gen. 2 sp.)

Enda ordning är **PLATYCOPIOIDA** Fosshagen, 1985. Dessa liknar habituellt **CALANOIDA**, bland vilka de tidigare sorterats in, men skiljer sig i väsentliga detaljer från dessa – kanske enklast via de mycket korta antennerna (blott ca 1/3 av cephalotorax längd) samt att den främre av de 5 cephalothoraxledningarna upptar bortemot 2/3 av cephalothorax totallängd. Enda familjen **Platycopiidae** G.O. Sars, 1911 representeras av två i kalkhaltiga anchialina [Gr. *anchialos* = havsgränsande, maritim] saltvattengrottor levande släkten på Bermudas samt nedanstående hyperbentiska släkte.

Platycopia G.O. Sars, 1911 {platykåpia} (2 sp.)

[Gr. *platys* = platt, bred, vid + Gr. *kope* = handtag, åra]

perplexa G.O. Sars, 1911 {perpléksa}

[L. *perplexus* = gåtfull, svårbegriplig]

D: ?-100-?, F: ?, L: 0.1 (♀); 0.08 (♂), PEL, Skag. (S Norge). Furcalgrenar som är nästan lika breda som långa hos ♀, medan ♀ av den – likaså hyperbentiskt levande – *P. pygmaea* G.O. Sars, 1921 har mer än dubbelt så långa som breda furcalgrenar. Den senare blir blott 0.6 mm (♂ 0.5 mm) lång & har påträffats runt 50 m djup, likaså vid S Norge.

NEOCOPEPODA Huys & Boxshall, 1991

{neåkåpépåda} (>308 g., >720 sp.)

Omfattar resterande copepoder, d.v.s. **GYMNOPLEA** och **PODOPLEA**.

GYMNOPLEA Giesbrecht, 1882 {gymnåplea} (32–49 gen., 48–80 sp.)

[Gr. *gymnos* = naken + Gr. *pleo* = segla]

Enda ordo: **CALANOIDA** (se nedan). (Viktiga som föda – röd-åt, p.g.a. deras röda färg i maginnehållet, nu oftare benämnt gane-skar – för pelagialt ätande fisk, t.ex. sill, skarpsill & makrill).

CALANOIDA G.O. Sars, 1903

{kalanåfda} (32–49 gen., 48–80 sp.)

Icke-parasitiska oftast marina & pelagiska, men åtskilliga hyperbentiska arter finns. Antennulae långa (≥ 17 leder).

Antennae birama. Rörlig led mellan 6:e thorakal & 1:a abdominalsegmenten. 6:e thorakal-benparet hos ♂ ombildade till kopulationsorgan. Ofta i någon mån m.e.l.m. märkbart asymmetriska. Ägg lägges normalt ett i taget, men ett fåtal släkten har oparig ventral äggsäck. Med ett 40-tal familjer.

AMPHASCANDRIA Giesbrecht, 1892

{amfaskándria} (12–22 gen., 15–38 sp.)

[Gr. *amphi* = dubbel(sidig), separat, runtom + Gr. *askos* = läderflaska, -påse + Gr. *aner*, genit. *andros* = man, ♂]

Hanens antennulae symmetriska, men jämfört med ♀:s, basalt något förtjockade & med fler aesthetascer (kemoreceptoriska sinnesorgan). Anlägger ej vilägg, men lagrar fett i form av vaxestrar. 11 familjer. Nedanstående arter tillhör *Calanidae* Dana, 1846, *Paracalanidae* Giesbrecht, 1893, *Clausocalanidae* Giesbrecht, 1893 [n. cons. ICZN Op. 1503 (ges företräde framför synonymen *Pseudocalanidae*)], *Aetideidae* Giesbrecht, 1893 & *Euchaetidae* Giesbrecht, 1893 Ytterligare 3–4 fam, finns i våra hav. Av dessa innehåller *Phaennidae* G.O. Sars, 1902 & *Scolecithricidae* Giesbrecht, 1893 fr.a. hyperbentiska arter. Av den senare fam. finns fr.a. den om *Pseudocalanus* (nedan) habituellt erinrande *Scolecithricella* (G.O. Sars, 1903) [G. *Scolecithrix* Brady, 1883 < (Gr. *scolex* = mask + Gr. *kithara* = harpa, lyra el. *kitharos* = bröst) + L. *-ella*: dimin.suffix] *minor* (Brady, 1883) vid Bohuslans kust. Den rundade inskärning i dess sista thorakalsegment är dock djupt halvcirkulär, ej grunt urglasformig som hos den förra. Av den förra fam. påträffas fr.a. *Xanthocalanus* Giesbrecht, 1892 *minor* Giesbrecht, 1892 bottennära nedom ≈50 m vid t.ex. Bohuslän. Denna känns igen på sin hyalina kropp med två små men tydligt åtskilda ögon, cephalothorax bestående av 4 delar (varav den främre har en svag tvärsutur), tillspetsade bakåtriktade laterallober på sista thoracalsegmentet samt en kort abdomen med korta furcalgrenar.

Calanus Leach, 1816 {kalános} (4 sp.)

[*Kalanos* från Taxila (mellan Indos & Hydaspes): en gymnosofist (anhängare av vishetsläran jainismens ena huvudsekt, digambara (= de luftklädda, i.e. nakna), så eterisk & asketisk att jordiska ägodelar, t.ex. kläder ratades, ty det hade religionsstiftaren prins Vardhamana – ärenamn Mahavira, ≈562–≈490 f.Kr. gjort). K. åtföljde, oaktat sektledaren Dandamis' protester, makedoniern Alexander Magnus, Philippos' son på återtaget från Indien till Persis (Bagdadtrakten), där han vid 83 års ålder lät bränna sig själv till döds, ity livet p.g.a. sjukdom blivit värdelöst för honom. Sitt namn erhöll han då han varje morgon hördes mumla en indisk hälsningsfras som makedonierna uppfattade som 'kalan' (möjl. 'kalyam' = må det vara gott, d.v.s. ≈'Gud välsigne er'); Kungen inrättade riddaspel till K:s ära & dog själv 3 månader senare (10 Juni 323 f.Kr.). Plutarchos nämner att *Sfinas*, ≈440–323 f.Kr., var K:s rätta namn]

Cephalothorax med 6 leder. Antennerna, som är längre än kroppen, har några långa iögonenfallande fjäderlika bakåtriktade borst på de yttre lederna. På antennerna av arter av detta släkte eller *Pseudocalanus elongatus*, *Acartia clausi*, *Metridia longa* m.fl. påträffas stundom ett säcklikt påhäng, *Ellobiopsis* Caullery, 1910 *chattoni* Caullery, 1910 [Gr. *ellobos* = i en (ärtväxt)skida el. -balja + Gr. *opsis* = utseende / Édouard *Chatton*, 1883–1947, fransk biolog, myntade 1927 uttryck som Prokary(ot)a & Eukary(ot)a]. (*Ellobiopsidae* är Protoctista av något osäker affinitet, ev. ombildade dinoflagellater).

finmarchicus (Gunnerus, 1770) {finmárkikos}

[L. *finmarchicus* = från (norska) Finnmark]

D: 0–4000, F: svagt rödaktigt hyalin, L: 0.5 (♀); 0.36 (♂), PEL, Öster. (Kiel)-Bohus.-Skag.-Nord. Oceanisk kustzon-gäst. Herbivor. Minsta storlek är 0.27 resp. 0.24 cm. Förväxlingsbar är i någon mån den nordliga 0.5–0.7 (♂) – 0.7–1 cm (♀) långa *C. hyperboreus* Krøyer, 1838, vilken förutom via storleken identifieras genom sista thoracalsegmentets till en kort 'tagg' vinklade (= ej rundade) posterolaterala hörn. Ännu mera snarlik *C. finmarchicus* är den sydliga, hos oss sommar-höst-förefintliga *C. helgolandicus* (Claus, 1863) (av likn. storlek som *C. finmarchicus*, men slankare, med kortare caudalramii & med spetsigare huvud hos ♀:n (fr.a. lasteralt sett från sidan, men i viss mån även från ovan, där huvudperiferin hos *C. finmarchicus* följer en cirkelbåge, men den hos *C. helgolandicus* snarare en spetsig parabel); ♂:ns asymmetri i sista benparets exopoditer är större, genom att den vänstra näst yttersta leden nå förbi högra ytterleden blott hos *C. helgolandicus*). Den kallvattenlevande – åtminstone i Skagerrak och norrut utbredda – 0.39–0.54 (♀) resp. 0.33–0.55 (♂) cm långa *C. glacialis* Jaschnov, 1955 är fransett sin något större storlek ännu mera lik *C. finmarchicus*, men ♂:n liknar *C. helgolandicus* vad beträffar exopoditkaraktären i sista benparet. Släktets ♀♀ har liklånga exopoditer på sista benparet, men kan särskiljas till art via utseendet av den inåtvända sågtandade kant, som finns på benparets basala led. Denna kant har en starkt konkav inbuktning hos ♀♀ av *C. helgolandicus*, en något mindre inbuktning hos *C. glacialis*, medan den är m.e.l.m. rak hos de båda övriga, varav *C. hyperboreus* utskiljer sig genom att sista ca fjärdedelen av kanten saknar sågtänder. Honor av *C. glacialis* har dessutom en mycket svag inbuktning av den posteroventrala kanten av sista thoracalsegmentet (d.v.s. alldeles under den plats där ovan nämnda 'tagg' är belägen på *C. hyperboreus*), medan *C. finmarchicus* saknar en slik svag inbuktning. *Calanus* var föremålet för en mångårig studie, sammanfattad i den klassiska monografen 'The Biology of a Marine Copepod' av två forskare vid the Scottish Marine Biological Association's laboratory at Millport (vid Firth of Clyde) Sheina Macalister *Marshall* (1896–1977) och Andrew Picken *Orr* (1898–1962). (Stundom erhålls relativt rena prover av stora copepoder – som t.ex. exemplar av detta släkte. Då kan de tillagas som soppa enligt följande: finhacka lite lök, vitlök & ingefära. Vitlök & ingefära kan ersättas med pulver. Stek försiktigt i en liten aning olivolja i 2 minuter. Tomat hackad i små tärningar får koka bredvid. Ibland tomattärningarna & copepoderna & lagom mängd vatten i det frästa samt avsmaka med svartpeppar & NaCl).

Calanus finmarchicus

Paracalanus Boeck, 1864 {parakalános} (1 sp.)

[Gr. para = bredvid, nära + Gen. *Calanus*: (se ovan)]

Cephalothorax består av 4 delar. Rostrum består av ett par nedåtvikta trådar.

parvus (Claus, 1863) {párvos}

[L. parvus = liten]

D:0-? (lever helt ytnära), F: ♂ gulaktigt halvhyalin; ♀ hyalin m. blåaktig ton (ofta med rödaktigt tvärband över kroppens främre del), L:0.1, PEL, S Öster.-Bohus.-Nord. Herbivor. Minsta adultstorlek: 0.07 cm. Artens ♀♀ har som adulta 5 par simben, t. skilln. fr. ♀♀ av *Pseudocalanus* & *Microcalanus*, vilkas sista par är bortreducerat. Furca ≈3 ggr längre än bred. 2:a-antennens yttergren föga längre än den inre & med kort yttre led. Hanars antennulae sidriktade, men utan så stor basal krökbåge som hos ♀ el. hos gen. *Pseudocalanus*. Honor med kortare abdomen (tydligt < halva cephalothoraxlängden) än ♂ (otydligt ≤ halva cephalothoraxlängden) el. gen. *Pseudocalanus*. De båda abdominalsegmenten innan analsegmentet ej längre än breda. Påträffas huvudsakl. från Juli – Feb.

Pseudocalanus Boeck, 1872 {psevdakalános} (2–3 sp.)

[Gr. pseudes = falsk + Gen. *Calanus*: (se ovan)]

Cephalothorax består av 4 delar. Honor bär äggsäck. Antennas yttergren klart längre än den inre och har lång ytterled. Rostrum består av ett par nedåtvikta trådar.

elongatus (Boeck, 1864) {elångátos}

[L. elongatus = förlängd]

D:0->600 (lever oftast helt ytnära, men finns även på större djup), F:mkt genomskinlig; ofta med en svag rödgul ton; en orangeröd fläck finns både i framändan och bakändan av oljedroppen i cephalothorax; munområdet kan ha en rödviolett och ♀:ns genitalutskott en ljusgrön ton, L:0.14 (♀) & 0.11 (♂), PEL, Bottenh.-Bohus.-Nord. Herbivor. Abdomen längre än halva cephalothorax. De tre mitre abdominalsegmenten längre än breda. Smalnar mer av framtill än såväl den likartat utbredda *P. acuspes* (Giesbrecht, 1881) som den ngt nordligare *P. minutus* (Krøyer, 1845). Den senare når en längd av 0.12–0.16 (♀) resp. 0.11–0.14 (♂).

Microcalanus G.O. Sars, 1901 {mikråkalános} (1–2 sp.)

[Gr. micros = liten + Gen. *Calanus*: (se ovan)]

Släktets cephalothorax består av 4 delar, men är mera kompakt än hos *Pseudocalanus*.

pusillus G.O. Sars, 1903

[L. pusillus = pytteliten, svag] {posíllós}

D: ≈50-?, F: hyalin (nästan färglös); saknar helt ögon, L: 0.09, PEL, S Öster.-Bohus.-Skag.-N Nord. Minsta adultlängd: 0.07 cm. Litenhet och färglöshet är viktiga artkriterier, liksom mer oval thorax-form (thoraxlängd < 2.5 ggr dess bredd) jämfört med släktena *Paracalanus* & *Pseudocalanus*, vars thoraxlängd är > 2.5 ggr dess bredd. Abdominalproportioner (både segment & längd jämfört med cephalothorax) ungefär som hos *Pseudocalanus* hos ♂ och ungefär som hos *Paracalanus* hos ♀. Thoracalbenens yttre grenar avslutas vardera av en kraftig unilateralt sågtandad torn, vilket skiljer arten från den nordligare *M. pygmaeus* (G.O. Sars, 1900).

Pseudaetideus Wolfenden, 1903 (1 sp.) {psevdátiideos}

Syn.: *Chiridius* Giesbrecht, 1892 (p.p.)

[Gr. pseudes = falsk + Gen. *Aetideus* Brady, 1883 (ortografisk

emend. av Giesbrecht, in Giesbrecht & Schmeil, 1898 av *Aitidius* Brady, anammad av den brittiske copepod-specialisten Richard Norris Wolfenden, 1856–1923, + efterföljare) < Gr. aetideos = örnunge / Gr. cheir = hand + L. -idius < Gr. idion: dimin.suffix]

Cephalothorax består av 4 delar, varav den 4:e avslutas med en bakåtriktad, men ej uppåtböjd lateral spetsig flik på varje sida. Från mundelarna av bl.a. detta släkte har en till Ellobiopsidae (se *Calanus*) hörande art, benämnd *Ellobiocystis* Coutière, 1911 *caridarum* (Coutière, 1911) registrerats. Troligen är dock parasit-arten felbestämd.

armatus (Boeck, 1872) {armátos}

[L. armatus = beväpnad]

D: ?-? (vanligast nedom ca 180 m), F: transparent med svag rosa anstrykning; stort tvärställt dubbellobigt mörkrött öga; ♀:ns inälvor hyalint röda, ovarierör opakvita, L: 0.45 (♀) & 0.4 (♂), PEL, Bohus.-N Nord. Predatorisk. Rostrum (cephalons mediofrontala utskott) är mycket litet & tvåkluvet. Erinrar ngt om den ≤1.8 mm långa *Aetideus armatus* (Boeck, 1872), vilken dock har ett mera markerat kluvet rostrum, vars spetsar är mera separerade och har även ca 3 gånger så långa som breda furcagrenar. Dessutom saknar 1:a leden på yttergrenen hos 1:a benparet den tagg som återfinnes hos *P. armatus*, vars innergren på samma benpar är enledad, ej tvåledad, till skillnad från ett likartat hyperbentiskt släkte, med bl.a. den ≤2.65 mm långa *Bradyidius armatus* Giesbrecht, 1897 (Syn.: *Undinopsis bradyi* G.O. Sars, 1903). (*Undinopsis* Sparre Schneider, ex G.O. Sars MS, 1884, är en syn. t. *Bradyidius* Giesbrecht, 1897, (*n. nudum*), men då Giesbrecht ursprungligen felidentifierat arten & ej nämner 'armatus' vid släktesbeskrivningen, så kan rätt kombination vara *B. bradyi* (G.O. Sars, 1903)).

Pareuchaeta Farran, 1929 (1 sp.)

Syn.: *Paraechaeta* Scott, 1909

Syn.: *Euchaeta* Philippi, 1843 (p.p.)

[Gr. para = nära, invid + Gr. eu = sann, verklig + L. chaeta = borst]

norvegica (Boeck, 1872) {parevtjáeta nárvégika}

[L. norvegicus = norsk]

D: 0-? (normalt djupare än ca 50 m), F: hyalint färglös frånsett munregionen, som kan vara vinröd; klarblå ägg i ♀:s äggsäck, L: 1.1 (♀) & 0.7 (♂), PEL, Bohus.-Nord. Predator, ätande fr.a. något mindre copepoder. Huvudingrediens i Sir Alister Hardys 'Plankton Toast' (recept i Hardy 1956. 'The open sea; the world of plankton'). Har fram(♀) eller nedåtböjt (♂) rostrum. Dessutom synnerligt stora maxillipeder hos ♀.

Pareuchaeta norvegica

ISOKERANDRIA G.O. Sars, 1903

{isåkerándria} (≈7 gen., 11–12 sp.)

[Gr. *isos* = lika, liknande + Gr. *keras* =horn + Gr. *aner*, genit. *andros* = man, ♂]

Antennulae symmetriska & identiska hos båda könen. De 6 familjerna är alla företrädade runt S Skandinavien. Grupp med enbart marina och små, mest hyperbentiska arter.

Stephos T. Scott, 1892 {stéfås} (2–4 sp.)

[Gr. *stephanos*, poet. *stephos* = krona]

Den ovala cephalothorax består av 4 delar, saknar naupliusöga & rostrum & 5:e benparet hos ♀:n är symmetriskt. Tillhör *Stephidae* G.O. Sars, 1902.

scotti G.O. Sars, 1903 {skåtti}

[Thomas Scott, 1840–1929, från Fife, fr. början en botaniskt intresserad murare. Zoolog-banan började vid Bents (sedermera Gatty) Marine Lab., St Andrews, flyttade senare t. Aberdeen, varvid han ömsom arbetade ombord Scottish Fishery Boards s/s 'Garland', ömsom vid deras kläckeri vid Bay of Nigg & bedrev företrädesvis copepod-forskning, delvis ihop med sonen Andrew, 1868–1931, som började som illustratör åt fadern, men senare – ehuru först ihop med pappan – självständigt kom att ägna sitt liv (som han kom att framleva i Liverpool) åt samma djurgrupp som intresserat fadern; tillsammans utgav de t.ex. 'British Parasitic Copepoda' 1912–13]

D: ? (grunt sublittoralt), F: synnerligen hyalin med en mycket lätt gulaktig ton, L: 0.095 (♀); 0.085 (♂), MB-SB, SV Öster.-Katt.-?Bohus.-N Nord. 5:e benparets distala led bär 10 småborst på ytterkanten.

HETERARTHANDRIA Giesbrecht, 1892

{heterartrándria} (12–19 gen., 18–26 sp.)

[Gr. *heteros* = annan, olika + Gr. *arthron* = led + Gr. *aner*, genit. *andros* = man, ♂]

En av antennulae (vanl. den högra) är hos den adulta ♂ omvandlad till griporgan. Det 5:e thoracalbenparet finns alltid hos ♀♀. Viläggsanläggare. Ganska omnivora. 20 familjer, varav 8–12 i våra hav. Arterna nedan tillhör *Temoridae* Giesbrecht, 1893, *Metridinidae* G.O. Sars, 1902 [n. cons., Op. 1269, ICZN], *Centropagidae* Giesbrecht, 1893, *Pontellidae* Dana, 1852 & *Acartiidae* G.O. Sars, 1900. Här utbredda arter är alla pelagiska. Som exempel på en hyperbentisk art kan den ≤3.4 mm långa *Heterorhabdus* Giesbrecht, 1898 (*Euheterorhabdus* Brodsky, 1950) *norvegicus* (Boeck, 1872) nämnas (fam. *Heterorhabdidae* G.O. Sars, 1902). Den är omisskännlig genom att dess vänstra furcalgren är något längre än den högra & fr.a. genom att ett av de terminala borsten på den förra grenen växer sig oproportionerligt långt, faktiskt nästan kroppslångt. Arten är ej rar t.ex. i Kosterrännans djup. Medlemmar av den senare familjen är bioluminescenta, liksom bl.a. medlemmar av *Metridinidae*. Luminescensen utsöndras från små epidermala körtlar.

Temora Baird, 1850 {temára} (1 sp.)

[*Temora* (eg. Tara): oldkungarnas i Irland palats, tillika (i 8 delar), tillhopa med Fingal (i 6 delar), en av de båda i J. MacPhersons 'The Poems of Ossian' ingående prosadikt-cyklerna]

Den päronformade cephalothorax består av 5 delar och furcans grenar är minst 5 gånger så långa som breda.

longicornis (O.F. Müller, 1785) {långikárnis}

[L. *longus* = lång + L. *cornu* = horn]

D: 0–? (lever ganska ytnära), F: svagt blåaktigt halvhyalin; ofta med några ljusbruna – röda fingrenade pigmentfläckar

i framänden, L: 0.15, PEL, Ålands Hav-Bohus.-Nord. Herbivor. Tolererar utsötat vatten så länge saliniteten är högre än 7‰. Sedd från sidan är thorax tydligt välvd ovanpå.

Eurytemora Giesbrecht, 1881 {evrytemára} (2 sp.)

[Gr. *eurys* = vid, bred + Gen. *Temora*: (se ovan)]

Cephalothorax består av 6 delar. Honorna bär ägg i en äggsäck. 1:a benparets innergrenar är enledade men tvåledade på benpar 2–4.

affinis (Poppe, 1880) {affínis}

Syn.: *hirundo* Giesbrecht, 1881

Syn.: *hirundooides* (Nordquist, 1888)

[L. *affinis* = besläktad, liknande < L. *ad* = till + L. *finis* = slut, gräns / liknar *E. hirundo* Giesbrecht, 1881 < L. *hirundo* = (fågeln) svala]

D: 0–? (lever ganska ytnära), F: nästan färglöst hyalin, L: 0.15 (♀); 0.11 (♂), PEL, Bottenhavet-Bohus.-Nord. ♀ sista thoraxsegmentet är kort centralt men med laterala bakåtriktade (& aningen utåtriktade) triangulära utskott med nedre spetsig hörn, medan ♂ motsvarande segment är kort utan slika laterala utskott. ♀ har två taggar på ytterkanten av 5:e benparets näst yttersta led. Hos den form, *E. affinis hirundooides*, som påträffas även på västkusten, är furcan 8–12 (♀) el. 11–13 (♂) ggr så lång som bred. Arten förekommer i färskt till polyhalint vatten. I sjöar & brackvattenhällkar påträffas stundom *E. velox* (Liljeborg, 1853) [L. *velox* = snabb], vars ♀ blott har en tagg på 5:e benparets näst yttersta led.

Metridia Boeck, 1865 [n. cons. Op. 1269] {metrídia} (2 sp.)

[Gr. *metridios* = livmoderförsedd, fruktsam < Gr. *metra* = uterus]

Den >2.5x längre än breda cephalothorax består av 5 delar. Abdomen lång. Antenner när bakåtsträckta till abdomen främre del. *Pleuromamma* Giesbrecht, 1898 *robusta* (F. Dahl, 1893) (en närmast fr. V Norge känd släkting) kan separeras via sitt bruna iögonenfallande – som släktnamnet antyder – bröstvärteliknande lysorgan på cephalothorax högra sida.

longa (Lubbock, 1854) [n. cons. Op. 1269 ICZN] {långá}

[L. *longus* = lång]

D: 170–? (djupvattensart), F: färglöst hyalin, L: 0.45 (♀) jämte & 0.4 (♂), PEL, Katt.-Bohus.-N Nord. Minsta adult-storlek: 0.4 resp. 0.35 cm. Kan vid störning, likt den mindre (≤2.9 (♀) el. 2.3 (♂) mm långa), men delvis mera ytnära levande *M. lucens* Boeck, 1865 utsända kraftiga blåaktiga ljusblixtar. Den senare är utbredd söderut via Katt. in i Bälthavet. Jämte storlek kan *M. longa* åtskiljas t.ex. genom att sista thoracalsegmentet postlateralt har rundade hörn, medan den mindre arten – likaså färglöst hyalin – har vinkelspetsiga hörn.

Centropages Krøyer, 1848 {sentråpáges, kentråpáges} (2 sp.)

[Gr. *kenatron* = udd, tagg; cirkelcentrum + Gr. *pagos* = det som är fastsatt; is, frost]

Cephalothorax består av 6 delar, med en anterolateralt konkv huvudsköld & sista thoracalsegmentet i bakkanten utdraget till ett par hörn. Av fam. *Centropagidae* uppträder ännu en art i våra hav sommartid, den ofta yt& strandnära levande, ≤1.35 mm långa *Isias* Boeck, 1865 [Ev. Egypt. hist. *Isias*, känd för ett brev skrivet t. maken, soldaten Hephaistion i den egypt. armén 168 f.Kr.; betyder Isis-dyrkare] *clavipes* Boeck, 1865. Dess i framänden jämnt rundade, i bakänden konkava (utan vassa sidohörn), ca dubbelt så långa som breda cephalothorax har fem delar. I

Östersjön finns en form av färskvattenarten *Limmocalanus macrurus* G.O. Sars, 1863, benämnd *L. macrurus grimaldi* (de Guerne, 1886), vilken är allmän i de norra delarna, men påträffats syd till Bornholmsbäckenet. Den når ≤ 2.3 mm längd; cephalothorax består av 6 delar, dess abdominalsegment är mkt längre än breda & furcans 2 grenar är mkt långa & smala med långa borst i bakkanten.

[Centropages sp.](#)

hamatus (Lilljeborg, 1853) {hamátos}

[L. hamatus = krokig, böjd < L. hamus = krok]

D: 0-? (lever oftast ytnära), F: hyalint färglös, L: 0.15 (♀) & 0.13 (♂), PEL, Omnivor. Öster. (Bottenhavet)-Bohus.-Nord. Sista thorakalsegmenthorn är tydligt olikriktade hos artens ♀♀. Saknar tornar på antennulas basaller. Släktets dominerande art under vinter-vår-säsongen. Erfordrar $\geq 7\%$ S.

typicus Krøyer, 1848 {týpikos}

[L. typicus = typisk]

D: 0-? (lever ytnära), F: ganska hyalin; ofta med lätt ton av orange – ljus valnöt i framändens centrala del hos ♀:n, L: 0.2 (♀) & 0.19 (♂), PEL, Öster. (Åland)-Bohus.-Nord. Led 1, 2 & 5 på antennulae har korta men tydliga framåtriktade tornar. Sådana saknas hos *C. hamatus*. Hörnen på 5:e thorakalsegmentets ej olikriktade men eventuellt något oliklånga. Släktets dominerande art under sommar-höst-säsongen.

Anomalocera R. Templeton, 1838 {anåmalákera} (1 sp.)

[Gr. anomalos = ojämn, irreguljär + Gr. keras = horn]

patersonii R. Templeton, 1838 {patersáni}

[Belfast-bon Robert Patterson, 1802-72, (med två t:n – & citerades av Krøyer 1849 som *Pontia Patterssoni* Tmplt.), ofta nämnd som insamlare åt samtida brittiska 'naturalists') tycks ha fångat de första exemplaren vid mynningen av Larne Lough, Antrim, Irland och förmedlat sina iakttagelser i brev till den bereste armeläkaren och insamlaren Robert Templeton, 1802-92, son till Joseph Banks' vän, den mera välkände John Templeton, 1766-1827, som hela sitt liv var aktiv som 'naturalist' från lantstället några km utanför Belfast]

D: 0-? (ytnära), F: blågrön, L: 0.4 (♀) & 0.3 (♂), PEL, Katt.-Bohus.-N Nord. Oceanisk. Kustgäst sensommar – höst. Färg synnerl. karaktäristisk. Huvudet har 2 ögonlinspar. Kan ev. förväxlas med den ngt mindre & i våra hav rarare semitransparent gulgröna *Labidocera wollastoni* (Lubbock, 1857) [Gr. labidos = tång, pincett / Thomas Vernon Wollaston, 1822-78, britt. entomolog som arbetade med material fr. Madeira & andra makaronesiska öar (> Gr. makaros = lycklig, välsignad + Gr. nesos = ö, d.v.s. + Azorerna, Canarieöarna & Cap Verde); auktor, britten John Lubbock, 1834-1913, – adlad t. Lord Avebury – var själv huvudsakl. entomolog], som dock blott har ett par ögonlins.

Acartia Dana, 1846 {akártia} (6 sp.)

[Gr. achartos ((κ) | |) = oskuren, oklippt (åsyftar de långa antennborsten)]

Cephalothorax 5-delad. ♂♂ har 4, ♀♀ 2 urosomsegment + analsexsegment (telson) med korta furcagrenar. Antennulae 17-ledade, försedda med långa karaktäristiska fjäderborst. Av de 3 i våra hav utbredda släktena är *Acanthacartia* Steuer, 1915 brackvattenbundet och återfinns huvudsakl. i Östersjön. Medan den med ungefär lika långa som breda furcagrenar försedda *A. tonsa* Dana, 1848 [L. tonsa = åra] ej har påträffats i Katt.-Skag. (men betraktas som en invandrare fr. V Atlanten el. Stilla Havet & påträffades i Nordsjön först 1931), så finns undersläktets 2:a art, *A. bifilosa* Giesbrecht, 1881, i brackvatten även på västkusten och kännetecknas av dubbelt längre än breda furca-grenar (furca är äv. dubbelt så lång som analeden) samt en djupblå färgton vid thoraxslutet. Subgen. *Paracartia* T. Scott, 1894, som utskiljer sig från de övr. genom förekomst av ett par subrostrala filament och tydligare könsdimorfism, är företrätt i grunda 'poller' vid V Norge av *A. grani* (G.O. Sars, 1904) [Haaken Hasberg Gran, 1879-1955, norsk marinbotanist, som först påträffade arten]. I dessa poller (grunda havsvikar) finn gott om ostron & copepod-arten är mellanvärd för en smittsam ostronsjukdom, 'Aber disease' (upptäcktes först i Aber Wrach i V Bretagne) orsakad av haplosporidien *Marteilia refringens* Grizel, Comps, Bonami, Cousserans, Duthoit & Le Penec, 1974 [fransmannen Louis Marteil publicerade om ostrons sjukdomar & överlevnd på 1960& -70-talen], vilken dock ännu blott är känd från Normandie & söderut i Europa. *A. grani*, som blott blir ca mm-lång, är förutom från varma V-norska poller känd just från grunda områden i S Europa och kan således såväl överföra sjukdomen till ostron samt själv smittas av sjukdomen från ostron.

S.gen.: **Acartiura** Steuer, 1915 {akartiúra} (3 sp.)

[Gen. *Acartia*: (se ovan) + Gr. oura = svans, stjärt]

Ett rundat sista thorakalsegment samt en något längre högerän vänstergren på furcan karaktäriserar släktet. Undersläktets 3:e art *A. discaudata* (Giesbrecht, 1881) har en tydligare blå färg, längre än breda abdominalleder (liksom våra övriga arter av undersläktet) samt bredare (hos ♀ mycket bredare) telson + furca än vad övriga arter har.

clausii Giesbrecht, 1892 {klávisi}

[Carl Friedrich Wilhelm Claus, 1835–99, kräftdjurszoolog fr. Göttingen, som studerade i Marburg & Giessen; Leuckart's (q.v.) elev. Blev professor i Marburg, Würzburg & Göttingen, slutl. i Wien & tjänstgjorde ock som chef för Österrikes marinzoologiska station i Trieste. Åstadkom en modernare kräftdjurs-systematik / (Auktorn, Danzig-födde Wilhelm Giesbrecht, 1854–1913, disputerade under Möbius (q.v.) i Kiel 1881, flyttade t. Neapels zool. station & förblev där livet ut. Nära vännen, stationsförest. Anton Dohrn (q.v.) såg till att han blev honorärprof. 1904, efter att G. gjort omfattande verk över pelagiska copepoder, varav monografin över Neapelbukens arter från 1892, som äv. baserades på värdsomfattande insamlingar av R/V Vettor Pisani mellan 1882–85, är den centrala)]

D: 0–?, F: mkt hyalin, L: 0.12 (♀) & 0.1 (♂), PEL, S Öster.-Bohus.-N Nord. Herbivor. I stället för den för *A. longiremis* karaktäristiska taggigheten finns ett par dorsolaterala rader av 4–6 pyttesmå dentikler på sista thorakalsegmentet. Furcalgrenar hos ♀ ungefär dubbelt så långa som breda. Släktets dominerande art under sommar till höst.

longiremis (Lilljeborg, 1853) {långirémis}

[L. longus = lång + L. remus = öra / L. remes = roddare]

D: 0–?, F: mkt genomskinlig med svagt blå ton, L: 0.125 (♀) & 0.12 (♂), PEL, Öster. (Åland)-Bohus.-N Nord. Den enda av våra arter av släktet, vars sista thorakalsegment har ett par ganska tydliga dorsolaterala taggar nära bakkanten. Urosomsegmenten är likaså försedda med taggar. Honans furcalgrenar ungefär 2.5 x längre än breda. Släktets dominerande art under kallvattenssäsongen (vinter – vår).

PODOPLEA Giesbrecht, 1882

{påådåplea} (>288 gen., >678 sp.)

[Gr. pous, genit. podos = fot + Gr. pleo = segla]

Med rörlig leddelning mellan thorakalsegment 5 & 6; 1:a abdominalsegmentet fast förenat med 6:e thorakalsegmentet. Benpar på 6:e thorakaleden förkrympta, ej kopulationsorgan. Jämte nedanstående, finnes ännu 3 små ordi med en fam. vardera. Den ena, **MORMONILLOIDA** Boxshall, 1979 (pelagiska långsträckta arter med långa, borstiga, fåledade antennulae & mycket långa furcalgrenar) företräds i Arktis & V om Britt. Öarna med två arter, den andra, **MISOPHRILOIDA** Gurney, 1927 (bentiska frilevande arter m. korta antennulae som har gripförmåga; ♀:n har enkel äggsäck) finnes närmast företrädd vid V Norge med en art. Den tredje, **GELYELLOIDA** Huys, 1988 företrädes av stygobiontiska (d.v.s. grottlevande) arter i europeiska karst-system. De båda senare grupperna anses bilda en naturlig undergrupp tillsammans med **CYCLOPOIDA**, medan övriga ordi bildar en annan undergrupp.

CYCLOPOIDA Burmeister, 1834

{kyklåpååda, syklåpååda} (≈35 gen., ≈62 sp.)

[Gen *Cyclops* < Gr. myt. Kyklops = kyklop < Gr. kyklos = cirkel + Gr. ops = öga]

Symmetriska. Relativt långa antennulae (vanligen 8–17 leder (undantag: *Halicyclops* Norman, 1903 (*Cyclopidae*) med blott 6 leder & *Cyclopicina* Lindberg, 1953 (*Cyclopinidae*) med 26)).

GNATHOSTOMATINA Thorell, 1860

{gnatåstamatína} (≈10 g., ≈19 sp.)

[Gr. gnathos = käke + Gr. stoma = mun]

Frilevande pelagiska och bentiska arter. Antennae unirama. Honans båda äggsäckar m.el.m. tydligt dorsalt burna. Tre

marina skandinaviska familjer: **Oithonidae** Dana, 1852 (i marint plankton), **Cyclopinidae** G.O. Sars, 1913 (marint epibentiska och sekundärt även interstitiellt levande) & **Cyclopidae** Dana, 1846 (Halicyclopinæ) Kiefer, 1927). **Cyclopidae** bildar med ett par övr. fam.:r (de parasitiska **Lernaeidae** Cobbold, 1879 & **Ozmanidae** Ho & Thatcher, 1989) en naturlig färskvattenlevande undergrupp, ehuru några av underfam.:a inom **Cyclopidae** har återkoloniserat havet & t.ex. *Cyclops ewarti* Brady, 1888 [James Cossar Ewart, 1851–1933, skotsk zoolog] hittades i Firt of Forth (finns äv. i Skand.) innan i färskvatten.

Oithona Baird, 1843 {åjtána} (3 sp.)

[Gr. oethos = mörker + Gr. on = varelse]

Består av 5 delar framför den rörliga leddelningen. Slank, med lång abdomen och tvåledade innergrenar på benpar 2–4. Bioluminescens är registrerad från släktet.

similis Claus, 1866 {símilis}

Syn.: *helgolandica*: Sars, 1900, non Claus, 1863

[L. similis = lik(nande) / L. Helgolandicus = från Helgoland]

D: 0–?, F: ofärgad; mkt hyalin, L: 0.09 (♀) & 0.06 (♂), PEL, Öster. (Åland)-Bohus.-Nord. Lägsta adultstorlek: 0.07 resp. 0.05 cm. Omnivor. Kannibal. Nauplii herbivora. En av klotets vanligaste copepoder. Lever i saliniteter >11‰, men kan tillfälligt klara något lägre värden. Hanen, som saknar spetsigt rostrum kännetecknas av sina hopkrullade antenner. Honans antenner når bakut till främre abdominalregionen & hon har ett rakt nedåtböjt, nedtill spetsigt rostrum, medan det hos ♀:n av den med mera långsträckt thoracalform & mer oceaniskt utbredda, ehuru in i Katt. allmänna, 0.11–0.12 (♀) resp. 0.08–0.1 (♂) cm långa *O. atlantica* Farran, 1908 är framåtriktad, ehuru aningen nedåtböjt. Den senare artens ♀ är likaså karaktäristisk, genom att dess antenner är längre än kroppen och att synnerligen långa bakåtriktade fjäderlika borst utgår från furcan. Hanen saknar spetsigt rostrum & slika långa fjäderlika borst & har kortare antenner än kroppen.

Den rara, 0.05–0.06 (♀) resp. 0.04–0.05 (♂) cm långa *O. nana* Giesbrecht, 1892 saknar spetsigt rostrum hos båda könen, men har en karaktäristisk rombisk thorax-form. Denna arts ♀:s antenner når till bakkanten av 3:e abdominalledet.

NOTODELPHYOINA ?G.O. Sars, 1921?

{nåtådelfy(å)ína} (≈20 gen., ≈33 sp.)

[Gen. *Notodelphys* < Gr. notos = rygg + Gr. delphys = livmoder]

En liten undergrupp om 3 familjer är parasiter på tagghudingar, varav de båda ormstjärneanknutna **Chordeumiidae** Boxshall, 1988 & **Thespesiopsyllidae** Wilson, 1924 finnes i våra hav. Övr. familjer är så gott som uteslutande Ascidiokommensaler (som regel i gältarmen), ehuru några enstaka arter är kända som är associerade till bivalver resp. hemichordater. Antennae unirama. Adult könsdimorfism tydlig. Erinrar ngt om vissa insektlarv-typer. I våra hav företräds ascidiofilerna av överfam. **Notodelphyoidea** Dana, 1852 (med fam. **Notodelphyidae** Dana, 1852) – ♀ med en stor dorsal äggkammare bestående av de båda sista hopväxta thorakalsegmenten – & **Ascidicolioidea** Thorell, 1860 (**Ascidicolidae** & 5 av dess subfamiljer) – ♀ med ett par dorsala äggsäckar.

Pachypygos G.O. Sars, 1921 (1 sp.)

gibber (Thorell, 1860) {pakypýgos gíbbet}

[Gr. pachys = tjock + Gr. pyge = rumpa / Gr. & L. gibber = puckel]

D: (som värddjuren), F: vitgrå med mörkt brungröna ägg hos ♀, L: 0.5 (♀), Parasit i olika sjöpunngar (vanligast i *Ascidia mentula*), Bohus.-Nord. Vår största Notodelphyoid-art. Krumböjdd. Segmenten innan äggkammaren nästan lika höga som denna. Antennulae korta och tjocka. Abdomen med 4 leder.

POECILOSTOMATOIDA Thorell, 1859

{påjkilåståmatåida} (>36 gen., >62 sp.)

[Gr. *poikilos* = skiftande, brokig + Gr. *stoma* = mun]

Antennulae ofta välutvecklade; antennae unirama. Falkata (nymåneformade) mandibler i en slitsformad (m.el.m. gapande) mun. Parasitiska former främst på evertebrater, men ett 10tal fam. ock på fiskar; hos oss ett fåtal sp. av Bomolochidae Sumpf, 1871 [Gen. *Bomolochus* < Gr. *bomolochos* = den som ligger & lurpassar vid ett altare för att tiggas eller stjäla föda som offras åt gudarna < Gr. *bomos* = altare + *lochao* = invänta, lurpassa] & Chondracanthidae H. Milne Edwards, 1840, som båda har artrepresentanter som dväljs i värddjurens externa hålligheter, t.ex. näsborrar (till den senare fam. hör *Acanthochondria* Oakley, 1927 med arter som dväljs under gällocket på flatfisk, varav *A. cornuta* (O.F. Müller, 1776) är vanlig på fr.a. skrubba och *A. limandae* (Krøyer, 1863) kan förekomma på sandskädda; *A. soleae* (Krøyer, 1863) & *A. clavata* (Bassett-Smith, 1896) kan uppträda på tunga resp. bergskädda), Philichthyidae Vogt, 1877, vars arter lever i sidolinjekanalerna eller skallarna samt några företrädare för den mest limniskt eller brackvattenutbredda Ergasilidae von Nordmann, 1832; av den med både på echinodermer och fiskar parasiterande Taeniacanthidae C.B. Wilson, 1911 finns likaså en inhemsk fiskparasit. Värddjurspektrat hos den stora överfamiljen Lichomolgoidea Kossmann, 1877 är en diversitet av marina evertebrater, medan m.el.m. lösa grupperingar av diverse övriga fam. påträffas associerade med värddjur tillhöriga bestämda phyla. T.ex. den s.k. Lamippidae Joliet, 1882-gruppen associerad med cnidrier, den s.k. Clausiidae Giesbrecht, 1895-gruppen med polychaeter, den s.k. Anthessidae Humes, 1986-gruppen med mollusker, medan den s.k. Clausiidae Embleton, 1901-gruppen anses vara löst associerad med diverse olika djur. Några få arter är associerade med marina växter. Med ≈46 fam. Somliga arter av denna & nästa ordning omnämns blott i samband med sina respektive värddjur i detta verk.

Sigecheres brittae (Poecilostomatoida, Nereicolidae)

Corycaeidae Dana, 1852 {kårykæide} (1 gen., 1 sp.)

Huvud med ett par mycket framträdande ögonlinser, vilka saknas hos den besläktade fam. Oncaeidae Giesbrecht, 1893 (med det bioluminescenta släktet *Oncaea* Philippi, 1843 [Gr. *onkos* = utbuktning, svullnad]) vilka liksom Corycaeidae har trots vara associerade med sedimentnerande

partiklar i pelagialen. Numera anas ett samband mellan Corycaeidae och gelatinösa planktonorganismer såsom appendicularier & salper. Hos den med mycket genomskinliga arter försedda närbesläktade, likaså ögonlinsförsedda fam. Sapphirinidae Thorell, 1860, är associationer med salper mera välkända. Arter av den senare familjen är vanligen flera mm långa, men är ej säkert kända från vårt närområde.

Corycaeus Dana, 1845

[Gr. *korykaeos* = spion, d.v.s. rövare på berget Corycus i Lydien, vilka, innan de plundrade handelsmän, förklädda utforskade manstyrka, varuslag, varumängd m.m. av de tilltänkta offren]

Av de 4 cephalothoraxdelarna är den första mycket lång & fr.a. den näst sista försedd med långa bakåtriktade utskott.

anglicus Lubbock, 1855 {kårykæos ånglikos}

[L. *anglicus* = engelsk]

D: 0–5 (?), F: mycket hyalin ev. med små stänk av ett orange pigment, L: ≈0.1, PEL, Katt.-Bohus.-Nord. Förekommer i våra vatten från Juli – Jan. Honan bär ett par äggsäckar, som sammansmält till en stor globulär dorsalt burens blåsa.

Lichomolgoidea Kossmann, 1877

{likåmålgide} (≈8 g., ≈25 sp.)

Den numerärt största av 5 fam.:r i Lichomolgoidea, vilken karaktäriseras av att antennulae vanl. är 7-ledade, antennae 4 (el. 3-)ledade; båda könen har maxillipeder & de 4 första benparen har i typiska fall 3-ledade endo- & exopoder, ehuru reduktioner är vanliga. Fam. har en cyclopidlik kropp med thorax mkt bredare än abdomen, exopoder & endopoder på de båda första benparen är 3-ledade hos ♀, medan 4:e benparets endopoder har färre än 3 leder och 5:e benet har ett fritt segment. Överfam.:s arter är associerade med, ofta parasiter på, evertebrater (värdar finns bland många phyla).

Lichomolgus Thorell, 1859 (≈8 sp.)

[Gr. *leicho* = slicka + Gr. *molgos* = skinn, hud (Ascidie-parasit)]

Släktet, försett med en tvärsutur på huvudskölden, har 4ledade antennae utan klo på 3:e leden men m. 1–4 terminala klor, endopoden på ben 4 är 2-ledad, mandibler enkla med tunn bas övergående i en lång, gradvis avsmalnande pisklik struktur. (*L. agilis* (Leydig, 1853) är allmän på nakensnäckor).

albans Thorell, 1859 {likåmålgos ålbens}

[L. *albans* = vitaktig < L. *alba* = vit]

D: (som värddjuren), F: äggsäckar opakt vita, L: 0.15 (♀) & 0.1 (♂), Sjöpunngsparasit (gärna i *Corella parallelogramma* men även i andra arter), Bohus.-Nord. Antennae har 2 terminala klor. Analsegmentet är kortare än de båda föregående lederna ihop. Det längsta furcalborstet är knappt halvt så långt som furcan, vilken är ca 6 gånger längre än bred.

SIPHONOSTOMATOIDA Latreille, 1829

{sifånåståmatåida} (>51 gen., >90 sp.)

[Gr. *siphon* = rör, sifon + Gr. *stoma* = mun]

Antennulae reducerade; antennae unirama. Med penetrerande, stiletliknande, distalt tillplattade och vanligen likaså marginalt tandade mandibler i den rörformade munnen. Parasitiska former främst på fiskar, men även på evertebrater. Med ca 38 familjer, varav ca 14 är fiskparasitiska & några ytterligare evertebratparasitiska i våra hav. Av de senare förekommer Nicothoidae Dana,

1849 (Syn.: Choniostomatidae Hansen, 1886) – artrik familj – på kräftdjur, Herpyllobidae Hansen, 1892 (2–3 gen., 3–5 sp. hos oss) på polynoida polychaeter, Melinnacheridae Bresciani & Lützen, 1975 (1 gen., 2 sp. i våra hav) på terebellomorpha polychaeter & Asterocheridae Giesbrecht, 1899 (åtskilliga arter i våra hav) & några besläktade smärre familjer (t.ex. Artotrogidae Brady, 1880, Sponginticolidae Topsent, 1928, Cancerillidae Giesbrecht, 1897, Nanaspidae Humes & Cressey, 1959, Micropontidae Gooding, 1957) på diverse olika marina evertebrater, främst på spongier, anthozoa, polychaeter, mollusker, echinodermer, ascidier, (dock ej på leddjur).

Caligidae Burmeister, 1834 {kálfige} (2–4 gen., ≈15 sp.) Fiskparasiter. Karaktäriseras av en platt bred cephalothorax följt av ett litet tagma som bär det 4:e benparet, därefter ett brett genitaltagma bestående av två sammansmälta segment, alltid större hos ♀:n än hos ♂:n och efter detta en ofta något reducerad bakre abdomen. Cephalothorax omges framtill av av frontalplattor och på sidorna av marginalmembraner.

Caligus O.F. Müller, 1785 {káligos} (≈11 sp.) De sammanväxta frontalplattorna är anterolateralt försedda med ett par rundade strukturer, lunuler, vilka tjänar som accessoriska sugkoppar. Honans totala abdomen är kortare än halva kroppslängden. 4:e benparet välutvecklat, bestående av flera segment. Hos det likaså allmänna gen. Lepeophtheirus von Nordmann, 1832 [Gr. lepos = (sår)skorpa + Gr. ptheir = lus] saknas lunuler.

curtus O.F. Müller, 1785 {kórtos} [L. caligus = befinna sig i dimma (syftande på de små svarta fläckar som delvis täcker ögonen) / L. curtus = kort] D: (som värddjuren), F: varierande; ofta grågulaktig, L: 1.01 (♀) & 1.23 (♂), Ektoparasit på många olika fiskarter (ofta torskfiskar), Öres.-Bohus.-Nord. 4:e benparets exopod är 2-segmenterad med 5 borst, varav 3 terminala. 1:a benparet (där endast exopoderna är välutvecklade) avslutas av 4 nästan liklånga terminala borst. Maxillulae (belägna bakom antennae) har s.k. 'dentiforma utskott' med breda baser & korta vassa toppar. En annan art finns bl.a. ofta på e.g. laxfiskar (men äv. på mer än 80 andra fiskarter och ansedd som den mest allmänna släktesföreträdaren runt Britt. Öarna), C. elongatus von Nordmann, 1832, igenkänns på att ett av de 3 terminala borsterna på 4:e exopoden är längre än övriga, ett av de 4 terminala borsterna på 1:a exopoden är längre än övriga & att de 2 grenarna på cephalothorax ventrala furca ej är tvärt avhuggna terminalt. Denna art kan stundom finnas tillsammans med den större, för laxodlingar ofta ödesdigra Lepeophtheirus salmonis (Krøyer, 1838) (s.k. laxlus), vilken blott parasiterar på salmonider. En i svenska vatten allmän art av släktet är L. pectoralis (O.F. Müller, 1776), karaktäriserad av sitt läge på el. under bröstfenan hos oftast flundrefiskar, i regel skrubba. En lätt igenkännbar art av släktet är den skära L. nordmanni (H. Milne Edwards, 1840), uppträdande på klumpfisk i t.ex. Nordsjön. Adulter är således möjliga att bestämma med tillgänglig litteratur, medan nauplier & copepodit-stadier ofta presenterar svårigheter. Dock kan levande slika numera bestämmas för några vanliga arter med hjälp av pigmentmönster & -färg, etc. via *J. Mar. Biol. Ass. U.K.* 84: 103–110.

Pennellidae Burmeister, 1834 {pennéllide} (4–6 g., 7–10 sp.) [Gen. Pennella (< Gen. Pennatula, till vilket Linné förde den först

beskrivna arten) < L. penna = fjäderpenna + L. -ella: dimin.suffix] Fiskparasiter. Undantag utgör en Pennella Oken, 1815-art [n. cons. ICZN Op. 1817, & Clavella Oken, 1815 (fiskparasit)], P. crassicornis Steenstrup & Lütken, 1861 (Syn.: P. balaenopterae Koren & Danielssen, 1877). Denna, den största av alla kända copepoder, vars ♀ kan bli 60 cm lång, är späckparasit på valar, e.g. dögling (vanl. näbbval) & bardvalar, ehuru andra arter av detta släkte påträffas på stora pelagiska fiskar, t.ex. klumpfisk, svärdfisk & tonfiskarter. Unikt för fiskparasitiska copepoder har familjens arter en mellanvärd (benfisk, bläckfisk el. vingsnäcka), där efter ett kort naupliusstadium, copepoditer av båda könen möts & parar sig. Simmande söker sig ♀ därpå till slutvärdens och antager en till det yttre ganska strukturlös skepnad med mun & hela cephalothorax djupt inbörad i värddjuret & utvecklar bandlika äggsäckar m. uniseriata äggrader. Det ovan omnämnda släktet Clavella tillhör en annan – relativt artrik – familj: Lernaeopodidae H. Milne Edwards, 1840. Den på torskfiskar allmänna parasiten C. adunca (Strøm, 1762) [L. aduncus = krökt] påträffas företrädesvis i munhåla, vid analöppningen el. på fenorna. Med ett vidhäftningsorgan i den säcklika, ≤5 mm långa gråvita bakkroppens framände fastsätter sig ♀, från vilken en snabblik framkropp med mun sticker fram. Äggsäckarna är raka och bakåtriktade från bakkroppen & dvärg-♂:n sitter på ♀. En karaktäristisk art tillhörig den senare fam., är den flera cm långa Vanbenedenia Malm, 1860 croeyeri Malm, 1860, som påträffas sittande på havsmusens stora ryggfentagg. Arten Ommatokoita Leigh-Sharpe, 1926 elongata (Grant, 1827) [Gr. omma, genit. ommatos = öga + Gr. koite = säng], sitter på div. hajars hornhinna, fr.a. hos Somniosus LeSueur, 1818 microcephalus (Bloch & Schneider, 1801), 'håkäring', hos vilka blott 1% av populationen saknar parasiten. Vid dubbelsidig infektion kan värddjuret helt förblindas & bär främst därför namnet 'den sömnige'.

Lernaeocera de Blainville, 1822 emend. von Nordmann, 1832 [n. cons. Op. 481 ICZN] {lernååker} (2–3 sp.) [Gen. Lernaea < Gr. myt. Lernaeska Hydran: 9-hövdad Argoliskt odjur i sumpsjön Lerna, krossat av Herakles och hans nevö Iolaos + Gr. keras = horn] Släktets genitalkomplex ('kropp') är sigmoid. Förutom äggsnören saknar abdomen & bakre genitalkomplexet utskott. Lernaeenicus Le Sueur, 1824 är ett annat karaktäristiskt släkte i våra hav är, av vilket ett par 'smalhalsade' långsmala arter angriper ögonen på små sillfiskar, hos oss företrädesvis skarpsill.

branchialis (Linnaeus, 1767) [n. cons. Op.481 ICZN] {brankiälis} [Gr. branchia = gälar + L. -alis = -tillhörig] D: (som värddjuren), F: djupröd, L: 6 (♀) & 0.15 (♂), Gälparasit på många fiskarter, fr.a. torsk, lyrtorsk & vitling; som mellanvärd fungerar bottenlevande fiskar, fr.a. flatfiskar, där skrubba i våra hav är den centrala arten, Katt.-Bohus.-Nord. Den ≤7.5 mm långa ♀:n av den dubiösa? arten L. minuta (T. Scott, 1900) är ev. parasit blott på sandstubb (Pomatoschistus minutus). Ev. är den blott en dvärgform av den snarlika L. luscii (Bassett-Smith, 1896), vars ≤15 mm långa ♀ i regel är definitivt parasit på arter av Trisopterus, men även på andra torskfiskar och ö.h.t. benfiskar. Mellanvärd för L. luscii är Solea solea. Den metamorfoserade ♀:n har t. skilln. fr. L. branchialis ett basalt förenat, därpå i två korta grenar delat antennutskott på huvudet. Släktet kan lättast förväxlas med den likaså på diverse värdfiskar utbredda Haemobaphes Steenstrup & Lütken, 1861 cycloptera (O. Fabricius, 1780), vars ♀:s

båda äggsäckar dock är organiserade i regelbundna fjäderspiraler, ej i nystan-lik spiraler.

MONSTRILLOIDA G.O. Sars, 1901

{månstrillåida} (2–4 gen., 5–14 sp.)

Adulter saknar antennae; antennulae välutvecklade och framåtriktade. Genomgår efter ett frisimmande *Nauplius*-stadium hela sin ontogenes till adult djur som (blod-)parasiter i polychaeter eller gastropoder, varefter de för ett frilevande m.el.m. pelagiskt liv, dock utan att äta, enär mundelar och tarm helt saknas. en enda familj, Monstrillidae Dana, 1849. 1:a thorakalsegmentet är sammansmält med huvudsegmentet, medan de resterande 4 är fria. T. skilln. fr. ♂:n, bär ♀:n ett par långa taggar under 1:a abdominalsegmentet, vilka används för att bära äggen. Dessutom är antennsegmenten hos ♀:n fastvuxna vid varandra, men ej hos ♂:n. De flesta arter fångas ganska sällan, så exakt utbredning för arter är föga känd. Förutom nedan nämnda taxa kan dock även vid S Skandinavien förväntas (största kroppslängd i mm – ej inkluderande antenner och borst på furcan – för resp. kön angivna inom hakparenteser) *Monstrilla longiremis* Giesbrecht, 1892 [♀: 3.7 ♂: 2.0], *M. conjunctiva* Giesbrecht, 1902 [♀: 3.85 ♂: 1.6], *M. gracilicauda* Giesbrecht, 1892 [♀: 3.55 ♂: ?], *M. anglica* Lubbock, 1857 [föregående ♂?: ♂: 1.7], *M. helgolandica* Claus, 1863 [♀: 2.3 ♂: 1.75], *M. serricornis* G.O. Sars, 1921 [♀: ? ♂: 1.75], *M. grandis* Giesbrecht, 1891 [flyttad till *Strilloma* (n. nud.) av Isaac; ♀: 3.75 ♂: 1.9], *Cymbasoma rigidum* J.C. Thompson, 1888 [♀: 3 ♂: 1.75], *C. thompsoni* (Giesbrecht, 1892) [♀: 1.2 ♂: 0.8], *C. longispinosum* (Bourne, 1890) [♀: 3.16 ♂: 2.3], *C. claparedi* (Giesbrecht, 1892) [♀: 2.25 ♂: ?], *C. reticulatum* (Giesbrecht, 1892) [♀: 2.1 ♂: ?], *C. filogranarum* (Malaquin, 1896) [på *Filograna implexa*; ♀: ? ♂: ?], *C. frondipes* (T. Scott, 1904) [♀: 4.8 ♂: ?], *C. rostratum* (T. Scott, 1904) [♀: 3.9 ♂: ?], *C. similirostratum* (Isaac, 1974), [♂ av den förra?; ♂: 2.8], *C. zetlandicum* (T. Scott, 1904) [♀: 4.8 ♂: 2.6] och möjligen *Thaumatohessia armoricana* (Hesse, 1868) [♀ med 4? abdominalsegment: ♀: 5 ♂: ?] samt ev. ytterligare arter.

Monstrilla Dana, 1849 (3–6 sp.) [n. cons. ICZN Op. 1869]

{månstrilla}

[L. monster = groteskt djur + L. -illa: dim.suffix]

Munröret är förskjutet bakåt så att det sitter ungefär under mitten av huvudskölden; – hos familjens övriga släkten sitter det i regel längre fram. Släktets ♀♀ har 3 abdominala segment (från segmentet som ovigertaggarna utgår från till det som furcan sitter på) och 5–6 terminala furcalborst, ♂♂:na 4 abdominalsegment och ett borst mindre, medan ♀♀ av *Cymbasoma* J.C. Thompson, 1888 (Syn.: *Thaumeleus*: Auctt., non Krøyer, 1849) [Gr. kymbos, kymbe = kopp, båt + Gr. soma = kropp / Gr. thaumaleos = underbar] har 2 abdominalsegment & 3 borst och ♂♂ 3 abdominalsegment & 4 borst.

Så långt känt är *Monstrilla* parasiter i gastropoder, medan *Cymbasoma* parasiterar i polychaeter. *Monstrillopsis* G.O. Sars, 1921 (ett 3:e släkte), som till skilln. från *Monstrilla* har välutvecklade ögon & mun placerad under huvudsegmentets främre fjärdedel, som tidigare bl.a. varit känt från Norge via *M. dubioides* Suárez-Morales & Ivanenko, 2004 (Syn.: *M. dubia*: G.O. Sars, 1921, non (T. Scott, 1904)), men en ♀ av sannolikt samma art erhöles 2 okt. 2005 i planktonhåv i Kosterrännan (det. HGH). Dess färgton var ljus turkos. Från Albion är även *Strilloma* Isaac, 1975 (n. nud.) omnämnt, vars båda kön har 4 abdominal-

segment, vars hoplagda längd hos ♀♀:na ej överskrider halva huvudsegmentets längd.

longicornis J.C. Thompson, 1890 [n. cons. Op. 1175, ICZN] {långikärnis}

[L. longus = lång + L. cornu = horn]

D: ?-?, F: gulgrå; ej särskilt transparent, L: 0.35 (♀) & 0.23 (♂), PEL, Bohus.-Skag.-Nord. Artens antennulae är lika långa som huvudskölden, d.v.s. som halva kroppslängden. Honan kan bakom abdomen bära en grönaktig cylindrisk äggsäck av nästan samma längd som själva kroppen (egen observation mars 2003).

HARPACTICOIDA G.O. Sars, 1903

{harpaktikåida} (≈167 g., ≈478 sp.)

Vanl. frilevande och bentiska arter (några få pelagiska (se *Microsetella* nedan) resp. kommensalistiska former är kända – några Canuellider nämns nedan. Dessutom påträffas på valbarder hos *Balaenoptera* den långsmala *Balaenophilus unisetus* Chr. Aurivillius, 1879 (Balaenophilidae G.O. Sars, 1910) och flera arter inom olika familjer är associerade till den träbörande isopoden *Limnoria*. Se även gen. *Tisbe* nedan). Korta antennulae (≤9 leder hos ♀, normalt ≤10 hos ♂ ehuru 14 finns hos ♂ av gen. *Ambunguipes* Huys, 1990 & *Hamondia* Huys, 1990 (m. blott *A. rufocincta* (Brady, 1880) i Bohusl.); birama antennae. Habitus mkt varierande (från m.el.m. maskliknande till trilobit-aktig), vanl. dock med thorax ej skarpt avgränsad fr. abdomen, vilken plägar avsmalna m.el.m. jämnt bakåt. Framkropp täcks av en huvudsköld, som framtill fortsätter i ett ibland välavgränsat, ibland m. huvudskölden helt sammanväxt rostrum. Av de thoracala (gångbens-) somiterna är den första hopväxt med de cephalo somiterna under huvudskölden & bildar tillsammans en cephalothorax. Några få familjer utgör härvid undantag, genom att deras första thoracalsomit är fri: (av våra marina fam.r Canuellidae Lang, 1944 & Cerviniidae G.O. Sars, 1903). Den sista av de 5 thoracalsomiterna har ju 'abdominaliserats' hos denna grupp av copepoder, så vanl. finns blott 3 såsom thoraxtagmata tydligt utskiljbara segment bakom cephalothorax (undantag: familjerna ovan, som har 4). Hela denna främre del plägar kallas prosom och de bakomliggande segmenten (efter ledningen) urosom, bestående av en thorakal och 5 abdominala leder, vilka delvis kan ha sammansmält. Analsomiten (den sista urosomiten) bär ett par bakåtriktade caudalrami (furcagrenar). Könslimorfism föreligger, såtillvida att ♂ är mindre än ♀, ♂♂:nas 2 främre urosomsegment är separerade, medan de hos ♀♀ är sammansmälta t. en dubbel genitalsomit (vilken hos en del taxa kan ha en dorsal, men ej ventral tvärsutur). Dessutom är ♂♂ antennulae modifierade till griporgan. Äggsäckar är ventrala och vanl. opariga, men hos ett fåtal taxa sitter de parvis (fr.a. Diosaccidae G.O. Sars, 1906, t.ex. *Stenhelia* Boeck, 1865, *Pseudomesochra* T. Scott, 1902, *Diosaccus* Boeck, 1872 & *Amphiascus* G.O. Sars, 1905, Canuellidae Lang, 1944, t.ex. *Sunaristes* Hesse, 1867 (vår enda art, den ≤3 mm (♀) långa *S. paguri* Hesse, 1867 lever ofta i skal av *Pagurus bernhardus* och är karaktäristisk med sina blåviolettera äggsäckar) och *Canuella* T. & A. Scott, 1893 [Fransmannen Eugène Canu, 1864–1952, (ej släkt med bryozooforskaren Ferdinand Canu, 1863–1932), publicerade 1892 ett tjockt copepodverk + L. -ella: dimin.suffix] (varav en ev våra båda arter, *C. perplexa* T. & A. Scott, 1893, ibland liksom föregående art påträffas i skal av samma värddjur, men vars 1:a (av 4 gångbenspar) är förbunden med en fri kroppssomit, ej som hos föregående art utgående från en med cephalon hopväxt somit) & inom Cletodidae T. Scott, 1905,

Huntemannia Poppe, 1884 [Huntemann, lärare i Oldenburg-omr., som hjälpte den därstädes likaså aktive Simon Albrecht Poppe, 1847–1907, med insamlingsarbete]). Larverna utvecklas direkt bentiskt, utom hos Longipediidae Brady, 1880 (enda gen. *Longipedia* Claus, 1863 med 3–4 arter i våra hav, vilka lätt igenkännes via sitt framträdande rostrum, en kraftig median bakåtpökande torn på analsegmentet & en i övr. $\approx 4x$ så lång som bred spolformad kropp) och Canuellidae, vilka har pelagiska larver. Larverna hos den senare familjen är krabblika, medan de vanligen är rundade – päronformade hos övriga familjer. Med ≈ 29 (av totalt ett drygt 50-tal, varav 3 blott är limniska) familjer vid S Skandinavien, varav Harpacticidae Dana, 1846 (de 3 första släktena), Peltidiidae Claus, 1860, Porcellidiidae Boeck, 1865, Tisbidae Stebbing, 1910, Metidae Boeck, 1872, Tegastidae G.O. Sars, 1904 samt Ectinosomatidae G.O. Sars, 1903 företräds nedan. Många övr. fam.:r kan vara besvärliga att direkt från arters allmänna utseende snabbt placera riktigt men vissa fam.:r, vilka i regel ganska lätt utskiljer sig från övr., t.ex. Ancorabolidae G.O. Sars, 1909, vars arter i regel har iögonenfallande dorsala eller laterala utväxter, ehuru kroppsformen kan variera från dorsolateralt tilltryckt till ganska cylindrisk & längden likaså kan skilja en hel del mellan olika subtaxa, vilka dock ofta är 'nedsmutsade' med detritus eller liknande partiklar & ingen art tillhör dominerande arter. Traditionellt har Harpacticoiderna indelats i subordningarna Polyarthra Lang, 1948 – innehållande Longipediidae, monogenerisk m. *Longipedia* Claus, 1863 med i våra hav 2–4 arter av stora ($\leq$ ett par mm långa) spolformade mjukbottenarter & Canuellidae – innehållande stora subcylindriska arter tillhöriga ≥ 3 olika skandinaviska släkten (varav ett par kortfattat diskuterats ovan) i våra hav (med 6–8 segment i antennans exopod) & Oligoarthra Lang, 1948 – innehållande alla övriga familjer (med ≤ 4 segment i antennans exopod), varav den förra gruppen anses vara monofyletisk, men ej den senare gruppen. För att säkert bestämma arter av harpacticoider erfordras ofta viss dissektion, men inom vissa grupper kan mera generella karaktärer räcka till och flera av arterna nedan tillhör den senare typen.

Harpacticus H. Milne Edwards, 1840 {harpaktikos} (≈ 7 sp.)
[Gr. *harpaktikos* = rövaraktig < Gr. *harpakter* = rövare, *harpaxe* = gripklo; rov, våldtäkt, gripande]

Kropp spolformig & tydligt avsmalnande bakut, men ändå med tydlig gräns mellan prooch urosom. Rostrum brett sett från ovan. 1:a och 4:e benparens endopoder består båda av 3 segment och 1:a benparets exopod består av 1–2 segment. Hanar större än ♀♀ – ett undantag från normalregeln.

chelifer (O.F. Müller, 1776) {tjélifer}

[Gr. *chele* = hov, klo, klöv + L. *fero* = bära]

D: 0– ≈ 10 , F: ljusgul, L: 0.09 (♀) & 0.1 (♂), HB (fytal-art), S Öster.-Bohus.-Nord. Artbestämning något besvärlig, men hos ♂ när 1:a leden i exopoden på 3:e benparet endopodens 3:e led & hos ♀ bär den basala delen av 5:e benparet 3 borst och exopoden 5 borst medan ändleden på exopoden av benpar 1 har 3 klor och inga borst. Dessutom är denna art lateralt sammanpressad, till skillnad från släktets övriga arter.

Zaus H. Goodsir, 1845 {tsávs} (4 sp.)

[? Ev. medveten felskrivning f. det av ett fisknamn upptagna Zeus: Kronos son och arvtagare i Gr. myt.? / el. ? Zevxo: en oceanid]

Karaktäriseras av dorsoventralt bred tillplattad kropp med

nästan jämbrett prosom & tydlig gräns mot urosom. Endopoden på 4:e benparet består av tre segment och på 1:a benparet av 2 (el. 3) segment; 1:a benparets endopod är dock kortare än dess 1-segmentiga exopod. Öga mycket tydligt.

spinatus H. Goodsir, 1845 {spinátos}

[L. *spinatus* = taggförsedd, taggig < L. *spina* = tagg]

D: 0– ≈ 20 , F: blekgul, ibl. med en svag rosa ton, L: 0.056 (♀) & 0.044 (♂), HB (fytalart), Öres.-Bohus.-Nord. Har en 2-segmentig endopod på första benparet, vars ändsegment bär en enda klo, vilken är utformad som en kam. Finns blott på lokaler, där detritus nästan saknas på algerna. (Äv. *Z. goodsiri* Brady, 1910, *Z. caeruleus* Campbell, 1929 & *Z. abbreviatus* G.O. Sars, 1904 finns vid Bohusläns kust).

Tigriopus Norman, 1868 {tigríapos} (1 sp.)

[L. *tigris* = tiger + Gr. *pous* = fot]

Femte benparet är kort och består av 2 segment. 1:a och 4:e benparens endopoder liksom 1:a benparets exopoder består alla av 3 segment. Exopoder på benpar 1 längre än dess endopoder.

brevicornis (O.F. Müller, 1776) {brevikárnis}

Syn.: *fulvus*: Auctt., non (Fischer, 1860)

[L. *brevis* = kort + L. *cornu* = horn / L. *fulvus* = rödgul, gyllene]

D: i hållkar, F: mörkgul – orange, L: 0.12 (♀ & ♂), HB-PEL, Öster.-Bohus.-Nord. Färgen och hållkarsmiljön är typiska.

Peltidium Philippi, 1839 {peltídiom} (1 sp.)

[Gr. *pelte* = (liten) sköld + Eng. *-idium* < Gr. *-idion*: dimin.-suffix]

Benpar 1:s endopoder 2-segmenterade endopoder i stället f. 3-grenade skiljer den fr. våra 2 *Alteutha* Baird, 1845-arter [Alteutha: foma 'town of the Tweed', SÖ Scotl.]. *A. interrupta* (H. Goodsir, 1845) är chokladbrun medan *A. oblonga* (H. Goodsir, 1845) är olivgul med purpurblå fria thorakalsegm.

purpureum Philippi, 1839 {porpóreom}

[L. *purpureus* = röd, violett, purpurfärgad]

D: 11–36, F: starkt purpurrod, L: 0.105 (♀) & 0.1 (♂), HB-SB (rödalgsbältet), Bohus.-Nord. Färg & form – har mediodorsala triangulära bakåtriktade somittänder – är typiska.

Parategastes G.O. Sars, 1904 {parategástes} (1 sp.)

[Gr. *para* = nära, bredvid + Gen. *Tegastes* < Gr. *tegos* = tak + Gr. – *tes* = -förbunden (ty med sina ryggryggekölar och sluttande flanker kan arterna något erinra om ett sadeltak)]

Tillhör en mycket karaktäristisk familj, vars arter är lateralt tillplattade ungefär som amfipoder. Dessutom har särskilt huvudskölden mycket tydliga laterala djupt nedåtriktade sidostycken, under vilka kraftiga klotlika maxillipeder döljes. Även den s.k. genitaltrippelsomiten har liknande nedåtriktade sidostycken. Släktet har 2 leder på 2:a och 3:e benparens exopodit medan *Tegastes* Norman, 1903 har 3.

sphaericus (Claus, 1863) {sfærikos}

[Gr. *sphairikos* = globulär < Gr. *sphaira* = boll (ty arten kan rulla ihop sig nätan till ett klot)]

D: algbältet och stundom strax därnedom, F: mörkt askgrå melerad med mörkbrunt till nästan svart pigment, L: 0.035, HB (bland alger), S Öster.-Bohus.-Nord., Dess genitaltrippelsomit har i bakkanten två snett uppåtriktade tandlika

bildningar. Känns lättast igen på sin mörka färg från arter av *Tegastes*, vilka alla är ljusare, men av ungefär samma korta längd. Sandbottenarten *T. falcatus* (Norman, 1868) är t.ex. guldgul med rödbrunt pigment särskilt längs underkanten och utmed segmentens bakkanter (& har två tydligt snett uppåtriktade tandlika bildningar i bakkanten av genitaltrippelsomiten), *T. nanus* G.O. Sars, 1904 är gul melerad med valnöt, vilket gör att arten ser ljusbrun ut, *T. clausi* G.O. Sars, 1904 är blekgul med små rödbruna pigmentkorn, *T. flavidus* G.O. Sars, 1904 är ljus gulgrå, *T. satyrus* (Claus, 1860) är ljus gulröd. Färgnoteringar saknas för övriga skandinaviska arter. Dessa är *T. grandimanus* G.O. Sars, 1904 (lik *T. longimanus* nedan men med maxillipedens 'dactylus' hälften så lång som handen), *T. calcaratus* G.O. Sars, 1910 (har en artkaraktäristisk bakåtriktad – ej snett uppåtriktad som hos vissa andra arter – parig smal 'sporre' på genital-trippelsomiten) och *T. longimanus* (Claus, 1863) (med handen på maxillipeden tydligt konkav och med 'dactylus' nästan lika lång som handen).

Porcellidium Claus, 1860 {pårkellídiom} (≥1 sp.)
[L. *porcellio* = gråsugga + Eng. *-idium*: dim.suffix]

Tillhör en familj vars arter är synnerligen korta & dorsoventralt tillplattade. Andra slika familjer kan t.ex. vara *Peltidiidae*, *Thalestridae* G.O. Sars, 1905, *Hamondiidae* Huys, 1990 (ej skandinaviska) & *Harpacticidae*. Honor av *Porcellidiidae* är dock lätta att känna igen genom att deras 3:e fria prosomit har rudimentära epimeralplåtar, d.v.s. denna prosomit är blott ca 50% så bred som de föregående prosomiterna och når ej alls ut till fortsättningen av ryggsköldens kant såsom de föregående gör.

sarsi Bocquet, 1948 {sársi}

Syn.: *fimbriatum*: G.O. Sars, 1904, non Claus, 1863

Syn.: *viride*: Auctt., ?non (Philippi, 1840)

[G.O. Sars / L. *fimbriatus* = hårrandad / L. *viridis* = grön]

D: ≈0–?, F: gulgrön, vanl. med ett mörkviolett tvärband på bakre delen av det cephaliska segmentet samt med en ton av samma färg på urosombasen hos ♀:n, L: 0.09 (♀) & 0.06 (♂), HB (gärna på *Laminaria* spp.), Bohus.-Nord. Extremt dorsoventralt sammantryckt & karaktäristiskt sköldlik. Honor känns säkert igen på att caudalrami är m.el.m. rektangulära och de båda dorsala borsten på varje halva av detta utskott sitter i deras proximala halva, ej i deras distala halva som hos t.ex. *P. fimbriatum* Claus, 1863, en art som möjligen kan finnas i samma område, men som föredrar bl.a. *Chondrus* och *Ulva* som algunderlag.

Tisbe Lilljeborg, 1853 {tisbe} (≈12 sp.)

[L. litt. *T(h)isbe*: 'quas oriens habuit praelata puellis' i.e. orientens fägraste flicka, Pyramis' babylonska käresta i Ovidius 'Metamorfoser' / eller möjl. orten *Tisbe*, varifrån profeten Elia emanerade]

Karaktäriseras av att gränsen mellan thorax & abdomen är tydlig, att 5:e benparet består av 2 segment, 1:a & 4:e benparens endopoder liksom 1:a benparets exopoder består alla av 3 segment, att 1:a benparets exopoder är kortare än endopoderna, men ej kortare än deras basalsegment & slutl. att endopodernas mittsegment vardera bär 2 borst hos benpar 2–4. Ett fåtal arter av fam. *Tisbidae* är associerade till andra arter, t.ex. den vid Britt. Öarna utbredda *Tisbe elongata* (A. Scott, 1896), som påträffas på hummergälar (& den äv. i Bohusl. utbredda *T. holothuriae* Humes, 1957 har annorstädes setts på sjögurkor). Ännu tydligare gräns mellan thorax & abdomen har ett par andra släkten av familjen, *Scutellidium* Claus, 1866 och *Sacodiscus* C.B. Wilson,

1924. Abdomens största bredd hos dessa är blott ca hälften av det sista & smalaste prosom-segmentet. *Scutellidium hippolytes* (Krøyer, 1863) förekommer littoralt bland alger & blir 0.65 mm lång och är vitaktig med ett brett rosafärgat band över huvudskölden & ett motsvarande band över främre delen av urosomet & den 0.88 mm långa algbundna *S. longicauda* (Philippi, 1840) är gulaktig med en m.el.m. tydlig rosa ton och med yttre delen av de främre antennerna violetta. De finns i Sverige, liksom *Sacodiscus littoralis* (G.O. Sars, 1904), känd från blad av *Laminaria digitata*, och är guldgul, stundom med ett par oregelbundna mörkröda fläckar, en centralt på huvudskölden och en centralt på 3:e fria prosomiten. Dess ♀ blir 1 mm & ♂ 0.7 mm lång. Arterna av dessa båda senare släkten sätter sig i regel ganska hårt fast vid sitt underlag och kan vara svåra att lossa även när de kryper.

furcata (Baird, 1837) {forkáta}

[L. *furcatus* = gafflad < L. *furca* = gaffel]

D: littoralt, F: vitaktig med m.el.m. tydl. purpurfärgade tvärband & mkt mörka ovarierör hos ♀, som bär en mörkgrön – ljus gulröd äggsäck, L: 0.1 (♀) & 0.065 (♂), HB (algmiljö), centrala Öster.-Bohus.-Nord. En större form (av denna art?) (L: 0.15 (♀)) påträffas nedom littoralen bland ruttnande alger. Släktets arter är knepiga att bestämma, men *T. furcata* hör till en grupp vars furca är ≈2 ggr bredare än lång, vars 2 par långa furcalborst ej är breddade proximalt & vars nästan ovala exopoder på 5:e benparet är 3–4 ggr längre än breda.

Metis Philippi, 1843 {métis} (1 sp.)

[Gr. myt. *Metis*: Okeanos dotter, den personifierade klokheten]

Kropp päronformig utan tydlig gräns mellan meta- & urosom. Cephalothorax lång – nästan halva kroppslängden. Övriga segment korta. Benpar 1 mycket kraftiga med grova borst. De likaså päronformiga arterna av *Diarthrodes* Thomson, 1882 (*Thalestridae*) har (inhemska arter) gulaktig färg med rödeller brunaktiga fläckar eller anstrykningar samt mer tydligt lateralt nedåtprojicerade metasomsegment.

ignea Philippi, 1843 {ignéa}

[L. *igneus* = av eld, eldig < L. *ignis* = eld]

D: littoralt ≥70, F: i regel eldröd, L: 0.06 (♀), HB-SB-MB (i regel detritusrika bottnar eller där alger nedbrytes), Bohus-Nord. Form + färg är artkaraktäristiska.

Parategastes G.O. Sars, 1904 {parategástes} (1 sp.)

[Gr. *para* = nära + Gen. *Tegastes* Norman, 1903 < (Gr. *tegos* = tak + Gr. *stethos* = bröst)]

De båda inhemska släktena i *Tegastidae* är synnerligen karaktäristiska, genom att skölden över cephalothorax på ömse sidor är mycket kraftigt nedåtprojicerad.

sphaericus (Claus, 1863) {sférikos}

[Gr. *sphaericos* = globulär < Gr. *sphaira* = klot, boll]

D: algzonen, F: mörkt askgrå med inströdda mörkbruna till nästan svarta pigmentkorn, L: 0.035, HB (*Laminaria*, rödalger), Kieler Bucht-Bohus.-Skag.-Nord. Artens laterala projektioner av cephalothorax avslutas av ett något trubbigt hörn medan motsvarande hörn hos *Tegastes* är spetsigt. Av det senare släktet är 4–5 arter kända från Skag.-området & ytterligare 3 från V Norge.

Microsetella Brady & Robertson, 1873

{mikrâsetélla} (2 sp.)

[Gr. *mikros* = liten + L. *seta* = borst + L. *-ella*: dimin.suffix]

Tillhör den artrika fam. *Ectinosomatidae*, där vissa

bentiska släkten (*Ectinosoma* Boeck, 1865, *Pseudobradya* G.O. Sars, 1904 & *Halectinosoma* Lang, 1944) är yttermorfologiskt så lika att de ej kan kännas isär av lekmän. Långsmalt spolformat släkte, med jämnt rundad front, utan tydlig gräns mellan prooch urosom. Caudalrami ungefär lika breda som långa. Ett av få sant pelagiska harpacticoid-släkten. Hos oss förekommer dock ytterligare några få pelagiska, likaså långsmala arter, men med tydlig gräns mellan prooch urosom: den ≤ 1.3 mm långa *Clytemnestra scutellata* Dana, 1848 (*Clytemnestridae* A. Scott, 1909), vars thoracalsegment har bakåtriktade sidohörn (artens caudalrami är ungefär lika långa som breda jämfört med $\approx 1.8 \times$ längre än breda hos den hittills närmast vid Britt. Öarna påträffade något mindre *C. rostrata* (Brady, 1883)) och den ≤ 0.75 mm (♀) resp. 0.5 mm (♂) långa *Euterpina acutifrons* (Dana, 1848) (*Euterpinidae* Brian, 1921), kännetecknad av huvudets spetsiga rostrum & avsaknad av thoracala sidohörn. Längs V Norge, ofta bland flytande drivved, har den ≈ 2.3 mm (♀) resp. 1.7 mm (♂) långa *Parathalestris croni* (Krøyer, 1842) (fam. *Thalestriidae*) med karaktäristiska 4x längre än breda caudalrami, påträffats. Den saknar tydlig gräns mellan prooch urosom. Arten är planktonisk, men dess nauplier saknar simförmåga & kryper på flytande algmattor el. dyl. Bentiska arter kan ibland virvlas upp i vattnet & låta sig fångas av planktonredskap.

norvegica (Boeck, 1865) {nårvégika}

[L. *norvegicus* = norsk]

D: 0-? (oftast ytnära), F: genomskinligt vit med en lätt gulaktig anstrykning, L: 0.046 (♀); 0.038 (♂), PEL (epibentisk), S Öster-Bohus.-Nord. Caudalborst ungefär kroppslånga, medan de är dubbelt kroppslånga hos den betydligt större *M. rosea* (Dana, 1848), med en liknande utbredning.

THECOSTRACA Gruvel, 1905

{tekastraka} (≈ 29 gen., ≈ 43 sp.)

[Gr. *theke* = hölje, låda etc. / Gr. *ostrakon* = skal]

Innefattar de taxa som förr benämndes **Cirripedia**, d.v.s. nuvarande grupp med detta namn + **Rhizocephala** + **Ascothoracida** + **Facetotecta** Grygier, 1985 (beteckning för taxonet innefattande Hansens *Nauplius Y* -larv) – ett förbryllande ungdomsstadium av förmodad rankfotingstyp, vilken dock avviker från gängse form genom att sakna främre sidohörn & genom sin dorsala mosaikmönstring; larver kan påträffas i våra hav, ehuru det ännu är ovisst om skandinaviska larver är identiska med *Hansenocaris itoi* Kolbasov & Hoeg, 2003 [Dr. Tatsunori Itô, 1945–90, vid Seto marinbiol. lab., framgångsrik harpacticoid & facetotect-taxonon, samt kräftdjurs-fylogenetiker innan han tog sitt liv], beskriven fr. Vita Havet samt dessutom de nyligen 'upptäckta' **Tantulocarida**.

TANTULOCARIDA Boxshall & Lincoln, 1983

{tantolåkarida} (3–6 gen., 3–7 sp.)

[L. *tantulus* = bagatellartad, småsak + L. *caris*, genit. *caridis* = räka, kräfta]

Mindre än 0.5 mm långa, på sublittorala kräftdjur, t.ex. copepoder & tanaidaceer, ektoparasitiska former, som förväxlat intill nyligen med copepoder eller epicarider. Huvud försett med median stilet, men saknar övriga utskott. Säckformig thorax med sista thorakalbenparet unirama, övriga birama. Abdomen reducerad hos aduler. Jämte nedanstående art, är fr.a. *Microdajus langi* Greve, 1965 [Lang, Karl Georg Herman, 1901–1976, evertebratprof. vid Naturhistoriska Riksmuséet i Sthlm 1950–67; specialist på

tanaider & harpacticoider] (*Microdajidae* Boxshall & Lincoln, 1982), parasiterande på tanaidaceer av fam. *Leptognathiidae*, känd från våra hav. *M. gaelicus* Boxshall & Lincoln, 1987 har påträffats på *Typhlotanis pulcher* i Nordsjön. Från Nordsjön är likaså kända: *Doryphallophora* Huys, 1990 *harrisoni* (Boxshall & Lincoln, 1987) [Dr. Keith Harrison, 1954–, isopodforskare & zoologihistoriker vid Univ. of Leeds] (*Doryphallophoridae* Huys, 1991) (på isopoder av gen. *Macrostylis*), *Onceroxenus* Boxshall & Lincoln, 1987 *birdi* Boxshall & Lincoln, 1987 [Dr. Graham Bird, ca 1960-, tanaidolog, West Drayton, Middlesex] (på tanaiden *Paranarthrura insignis*) och *O. curtus* Boxshall & Lincoln, 1987 (på tanaiden *Leptotognathia zezinae*) (*Onceroxenidae* Huys, 1991) samt *Amphitantulus* Boxshall & Vader, 1993 *harpacticheres* Boxshall & Vader, 1993 (*Deoterthridae* Boxshall & Lincoln, 1987) (på en ock v. Skandinavien allmän amfipod *Harpinia antennaria*). Från Vita Havet beskrevs en på *Pseudobradya* (Harpacticoida) parasiterande art, *Arcticotantulus pertzovi* Kornev, Tchesunov & Rybnikov, 2004 [hedrar mångårige föreståndaren för Vita Havets-laboratoriet Nikolai Andreevich Pertzov, 1924–87] (*Basipodellidae* Boxshall & Lincoln, 1983), (enda art i gruppen, som ännu är känd som parasit på *Ectinosomatidae*). Ett par arter tantulocarider är likaså nyligen beskrivna från Färöarna & Rockall.

Ännu är blott totalt ≈ 20 arter beskrivna av gruppen.

Boreotantulus Huys & Boxshall, 1988

{båreåtantalos} (1 sp.)

[L. *borealis* = nord + L. *tantulus* = bagatellartad, småsak]

Tillhör fam. *Deoterthridae* Boxshall & Lincoln, 1987.

kunzi Huys & Boxshall, 1988 {kóntsi}

[Helmut Kunz, 1910–2000, disputerade 1937 för Remane i Kiel på harpacticider. Blev dock strax placerad i Wehrmacht och nödgades förbli där till 1948 då han frisläpptes ur rysk krigsfångenskap efter att ha sårats utanför St Petersburg. Fann ingen utkomstmöjlighet via sin utbildning, men blev kolgruvekemist nära sin hemort Saarbrücken & arbetade därpå med copepoder (& 'militant' fredsarbete) på fritiden. Han insamlade typmaterial 1974]

D:(som värddjuren), F:?, L:0.01, ektoparasit på harpacticoiden *Cylindropsyllus laevis* Brady, 1880 (*Cylindropsyllidae* G.O. Sars, 1909), Bohus.

CIRRIPEDIA Burmeister, 1834

{kirripédia} "Rankfotingar" (≈ 13 g., ≈ 21 sp.)

[L. *cirrus* = (hår)lock + L. *pes*, genit. *pedis* = fot]

Frilevande eller parasitiska kräftdjur med sessila aduler. Parasitiska former ofta starkt modifierade. Hos frilevande former cementeras djuret fast mot underlaget med hjälp av sekret från antennulae; antennae och komplexögon saknas. Kropp & extremiteter täcks av en i regel med kalkplattor bepansrad carapax. (4–)6 par cirrer (omvandlade birama thoraxextremiteter) används för att fånga partikulär föda i vattnet. Två överordningar finnes. Larven genomgår i regel först ett *Nauplius*-stadium, där den m.e.l.m. trekantiga larven karakteriseras av ett par m.e.l.m. långa främre sidohörn och i regel en oparig caudaltorn. Via metamorfos övergår larven i en ny långsmalt ostracodliknande skepnad, kallad *Cypris*, vilken efterhand ånyo metamorfoserar och därvid övergår i m.e.l.m. adult utseende. Innan J. Vaughan Thompson 1829 via deras larvutveckling säkert kunde konstatera att gruppen tillhörde kräftdjuren, så fanns en populär föreställning om att djuren (åtminstone långhalsarna) var utvecklingsstadier av gäss, en hypotes som t.ex. stöddes 1678 av Sir Robert Moray, en av grundarna av the

Philosophical Transactions of the Royal Society. Linné behandlade dock djuren som mollusker och fick stöd för denna hypotes av bl.a. Buffon, Lamarck och Cuvier. Totalt är ca 1000 arter av Cirripedia kända.

ACROTHORACICA Gruvel, 1905

{akrätårårikika} (1 gen., 1 sp.)

[Gr. akron = höjdpunkt + Gr. thorakos: (se THORACIDA nedan)]

Frilevande, kalkborrande filtrerare. Såväl skal av mollusker, havstulpaner, tagghudingar, koraller samt kalksten och mossdjurskolonier kan borras. Skildkönade med kläggande [klägga = ej lämna i fred, vara påhängsen (cf. klägg = fäbroms, från Indoeurop. gloio = vara klabbig – samma ursprung har Eng. clog)] dvärg-♂♂. Kropp i en kutikulär, vanl. ej kalkplattklädd säck. Larv genomgår alltid ett Cypris-stadium. Av de båda ordi är blott APYGOPHORIDA Berndt, 1907 med sin enda fam. Trypetesidae Stebbing, 1910 (totalt 2 gen. & 5? + 2 spp.) känd fr. våra hav. PYGOPHORIDA Berndt, 1907 (2:a ordo i gruppen), har 3 fam., varav Lithoglyptidae Aurivillius, 1892 med 3 subfam. (3 gen., 4+1+10 sp., + 2 gen., 12 + 3 sp., + 2 gen., 7 + 1 sp.) blott påträffats i subtropiska & tropiska hav, varav enstaka når Medelhavet. Zapfelliidae Codez & SaintSeine, 1957 omfattar gen. Brachyzapfes Codez, 1957, med 1 enda recent antarktisk art (överflyttad till gen. Rogerella SaintSeine, 1951 (ischnotaxon) år 2004 (tör innebära – sidproritet – att Rogerelliidae Codez & Saint-Seine, 1957 blir syn. t. Zapfelliidae?), men typ-ischno-släktet Zapfella Saint-Seine, 1955 är vida spritt). Cryptophialidae Gerstaecker, 1866 omfattar 2 gen., ett bundet till varma hav med 3 arter & det mera utbredda Cryptophialus Darwin, 1853 inkluderar >14 arter, från vars först beskrivna art auktor förundrades över dvärg-♂:ns enorma reproduktionsorgan, ≈9 ggr så långt som kroppen.

Trypetesa Norman, 1903 (1 sp.)

Syn.: Alcippe Hancock, 1849 non Blyth, 1844 (Aves)

[Gr. trypetes = borrar < Gr. trypao = (genom)borra / Gr. myt. Alkippe: åtskilliga figurer, t.ex. giganten Alkyoneos dotter, som sörjande faders död störtade i havet och förvandlades till en 'isfågel' / äv. den dotter till Ares, som skändades av Halirrhotos, som i sin tur dödades av Ares / även en amason samt några till]

lampas (Hancock, 1849) {trypetésa lámpas}

[Gr. lampas = lykta, fackla]

D:0?-?, F: ♀:n är ljusröd – köttfärgad med svartviolettera cirrer; de orangeröda ovarierna syns genom huden, L:1.2 (♀) & 0.1 (♂), MB-SB-HB (sitter inbörad i columellan i skal av stora prosobranchier (t.ex. Buccinum), som är eller har varit bebodda av pagurider), Öres.-Bohus.-Nord. Borrhållet, som alltid mynnar på molluskskalets insida, är spring-format. Pelagisk larvförekomst (Nordsjön) fr.o.m. Juni-Jan.

THORACICA Darwin, 1854 {tårårikika} (11 gen., 19 sp.)

[Gr. thorax, genit. thorakos = bröstplåt, bröst]

Kropp i kutikula med skalplattor. I regel frilevande. Bentiska eller pelagiska. Med få undantag hermafrodit. (Cirriped-monografen Charles Darwin misstroddes av samtiden när han hos ett i övrigt hermafroditiskt långhals-släkte fann komplementära dvärg-♂♂ sittande på fullstora individer. Hans rön konfirmerades dock efterhand. Hos några arter inom Scalpellidae har denna utveckling gått längst, så till vida att stora individer helt omvandlats till ♀♀ och dvärg-♂♂:na har blivit säcklika utan traditionell långhals-form). Enstaka större arter av såväl havstulpaner som långhalsar

äts av människor. I Europa är det dock huvudsakligen den från SV Storbritannien och söderut utbredda långhalsen Mitella pollicipes (Gmelin, 1789) [Gr. mitra, latinskt dimin. mitella = huvudbeklädnad / L. pollex, genit. pollicis = tumme + L. pes = fot], vilken tidigare var allmän men numera rar p.g.a. mänsklig konsumtion (stjälkens köttiga innanmäte äts efter kokning i saltat vatten) som nyttjas liksom den stora, utmed makaronesiska kuster utbredda havstulpanen Megabalanus azoricus (Pilsbry, 1916). Två ordningar.

PEDUNCULAT(ID)A Lamarck, 1818

Syn.: LEPADOMORPH(ID)A

{pedonkoláta} "Långhalsar" (6 gen., 10 sp.)

[Gen. Lepas: (se nedan) + Gr. morphe = form, skepnad]

Skaftade. I grunden med 5 skalplattor i form av en oparig s.k. carina, ett par apikala terga (singul. tergum) & under dessa ett par scuta (singul. scutum). Ibland har dock vissa plattor reducerats, stundom har nya tillkommit. Av 8 fam., är blott Scalpellidae Pilsbry, 1907 & Lepadidae Darwin, 1852 företrädda i våra hav. Till den senare fam. hör – förutom nedan exemplifierade arter – även Anelasma C. Darwin, 1851 [Gr. an= ej+ Gr. elasma = tunn platta] squalicola (Lovén, 1845), som blott påträffas parvis inbörad med hela skaftet i huden på blåkäxa, e.g. i Skagerrak & ett par arter av Conchoderma Olfers, 1814, vilka sparsamt noterats vid Bohuslän. Deras skaft är exponerade, men skalplattorna är reducerade. C. virgatum (Spengler, 1790) påträffas på olika drivande föremål, inkl. skeppsskrov, valar, havsormar, stora fiskar etc. & kännetecknas av Y-formade scuta & mörka längsband, medan den av små trekantiga scuta (som enda kvarvarande skalplattor) kännetecknade C. auritum (Linnaeus, 1776) i regel sitter på arter av den på knölvalar (undantagsvis andra valar) sittande havstulpanen ('knölen') Coronula Lamarck, 1802.

Scalpellum Leach, 1818 (1 sp.)

Karaktäriseras av ett fjälligt skaft (pedunkel), och ett capitulum med 13 skalplattor.

scalpellum (Linnaeus, 1767) {skalpéllom}

[L. scalpel, dim. scalpellum = skalpell, lancett]

D:(10) 30–200 (540), F:smutsgrå, L:5, HB (oftast på stora hydroider), Öres.-Bohus.-Nord. Nedre mitre skalplatta skevt fyrkantig & den nedom scutum liggande plattan är dubbelt så bred som hög. Carina är med en tydlig knyck strax ovanför mitten (ej jämnt kurvböjd). Hermafrodit. Vår mera djuplevande & mindre art, Ornatoscalpellum Zevina, 1978 stroemi (M. Sars, 1859) [se Verruca stroemia] har carinas knyck högre upp (apikalt) & dess nedom scutum liggande skalplatta är ca lika bred som hög. Denna beskrivning avser ♀. Dvärg-♂:n liknar en liten säck, utan spår av skalplattor eller cirrer. O. stroemi har blott ett kortlivat frisimmande Cypris-stadium. Nauplius-utvecklingen försiggår i ♀. Hos S. scalpellum sker hela utvecklingen pelagialt. Sannolikaste tiden att hitta dess larver i våra vatten torde vara årets varmare delar.

[Scalpellum scalpellum](#)

Lepas Linnaeus, 1758 [n. cons. Op. 77, ICZN]

{lépas} (4 sp.)

[Gr. *lepas*: en skålsnäck]

Karaktäriseras av att ha 5 skalplattor som täcker större delen av capitulum, med en jämnt rundad carina. Den tydliga knyck strax nedom carinas mitt, som kännetecknar vår enda representant för *Dosima* J.E. Gray, 1825, *D. fascicularis* (Ellis & Solander, 1786) [Gr. *dosis* = gåva + neo-L. *-ima*: superlativsuffix / *L. fascicularis* = småknippe-liknande < *L. fasciculus* = liten knippa (arten fäster sig vid drivande alger, fågelfjädrar o. dyl. och för att förbättra flytkraften så utsöndrar arten från pedunkeln ett skum som stelnar till ett slags flöte, från vilket just små knippen av individer kan hänga ned)], saknas således. Ehuru ganska euryhalin, så är denna art varmstenoterm och håller mest till i tropiska – tempererade vatten. (En associerad polychaet, *Hipponee gaudichaudi* (Audouin & Milne Edwards, 1830) (*Amphinomidae*) är känd som symbiont i denna art, ehuru ännu ej från Skandinavien). I varma hav är *Alepas* Rang, 1829 (7 spp.) utbredd, anfastade vid maneters ovansida eller annat flytande.

anatifera Linnaeus, 1758 [n. cons. Dir. 67 ICZN] {anatifera} [L. *anas*, genit. *anatis* = anka + L. *fero* = bära; Föreställningen att långhalsar är förstadier till gäss, särskilt prutgås (som ju dess namn *Branta bernicla* (Linnaeus, 1758) antyder – släktnamnet *Branta* är f.ö. en latinisering av Eng. brant från anglosax. *bernan*, *brennan* = brinna, ev. fr. brunröda fjäderinslag) & vitkindad gås, vars bon ej påträffades i Västeuropa, är gammal (belagd litterärt i Europa ätm. sedan 1000-talet via en fader Damien, som berättar att på indiska ön Thilon växer fåglar på träd; säggen har likaså spritts fr. den förnämsta kabbalistiska urkunden Zohar & redan i mykensk konst avbildas både långhalsliknande gäss & fågelknoppande träd). (Vitkindad gås *B. leucopsis* (Bechstein, 1803) har dock sedan 1980-talet begynt häcka vid såväl Östersjön, i Göteborgs skärgård & S Bohuslän samtidigt som *B. canadensis* (Linnaeus, 1758) 'Kanadagås' & fr.a. *Anas anser* (Linnaeus, 1758) 'Grågås' likaså har börjat bli mkt vanl.:a häckfåglar i Bohusl.:s skärgård). Tron på *Brantagässens* långhalsursprung blev praktisk i katolska länder under fastetiden, då ju 'fiskar' fick förtäras. Påve Innocentius III tyckte dock att gås smakade fågel & bannlyste 1215 denna sed. Det tog dock lång tid för bullan att nå vissa avlägsna brittiska nejder. I en dikt 1685 skrev psalmisten Haquin Spegel 'Men små Ank-ungar, sij! man må för wist betyga The wäxa ther på träü til thes the orka flyga', utgående fr. skotska föreställningar. Holländska Arktis-farare erfor dock under 1600-talet att gässen häckade på för fåglar gängse vis i norr, varav uttrycket 'histoire d'un canard' el. helt kort 'un canard' uppkom för en historia som visat sig sakna substans. Ordet vidarelever bl.a. i namnet på den kända franska satirtidningen 'Le Canard Enchaîné' (den fjättrade ankan). Tidnings-ankan i Sverige har förstås samma rot. Ännu benämns långhalsar 'goose barnacles' på

Britt. Öarna. Se etymologin till *Pagurus bernhardus* om härledning av ordet barnacle – besläktat med *bernicla*]

D:just under vattenytan, F:skalplattor opakvita; hela pedunkeln purpurbrun, L: 5 (capitulum) + 80 (pedunkel) (oftast kortare), PEL (fastsitter på flytande föremål), Öres.-Bohus.-Nord. Tillfällig gäst. Terga & scuta är släta (tydliga radiärfår saknas) t. skilln. fr. hos *L. pectinata* Spengler, 1793, vars capitulum blir ≤ 1.5 cm långt och *L. anserifera* Linnaeus, 1767, vars capitulum blir ≤ 4 cm högt. Pedunkel tydligt breddad alldeles under skalplattorna hos den förra, men jämbred ända upp till skalplattorna hos den senare. Övergångszonen mellan pedunkel och capitulum har samma färg som pedunkeln hos *L. anatifera*, vars högra scutum är försedd med en liten artkaraktäristisk s.k. umbonal-and i nedre bakre hörnet, men gulaktig el. blek hos den snarlika *L. hilli* (Leach, 1818) [Trol. en honnör till Sir John Hill, 1716–75, som 1752 publicerade två stora verk i London: 'Essays on Natural History ...' & 'An History of Animals, Including the Several Classes of Animalicula Visible Only by the Assistance of Microscopes'].

[Lepas anatifera](#)

SESSILI(D)A Lamarck, 1818

{sessilia, sessilida} "Havstulpaner" (7 gen., 9 sp.)

[L. *sessilis* = sittande]

Oskaftade. Tre underordningar, varav 2 i våra hav.

VERRUCOMORPH(IN)A Pilsbry, 1916

{verrokåmårfa, verrokåmårfin} (1 gen., 1 sp.)

[Gen. *Verruca*: (se nedan) + Gr. *morphe* = form, skepnad]

Oskaftade. Asymmetriska. Av 3 familjer är blott *Verrucidae* C. Darwin, 1854 representerad i våra hav.

Verruca Schumacher, 1817 {verroka} (1 sp.)

[L. *verruca* = vårta]

stroemia (O.F. Müller, 1776) {strómia}

[Hans Ström, 1726–97, norsk prästman, botanist, zoolog, titulärprofessor; skrev även viktiga topografiska arbeten]

D:0–548, F:smutsigt gulbrun – vit, Ø:1.1 (oftast mindre), L: 0.3, HB-SB, Öres.-Bohus.-Nord. Vanligast nedom littoralzonen. Mycket skev, med 4 väggplåtar och 2 opercularplåtar. Bottenfallningstid vid Skandinavien är ej helt känd, men våren-sommaren tycks höra hit.

[Verruca stroemia](#)

BALANOMORPH(IN)A Pilsbry, 1916 (7 gen., 8 sp.)

[Gen. *Balanus*: (se nedan) + Gr. *morphe* = form, skepnad]

{balanåmårfa}

Oskaftade. M.el.m. symmetriska. Bygger subkoniska kalkkonstruktioner, bestående av 1–8 vägglåtar (hos oss 4–6). De 2 apikala operkularplåt-paren kallas scutum (L. *scutum* = sköld; det vanligen mest synliga främre paret) resp. tergum (L. *tergum* = rygg, bak; det bakre vanligen något dolda paret). Den opariga vägglåtan framför scutum benämns rostrum [L. *rostrum* = näbb, snyte] & dess angänsande vägglåtar kallas rostrilateraler. Analogt benämns den opariga vägglåtan bakom tergum carina [L. *carina* = köl] & dess närmaste sidoplåtar carinolateraler. (Mnometekniskt kan alfabetordningen av Rostrum, Scutum, Tergum nyttjas för de tre första mediana plåtarna /plåtparen). Omfattar 6 överfamiljer, *Chtamaloidea* Darwin, 1854 (med 2 fam., varav 1 art av *Chtamalidae* Darwin, 1854 kan förekomma sporadiskt hos oss; den kan bl.a. skiljas från våra övriga arter med 6 vägglåtar genom att dess carinolateraler ej är tydl. smalare än rostrilateraler (se ock *Semibalanus balanoides* nedan)), *Coronuloidea* Leach, 1817 (med 4 fam., varav de på valar sittande *Coronulidae* setts i våra hav – åtm. *Coronula reginae* Darwin, 1854, som har nästan släta skalplattor & liknar övre tredjedelen av en boll har registrerats från Bohuslän. Den sitter vanligen – liksom den med tvärrandiga skalplattor försedda *C. diadema* (Linnaeus, 1767) – på knölvalar, men andra valar kan duga) och *Balanoidea* Leach, 1817 (med 3 fam., varav de båda nedanstående i våra hav). Övr. överfamiljer saknar företrädare i våra hav. För att kunna fortplanta sig måste havstulpanindivider sitta förhållandevis nära en granne, ty i utsträckt form når deras

penis vanl. högst 4 gånger skalets längd, ehuru den hos enstaka cirripedier kan bli ännu längre. Havstulpaner i Norden, som åsamkar problem i våra hav genom att sätta sig på båtbottnar är främst *B. crenatus* & *A. improvisus* (se nedan). Numera förekommer försök med dels olika oattraktiva ytbeläggningsstrukturer, dels inblandning i bottenfärg av actinobakterien *Streptomyces avermitilis* (ex Burg & al., 1979) Kim & Goodfellow, 2002 [*avermitilis* är neolatin för avermectin-producent (avermectin är ett antibioticum – isolerat från denna art – med hög neurotoxicitet mot t.ex. leddjur & nematoder – avermectin = mot maskar – & andra evertrebrater & fiskar kan drabbas, medan varmblodiga djur är nära nog okänsliga, så det används t.ex. som veterinärt avmaskningsmedel & inom human medicin mot vissa tropiska ögonparasiter)] (isolerad i Ito City, Japan från jord) (1% i färgen) eller avermectin (dess i H₂O olösliga aktiva substans), som skys av många evertrebrat-larver, särskilt då den kompletteras av 'förstärknings-molekyler' i färgens bindemedel. Avermectin bryts ner biologiskt.

Archaeobalanidae Newman & Ross, 1976

{arkääbalánide} (3 gen., 3 sp.)

[Gen. *Archaeobalanus* < Gr. *arch*= äldst + Gen. *Balanus*: (se nedan)]

Med 4 el. 6 monolamellära vägglåtar, vars ej överlappande sektorer (parieti) är solida eller har en el. flera rader med oregelbundet arrangerade långsrör & vars överlappande sektorer (radii) är solida. Semibalaninae Newman & Ross, 1976 har membranös bas, medan *Archaeobalaninae* (t.ex. *Chirona*) har en solitt eller tubulöst förkalkad bas. Elminiinae Foster, 1982 har blott 4 vägglåtar.

Semibalanus Pilsbry, 1916 {semibálanus} (1 sp.)

Syn.: *Balanus*: Auctt., non Da Costa, 1778

balanoides (Linnaeus, 1767) {balanåides}

[L. *semi* = halv + Gr. *balanos* = (ek)ollon + L. *-oides* = -liknande]
D:littoralt; kring vattenbrynet (45), F:smutsvit, Ø:2.5, L:6 (oftast väsentligt kortare i ej alltför täta populationer), HB (bildar 'vitt bälte' i skvalpzonen, men förekommer även på stenar, blåmusslor etc. strax under vattenytan), Öres.-Bohus.-Nord. Ytligt förväxlingsbar med *Balanus* & *Amphibalanus* spp., men hos dessa är sömmen mellan tergum & scutum (bakre & främre opercular-plåtar) rak & anl. ej sigmoid (tycks kunna bli ngt sigmoid även hos *A. improvisus*) som hos äldre individer av *S. balanoides*. Snarare kan den lätt förväxlas med den littorala chtamaliden *Chtamalus Ranzani*, 1817 [Gr. *chthamalos* = på marken eller underlaget] *stellatus* (Poli, 1791); (förväntas spridas hit med ökande temperatur), hos vilken dock den främre vägglåtan (= rostrum) (som gränsar t. det bäst synliga opercularplåtparet) (= scuta) ej är mkt bredare än operculum, enär dess radii täcks av angränsande sidoplåtarnas radii, medan rostrum hos *S. balanoides* är tydligt bredare p.g.a. att dess radii övertäcker omgivande sidoplåtarnas radii. Munplåtarna hos *C. stellatus* sitter i en ovalt cirkulär öppning, (medan den är forad som en pappersdrake hos den från Britt. Öarna & sydvärt utbredda *C. montagui* Southward, 1976). (*Chtamalus* har alae = inåtvända triangulära kantåsar (innanför grannplattans utanpå en ala vilande s.k. radius) på både rostrum & carina, (*Semi*)*balanus* blott på carina – men *S. balanoides* har flera längsåsar utmed rostrums insida; *Semibalanus* & *Chtamalus* saknar förkalkad bottenplatta). Pelagisk larvfas hos *S. balanoides* varar ca en månad. (Nauplius & Cypris-larv ≈ 1 mm långa), Vid Bohuslän bottenfaller larverna fr.o.m. 2:a veckan i April – Majs 1:a

halva, ehuru 2:a halvan av April är mest normalt. Livslängd: 5–10 år. (Stundom delvis täckt av den tunna skorppformade mörkt röda – mörkbruna brunalgen *Petroderma maculiforme*, ofta ihop med de högre men mindre utsträckta hemisfärerna av blågrönbakterien *Rivularia atra*. Andra blågrönringar, som tidigt koloniserar arten är *Plectonema terebrans* (Born. & Flah.) Gom., följd av *Hyella caespitosa* Born. & Flah. Även borrhande stadier av röd& grönalger kan finnas, liksom strandpricklaven '*Pyrenocollema*' *sublitorale* (Leight.) R.C. Harris, som tidigare fördes till gen. *Arthopyrenia*, men som trol. tillhör ett obeskrivet släkte och som stundom förekommer i ren svamp-fas, *Pharcidia balani* (Winter, 1887) Bauch, 1936, utan cyanobakteriesymbionter).

Semibalanus balanoides

Chirona J.E. Gray, *in* Lyell, 1835 {kirána} (1 sp.)

Syn.: *Balanus* Da Costa, 1778 (p.p.)

[Sannol. Gr. *chironom* = en som rör handen / el. Gr. myt. *Cheiron* : en i medicinsk botanik bevandrad kentaurlik son till Kronos och Philyra, som med utbredda armar hälsade argonauterna vid deras segelfärd förbi Pelion, och avstod sin odödlighet till Promethevs, sedan han träffats av Herakles' giftpil, varvid han placerades på himlavalvet under namnet Sagittarios]

hammeri (Ascanius, 1767) {hámmeri}

[Nordmøre-zoologen och mineralogen Peter Ascanius, 1723–1803 ärar landsmannen Christopher Blix *Hammer*, 1720–1804, författare & generalkonduktör över Aggershuus stift, som först påträffade arten; donerade sina vittomfattande samlingar & förmögenheten till Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab i Trondheim; var en av de första att debattera för ett norskt universitet; 'avholdsmann', (enl. egen utsago), men betraktas ändå som norsk akevitt's fader]

D:20–300 (helst nedom ca 60), F:vit under en gulaktig kutikula, L:9, Ø:7, HB, N Katt.-Bohus.-Nord. Bottenplatta helt förkalkad och ganska tjock. Bakre operkularplåtar (terga) uddiga. Vägglattor släta. Pelagisk larvförekomst under vår & tidig sommar. Levande exemplar rara numera i Skag.

Austrominius Buckeridge, 1982 (1 sp.)

Syn.: *Elminius* Leach, 1825 (p.p.) & *Austrominus* (felstavn.)

[*Austro*:- arter fr. Austral-reg. + L. *minus* = mindre (neutr. av *minor*) / ? *Elminius* = ?; ev. Gr. *helios* = solen + L. *minus*: (se ovan), men ej sannolikt; Tungusiska *elmin* = unghäst är likaså osannolikt]

modestus (Darwin, 1854) {elmínios mádéstos}

[L. *modestus* = blygsam, lugn]

D:0–? (tör ha ungefär samma djuputbredn. som *S. balanoides*), F: vit el. grönaktig, Ø:1.2, HB (gärna på skal / stenar

på dybottnar, men kan bilda bälte i vattenbrynet (har på flera lokaler slagit ut *S. balanoides* i England, där 'setling' sker från maj-sep.)), Nord. (& Bohus., dock hittills blott på drivved här). Denna ursprungligen australiska art kom på fartygsskrov till Europa under 2:a världskriget och har långsamt sedan dess spridit sig öster& norröver. Den tolererar låg salinitet & kan ev. så småningom få fäste vid vår kust, men när den redan 1953 nådde tyska Nordsjökusten & ännu ej etablerat fasta bestånd i våra hav, så kan våra vintertemperaturerna antagas vara väl låga. Vårt enda symmetriska släkte (& art) med blott 4 vägglattor. (Larvstadier erinrar mycket om de hos *Balanus*, men ringa storlek – nauplie-carapaxlängd <0.55 mm & cypridlängd 0.54–0.56 mm – utesluter förväxling med andra än *A. improvisus* & *V. stroemia*).

Balanidae Leach, 1817 {balánide} (1–2 gen., 3–6 sp.)

Med (4 eller) 6 bilamellära vägglattor, vars parieti har en enkel rad med regelbundet arrangerade längsrör mellan inneroch ytterlamellerna. Radii är solida eller tubulösa. Basen är förkalkad och vanligen tubulös. Underfamiljer är Balaninae, Amphibalaninae Pitombo, 2004, Concavinae Zullo, 1992 & Megabalaninae Newman, 1979. (Av Megabalaninae har en rosa ≤5 cm Ø, ≤5 cm hög Pacifisk art *Megabalanus coccopoma* (Darwin, 1854) påträffats i Belgien & Holland).

Balanus Da Costa, 1778 (2 sp.)

Våra arter av släktet har en rak söm mellan tergum & scutum. Totalt är 17 recenta arter kända.

balanus (Linnaeus, 1758) {bálanos}

[Gr. *balanos* = (ek)ollon]

D:(2) 10–50 (>400), F:gråvit – vit, Ø:5, HB, SV Öster. Bohus. Arten igenkänns genom sina uddspetsiga terga, i kombination med de radialt åsade vägglattorna. I brittiska vatten förekommer pelagiska larver endast under vår-försommar och påträffas ej efter slutet av Juni.

crenatus Bruguière, 1789 {krenátos}

[L. *crenatus* = skårad, huggen, hackad]

D:0–60 (740), F:vit – ljusgrå, Ø:4.1 (men i våra hav sällan mer än ca 1.5), L:6.5 (oftast endast ≈1, men i täta populationer blir individerna högväxta), HB (stundom på kräftdjur, molluskskal etc.), SV Öster.-Bohus.-Nord. Tergum med trubbig spets. Terga försedda med en ås nära gränsen mot scuta; nedom dessa åsar finns en nedsänkt s.k. 'interapikal area', givande intryck av att ett apikalt (pseudo)glapp finnes. Kraterns yttre väggar i regel tydligt längsfårade, men kan vara helt släta. Utveckling från lek till Cyprislarv pågår ca en månad. Vid Bohuslän har setling påvisats dels under 1–2 veckor i MajJuni, dels under ett par perioder åtskilda av 1.5–2 månader under hösten, ehuru Cyprislarver påvisats till början av Dec. Livslängden är 18 månader & tillväxten ≤0.2 mm / dygn.

Balanus crenatus

Amphibalanus Pitombo, 2004 (1–2 sp.)

[Amphi: från typarten *Balanus amphitrite* + *Balanus* (se ovan)]

Skiljes fr. *Balanus* genom div. små strukturer, t.ex. att tergums illväxtlinjer ändrar riktning uppåt ganska abrupt längs ena kanten, men ej alls så skarpt hos *Balanus* & att ena nedre hörnet på tergum projiceras neråt som en 'tuppkam', men ej hos *Balanus*. Dessutom är den basala kalkplattan flerlagrat rörförsedd, men solid och rörförsedd hos *Balanus*. Jämte *A. improvisus*, så har den sydliga, ≤ 2 cm i $\emptyset$ *A. amphitrite* (Darwin, 1854), ibland påträffats på skeppskrov i Skandinavien & är rätt lätt igenkännbar via radiära mörka strimmor på de ganska tunna skalplattornas utsida. Dess normaleuropeiska utbredn. är fr. Iberiska halvön & söderut, men har under senare år även etablerat sig – kanske tillfälligt – i S Nordsjö-området, t.ex. i belgiska hamnområden & är foulingmässigt besvärlig genom att sitta mkt hårdare mot underlaget än andra europeiska arter. Totalt har släktet (som dock av flera fackmän avvisats till förmån för *Balanus*) 15 recenta arter.

improvisus (Darwin, 1854) [impråvisos]

[L. *improvisus* = oväntad]

D:0–6 (161), F:vit – grå med tunn ljusgul kutikula, $\emptyset$:1.7, L:>6 (men hos individ i glesa bestånd normalt 0.6), HB (kan på likartat sätt som *S. balanoides* & *Chthamalus stellatus* bilda littorala bälten i estuarie-miljö, där dessa mer stenohalina arter ej finns, men påträffas även på stenar, kräftdjurs- & molluskskal, etc. något djupare), Kvarken-Bohus.-Nord. Tergum med trubbig spets. Terga & scuta sluter tätt väl utan ngt apikalt (pseudo)glapp. Basalplattan förkalkad m. radiära åsar. Öppning m.el.m. diamantformad. Levande exemplar kan även skiljas fr. *B. crenatus* då vävnadsbården innanför terga & scuta är storfläckigt ljus & mörk, (ej brun med en smal beige gul längslinje, som hos *B. crenatus*). Kraterns yttre väggar aldrig med längsfårer. Nauplii uppträder vid Bohuslän fr.om. Juni, Cypris-larver fr. slutet av Juni. Båda larvformerna kan påträffas till Okt.-Nov. Söm mellan tergum & scutum rak till ngt sigmoid (hos stora exemplar). Arten är invandrad & påträffades vid tyska Nordsjökusten från 1858 & i Östersjön från 1867. Blir ≤ 3 år gammal, (medan *A. amphitrite* når minst dubbla denna ålder).

Amphibalanus improvisus

Amphibalanus improvisus

ASCOTHORACIDA Lacaze-Duthiers, 1880

{askåtaråkida} (1 gen., 1 sp.)

[Gr. *askos* = läderblåsa + Gr. *thorakos*: (se THORACIDA nedan)] Antigen Echinoderm(Ordo DENDROGASTRIDA Grygier, 1987, varav dock t.ex. släktena *Synagoga* Norman, 1888 [Gr. *syn*= hop+ Gr. *agoge* = ivägleda, -bära] & *Isidascus* Moyses, 1983 [Gr. *isos* = lika + Gr. *idios* = tydlig + Gr. *askos* = påse, säck] håller till på antiphatharier / alcyonarium resp. gorgonier) el. anthozoparasiter (Ordo LAUROIDIDA Grygier, 1987) med till ett koniskt sugorgan ombildade mundelar. Kropp säcklik el. förgrenad. Arter, vilka ej p.g.a. det parasitiska levnadssättet omvandlats fundamentalt, har 'tvåskalig' carapax ungefär som musselkräftor, men är i regel ngt större än ostracodarter. Oftast hermafroditiska, men skild-könade arter är kända. Av 4 fam. företräds blott Dendrogastriidae Gruvel, 1905 i våra hav, men ev. kan även Synagogidae Gruvel, 1905 [auktorn Jean Abel Gruvel, 1870–1941, fransk cirripedolog] finnas, enär *Ascothorax ophiocetes* Djakonov, 1914 är känd från ophiuroid-gen. *Ophiocetes* Lütken, 1855. *O. gracilis* (G.O. Sars, 1871) finns ju i Skagerrak & *O. affinis* (Lütken, 1859) vid västkusten. Totalt ca 40 arter av Ascothoracida är kända.

Ulophysema Brattström, 1936 (1 sp.)

[Gr. *oulos* = ullig, lockig + Gr. *physema* = bubbla, blåsa]

oeresundense Brattström, 1936 {olåfyséma öresondense}

[L. *oeresundense* = från Öresund]

D:(som värddjur), F:vitgulaktig, Ø:≈2.5, Blomkålslik gonadparasit i antingen *Brissopsis lyrifera* (Forbes, 1841) eller *Echinocardium* J.E. Gray, 1825 spp., Öres.-Bohus.-NÖ Nord. Familjen företräds även i Vita Havet (& möjl. söderut längs Norge) med 2 + 2 arter av släktet *Dendrogaster* Knipowitsch, 1890 som är endoparasiter i *Solasteridae*, *Henricia* Gray, 1840, *Psilaster andromeda* & *Pontaster tenuispinus*.

RHIZOCEPHALA F. Müller, 1862

{ritsåkéfala} "Rotfotingar" (≈12 gen., ≈18 sp.)

[Gr. *rhiza* = rot + Gr. *kephale* = huvud] Gonochoristiska (skildkönade) kräftdjursparasiter, m. neotena ♂♂ som på *Cypris*-stadiet överför celler, vilka efterhand utvecklas till spermier, till unga ♀-parasiters receptakler, varpå ♂♂, som gjort sitt, avlider. Den adulta ♀ liknar föga ett typiskt kräftdjur, utan består av dels en rotsystemsliknande födointagsdel (interna) spridd i det stackars värddjuret samt av en 'reproduktionssäck' (externa). Indelas i 2 ordningar, **KENTROGONIDA** Delage, 1884, vars 5 fam. **Pelto-gastridae** Lilljeborg, 1860, **Sacculinidae** Lilljeborg, 1860, **Lernaeodiscidae** Boschma, 1928 (*Lernaeodiscus* F. Müller, 1862 (helt symmetrisk) & *Triangulus* Smith, 1906 (mantelöppning sidoförskjutet); trollhummerparasiter med den färglösa – vitaktiga *L. ingolfi* Boshma, 1928 [Danska **Ingolf**expeditionen genomsökte 1895–96 fr.a. Norska Havet, farvattnen runt Island & V-Grönlandsaka vatten; fartyget i sin tur var uppkallat efter Ingolf Arnarson, som 874 först började kolonisera Island efter att skåningen Gardar Svavarson & därpå norrmannen Naddod vinddrivits dit & Ingolf, fosterbrodern Hjörleif, Flóki Vilgerdason & några till övervintrat på ön ca 860] & *T. munidae* Smith, 1906 (gulröd – rödaktig) på *Munida* samt *L. squamiferae* Pérez, 1922 (vinröd) & *T. galathea* Norman & Scott, 1906 (gul-orangecinnobärfärgad) på *Galathea*), **Clistosaccidae** Boschma, 1928 (under *Peltogaster* nedan omnämns vår enda art) & **Sylonidae** Boschma, 1928 (*Sylon* Krøyer, 1855 med *S. hippolytes* M. Sars, 1870 på räkor av fam.:a **Hippolytidae**, **Pandalidae** & **Crangonidae**) alla är företrädda i våra hav, samt **AKENTROGONIDA** Häfele, 1911 (bifamiljär), med t.ex. den i havstulpaner levande fam. **Chthamalophilidae** Bocquet-Védrine, 1961 känd närmast från Bretagne (en art i *Amphibalanus improvisus*, en i *Chthamalus stellatus*). Skulle parasiter i *Semibalanus balanoides* råka hittas, är dessa nog isopoder (**Cryptoniscidae**: q.v.). Gruppens larvutveckling liknar den hos **Cirripedia**, ehuru nauplius-larven saknar den opariga caudaltornen. Totalt är ≈260 spp. av Rhizocephala kända.

Triangulus munidae

Sacculina Thompson, 1836 {sackolína} (≥4 sp.)

[L. *saccus*, dim. *sacculus* = säck + L. *-ina* = -liknande]

Våra båda släkten av **Sacculinidae** är krabbparasiter.

carcini Thompson, 1836 {karsíni, karkíni}

[Gen. *Carcinus* < Gr. *karkinos* = krabba (är krabbparasit)]

D:(som värddjur), F:varierar med mognadsstadiet; obefruktade externa är ljusa (mkt svagt gulgröna); därpå förändras färgen från mjölkvit – gul – gulorange till att bli orangebrun hos mogna individer & får en purpuraktig ton då nauplii bildats & mörknar senare till brun – gråbrun el. svartaktig, Ø: 2.6, Parasit i *Carcinus maenas*, *Liocarcinus* spp. m.fl. krabbarter. SV Öster.-Bohus.-Nord. Släktets enda i **Portunidae** & **Pirimelidae** parasiterande art. *S. inflata* R. Leuckart, 1859 lever t.ex. i *Hyas* Leach, 1814. *S. triangularis* Anderson, 1862 parasiterar i krabbtaskan & gen. *Drepanorchis* Boschma, 1927 med arten *D. neglecta* (Fraisie, 1877) finns i våra hav i spindelkrabbor (*Macropodia*, *Inachus*). En sannol. obeskriven art av *Sacculina* är känd från *Eurynome* vid Bohuslän. Från Bretagne är även *S. gerbei* Bonnier, 1887 [fransmannen Dr. Jean-Joseph Zéphirin **Gerbe**, 1810–1890, skrev 1862 en kort artikel om **Sacculinidae**] känd från *Ebalia tuberosa*.

Peltogaster Rathke, 1842 {peltågäster} (2 sp.)

[Gr. *pelte* = liten sköld + Gr. *gaster* = mage]

Har en spolformad sköldlik förojckning av kutikulan runt anfästningsstjälken på externan, t. skilln. fr. den upp till 11 mm långa *Peltogasterella* Krüger, 1912 *sulcata* (Lilljeborg, 1859). Stjälken sitter i externans mitt el. just bakom mitten, medan den sitter ganska tydligt bakom mitten hos *Peltogasterella*. Anfästningsstjälk smal (<1/10 av externalängden) jämfört med ca 1/5 hos den skinande vita *Clistosaccus* Lilljeborg, 1860 [Gr. *kleistos* = slutet < Gr. *kleio* = stänga + L. *saccus* = säck] *paguri* Lilljeborg, 1860.

paguri Rathke, 1842 {pagóri}

[Gen. *Pagurus* < Gr. *pagouros*: en krabba. (eremitkräfts-parasit)]

D:(som värddjur), F:varierar med mognadsstadiet; obefruktade externa är genomskinligt vita (utan lyster) medan omogna är brunröda och mogna röda – aprikosfärgade för att efterhand bli brungröna ('övermogna' eller

steriliserade av hyperparasiten *Liriopsis* Max Schultze, 1859 *pygmaea* (Rathke, 1843) (**Isopodida**, **Cryptoniscina**), vilken dock är rar vid vår kust), L:2.6 (oftast ≤ 1.6), Parasit på pagurid-arter (okänd fr. *Pagurus pubescens*), N Katt.-Bohus.-Nord. *P. paguri* saknar de små externa-taggar som finns hos den < 16 mm långa externan av *Peltogaster curvatus* Kossmann, 1874. Andra värddjur än eremitkräftor har några **Peltogastridae**-släkten. Den ärtlika, skära-orange *Parthenopea* Kossmann, 1874 *subterranea* Kossmann, 1874 [Gr. myt. **Parthenope**: flera olika kvinnofigurer, men här säkert den siren som drunknade, ilandkastades & begravdes vid Neapel, som därvid fick binamnet Parthenope. Danzigfödde Heidelberg-zoologen Robby August Kossmann, 1849–1907 arbetade näml. med sina kräftdjur vid Stazione Zoologica därstädes & har kanske något orättvist blivit mera ryktbar för sina kontroverser med stationsgrundaren Anton Dohrn än för sin forskning, ehuru bytet från marinbiologi till medicinstudier & ett nytt liv som gynekolog i Berlin från 1894 nog föranleddes av dessa stridigheter / L. **subterranea** = underjordisk] är känd från *Callianassa* & *Calocarides* (äv. i svenska hav) & når en största $\emptyset$ av 11 mm. Den gräddfärgade *Tortugaster* Reinhard, 1948 *boschmai* (Brinkmann, 1936) [L. **tortus** = vridning ($<$ L. **torqueo** = vrida) + L. **gaster** = mage / Prof. Hilbrand **Boschma**, 1893–1976, nederl. kräftdjurssystematiker, föreståndare för Rijksmuseum van Natuurlijke Historie i Leiden mellan 1933–58] sitter (unik för detta släkte) på 6:e = sista abdominalsegmentet av *Munida* & blir ≤ 11 mm lång. *Galatheascus* Boschma, 1929 *striatus* Boschma, 1929 påträffas hos *Galathea*-arter (som riktigt ung oseparatorbar från *Triangulus galathea*, men som äldre lätt urskiljbar genom att den mycket lilla mantelöppningen är helt förskjutet ut åt ena sidan) & kan bli 2 cm lång. Den vita U-böjda, upp till 13 mm långa *Cyphosaccus* Reinhard, 1958 [Gr. **kyphos** = puckelryggigt böjd] *norvegicus* Boschma, 1962 påträffas hos *Munidopsis*.

MALACOSTRACA Latreille, 1802

{malakåstraka} "Storkräftdjur" (≈ 325 gen., ≈ 630 sp.)

[Gr. **malakos** = mjuk + Gr. **ostrakon** = skal]

Tydligt tagmatiserade kräftdjur med komplexögon. Thorax har 8 segment; σ :s könsöppningarna mynnar ventralt på det sista & ρ :s på det 6:e. Abdomen har 6–7 segment. I regel bär alla segment extremiteter. Jämte nedan redovisade taxa finns en 3:e klass **Hoplocarida** Calman, 1904, vars enda recenta ordo **Stomatopoda** Latreille, 1817 ('mantiskräftor' – med totalt ≈ 300 arter), saknas i våra hav. Närmast utbredda art är den ≤ 7 cm långa, i mix av sand, grus & mjukt sediment gångkonstruerande *Rissoides desmaresti* (Risso, 1816) [hedrande auktor **Risso** (se gen. *Rissoa*) / Anselme Gaétan **Desmarest**, 1784–1838, fransk elev till Brongniart & Cuvier, som bl.a. arbetade ihop med sin livslänge vän Lesueur & kom att efterträda en annan vän – Latreille (q.v.) på professorsstolen i Alfort], känd från Cardigan Bay, Wales & sydvart till Madeira. Den ≤ 25 cm långa *Squilla mantis* (Linnaeus, 1758) [L. **squilla**: en slags räka / Gr. **mantis** = siare] finns i Medelhavet samt från Portugal sydvart till Angola. Alla är dagaktiva, jagande med synens hjälp.

PHYLLOCARIDA Packard, 1879

{fyllåkarida} (1–2 gen., 1–2 sp.)

[Gr. **phylon** = löv, blad + L. **caris**, genit. **caridis** = räka, kräfta]

Har en tvåklaffig carapax (ryggsköld) med ett huvlikt 'gångjärnshängt' rostrum. De bladlika thoracalextrimiteterna har föranlett vissa forskare att placera gruppen ihop med taxon **Branchiopoda** under den gemensamma klassbeteckningen **Phyllopora** Latreille, 1825. Abdomen,

som har 7 tagmata, förutom avslutande analsomit ('telson'), vilken är försedd med ett par långa terminala sidogrenar i form av en furca (gaffel). Honor har korta antenner (kortare än carapax), medan σ :n har en 2:a-antenn som är ung. lika lång som djuret. Skaftade ögon. Totalt är ca 25 arter kända.

LEPTOSTRACA Claus, 1880

{leptåstraka} (2 g., ≈ 2 sp.)

[Gr. **leptos** = tunn, slank, smal, liten + Gr. **ostrakon** = skal]

Den enda recenta, helt marina ordningen, med två fam., **Nebaliidae** Samouelle, 1819 & **Nebaliopsidae** Hessler, 1984. Fyra utdöda ordningar är kända. Suspensions& asätare.

Nebalia Leach, 1814 {nebália} (1 sp.)

[L. **Nebalia**: ett egennamn eller ev. L. **ne-**: negations-prefix + Gr. **balia** = ögonregionen eller Gr. **balios** = fläckig, brokig]

En art av **Ellobiopsidae** Coutière, 1911 (parasitiska dinoflagellater), *Parallobiopsis coutieri* Collin, 1913 [Henri **Coutière**, 1869–1952, framstående fransk kräftdjurs-specialist], är känd från vad som i dåtiden betraktades som *N. bipes*.

borealis Dahl, 1985 {båreális}

Syn.: *bipes*: Auctt., **non** (O. Fabricius, 1780)

[L. **borealis** = nordlig / L. **bi-** = två+ L. **pes** = fot]

D:5->350, F:hyalint färglös med mörka stora ögon, L: 0.34 (blott carapax), MB-SB-HB, N Katt.-Bohus.-N Nord. Asätare. Arten känns igen på att tänderna i bakkanten på 6:e & 7:e abdominalsegmenten ej är rundade men spetsiga. Honans 1:a pleopod (abdominal simfot) har på basen en lång terminal tagg, som når den yttre delen av exopoditens laterala kam av jämnhöga småtaggar. Den från V Norge kända *Sarsinebalia* Dahl, 1985 *typhlops* (G.O. Sars, 1870) urskiljes lätt genom att den saknar ögonpigment, ehuru lika karaktäristiskt för det senare släktet är förekomst av en ventral köl ändande i kort tagg på rostrum. Av *Sarsinebalia* har ett par arter med ögonpigment senare beskrivits från Iberiska halvön.

EUMALACOSTRACA Grobben, 1892

{evmalakåstraka} (≈ 323 g., ≈ 628 sp.)

[Gr. **eu-** = sann, verklig + taxon Malacostraca (se ovan)]

Har somittal 5 (cephalon) + 8 (thorax), varav 0–3 somiter är hopväxta med cephalon, + 6 (abdomen) + telson. Jämte **PERACARIDA** & **EUCARIDA**, innefattar gruppen ytterl. en superordo, **SYNCARIDA** Packard, 1885, med de två recenta limniska ordi **BATHYNELLACIDA** Chappuis, 1915 & **ANASPIDACIDA** Calman, 1904, varav den senare gruppen nu bl.a. anses omfatta **Stygocarididae** Noodt, 1963 [Gr. **Styx**, genit. **Stygos**: underjorden; Prof. Woilfram **Noodt**, 1927–91, Kiel-meiofaunistiker], en tid betraktat som ett separat taxon.

PERACARIDA Calman, 1904

{perakarida} (≈ 263 gen., ≈ 528 sp.)

[Gr. **pera** = ficka + L. **caris**, genit. **caridis** = räka, kräfta]

Yttermorfologiskt en heterogen grupp med yngel-utveckling förlagd till ett marsupium bildat av bladlika utskott (oostegiter) från thoracalbenen. Telson saknar sidogrenar. **AMPHIPODIDA** är närbesläktad med **ISOPODIDA** & dessa kombineras ibland med den gemensamma beteckningen **EDRIOPHTHALMA** Leach, 1815 [Gr. **hedra**, dimin. **hedrion** = säte] (pianisten & kompositören Éric Satie gjorde ej blott ett verk tillägnat sjögurkor i serien 'Embryons desséchés' – se sjögurkors inledning, utan även ett med detta

taxonnamn – 'A Monieur Edouard Dreyfus' & ett med taxonnamnet Podophthalmia (Leach, 1815) (namn på kräftdjur med ögonstjälkar), medan Edriophthalma var sådana utan)– 'A Madam Jane Mortier'), varvid ingående båda taxa betraktas som subordi. Den lilla färskvattenstroglobiontiska ordningen SPELAEGRIPHACIDA Gordon, 1957 ses stundom hopkombineras med CUMACIDA och TANAID-ACIDA till ett gemensamt taxon HEMICARIDEA Schram, 1981. En sent upptäckt marin ordo, MICTACIDA Bowman, Garner, Hessler, Iliffe & Sanders, 1985 saknas i våra hav, liksom den i både marin och limnisk miljö levande ordn. THERMOSBAENACIDA Monod, 1927.

MYSIDA(CIDA) Haworth, 1825

{mysída, mysidakída} "Pungräkor" (≈16 gen., ≈33 sp.) Räkliknande former med skaftade ögon, schizopoder (klyvfötter), antennans yttergren välutvecklad till en kraftig antennplatta och (med undantag för fam. Petalophthalmidae Willemoes-Suhm, 1875) statocyster i den basala delen av uropodernas (stjärtfötternas) innergren. Varken laterala lysorgan el. gälar finnes. Oftast blott 2–3 (<7) oostegitpar. Honan (stundom ock ♂:n) har reducerade pleopoder (abdominalextrimiteter). Av 4 fam., finns blott Mysidae Latreille, 1803 [n. cons., Op. 578, ICZN] med 4 av sina 6 subfam. i våra hav. Vid V Norge tillkommer även Mysidellinae Czerniavsky, 1882–83 med 2 djuplevande arter av Mysidella G.O. Sars, 1872. MYSIDA omfattar totalt ≈165 gen. & ≈1053 spp.

Mysinae Latreille, 1803 {mysíne} (≈13 gen., ≈27 sp.)

Uropodernas yttergren är borstförsedd längs hela kanten men saknar tornar längs ytterkanten. Av praktiska skäl plägar denna släktrika grupp subindelas i 4 subtaxa, varav alla utom tribus Heteromysini Norman, 1892 representeras innanför Skagerrak.

Mysini Dana, 1850 {mysíni} (≈6 gen., ≈13 sp.)

Av de 8 thorakalbenparen har innergrenarna på benpar 3–8 hopsmälta & i subsegment indelade propodal & carpal-leder (led 6 resp. 5 av thorakalbenens 7 leder), utan någon sned gångjärnsdelning mellan dessa två leder. Antennplattans utseende varierar. Av pleopoderna är 2:a paret rudimentärt & exopoden hos 4:e paret är lång & modifierad. Telson kluven el. hel (Neomysis (se nedan; kilformad telson), Mesopodopsis Czerniavsky, 1882 [n. cons. Op. 603, ICZN] (vår enda art, den ≤15 mm långa M. slabberi (van Beneden, 1861) [n. cons. d:o] [Holländaren Martin Slabber, 1741–1835, utgav 1778 ett arbete om mikroskopiska landoch vattendjur, karakteriserad av att ögonstjälkarna är nästan 3 ggr så långa som breda; telson kort med rundad apikallob). Denna art förekommer på grunt vatten, gärna något estuarint.

Praunus Leach, 1814 {praónos} (3 sp.)

Syn.: Mysis Latreille, 1802 (p.p.)

[L. pravus = sned, krokig, förvriden / Gr. mysis = blunda, stänga munnen]

Typiska är längs ytterkanten borstlösa antennplattor med anterolaterala torn, vilken m.el.m. når antennplattans spets. Våra ≤19 mm långa arter av Schistomysis Norman, 1892 är snarlika, men deras antennplattor är mera långsmalt ovala, med den anterolaterala tornen långt bakom spetsen. Ögonstjälken hos den på grunt vatten förekommande S. spiritus (Norman, 1860) är längre än bred, men ej så hos vare sig den mellan ≈6–90 m utbredda S. ornata (G.O. Sars, 1864) (telson har ≈26 lateraltagg på ömse sida, varav den yttre ej sitter särdeles långt från resten) eller den från

Nordsjön kända S. kervillei (G.O. Sars, 1885) [Henri Gadeau de Kerville, 1858–1940, Normandie-zoolog] (telson med ≈30 lateraltagg på ömse sidor, varav ett tydligt glapp mellan den yttre & övriga).

Schistomysis ornata

flexuosus (O.F. Müller, 1776) {fleksoásos}

[L. flexuosus = böjande]

D:0–40 (huvudsakl. på grunt vatten), F:mkt varierande (hyalin – nästan svart), L:2.55 (♀) & 2.4 (♂), MB-SB-HB (semipelagisk i & över vegetation samt sandbottnar), Öster. (Kvarken)-Bohus.Nord. Antennplattan hos P. flexuosus är ≈8 gånger så lång som bred och dess torn når spetsen.

Praunus flexuosus

inermis (Rathke, 1843) {inérmis}

[L. inermis = obehäpnad, försvarslös]

D:0–>40 (huvudsakligen på grunt vatten), F:varierande (nästan genomskinlig – gulbrun), L:1.8, MB-SB-HB (lever i samma typ av miljö som P. flexuosa), Öster. (Uppland & Åland)-Bohus.Nord. Antennplattan är ≈4 gånger så lång som bred och dess torn når ej helt fram till spetsen. Telson är relativt djupt klyftad och har 2 kromatoforer. Kan

förväxlas med den ≤ 2 cm långa *P. neglectus* (G.O. Sars, 1869), vars antennplatta är ≈ 6 ggr längre än bred och vars telson är grunt inskuren med flera kromatoforer. Den finns likaså på grunt vatten.

Praunus inermis

Neomysis Czerniavsky, 1883 {neámýsis} (1 sp.)
Syn.: *Mysis* Latreille, 1802 (p.p.)
[Gr. *neos* = ny, ung + Gen. *Mysis* < (se ovan)]

integer (Leach, 1814) {ínteger}
Syn.: *vulgaris* (J.V. Thompson, 1828)
[L. *integer* = hel, komplett (syftar på den oklurna telson) / L. *vulgaris* = allmän, vanlig]
D:0–6, F:?, L:1.7, MB-SB-HB (i ofta jättelika stim i estuarina vikar (<18 ‰ S.)), Öster. (Haparanda)-Katt.-Bohus.-Nord. Telson är hel med kanterna tätt besatta av taggar. Antennplattan som har borst längs hela kanten, är mycket långsmal, men är ej uppdelad i en inre och en yttre del via en sutur.

Neomysis integer

Hemimysis G.O. Sars, 1869 {hemimýsis} (3 sp.)
[Gr. *hemi*= halv+ Gen. *Mysis*: (se ovan)]

lamornae (R.Q. Couch, 1856) {lamárne}
[Lamorna Cove vid typlokalen Mount's Bay, Cornwall, i sin tur kanske uppkallad efter det rara brittiska flicknamnet Lamorna?]
D:0–90, F:ljust röd – orange, L:1.3, HB, Katt.-Bohus.-Nord. Antennplatta kortare än 1:a-antennens bas, utan anterolaterala tänder eller taggar. Inga borst finns längs bakre halvan av dess utsida. Denna ljusskygga art är nästan omöjlig att fånga under dagtid, ity den då dväljs i mörka hålrum, medan den under mörka nätter (skyade förhållanden utan månljus, gärna regn men ej alltför blåsigt är idealiska omständigheter) kan ge en riklig fångst vid lämpliga lokaler (såsom en blockstenspir eller liknande). Hos vår 2:a, mera djuplevande art, *H. abyssicola* G.O. Sars, 1869, som påträffas nedom ≈ 200 m djup är antennplattan längre än basen på antenn 1. En ytterligare art, *H. anomala* (G.O. Sars, 1907) har introducerats som fiskfoder i Baltikum från det Ponto-Kaspiska området och därifrån spritt sig även till

Sveriges Östersjökust, där den kan leva i salthalter mellan ca 0.5–18 promille. Den blir ca 1 cm lång och är i regel rödfläckig, ehuru gulaktiga och ganska transparenta individer kan förekomma.

Leptomysini Czerniavsky, 1882 {leptámýsini} (3 g., ≈ 6 sp.)
[Gen. *Leptomysis* < Gr. *leptos* = slank + Gen. *Mysis*: (se ovan)]

Av de 8 thorakalbenparen har innergrenarna på benpar 3–8 modifierats. Propodal- & carpalleder på dessa benpar har förenats, men i sin tur uppdelats i några få subsegment utan att ngn sned gångjärnsdelning mellan dessa två leder därför kvarstår. Antennplattan har borst runtom & saknar anterolateral tand. Hos ♂ :n är de 4 bakre pleopodparen vanl. välutvecklade & birama samt har avlånga exopoder med modifierade borst. Telson är hel el. har en svag inskränning i bakkanten. En art av *Ellobiopsidae* (parasitisk dinoflagellat-fam.): *Thalassomyces boschmai* (Nouvel, 1954) [hedrande Hilbrand *Boschma*, 1893–1976, nederländsk kräftdjurs-, nässeldjursforskare m.m.], är bl.a. känd från *Leptomysis gracilis* nedan.

Mysideis G.O. Sars, 1869 {mysidéis} (1 sp.)
[Gen. *Mysis*: (se ovan)] + L. *-eis* = -besläktad]

insignis (G.O. Sars, 1864) {insígnis}
[L. *insignis* = unik, extraordinär, enastående]
D:90–690, F:hyalint ljuspurpurrod, med brunskimrande svarta ögon & djuprod yngelkammare, L:2.5, MB, Bohus.-N Nord. Telson har en mkt svag inskränning i bakkanten. Blott ett par tunna borst sitter i inskränningen, men på telsons ömse sidor finns kraftiga taggar. Den ≤ 9 mm långa *Mysidopsis angusta* G.O. Sars, 1864 har en liknande telson, men med mindre & färre (<15) taggar / sida & förekommer grundare (≈ 5 –35 m). Övr. 2 arter av *Mysidopsis* G.O. Sars, 1864, den ≤ 7 mm långa *M. gibbosa* G.O. Sars, 1864 (med djuputbredn. ≈ 2 –18 m – vars rostrum är en mkt liten, bred, framtill trubbig triangel) och den ≤ 16 mm långa *M. didelphys* (Norman, 1863) [Gr. *di*= dubbel+ Gr. *delphys* = livmoder] (med djuputbredning nedom ≈ 150 m – vars rostrum är en bred, framtill spetsig triangel); våra båda arter av *Leptomysis* G.O. Sars, 1869 spp. har hel telson, den ≤ 15 mm långa *L. gracilis* (G.O. Sars, 1864) (med djuputbredn. ≈ 18 –55 m – ser smålurvig ut p.g.a att integumentet ("huden") överallt är småfjällig, medan hos den ≤ 17 mm långa *L. lingvura* (G.O. Sars, 1866) (med djuputbredn. ≈ 5 –22 m och närmast påträffad längs norska SV-kusten, är integumentet slätt). Den i djupare Skag. utbredda, ≤ 33 mm långa *Mysidetes* Holt & Tattersall, 1906 *farrani* (Holt & Tattersall, 1905) har telson med tydlig men ganska grund ($\approx 1/5$ av telsons längd) bakkantsinskränning & taggbeväpning längs dryga bakre halvan av telsons kanter. Den närmast fr. Bergen mellan 11–18 m djup kända, ≤ 8 mm långa *Heteromysis formosa* S.I. Smith, in Verrill, 1874 [L. *formosus* = fager] är ev. likaså en förväxlingsart, men den har taggar i telsoninskränningen & visar sin tillhörighet till ett annat tribus (Heteromysini) via de speciella, korta och grova endopoderna på de 3:e thorakalbenen.

Erythropini H.J. Hansen, 1910 {erytrápíni} (4 gen., ≈ 9 sp.)

Av de 8 thorakalbenparen har innergrenarna på benpar 3–8 via en sned gångjärnsdelning propodaloch carpal-lederna separerade. Carpalleden är ej indelad i segment. Antennplattan har ej borst på ytterkanten, men en framträdande anterolateral tand finns nästan alltid. Telson är okluren.

Erythrops G.O.Sars, 1869 {érytråps} (5 sp.)

[Gr. erythros = röd, rödaktig + Gr. ops = öga, ansikte]

Telson bredare än lång & ögon välutvecklade men tillplattade. *Parerythrops* G.O. Sars, 1869 (med den ≤ 13 mm långa *P. obesa* (G.O. Sars, 1864) nedom ≈ 70 m djup i Kosterrännan & ett par arter vid V Norge) har längre än bred telson, vilken saknar lateraltaggar liksom den ≤ 15 mm långa Nordsjö-arten *Meterythrops* S.I. Smith, 1879 *picta* Holt & Tattersall, 1905.

Hos *Meterythrops* har ♂ en biram 1:a-pleopod med välutvecklad exopod medan motsvarande ♂:liga extremitet är rudimentär hos *Parerythrops*. Hos *Pseudomma* G.O. Sars, 1870 är ögonen i stället rudimentärt plattlika med tillbakabildade synelement (med den ≤ 12 mm långa, nedom ≈ 180 m djup i Skag. utbredda *P. affine* G.O. Sars, 1870, vars telson har 8–11 apikala taggar & den ≤ 17 mm långa fr. Kosterområdet nedom ≈ 100 m djup kända (& frontalt tydligt röda) *P. roseum* G.O. Sars, 1870, vars telson har 6 apikala taggar, i våra hav) samt *Amblyops* G.O. Sars, 1869 [Gr. amblys = trubbig, dum + Gr. ops = öga, ansikte] (med den ≤ 18 mm långa *A. abbreviata* (G.O. Sars, 1869) i Kosterrännans djup). Det förra släktet har hopvuxna, det senare separata ögon. *Aspidoecia normani* Giard & Bonnier, 1889 (SIPHONOSTOMIDA, Nicothoidae Dana, 1849) (honor) sitter ibland anfastade thoracalt på arter av gen. *Erythrops*. Dvärg-♂♂ är förankrade vid ♀:n, via ett filament.

erythrophthalma (von Goës, 1864) {erytråftälma}

[Gr. erythros = röd, rödaktig + Gr. ophthalmos = öga]

D: ≈ 30 –330, F:opakvita pigmentfläckar spridda över kroppen, blandat med orangeröda fläckar dorsalt och lateralt på carapax samt på abdomen samt ljusgula fläckar ventralt; ögon djupröda, L:1.1, MB-PEL, Öres.-Bohus.-Nord. Igenkännes på att ytterkanterna på antennplattornas utsidor ej är sågtandade, men ändrar ändock med en tand samt att ej heller insidorna på uropodernas innergrenar är sågtandade. Denna kombination av sågtandning finns hos den ≤ 11 mm långa, nedom ≈ 55 m djup levande *E. serrata* (G.O. Sars, 1863), där yttertanden på antennplattan når förbi dess apex & den ≤ 18 mm långa, nedom ≈ 200 m djup levande *E. abyssorum* G.O. Sars, 1869, hos vilken antennplattans yttertand ej når förbi apex. Liknande antennplattor som *E. erythrophthalma* har ett par andra arter, vars uropodinnergrenar dock är svagt sågtandade på insidan. En, den ≤ 6 mm långa *E. elegans* (G.O. Sars, 1863) har stora ögon & längre antennplattor än antennuleskaft och påträffas mellan ≈ 5 –75 m djup, medan den andra – den ≤ 9 mm långa – *E. microps* (G.O. Sars, 1864) är småögd och har antennplattor av ungefär samma längd som antennuleskaften och påträffas nedom ≈ 110 m djup.

Gastrosaccinae Norman, 1892

{gastråsakkíne} (1–2 g., 1–3 sp.)

Telson kluden i spetsen. Uropodernas yttergrenar saknar hack på utsidan, vars sista 2/3 (av utsidan) har många tornar.

Gastrosaccus Norman, 1868 {gastråsäckos} (1–2 sp.)

[Gr. gaster, genit. gasteros = mage + Gr. sakkos = säck, påse]

spinifer (von Goës, 1864) {spínifer}

[L. spina = tagg, torn + L. fero = bära]

D: ≈ 0 – ≈ 300 , F:mycket hyalin med endast diffust pigment, L:2.1, MB-SB, S Öster.-Bohus.-Nord. Femte abdominalsegmentet är smalare än de övriga & har en dorsal längsås som övergår i en torn baktill. Euryhalin samt euryterm

neritisk stimbildare. Familjens övr. arter (inkl. *Haplostylus* Kossmann, 1877) saknar tornen på 5:e abdominalsegmentet, men den ≤ 15 mm långa *G. sanctus* (van Beneden, 1861), som finns åtminstone utmed V Jylland (simmar ovan sandbotten) liknar vår inhemska art genom att 5:e abdominalsegmentet nästan är lika smalt som 6:e. *Haplostylus normani* (G.O. Sars, 1877), som kan igenkännas genom att dess telson har något fler taggar utmed långsidan (ca 10 per sida) än övriga arter, är känd från Britt. Öarna & mellersta Nordsjön & kan således eventuellt påträffas även vid S Skandinavien.

Siriellinae Norman, 1892 {siriellíne} (1 gen., 1–2 sp.)

Uropodernas yttergrenar har nära spetsen en karaktäristisk tvärsutur, vilken saknas hos våra övriga underfamiljer.

Siriella Dana, 1850 {siriélla} (1–2 sp.)

[L. sirex, genit. siricis = siren, sjöjungfru + L. -ella: dimin.-suffix]

norvegica G.O. Sars, 1869 {nårvégika}

[L. norvegicus = norsk]

D: ≈ 5 –300, F:hyalin, nästan utan pigment, L:2.1, PEL, Katt.Bohus.-N Nord. Rostrum kort & spetsigt, når mitten av 1:a antennernas 1:a led, men ej förbi ögonens främre kant. Telson i regel med 3 små tornar mellan de stora laterala apikaltaggarna. I S Nordsjön finns den ≤ 22 mm långa *S. armata* (H. Milne Edwards, 1837), vars rostrum är långt & spetsigt så att det når förbi ögonens framkant och i V Nordsjön den ≤ 15 mm långa *S. jaltensis* Czerniavsky, 1868 som på ytterkanten av exo-uropoden har 9–16 taggar, jämfört med 15–23 hos *S. norvegica*.

Boreomysinae Holt & Tattersall, 1905

{båreåmysíne} (1 gen., 1–2 sp.)

Telson är kluden i spetsen. Uropodyttergrenar har ett hack på utsidan, ca 2/3 från spetsen, markerat med 2–3 tornar.

Boreomysis G.O. Sars, 1869 {båreåmýsis} (≈ 2 sp.)

[Gr. boreios = nordlig + Gen. *Mysis* < (se ovan)]

arctica (Krøyer, 1861) {árktika}

[Gr. arktikos = av björnen (den nordliga konstellationen)]

D:200–1000, F:hyalin, nästan utan pigment (ögonen gyllene – rödbruna), L:2.7, MB-PEL, Bohus.-Skag.-N Nord. Rostrum enspetsigt. Från djupare Skagerrak är dessutom den ≤ 3 cm långa, med ett tretandat rostrum försedda *B. tridens* G.O. Sars, 1870 känd och från V Norge den storögda, ≤ 17 mm långa *B. megalops* G.O. Sars, 1872, vars rostrum är svagt utvecklat och jämnt rundat framtill.

LOPHOGASTRIDA G.O. Sars, 1870

{låfågastrída} (3 gen., 3 sp.)

Tidigare betraktad som subordo till Mysidacida, vilka de liknar, men har välutvecklade pleopoder hos båda könen, har 7 par oostegiter och saknar statocyster. Oceaniskt pelagisk grupp innehållande ca 32 arter i ≈ 6 släkten & 3 familjer, som har gäler åtminst. på några thorakalben. Av familjerna Lophogastridae M. Sars, 1857 och Eucopiidae Dana, 1852 företräds den förra av en allmän art i våra hav, medan Eucopiidae (vilken likt Mysida men olikt andra Lophogastrida saknar abdominalsomit-pleuralplåtar) är mera djuphavssanknuten, ehuru den ≤ 38 mm långa glänsande scharlakansröda (med blå inslag) *Eucopia unguiculata* (Willemoes-Suhm, 1875) [Gr. eu = sann + Gr. kopis = kniv / L. unguis = nagel, klo + L. -culus: dimin.suffix + L. -ata: -utrustad] är påträffad vid Stavanger & kan sannol. tidvis

tränga in i djupa Skagerrak. Det utmed t.ex. Atlantiska Centralryggen utbredda djuplevande gen. *Gnathophausia* Willemoes-Suhm, 1875 [Gr. *gnathos* = käke + Gr. *phausis* = blix, ljusglänsande] är känt för att kunna utsöndra bioluminescenta maxillärkörtelsekret' moln'. En ung men könsmogen ♂ av *G. zoea* Willemoes-Suhm, 1875 [Gr. *zoe* = liv] (med en carapax-längd av ca 3 cm & totalt ca 5 cm lång) – karaktäriserad av en dorsal smalt huvlik förlängning av carapax bakkant, fångades i en havskraftbur S om Väderöarna 2004? där djupet ej tör överstiga 100 m, medan dess normala utbredning ligger nedom 650 m, ehuru dess djuputbredning i Biscaya (och utmed Atlantiska Centralryggen) ligger mellan 56 & 4829 m. Denna art kan bli 16 cm lång och har rostrum & den huvlika bakåtförlängningen av carapax sågtandade som ung, medan sågtandningen försvinner hos aduler. Med tanke på uppträdandet vid Väderöarna, så förekommer den sannol. tidvis i Skag., där den tidigare var okänd. En bekräftelse på detta var att ännu ett exemplar fr. Skagerrak el. möjl. Kosterrännan påträffades i ett parti räkor som röktes under mitten av juli 2005 hos Laholmens Fisk i Strömstad. Detta exemplar hade avbruten panntag men mätte ca 65 mm från ögon till telsons slut, men var säkert drygt 75 mm i oskadat skick. Arten känns lättast igen från förväxlingsarter genom att carapax posteroventralt är jämnt avrundad och ej fortsätter spetsigt bakut. Släktet har länge förts till samma familj som *Lophogaster*, men räknas nu till en egen familj, *Gnathophausiidae* Udrescu, 1984.

Lophogaster M.Sars, 1857 {låfågáster} (1 sp.)
[Gr. *lophos* = nacke, (tupp)kam + Gr. *gaster* = mage]

typicus M.Sars, 1857 {týpikos}
[Gr. *typikos* = typisk]
D:60→400, F:något hyalin med många små pigmentfläckar, L:2.2, MB-PEL, Katt.?-Bohus.-Skag.-N Nord. Uropodernas yttergrenar har nära spetsen en karaktäristisk tvärsutur. Unga exemplar har abdominalsegmentens pleuralplåtar sågtandade. Leker under Okt.-Maj i brittiska vatten.

CUMACEA Krøyer, 1846
{komákea} (≈20 gen., ≈49 sp.)
[Gen. *Cuma* Milne Edwards < Gr. *kyma* = förtjockning (< Gr. *kyein* = svälla) > L. *cyma*, *cuma* = svällande skott]
'Kommateckenlika' (d.v.s. med klumpformig thoracaldel, proximalt omsluten av en välutvecklade carapax & en smal abdominaldel), nästan enbart marina kräftdjur med oskaftade, i mitten sammanväxta, reducerade ögon och långa furcabildande uropoder. Honans pleopoder reducerade. Mjukoch sandbottenlevande former, vilka stundom kan göra små pelagiska utfärder. I våra hav finns 6 av de ca 8 familjerna representerade. Totalt omfattar gruppen ca 800 arter.

Bodotriidae T. Scott, 1901 {bådåtrífide} (≈5 gen., ≈7 sp.)
Saknar fri telson. Hanen har 5 pleopodpar; ♀:n har exopoditer antingen på det första eller på de 3 första gångbensparen. Uropodernas innergren med 1–2 leder. Mandibler basalt smala. Ögon finnes.

Bodotria Goodsir, 1843 {bådåtría} (3 sp.)
[? Eng. *body* < Angl.sax. *bodig* = kropp + Gr. *trias* = triad; troligare efter *Bodotria*, romarnas namn på Firth of Forth]
Har yttergrenar enbart på 1:a thorakalbenparet & har 4 fria thorakalsegment, ej 5 som hos *Cyrianassa* Bate, 1856 (Syn.: *Iphinoe* Bate, 1856, *non* Rafinesque, 1815, *ne* Adams, 1854) med den ≤1 cm långa *C. trispinosa*. (Goodsir,

1843) i våra hav. *Bodotria* har på thorakalben 2, nedanför en lång inre led, 4 kortare leder, (ej 5 som hos den djupt i V Skagerrak levande, ≤8 mm långa *Cyclaspis* G.O. Sars, 1865 *longicaudata* G.O. Sars, 1865). Den på långgrunda ej alltför exponerade sandständer utbredda ≤5 mm långa *Cumopsis* G.O. Sars, 1878 *goodsiri* (van Beneden, 1861) [Skotten *Goodsir*, Harry, 1816–47, hann skriva en del papper om kräftdjur & havsspindlar innan han – liksom John Franklin-expeditionen i sin helhet – gick under i ett försök att finna Nordväst-passagen. Hans bror *Goodsir*, John, 1814–67, anatomi-professor i Edinburgh, som 1839 ihop med Edward Forbes via en rapport från skrap-turer runt Orkneys och Shetlands initierade en brittisk skrapkommission & skrev tillsammans flera papper om marin fauna] har rudimentära yttergrenar på thorakalben 2–3 och ryggsköld med 2 lateralveck, medan den ≤6 mm långa Nordsjöarten *Vauntomponia* Bate, 1858 [Thompson, John Vaughan, 1779–1847, exfältskär från Berwick-on-Tweed, som i yrket färdats vida på Atlanten & Indiska Oceanen, när han tjänstgjort i Västindien, på Mauritius samt på Madagaskar; 1816 upptäckte han av en slump små pelagiska organismer i havet när han sänkte ner en håv konstruerad av muslin (tunn bomullsväv från Mosul, Irak) utanför Madagaskar; han slog sig 1816–34 ner i Cork som medicinsk inspektör och fick tillfälle att studera marina evertebratlarvers metamorfos (upptäckte t.ex. på så vis att cirripedier är kräftdjur) & skrev även bl.a. om bioluminiscens; från 1835 blev han chef för ett fångvårdssjukhus i Sydney; om honom har yttrats "ingen stor naturhistoriker har någonsin skrivit så lite men så väl". Taxonnamn *thompsoni* el. likn. från denna tid emanerar nog oftare från hans samtida namne *Thompson*, William, 1805–52, från Belfast, vilken bl.a. 1849–56 (delvis postumt) publicerade 'Natural History of Ireland'] *cristata* Bate, 1858 har välutvecklade yttergrenar på de 3 el. 4 första thorakalbenen.

scorpioides (Montagu, 1804) *non*: (G.O. Sars, 1899)
{skårpiáides}
Syn.: *edwardsii* G.O. Sars, 1899
[Gr. *skorpion*, *skorpios* = skorpion + Gr. *-ides*: patronym-suffix / franska zoologer: Henry Milne *Edwards* eller hans son Alphonse *Milne-Edwards* (q.v.)]
D:?:-100, F: ljusgul med spridda bruna fläckar, L:0.6 (♂); 0.5 (♀), SB, Öres.-Bohus.-Nord. Ryggskölden har en enda lateralköl / sida samt tvåledade innergrenar på uropoderna, ej inledade som hos den ≤7 mm långa *B. arenosa* H. Goodsir, 1843 (Syn.: *Cuma scorpioides*: G.O. Sars, 1899, *non* Montagu). Den ≤3.2 mm långa *B. pulchella* (G.O. Sars, 1879) har i stället 2 laterala längskölar / ryggsköldssida.

Nannastacidae Bate, 1866 {nannastákide} (2 gen., ≈7 sp.)
[Gen. *Nannastacus* < Gr. *nanos* = dvärg + Gen. *Astacus* < Gr. *astakos*: ett slags hummer eller kräftdjur]
Saknar fri telson. Hanen saknar pleopoder; ♀ har exopoditer på de 2 första gångbensparen. Uropod-innerygren med en led. Mandibler basalt smala.

Campylaspis G.O.Sars, 1864 {kamyláspis} (≈6 sp.)
[Gr. *kampylos* = böjd + Gr. *aspis* = sköld, skydd]
Har slanka molarer på mandiblerna, medan den grunt levande, ≤3 mm långa, mörkbruna *Cumella* G.O. Sars, 1865 *pygmaea* G.O. Sars, 1865 har breda molarer.

costata G.O.Sars, 1864 {kåståta}
[L. *costatus* = revbensförsedd < L. *costa* = revben]
D:(23) 40–478, F:blekröd – rödbrun, L:0.5 (♀) & 0.65 (♂), MB, Katt.-Bohus.-Nord. Ryggsköld vare sig slät el. vårtig,

men har tre veck / sida, varav det sista är kluvet, medan den djupt levande, ≤ 5 mm långa *C. sulcata* G.O. Sars, 1870 har blott 2 veck / sida. Av vårtiga arter finns de djuplevande *C. verrucosa* G.O. Sars, 1866 (≤ 6.5 mm, ögonlob mkt liten) & *C. horrida* G.O. Sars, 1870 (≤ 7 mm, ögonlob lång & tungformad) i Skagerrak. Ett par arter med slät ryggsköld påträffas grundare: den ≤ 5 mm långa *C. rubicunda* (Liljeborg, 1855), vars yttre led på thorakalben 2 är längre än summalängden av de båda närmast angränsande lederna till skillnad från förhållandet hos den ≤ 4 mm långa *C. glabra* G.O. Sars, 1879.

Leuconidae G.O. Sars, 1878 {levkånide} (3 gen., ≈ 9 sp.)
Saknar fri telson. Ögon saknas; mandibler basalt tilltryckta (= breda); ♂ har 2 pleopodpar. Uropodinnergren 2-ledad.

Eudorella Norman, 1867 {evdårälla} (3 sp.)
[Gen. *Eudora* < Gr. *eudoros* = generös + L. *-ella*: dim.suffix]
Saknar pseudorostrum. Den dorsalt släta carapax verkar tvärt avskuren framtill. Uropodernas innergren är längre än den yttre, till skillnad från *Eudorellopsis* G.O. Sars, 1883, vars enda art i våra hav är den vitaktiga, ≤ 5 mm långa *E. deformis* (Krøyer, 1846).

truncatula (Bate, 1856) {tronkåtola}
[L. *truncatus* = avskuren, stympad]
D:8–230 (2826), F:vitaktig, L:0.5, SB-MB-PEL, Katt. Bohus.-Nord. Arten separeras från den likaså allmänna, men ≤ 12 mm långa *E. emarginata* (Krøyer, 1846), genom att den senare har ett par långa dorsala borst i slutet på näst sista abdominalsegmentet, vilka saknas hos den förra och att i ryggsköldens nedre sidohörn finns en stor tand nedom en urgröppning i ryggsköldskanten, vilken når framom tanden i urgröppningens överkant. Hos *E. truncatula* når den undre tanden blott lika långt fram som den den i överkanten på urgröppningen. Den på djupare mjukbottnar uppträdande *E. hirsuta* (G.O. Sars, 1869) erinrar mycket om *E. truncatula* i storlek & form, men är något slankare, är tätt hårig och tandningen längs kanten av ryggskölden är annorlunda. I marsupiet hos *E. truncatula* har *Sphaeronella dispar* Hansen, 1897 (**Siphonostomatoida**, **Nicothoidae**) påträffats.

Leucon Krøyer, 1846 {levkån} (≈ 5 sp.)
[Gr. myt. *Leukon*: en av Athamas och Themistos söner (se etym. under *Parathemisto*), men även namnet på en av jägaren Aktaions hundar < Gr. *leucos*, *leukon* = vit]
Har välutvecklat pseudorostrum. Ryggskölden har hos ♀ en sågtandad, hos ♂ oftast slät eller ingen, dorsalkam.

nasica (Krøyer, 1841) {násika}
[L. *nasica* = storel. spetsnosig < L. *nasus* = nos]
D:15–660, F:vitaktig, L:1.2 (♀) & 1 (♂), MB-PEL, Katt.-Bohus.-Nord. Har uropoder med liklånga grenar. Honan har ett flertal tänder i dorsalkammen, vilken, med undantag för ett litet avbrott i tandningen, sträcker sig till slutet av ryggskölden. Hanen saknar tandad dorsalkam. Andra leden på dess tredje thorakalben bär två långa platta borst, som med mer än halva sin längd når utanför benets sista led. Två av arterna i Skagerrak-området har kortare endoän exopoder på uropoderna: den ≤ 3.5 mm långa *L. acutirostris* G.O. Sars, 1865, vars ♂ saknar men vars ♀ har en sågtandad ryggsköldskam, dock ej nående till ryggsköldens bakkant och den ganska djupt levande ≤ 4.5 mm långa *L. pallidus* G.O. Sars, 1865, vars båda kön har en sågtandad kam på ryggskölden, vilken når dess bakkant. Den i V Skagerrak djuplevande, ≤ 4.5 mm långa *L. tener* Hansen,

1920 har i stället längre endoän exopoder på uropoderna medan de är ungefär lika långa hos den ≤ 6 mm långa *L. nasicoides* Liljeborg, 1855. En oavbrutet tandad dorsalkam finns hos ♀ till ryggsköldens slut, medan ♂, som saknar dorsalkam, separeras från *L. nasica* via kortare platta thoracalbensborst.

Pseudocumatidae G.O. Sars, 1878
{psevdåcomátide} (2 gen., 3 sp.)
Har liten kort fri telson utan apikaltaggar. Uropodinnergren med en led.

Pseudocuma G.O. Sars, 1865 {psevdåkóma} (2 sp.)
[Gr. *pseudes* = falsk, felaktig, påhittad + Gen. *Cuma*: (se ovan)]
Ögon välutvecklade. Första gångbensparet är ej förkortat och specialiserat som hos *Petalosarsia* Stebbing, 1893 med den i Skagerrak ganska djupt levande, ≤ 5 mm långa *P. declivis* (G.O. Sars, 1895).

longicornis (Bate, 1858) {långikárnis}
[L. *longus* = lång + L. *cornu* = horn]
D:0?-70, F:brunfläckig, L:0.4, ?MB-?SB, Öres.-Bohus. Nord. Identifieras genom att ryggskölden saknar antero-laterala kanttänder. Vår 2:a art, den ≤ 5.5 mm långa *P. similis* G.O. Sars, 1900 har 3 tänder i det anterolaterala hörnet.

Lampropiidae G.O. Sars, 1878 {lamprápide} (3 gen., ≈ 5 sp.)
Har tydligt avlång fri telson med fler än 2 apikaltaggar. Uropodernas innergren med 2–3 leder. Analöppning vid telsons bas.

Lamprops G.O. Sars, 1863 {lámpråps} (1 sp.)
[Gr. *lampros* = lysande, vacker + Gr. *ops* = öga]
Släktet har 5 apikala taggar på telson & ryggskölden är ej extremt tillplattad dorsoventralt, som hos det i djupare Skag. utbredda gen. *Platysympus* Stebbing, 1912 [Gr. *platys* = platt, bred + Gr. *sympiezo* = hoppessa] (Syn.: *Platyspis* G.O. Sars, 1870, *non* Agassiz, 1846), med den ≤ 6 mm långa *P. typicus* (G.O. Sars, 1870) och den ungefär lika långa *P. tricarinatus* Hansen, 1920, vilken skiljer sig från föregående via förekomst av en median & 2 laterala längskölar på ryggskölden. Telson har olika antal (men ej 5) taggar hos *Hemilamprops* G.O. Sars, 1883. Hos den rödögda, ≤ 7 mm långa *H. rosea* (Norman, 1863) finns 8 taggar medan de är blott 3 hos den djuplevande Skag.-arten *H. cristata* (G.O. Sars, 1870), vilken är ≤ 7 mm lång & saknar veck runt ryggsköldens främre lob t. skilln. fr. den eljest i storlek, form och färg (gulorange) liknande västnorska *H. multiplicata* (G.O. Sars, 1872).

fasciata G.O. Sars, 1863 {faskiáta, fasjiáta}
[L. *fasciatus* = buntad, knippad, hopbunden]
D: ≈ 5 – ≈ 70 , F:ljus med m.el.m. tydliga brunaktiga tvärband, L:0.7 (♂); 0.9 (♀), SB, Öresund-Katt.-?Bohus.-Nord. Igenkännes bl.a. på att telsons mediana apikaltagg är längst och att ryggskölden är försedd med tre koncentriska sidoveck.

Diastylidae Bate, 1856 {diastýlide} (5 gen., ≈ 17 sp.)
Har lång fri telson med 2 (eller 0) apikala taggar. Uropodernas innergren med 2–3 leder. Analöppning under telsons mitt. Förutom nedan redovisade taxa är en art av gen. *Makrokyllindrus* Stebbing, 1912 känd från Skagerraks djupare del. Detta släkte liknar *Diastylis*, men har en lång cylindrisk inre telson-del och saknar lateraltaggar (men ej

de apikala) på telsons yttre, smalare, förhållandevis korta del.

Diastylis Say, 1818 {diastýlis} (≈10 sp.)

[Gr. *dia*= genom-, *tvärs*+ Gr. *stylos*= pelare, stake, stolpe]

Uropodgrenarna är något kortare än baserna och telson har längs sidorna ≥6 par (i regel ≈10 par; – se dock de 2 undantagen nedan) taggar, vilka ej tydligt är kortare än de 2 apikaltaggarna. Av inhemska arter har dock den nedom 150 m levande, mycket taggiga, ≤11 mm långa *D. echinata* Bate, 1865 blott 3 par lateraltaggar och den med småtaggar dorsalt på ryggskölden försedd, ≤8 mm långa *D. lucifera* (Krøyer, 1841) blott 4 par. Könslimorfism inom släktet är påtaglig; ♀ saknar pleopoder & dess antennae är rudimentära. Dessa organ är båda välutvecklade hos en adult ♂. Ryggsköldens skulptur plägar likaså variera mellan könen. Hos övr. släkten är ej uropodgrenarna kortare än baserna & telson har ≤6 par taggar, vilka är mindre än de apikala. Den ≤6 mm långa *Brachydiastylis* Stebbing, 1912 *resima* (Krøyer, 1846), vars ryggskölds ventralkant antingen är slät el. försedd med olikstora tänder, vars ♀ har synnerligen upposigt pseudorostrum, har ≈4 lateraltaggar på telson, medan *Diastylis* G.O. Sars, 1900, vars ryggsköld ventralt har likstora tänder, har 5–6 par taggar längs telsons sidor. Sistnämnda släkte företräds i våra hav av den ≤7 mm långa *D. serrata* (G.O. Sars, 1865), vars ryggsköld saknar sidokölar och den med 2–3 sidokölar försedd, ≤8 mm långa *D. biplicata* (G.O. Sars, 1865). Blott ett par sidotaggar på telson har dock *Leptostylis* G.O. Sars, 1869. Ett par av dess arter har 2 par dorsala tänder på de båda första fria thorakalsegmenten: den ≤6 mm långa *L. ampullacea* (Liljeborg, 1855), vars uropodendopod har 3 tornar på innerkanten av den inre leden, ej 2 som hos den ≤4 mm långa *L. villosa* G.O. Sars, 1869. Slika dorsala thorakaltänder saknas hos den ≤6 mm långa *L. longimana* (G.O. Sars, 1865), vars antennae är ungefär lika långa som halva ryggskölden, ej tydligt kortare, som fallet är med den från V Norge kända *L. macrura* G.O. Sars, 1870.

rathkei (Krøyer, 1841) {rátkei}

[Martin Heinrich Rathke, 1793–1860, tysk biolog (q.v.)]

D:(0.3) 7–253, F:gråvitrosa, L:1.8, MB-PEL, S Öster.-Bohus. -Nord. Telson är minst lika lång som uropodbaserna, har ≥10 par lateraltaggar & dess preanala del är tydligt kortare än den postanala. Carapax saknar tydliga veck & stora tänder, men har 2 långa längsrader med småtänder på frontalloben. Telsons utformning erinrar något om den hos den ≤11 mm långa *D. laevis* Norman, 1869 (Syn.: *D. rostrata*: G.O. Sars, 1900, non (H. Goodsir, 1843)), men denna art saknar helt tänder på carapax. Likaså erinrar den ≤12 mm långa *D. bradyi* Norman, 1879 [se *Sarsicytheridea bradii*] om arten, men denna har tvärrader av smådentikler lateralt på carapax hos ♀. Den ≤9 mm långa *D. rugosa* G.O. Sars, 1865 igenkännes via flera laterala carapaxtvärveck nedom ett längsveck mellan ett par kraftiga dorsaltaggar hos ♀, medan ♂ blott har ett par tvärveck nära carapax framkant samt ett nedom dessa liggande längsveck. Carapax saknar taggar hos den ≤10 mm långa *D. tumida* (Liljeborg, 1855), hos vilken telsons inre bredare del är ungefär lika lång som den yttre smalare, vilken är beväpnad med ≈9 par lateraltaggar. Den i Skagerrak djupt levande, ≤3.5 cm långa *D. goodsiri* (Bell, 1855) [se *Cumopsis goodsiri* / (tandläkaren, senare zoologiprofessorn vid King's College, London, Thomas Bell, 1792–1880, nära vän till Leach, skrev bl.a. 'A history of the British Stalked-Eyed Crustacea' 1853 & torde ha känt bröderna Goodsir (q.v.) väl. Bell – som var rigid anti-Darwinist &

kusin t. P.H. Gosse (q.v.) – blev ordförande i Linnean Society 1853 & anses ha räddat sällskapet fr. utplåning] igenkänns genom sin storlek & att den är tätt behårad. Slutl. finns ett par ≤14 mm långa arter i våra hav, hos vilka ♀ bär ett fåtal kraftiga taggar på carapax & har kortare telson än uropodernas baser: *D. boeckii* Zimmer, 1930 [Christian P.B. Boeck (uttal: Bok), 1798–1877, norsk läkare & naturhistoriker med fr.a. kräftdjursintresse], vars ♀ bär ett tvärställt par mkt kraftiga dorsolaterala taggar framtill, bakom vilka ett par ngt mindre taggar följer; därpå ett par av samma storlek som föregående & slutligen ett mindre par; ♂ saknar taggar men har ett tvärställt par knölar bakom pseudorostrum. *D. cornuta* (Boeck, 1864) liknar föregående, men ♀ har ytterligare 2 par småtaggar bakom det som motsvarar sista paret hos föregående art samt ännu en lateral rad om 2–3 taggar på varje sida av carapax, nedom de främre stora taggarna; ♂ har 2 par knölar bakom pseudorostrum.

Diastylis bradyi

TANAIDACEA Dana, 1849

tanaidåsea} (≈15 gen., ≈25 sp.)

[Gen. *Tanais* < Gr. *Tanais* = floden Don]

Frilevande, m.el.m. långsmala, oftast små och i regel marina mjukbottenlevande kräftdjur. Ögonen är oskaftade. 1:a pereopoderna (gångbenen) är utformade som en tång, pleopoderna är välutvecklade & uropoderna (stjärtfötterna) stavformade. Könslimorfism i regel betydande & manifesterad i större 1:a thorakalbenpar hos ♂ samt olika kroppsproportioner. De delas in i 4 subordo, varav 3 är recenta, ehuru den ej rörybyggande NEOTANAIDOMORPH(IN)A Sieg, 1980 (huvudsakl. djuphavslivande) närmast förekommer i V om Brittiska Öarna. Totalt finns 24 fam. & >700 beskrivna arter, men kanske 1000-tals återstår att beskriva. Sammanföres ibland med den icke skandinaviska Spelaeogriffacea (blott 2 arter, likaså rörlivande) till en gemensam grupp: **Mictacea** (se Peracarida ovan).

APSEUDOMORPH(IN)A Sieg, 1980

= **MONOKONOPHOR(IN)A** Lang, 1956

{apsevdåmårfa} (2 g., 2 sp.)

[Gen. *Apseudes*: (se nedan) + Gr. *morphe* = form, skepnad / *monas* = ensam + *konos* = kon, kägla, kotte + *phero* = bära]

Dorsoventralt platta med birama 1:a antenner. Hanen har en 'genitalkon' på kroppssegment 6. 2:a benparet ofta omvandlade till grävben. Av ca 10 familjer finns i våra hav blott *Apseudidae* Leach, 1814 & *Sphyrapidae* Gutu, 1980.

Apseudes Leach, 1814 {apsévdés} (1 sp.)

[Gr. myt. *Apseudes*: en av nereiderna < Gr. *a*= icke+ Gr. *pseudes* = falsk, påhittad]

Båda antennerna är tvågrenade. Hanens grävben är av ungefär samma storlek som bakomvarande thorakalben, t. skilln. fr. *Pseudosphyrapus* Gutu, 1980 [Gr. *pseudes* = falsk + gen *Sphyrapus* G.O. Sars, 1882, ex Norman MS < Gr. *sphyrā* = hammare, klubba, ankel + Gr. *pous* = fot], vars

grävben är kraftigt förstorat & vars antennae är engrenade. Blott den ≤ 5 mm långa djupt mjukbottenlevande *P. anomalus* (G.O. Sars, 1869) (Syn.: *Sphyrapus anomalus* (G.O. Sars, 1869)) är känd från Skagerrak-området (Oslofjorden).

spinus M.Sars, 1858 {spinásos}

[L. *spina* = tagg + L. *-osus* = -fyllid]

D:26–660 (1400), F:gråvitaktig, L:1.3 (en >16 mm lång ♀ dock observerad vid TMBL), MB, Öres.-Bohus.-NÖ Nord.

[Apseudes spinosus](#)

TANAIDOMORPH(IN)A Sieg, 1980

≈ DIKONOPHOR(IN)A Lang, 1956

{tanaidámárfa} (≈13 g., ≈23 sp.)

[Gen. *Tanais* : (se nedan) + Gr. *morphe* = form, skepnad / Gr. *di* = dubbel+ *konos* = kon, kägla, kotte + *phero* = bära]

M.el.m. cylindriska med unirama 1:a antenner. Hanen har 2 st. 'genitalkoner' på kroppsegment 6. Andra benparet ej omvandlade till grävben. Gruppens arter är rörybyggare. I våra hav finns 6 av ca ett dussin familjer inom gruppen. Honor plägar vara mkt mera allmänna än ♂♂, möjl. beroende på att åtskilliga arter är protogyna hermafroditer. Släktilhörighet & släktenas familje-indelning är instabil, så frånsatt de 4 första familjerna nedan, bör övr. arters placering ses med en viss försiktighet såsom sannolikt vardande något tillfälliga.

Tanaoidea Dana, 1849 {tanaidáidéa} (1 gen., 1 sp.)

Har 5 bakkroppssegment med 3 par pleopoder.

Tanaidae Dana, 1849 {tánaide} (1 gen., 1 sp.)

Honornas marsupium sträcker sig över ca tre kroppsegment. Ögon med fungerande synelement finnes. Denna familj avviker från gängse mönster genom att medlemmarna alla håller till på relativt grunt vatten.

Tanais Latreille, 1831 {tánais} (1 sp.)

[Gr. *Tanais* = floden Don; i skytisk tro son till Okeanos & Thetys]

Skiljer sig från alla våra övr. släkten genom att ej ha 6 (ehuru *Anarthrura* (q.v.) blott har ett) utan bara 5 bakkroppssegment (inklusive pleotelson), varav de två främre bär en dorsal tvärrad av uppstickande borst.

dulongii (Audouin, 1826) {dolángi}

Syn.: *cavolinii* (Milne Edwards, in Audouin & Milne Edwards, 1840) & *tomentosus* Krøyer, 1842

[Pierre Louis Dulong, 1785–1838, fransk fysiker & kemist / F. Cavolini, (q.v.) / L. *tomentosus* = tätt hårig, ullig]

D:0–32, F:vitaktig med bruna dorsala tvärfäckar, L:0.5, HB, Öres., Skag., N Nord. Rörybyggare på basala delar av rödalgen *Corallina officinalis* samt funnen i träborrande organismers gångar. De 2 dorsala borst-tvärraderna på abdominalsegment 1 & 2 är artkaraktäristisk. Har dessutom ögon.

Paratanaoidea Lang, 1949 {paratanaáidéa} (≈12 g., ≈22 sp.)
Har 6 bakkroppssegment med 5 (el. 0) par pleopoder.

Leptocheliidae Lang, 1973 {leptákelfíde} (1 gen., 1 sp.)

[Gen. *Leptochelia* Dana, 1849 < Gr. *leptos* = tunn, svag + Gr. *chele* = klo, klöv]

Maxillipedbaser ej medialt förenade; pleopodendopodit med ett tydligt borst mitt på innerkanten. Ögon med fungerande synelement finnes. Fam. lever blott i grunda vatten.

Heterotanais G.O.Sars, 1880 {heterátánaís} (1 sp.)

[Gr. *heteros* = olika + Gen. *Tanais* < Gr. *Tanais* = Don-floden]

oerstedii Krøyer, 1842 {örstédi}

[Anders Sandøe Ørsted, 1816–72, dansk biolog (q.v.)]

D:≈1–11, F:vitaktig, L:0.2, MB (lugna lokaler, med slamtäckt vegetation, t.ex. ålgräs), Södermanland-Bohus. (Iddefjorden)Skag.-Nord. Rörybyggare, ofta med flyktig förekomst från ett år till ett annat. Markerad könsdimorfism, där ♂:ns främre del av carapax blott är knappt 1/3 så bred som resten av kroppen, medan ♀:n blott är en aning smalare längst fram. Synnerligen euryhalin. Tål färskvatten. Har ögon. Uropodernas innergren med 4, yttergrenen med 2 leder. Kroppslängd drygt 5 gånger kroppsbredden.

Pseudotanaidae Sieg, 1976 {psevdátánaide} (2 gen., 3 sp.)

Maxillipedbaser helt medialt förenade. Honornas marsupium sträcker sig över högst tre kroppsegment. En djupt levande grupp med förhållandevis korta och breda arter, varav få förekommer ovanför 200 m djup.

Pseudotanais G.O. Sars, 1882 {psevdátánaia} (2 sp.)

[Gr. *pseudes* = falsk, felaktig + Gen. *Tanais*: (se ovan)]

De 3 första thorakalsegmenten är tydligt kortare än de 3 följande. Antennulae 3(♀) eller 7-ledade (♂). Kroppslängden är blott ca 3–4 gånger kroppsbredden. Uropoder tvågrenade med båda grenarna tvåledade.

forcipatus (Lilljeborg, 1864) {fårkipátos}

[L. *forceps*, genit. *forcipis* = tång, pincett, klo + L. *-atus* = -utrustad]

D:12–349, F:vitaktig, L:0.14, MB, Öres.-Bohus.-N Nord. Honan saknar pleopoder & 1:a-antennen är ej tydl. längre än huvudet. Saknar ögon. Chelipeder kortare än halva kroppens längd. Cephalothorax är ngt längre än sammanlagda längden av de 3 första thorakalsegmenten t. skilln. fr. den ≤ 1.5 mm långa *P. macrocheles* G.O. Sars, 1882, vars chelipeder är längre än halva kroppslängden & vars ♀ bär pleopoder. Den är närmast påträffad i Oslofjorden. Snarlik är även den blott ≈3–4 gånger så långa som breda, ≤ 1.4 mm långa *Cryptocope* G.O. Sars, 1880 [Gr. *kryptos* = dold + Gr. *kope* = handtag, öra] *abbreviata* (G.O. Sars, 1865), fr. Oslofj. & djupare Skag., nedom ≈100 m, vars 3 främre thorakalsegment är tydligt kortare än de påföljande. Honan har 4-ledade antennulae & bär korta pleopoder. Uropoderna är korta med 2-ledad endopod & enledad exopod.

Nototanaidae Sieg, 1976 {nátátánaide} (1 gen., 1 sp.)

[Gen. *Nototanais* < Gr. *notos* = rygg + Gen. *Tanais*: (se ovan)]

Maxillipedbaser helt medialt förenade; antennulae 4(♀) eller 6-ledade (♂). Marsupiet sträcker sig över 4 kroppsegment. Mycket långsmala arter. Numera inlämnas ofta fam.:ens arter i Typhlotanaidae Sieg, 1984, men här separeras de.

Tanaissus Norman & Scott, 1906 {tanaíssos} (2 sp.)
Syn.: *Leptocheilia*: Auctt., non Dana, 1849
[Gen. *Tanais*: (se ovan) + L. -us: nom.suffix / Gr. leptos = slank, tunn, svag + Gr. chele = klo, klöv]

lilljeborgi (Stebbing, 1891) {lilljebårgi}
[W. Lilljeborg, (Se *Spirontocaris*) / L. danicus = dansk]
D:9–25, F: vitaktig?, L: 0.24, MB-SB, S Öster.-Katt., S Nord. Saknar ögon. Kropp ca 10 gånger så lång som bred. Handen på thorakalbenpar 1 är vinkelböjd neråt nära sin bas. Dess dactylus har tornar på utsidan. Båda uropodernas grenar har 2 leder och pleopoderna är väl utvecklade. Segmentet som täcker huvudet är mycket karaktäristiskt genom att vara långsmalt & blott hälften så brett som övriga kroppen utmed ca främre halvan. Vår andra art, *T. danica* (Hansen, 1909) förekommer på liknande djup och är mycket snarlik. Ehuru ♀♀:nas pleon (de 5 sista lederna + telson) motsvarar blott ca 1/4 av kroppslängden, medan den motsvarar ca 1/3 hos *T. lilljeborgi*. Hos den senare har ♂♂ en tydlig tand som avslutar telson, men har ungefär samma pleon till kropps-längdproportion som ♀♀, medan ♂♂ av *T. danica*, vilka tidigare var beskrivna som en egen art, *T. elongatus* Jones & Holdich, 1983, har en pleon till kropps-längdproportion av ca 1:5 på grund av att tre av kroppslederna är minst dubbelt så långa som breda, medan ♂ av den andra arten och båda arternas ♀♀ har dessa leder ungefär lika långa som breda. Enär båda arterna varit synonymiserade med varandra, är den exakta utbredningen i våra hav för bägger arterna oviss.

Anarthruridae Lang, 1971 {anartróride} (1 gen., 1 sp.)
Antennulae har 4 segment. Honornas marsupium sträcker sig över 4 kroppssegment.

Anarthrurinae Lang, 1971 {anartrórine} (1 gen., 1 sp.)
Chelipedernas coxa ledar mot basis proximalkant, hos övriga familjer mot mediolateralkanten. Bakkropp osegmenterad och utan pleopoder hos ♀:n.

Anarthrura G.O. Sars, 1882 {anartróra} (1 sp.)
[Gr. an= icke+ Gr. arthron = led + Gr. oura = svans, stjärt] Honan har samtliga bakkroppssegment förenade med telson till en gemensam pleotelson utan pleopoder. Uropoderna birama, ehuru yttergrenen är fastgjord i den basala delen utan ledning. Innergrenen är tvåledad.

simplex G.O. Sars, 1882 {símplex}
[L. simplex = enkel]
D:90–270, F: vitaktig?, L:0.235, MB, Skag.-N Nord. Honan, som är ≈8 gånger så lång som bred, har alla abdominalsegment sammansmälta & blott 1 par pleopoder, medan ♂ har 6 fria abdominalsegment & 6 par pleopoder. Saknar ögon.

Typhlotanaidae Sieg, 1984 {tyflátanáide} (1 gen., 6–7 sp.)
Erinrar om Leptognathinae och Akanthophoreinae, men ♀♀:nas marsupium sträcker sig över 4 kroppssegment.

Typhlotanais G.O. Sars, 1882 {tyflátánais} (6–7 sp.)
[G. typhlos = blind + gen. *Tanais* (se detta)]
Honorna har 3-ledade, ♂♂:na 6-ledade antennulae. Saknar helt ögon. Honornas kroppsform är långsmal med i regel 6–9 gånger längre kropp än dess bredd.

tenuimanus (Lilljeborg, 1864) {tenoimános}
[L. tenuis = tunn, smal + L. manus = hand]

D:≈90–1000, F: vitaktig, L:0.42, MB, Bohus.-N Nord. Tillhör en grupp arter vars uropodexopod är 2-ledad. Även endopoden är 2-ledad och minst lika lång som halva abdomen, till skilln. från den ≤3.1 mm långa *T. aequiremis* (Lilljeborg, 1864) som har enledad endopod och till skillnad från den ≤1.7 mm långa, djuplevande *T. assimilis* G.O. Sars, 1882, vars uropoder är kortare. Till en annan grupp med enledad uropodexopod hör bl. a. den ≤1.75 mm långa, på djupare mjukbottnar levande *T. tenuicornis* G.O. Sars, 1882, vars uropodendopod likaså är enledad, ej tvåledad som hos våra övriga arter av denna grupp, fr.a. den ≤1.6 mm långa *T. brevicornis* (Lilljeborg, 1864). Den saknar eklatant rostrum och är ≈9x så lång som bred, jämfört med den västnorska *T. microcheles* G.O. Sars, 1882, vilken har spetsigt rostrum & är blott ≈7x så lång som bred. Den fr. bl.a. djupare delen av Skagerrak kända *T. trispinosus* Hansen, 1913 liknar mycket *T. tenuicornis*, men har några hak-lika utskott på undersidan av de 2:a-3:e lederna på antennae annorlunda arrangerade. Sars' art har två bakåtböjda hakar på var & en av dessa leder medan Hansen's art har tre mycket bakåtböjda hakar på den yttre & en på den inre av lederna. *T. penicillatus* G.O. Sars, 1882, från V Norge, är blott ca 5 gånger så lång som bred & kännetecknas ock av längre antennulae än cephalothorax.

Leptognathiidae Sieg, 1973 {leptågnaíide} (2 gen., ≈4 sp.)
Maxillipedbaser blott delvis mediant förenade. Honornas marsupium sträcker sig över ca 3 kroppssegment. Skandinaviska arter saknar ögon, med undantag för den ≤1.6 (♀) eller ≤0.9 mm (♂) långa *Pseudoparatanais* Lang, 1973 *batei* (G.O. Sars, 1882) [Charles Spence Bate, 1818–89, brittisk kräftdjurspecialist, som bl.a. arbetade ihop med J.O. Westwood], vilken närmast är känd från västnorsk *Laminaria* & skalgrusmiljö. Den är blott ca 5 gånger så lång som bred. Eljest är våra övriga arter tydligt längre.

Leptognathia G.O. Sars, 1882 {leptågnaítia} (≈4 sp.)
[Gr. leptos = slank, tunn, svag + Gr. gnathos = käke + Gr. -ia = -ig]
Uropoderna längre än sista bakkroppssegmentet. Undantag utgöres av den i djupa Skag. levande, ≤5.5 mm långa, *L. voeringii* (G.O. Sars, 1877) (överflyttad till gen. *Biarticulata* Larsen & Shimomura, 2007 nu) [se *Montacuta voeringi*], vars 2ledade uropodgrenar sinsemellan är liklånga men tydligt kortare än sista abdominalsegmentet.

breviremis (Lilljeborg, 1864) {brevirémis}
D: 24–3366, F: vitaktig, L: 0.16 (♀); 0.1 (♂), MB-SB, Katt.-Bohus.-Skag.-Nord. Är knappt 6 ggr längre än bred & har korta uropoder. Dess cephalon (plåten som täcker huvudet) är – t. skilln. fr. släktets andra arter – aningen längre än de båda påföljande kroppssegmenten kombinerade. Den har 1-ledade uropodexopoder medan endopoderna är 2-ledade (3-ledade hos ♂). Den närmast från Oslojorden nedom ≈100 m djup kända, ≤1.6 mm långa *L. dentifera* G.O. Sars, 1896 känns lättast igen via sin svaga pleopod-utveckling & att arten på uropodbasernas insida bär ett tydligt tandlikt utskott. Dess kropp är knappt 8 gånger längre än bred. Den närmast i djupa Skag. levande *L. manca* G.O. Sars, 1882 är drygt 8 ggr längre än bred, blir ≤ 2 mm lång, saknar helt pleopoder & uropodernas exopodit består av en led. Avsaknaden av pleopoder innebär att arten numera bör föras till ett annat släkte & annan familj, men vilka? Av *Tanaopsis* G.O. Sars, 1896 finns den upp till 3 mm (♀) eller 1.3 mm (♂) långa *T. graciloides* (Lilljeborg, 1864) (Syn.: *T. laticaudata* (G.O. Sars, 1882)) på m.e.l.m. sandiga bottnar nedom ≈11 m djup i Katt. & utmed Bohusl.

Kroppen är >6 ggr längre än bred & olikt andra arter i fam.n, så är kroppsegment 1 tydligt kortare än halva längden hos kroppsegment 3–6 & uropoderna är tydl. kortare än sista kroppsegmentet. De 6 abdominalsegmenten är lika långa som thorax 2–3 bakre segment. Chelipedens fasta finger är distalt försedd med ett par tänder, mot vars mellanrum dactylusspetsen griper. Honans abdomen är karaktäristiskt bredast i mitten. Dess 2 uropodgrenar är 2-ledade, innebärande att släktet bör föras till en annan fam., men vilken?

Tanaellidae Larsen & Wilson, 2001

{tanaellide} (1 gen., 2 sp.)

[Gen. *Tanaella* Norman & Stebbing, 1886 < (Gen. *Tanais* + L. -ella: dimin.-suffix)]

Denna familj erinrar mycket om Leptognathidae, till vilken dess arter tidigare fördes.

Araphura Bird & Holdich, 1985 {arafóra} (2 sp.)

= *Leptognathia* G.O. Sars, 1882 (p.p.)

[Gr. a= icke+ Gr. raphe = söm, sutur + Gr. oura = stjärt]

Uropoderna har 2-ledade endopoder men på exopodernas plats finns istället ett m.el.m. tydligt bakåtriktat utskott från basen.

brevimanus (Lilljeborg, 1864) {brevimános}

[L. brevis = kort + L. manus = hand]

D: (17) 55–180 (450), F: vitaktig, L: 0.28, MB-SB, Öres. Katt.-Bohus.-Skag.-Nord. Kropp ≈10 gånger längre än bred. Uropoder av pleotelsons längd utan exopod, men i dess ställe ett bakåtriktat tagglik utskott av ca samma längd som endopodens yttre led (så det når nästan till mitten av endopodgrenen). Släktets andra art, den ≤2.7 mm långa *A. filiformis* (Lilljeborg, 1864) har samma utbredning och är ≈11 gånger längre än bred. Det fasta utskottet på dess uropoder är dock mycket kortare & når blott till ca 1/8 av endopodens längd.

Akanthophoreinae Sieg, 1986 {akantáfäreíne} (1 gen., 2 sp.)

Denna subfamilj erinrar mycket om Leptognathidae, till vilken dess arter tidigare fördes.

Akanthophoreus Sieg, 1986 {akantáfäreos} (2 sp.)

Syn.: *Leptognathia* G.O. Sars, 1882 (p.p.)

[Gr. akantha = tagg + Gr. phoreus = bärare]

Honorna har 4-ledade, ♂♂:na 4eller 7-ledade antennulae. Chelipedens fasta finger är ej distalt försedd med ett par tänder, mot vars mellanrum dactylusspetsen griper. De 6 abdominalsegmenten är ungefär lika långa som thorax 2–3 bakre segment. Uropoder längre än pleotelson.

longiremis (Lilljeborg, 1864) {långirémis}

[L. longus = lång + L. remus = öra / L. remes = roddare]

D:35–2000, F: vitaktig, L:0.32 (♀); 0.2 (♂), MB, Katt.-Bohus.-N Nord. Båda könen (ej blott ♂) har pleopoder. Hanens antennulae är 7-ledad. Uropod-yttergren är 2-ledad & tydligt avsatt fr. basen, men kortare än den inre av innergrenens båda leder. Den ≤4 mm (♀) & ≤1.5 mm (♂) långa *A. gracilis* (Krøyer, 1842) (Syn.: *Leptognathia gracilis*: Auctt.) är förväxlingsbar, men dess chelipedfinger (dactylus) har t. skilln. fr. *A. longiremis* vårtor el. tänder på översidan. Den ≤1.6 mm långa, nedom 100 m levande *Leptognathia dentifera* G.O. Sars, 1896 har likartade uropoder, men deras baser är på innersidan försedda med en distal sidoriiktad tagg.

Colletteidae Larsen & Wilson, 2001

{kålletéide} (2 g. 2 sp.)

Arterna i denna familj har liksom tidigare räknats in bland fam. Leptognathidae. Förutom nedanstående släkte förekommer även den ≤1.7 mm långa, djupt mjukbottenlevande *Haplocope* G.O. Sars, 1882 *angusta* G.O. Sars, 1882 utmed S Norges kust. Den känns lättast igen genom sin ca 10 gånger större längd än bredd i kombination med att den bär enkla korta pleopoder utan borst och dess uropoder är förhållandevis långa och birama ned 2 leder på varje gren.

Collettea Lang, 1973 {kålletéa} (1 sp.)

Syn: *Strongylura* G.O. Sars, 1882, non von Hasselt, 1824 [Robert Collett 1842–1913, norsk zoolog (i synnerhet ichthyolog) vid zoologiska muséet i Oslo]

Pleotelson mycket lång.

cylindrata (G.O. Sars, 1882) {kylindráta}

D: ≈90–360, F: vitaktig, L: 0.285, MB?, Bohus.-Skag.-Nord. Igenkännes genast genom att den långa pleotelson gör metasomet osedvanligt långt. Ihop med sista pereonsegmentet är bakkroppen så gott som lika lång som resterande främre delen av kroppen. Kroppslängd ca 8 ggr kroppsbredden. Uropoder mkt korta med 2-ledad endopod & 1-ledad exopod.

ISOPOD(ID)A Latreille, 1817

{isåpåda} (≈55 gen., ≈105 sp.)

[Gr. isos = lika, liknande + Gr. pous, genit. podos = fot]

Frilevande eller parasitiska former. I typiska fall med dorsoventralt tilltryckt kropp, oskaftade ögon; yttre leder på pereopoderna (gångbenen) är aldrig omvandlade till tänger (s.k. 'klor') och de platta, mot kroppen tryckta pleopoderna (simfötterna), har hos akvatiska former delvis andningsfunktion. Totalt finns mer än 10000 beskrivna arter.

GNATHIIDEA Leach, 1814

{gnat(s)íídea} (1 gen., ≥2 sp)

Utvecklas pelagialt, delvis som fiskparasiter; adulter dock i regel m.el.m. bentiska. Hanarna har kraftiga framåtriktade mandibler. Hos ♀♀ & s.k. *Praniza*-larver [Gr. praniz = huvudstupa kastad] (beskrevs som eget släkte av Latreille) är segm. 3–5 eller 4–5 förenade till en upplåst, mittkropp, nyttjad som yngelficka av ♀♀:na. Gränsen mellan thorax & abdomen är tydligt markerad. Enda familjen Gnathiidae Leach, 1814 är marin – estuarin.

Gnathia Leach, 1814 (≥2 sp.) {gnátia}

[Gr. gnathos = käke + Gr. -ia = -ig]

oxyurea (Liljeborg, 1855) {åksyórea}

[Gr. oxys = skarp, duktig, kvick + Gr. ouraios = yttersta delen av bakre 'svanspartiet']

D:16–200, F: vitaktig med talrika rödbruna fläckar, L:0.5, MB-SB-PEL (adulter är bentiska, medan den s.k. *Praniza*-larven, under lång tid är blodsugande ectoparasit på div. fiskar), N Öres.Bohus.-Nord. Hanar har 3 taggar utmed huvudets framkant & en köl över varje öga. *G. dentata* (G.O. Sars, 1872) saknar köl ovan ögonen. Honornas huvud är längre än brett och endast thorakalsegment 4–5 är sammansmälta, medan huvudet på ♀♀ av *G. dentata* är tydligt bredare än långt. Flera ytterligare arter är kända från t.ex. Norska Havet.

ANTHURIDINA Leach, 1814

{antoridína} (4 gen., 4 sp.)

[Gen. *Anthura* Leach, 1814 (vars typart *A. gracilis* (Montagu, 1808) är känd från bl.a. S. Östersjön) < Gr. anthos = skönhet, blomma + Gr. oura = stjärt]

Kropp i stort sett cylindrisk, med uropodernas yttergrenar uppåtriktade. Två av 3 familjer, *Anthuridae* Leach, 1814 & *Paranthuridae* Menzies & Glynn, 1968 (gångbenspar 2–3 har – t. skilln. fr. föregående fam. – subchelat klosax med bred 6:e led; ej littoralformer) finns i våra hav. Den senare familjens båda arter kan separeras genom att uropoderna når klart förbi telson hos *Leptanthura* G.O. Sars, 1897 [Gr. leptos = tunn, smal, svag + gen. *Anthura* Leach, 1814 (se ovan)] *tenuis* (G.O. Sars, 1873) men ej hos *Calathura* Norman & Stebbing, 1886 [Gr. kalathos = vas-formad korg + Gr. oura = svans] *brachiata* (Stimpson, 1853)

Cyathura Norman & Stebbing, 1886 {kyatóra} (1 sp.)

[Gr. kyathos = kopp + Gr. oura = stjärt]

Subchelat tång endast på första benparet. Led 6 på gångbenspar 2–3 liknar samma led hos senare benpar.

carinata (Krøyer, 1847) {karináta}

[L. carinatus = kölförmad < L. carina = köl]

D:0–6 (35), F:vitaktig med bruna fläckar, L:2.7, MB-HB (brackvatten under stenar och i ruttnande tång etc.), Torhamn (Ö Blekinge)-Katt., Nord. Har små ögon. Vår *Anthura*-art är snarlik, men har stora mörka ögon.

VALVIFERINA G.O. Sars, 1882

{valviferína} "Tånglöss" (4 gen., ~12 sp.)

[L. valva = dörrblad + L. fero = bära]

I regel dorsoventralt tillplattade isopoder, med uropoderna ventralt invikta till ett par lock nedom pleopoderna. Av gruppens ~7 fam., finns *Idoteidae* Samouelle, 1819 [n. cons., Op. 643, ICZN], den närliggande *Chaetiliidae* Dana, 1849 (gen. *Saduria* A. Adams, 1852 in White [n. cons. Op. 643 ICZN]) & *Arcturidae* Dana, 1849 i våra hav.

Idotea J.C. Fabricius, 1798 [n. cons. Op.643, ICZN]

{idátéa} (~7 sp.)

Syn.: *Idothea* J.C. Fabricius, 1799

[Gr. myt. Eidothea: en okeanid / även dottern till Kariens kung Evrytos, som med Miletos avlade Byblis & Kaonos / även Proteos' dotter]

Långsträckt tillplattad kroppsform med laterala ögon, ej små ögon ovanpå cephalala sidolober med djup inskärning som hos baltiska glacialrelikten – eljest i Arktis utbredda *Saduria* White, 1847 ex Leach MS *entomon* (Linnaeus, 1758) [n. cons. Op. 643 ICZN] [Sadur: ett ryskt familjenamn, så ev. efter ngn av Leach's ryska brevbekanta, men *Saduria* är även en plats i Bangladesh, så möjl. kan Leach's vän Maurice (se Leach) ha hjälpt honom med namnet / Gr. entoma = insekt + Gr. onos, dimin. oniskos = åsna; äv. namn tilldelat många insekter (liksom 'bagge' på svenska)]. Littoral *Idotea*-arter blir blott ca ett år gamla i Sydskandinavien & dör i regel under försommaren (Juni), så först i Aug. är nästa generation så pass stora att de är någotsånär lätta att få tag på (gäller åtminst. *I. granulosa*).

Saduria entomon

balthica (Pallas, 1772) {báltika}

[L. balticus = baltisk]

D:0–20, F:mkt variabel; oftast grönaktig, mörkbrun el. rödaktig, med eller utan fläckar, L: 2 (♀) & 4.15 (♂), HB (bland makroalger), Öster. (S Bottenviken)-Bohus.-Nord. Arten igenkännes på den m.el.m. tretandade pleotelsonbakkanten. Leken, efter vilken individen dör, igångsätter vanl. i slutet av Maj. Två av våra arter, den jämnt långsmala *I. linearis* (Linnaeus, 1766) & den mer plattat spolformade *I. emarginata* (J.C. Fabricius, 1793) har i stället en konkav 'akterspegel'. De 4 övriga har ett m.el.m. tydligt markerat centralt utskott på den lateralt rundade pleotelson. Tydligast är detta hos *I. granulosa* Rathke, 1843, vår enda art med aningen konkava (ej raka el. aningen konvexa) pleotelsonsidor. Denna art förekommer även i Östersjön, sannolikt norrut till Uppland. Av resterande arter har *I. pelagica* Leach, 1815 2:a-antennor med kortare flagellum (den yttre tätleddade delen) än skaft & konvexa pleotelsonsidor. Så är ej fallet med vare sig *I. chelipes* (Pallas, 1766) (Syn.: *I. viridis* (Slabber, 1775)) (förekommer i Östersjön åtminstone norrut till Norrtälje) eller *I. neglecta* G.O. Sars, 1897 [n. cons. Op. 643 ICZN]. Dessa båda är sinsemellan snarlika men kan separeras genom att den förra är littoral (ej sublittoral som den senare), blir vanligen ≥4 ggr så lång som bred (ej ~3–3.5 som den senare) samt att sidoplåtarna på kroppssegment 3–4 ej är lika långa som kroppssegmenten, vilket de är hos den senare.

[*Idotea balthica*](#)

[*Idotea chelipes*](#)

[*Idotea granulosa*](#)

Astacilla Cordiner, 1793 {astakilla} (≈5 sp.)

[Gr. *astakos*: ett slags hummer el. kräfta + L. *-illa*: dimin.-suffix]
 Släktet har en lång, smal, halvcylindrisk kropp med den 4:e fria kroppsleden ungefär dubbelt så lång som sammanlagda längden av de påföljande 3 kroppsledningarna. Hos vår enda art av *Arcturella* G.O. Sars, 1897 [gen. *Arcturus* Berthold, in Latreille, 1827 (< Gr. *arktos* = björn + Gr. *oura* = svans) + L. = *ella*: dimin.suffix], den ≤6 mm (♀) el. ≤3 mm (♂) långa, nedom ≈25 m djup allmänna *A. dilatata* (G.O. Sars, 1883) [L. *dilatatus* = utspridd, utvidgad < L *dilato* = tänja, utvidga] är 4:e kroppsleden ungefär lika lång som dessa.

longicornis (J.S. Sowerby, 1806) {långikårnis}

[L. *longus* = lång + L. *cornu* = horn]

D:10–810, F:gulaktig med mörkare fläckar, L:3.5, MB-SB (klänger på *Funiculina* & andra uppstickande objekt), Öres.-Bohus.-Nord. Är t. skilln. fr. några mindre arter relativt slät på dorsalsidan. *A. pusilla* (G.O. Sars, 1873) är försedd m. tornar längs hela kroppen & *A. intermedia* (H. Goodsir, 1841) (Syn.: *A. affinis* G.O. Sars, 1897) har ett par låga tornar på huvudet ovan de små ögonens bakkant & ett par små tornar på thorax främre del. Den närmast fr. Hardangerfj. kända *A. arietina* G.O. Sars, 1883 liknar den förra, men har större ögon & kraftigare tornar, varav 2 par på thorax främre del. Ännu en art, *A. granulata* (G.O. Sars, 1877) är känd djupare utanför V Norge.

Astacilla longicornis

FLABELLIFERINA G.O. Sars, 1882

{flabelliferina} (≥8 gen., ≈16 sp.)

[L. *flabellum* = liten fjäder + L. *fero* = bära]

Dorsoventralt tillplattade isopoder, med bladlika uropoder, vilka ihop med telson danar en stjärtfena. Komplexögon ofta stora. I regel asätare eller temporära fiskparasiter. Av ≈16 familjer är *Limnoriidae* White, 1850 (trägnagare med små, ej årlika uropoder), *Cirolanidae* Dana, 1852 (stora årlika uropoder; uropodgrenar ej sammansmälta med basen; rullar ej ihop sig), *Aegidae* Leach, 1815 (som föregående, men de 3 första gångbensparen modifierade för fasthakning), *Sphaeromatidae* Latreille, 1825 (uropodens innergren har smält samman med dess bas) och *Cymothoidae* Leach, 1814 (representeras av en på flygfiskar parasiterande tillfällig gäst) företrädna i våra hav.

Limnoria Leach, 1815 (1 sp.) {limnária}

[Gr. myt. *Limnoreia*: en nereid; Robert Stevenson, 1772–1850, fyrkonstruktör & Edinburgh-ingenjör, förf. R. L. Stevenson's farfar (Skattkammarön, Jekyll & Hyde), sände Leach typmaterialet]

Med små, ej bladformiga grenar på uropoderna, av vilka endast spetsarna syns bakom pleotelson från ovansidan.

lignorum (Rathke, 1799) {lignárom}

[L. *lignum* = trä + sannol. Gr. *ora* = bry sig om]

D:0.5-? (littoralt), F:ljust gråbrun med mörkare fläckar, L:0.5, Angriper ytlagret av submerst trävirke., S Öster. (Kiel)Bohus.-Nord. Har långsträckt oval, ganska tillplattad kropp med 6 bakkroppssegment. Kan rulla ihop sig till en kula liksom våra båda m.el.m. brackvattenlevande arter av fam. *Sphaeromatidae* (gen. *Lekanesphaera* Verhoeff, 1943 [Gr. *lekane* = tallrik, panna, skål + Gr. *sphaira* = boll] med de upp till cm-långa arterna *L. rugicauda* (Leach, 1814) [L. *ruga* = rynka + L. *cauda* = svans] och *L. hookeri hookeri* (Leach, 1814) [Sir William Jackson *Hooker*, 1785–1865, eng. botanist], vilka dock har synnerligen stora bladformiga uropodgrenar. Den första av dessa under stenar i vattenbrynet levande arterna – men ej den andra – har ett par basalnära längskölar på telsons ovansida. Den förra är påträffad vid Falvik nära Sölvesborg och den senare vid Torhamn i Blekinge & strax N om Kalmar.

Natatolana Bruce, 1981 {nataatálana} (1 sp.)

Syn.: *Cirolana* Leach, 1818 (p.p.)

[L. *natator* = simmare (< L. *nato* = simma) + *lana* i *Cirolana*: Ett av många anagram av *Carolina* / Caroline (det första latinska form av det andra); denna bokstavslek kring namn på blodsugande parasiter el. asätare torde därför vara ett angrepp på (enl. *Natatolana*'s auktor Niel Bruce), el. ev. ett politiskt inlägg till

försvar för, den olycksaliga brittiska prinsgemålen Caroline Amalia Elisabeth, 1768–1821, den blivande kung George IV:s 2:a maka, som försköts av sin samvetslöse utsvävande make, trakasserades & grundlöst beskyddes för otrohet. Ungefär vid den tid då släktena beskrevs hade makens skändligheter börjat komma i dagen & vända folkopinionen till hennes förmån. Nedbruten av olycksödet, dog hon dock några få år senare. Om namnens upphovsman W.E. Leach tog intryck av omvärderingen är dock oklart, så måhända blott en ordlek]

Har halvcylindrisk, dorsalt välvd kropp med välutvecklade bladformiga grenar på uropoderna, 6 bakkroppssegment & 5 skaftleder på antennae. Ögonen långt från varandra, belägna i vardera kanten på huvudets sidor. Kan ej rulla sig till en kula. Ett närstående släkte *Eurydice* Leach, 1815, som blott har 4 skaftleder på antennae är fr.a. företrätt utmed grundare sandbottnar av den ≤0.7cm långa brunaktiga *E. pulchra* Leach, 1815, vilken karaktäriseras av en pleotelson, som avsmalnar konvext bakut och vars allra bakersta kant har 4 pyttesmå taggar & tunn hårbeklädnad är utbrett från S Östersjön (Sandhammaren, SÖ Skåne) & norrut längs västkusten. Den från Bergen-området kända *E. grimaldii* Dollfus, 1888 har en pleotelson med nästan konkava sidor & en rak bakkant mellan ett par hörnspetsar. Den mera rara Nordsjöarten *E. inermis* Hansen, 1890 liknar *E. pulchra*, men telsons bakkant är smalare och saknar helt taggar. Den blott djupare levande Nordsjö-arten *E. truncata* (Norman, 1868) erinrar likaså om *E. pulchra*, men pleotelson är försedd med ett par bakre hörnspetsar på varje sida och ♂:ns antenna är nästan kroppslång (när ej blott ≈2/3 av kroppens längd).

borealis Lilljeborg, 1851 {bårealis}

[L. *borealis* = nordlig]

D:(5) 20–250 (694), F:köttfärgad med mörkare brunaktiga fläckar, L:3, SB(-MB), Öres.-Bohus.-Nord. Äter bl.a. död fisk. Den rara *N. gallica* (Hansen, 1905), som är känd runt 200 m djup från franska Atlantkusten, har kortare antennae (≈0.27 gånger kroppslängden), vilka bakåt når början av det 3:e av de 7 pereon-segmenten. Hos *N. borealis* är antennerna ≈0.4 ggr så långa som kroppen och når slutet av det 4:e pereon-segmentet. Från *Politolana* Bruce, 1981 [L. *politus* = slät] *microphthalma* (Hoek, 1882), vilken förekommer i N Nordsjön, separeras den bl.a. genom att telson baktill är rundat spetsig, men avskuren hos den senare.

Natatolana borealis

Aega Leach, 1815 {æga} (≥6 sp.)

[Gr. myt. *Aega*, *Aege*, *Aix*: nymf; Olenos' (en son till Hephaistos) dotter; hon & system Helike uppfostrade – enligt vissa utsagor – den unge Zeus; (jfr. Gr. *aix*, genit. *aigos* = get och myterna om Amalthea, enl. olika utsagor antingen en get eller dess ägarinna, som Zeus celesterade som Capella i stjärnbilden Kusken)]

Har oval, ganska tillplattad kropp med välutvecklade bladformiga grenar på uropoderna & 6 bakkroppssegment. Ögon nära varandra. Kan ej hoprulla sig till en kula. Den på torskfiskar fakultativa ektoparasiten *Rocinela* Leach, 1818 [Åter ett av många Carolina / Caroline -anagram (cf. *Cirolana* under *Natatolana*)] *danmoniensis* Leach, 1818 [L. danmoni-ensis = från Danmonia (nuvarande Devonshire + Cornwall)] har likaså ögon, men separeras från *Aega* genom att pleotelson baktill är jämnt U-formad. En besläktad art av *Syscenus* Harger, 1880 [Gr. syn-, sys= ihop + sannol. L. cena = middag, måltid], som sannolikt bör benämnas *S. infelix* Harger, 1880 (Syn.?: *S. lilljeborgii* (Bovallius, 1885)) saknar ögon och påträffas (t.ex. i Skag., svensk ekon. zon) som adult på vitling.

psora (Linnaeus, 1761) {psåra}

[Gr. *psora* = skabb, skorv]

D:70–360 (900), F:rödbrun, L:5, Parasit på diverse bottenlevande fiskar; har även fångats frisimmande, N Katt.-Bohus.Nord. Utskiljes genom att telsons bakkant har en spets & att ytterkanten på uropodens innergren har en inskränning i bakre delen. Inhemiska släktingar är fr.a.: *A. (A.) tridens* Leach, 1815 (pleotelson baktill 3-spetsig; torskparasit), *A. (Rhamphion Brusca, 1983) stroemii* Lütken, 1859 & *A. (A.) crenulata* Lütken, 1859 (bådas pleotelson med konkav akterspegel, hos den förra slät, hos den senare svagt krenulerad & med distal torn på led 6 hos thorakalbenpar 1–3), *A. (R.) ventrosa* M. Sars, 1859 och *A. (A.) monophthalma* Johnston, 1834 (ögonen möts i mitten hos den senare, ej hos den förra; eljest liknar båda *A. (A.) psora*, men saknar inskränning i uropod-innergrenens bakre ytterkant).

[Aega psora](#)

ASELLOT(IN)A Latreille, 1802

{asellåtina} (≈15 gen., ≈37 sp)

[Gen. *Asellus* <L. asellus = liten åsna]

Dorsoventralt tillplattade isopoder med i regel sammansmälta abdominalsegment (inkl. telson). Uropoder terminala, bakåtriktade. De flesta arter är småvuxna och djuplevande. Av de ca 30 familjerna finns i våra hav förutom nedan nämnda (Munnopsidae nedan skiljer sig via gångbenskaraktärer från övriga familjer) åtminstone Ischnomesidae Hansen, 1916 (avviker något från den dorsoventralt tillplattade kroppsformen genom att den avlånga kroppens mitre segment är subcylindriska); i våra hav blott den blinda, ≤3 mm långa *Ischnomesus* Richardson, 1908 [Gr. ischnos = förtvinande, tunn, svag + Gr. mes(s)os = mitt(re)] *bispinosus* (G.O. Sars, 1868), som är vitaktig och påträffas på djup ≥100 m samt Nannoniscidae Hansen, 1916 (företrädd närmast vid SV Norge av den djupt levande, vitaktiga, blinda, ≤2 mm långa *Nannoniscus oblongus* G.O. Sars, 1870, vilken p.g.a. tätt hopsittande jämbreda segment, i sin kroppsform erinrar om en något avlång landgråsugga).

Munnopsidae G.O. Sars, 1869

{monnäpsídide} (≈8 gen., ≈12 sp.)

Liksom hos några andra, likaså blinda familjer är 5:e – 7:e thorakalbenens 5:e & 6:e leder bredare än övriga &

borstiga längs kanterna. Hos Munnopsinae är 3:e & 4:e thorakalbenen dock > dubbelt längre än kroppslängden t. skilln. fr. förhållandet hos de med oval resp. kägelformig kroppsform försedda Eurycopinae Hansen, 1916 (hos oss 4 gen., 7 sp.) & Ilyarachninae Hansen, 1916 (hos oss den ≤ 2.5 mm långa *Pseudarachna* G.O. Sars, 1897 *hirsuta* (G.O. Sars, 1864) (2:a thorax-segmentet bredare än övriga; 2: a gångbenparet grövre & längre än övriga), *Ilyarachna* G.O. Sars, 1869 [Gr. ily = slam, dy, slem + Gr. arachne(s) = spindel] med *I. longicornis* (G.O. Sars, 1864) (ej som föregående; ≤ 3 mm lång; framkanten på 1:a abdominal-segmentet slätt), vid V Norge *I. hirticeps* G.O. Sars, 1870 (som föregående, men cephalon dorsalt täckt av borst eller taggar; ≤ 7.5 mm lång) & den på djupt vatten vid V Norge levande *Echinozone* G.O. Sars, 1897 *coronata* (G.O. Sars, 1870) (≤ 5 mm lång; framkanten på 1:a abdominalsegmentet utformat som taggigt vågornament)). Bland Eurycopinae återfinns följande inhemska taxa: *Eurycope* G.O. Sars, 1864 *cornuta* G.O. Sars, 1864 (bakkroppssegment ungefär jämnlånga; ≤ 5 mm lång; ljus rödbrun; allmän; rostrum ej tydligt tveklivet), *E. producta* G.O. Sars, 1868 (≤ 4 mm lång; rostrum tydligt 2-klivet med U-formad median inskärning), *Tythocope* Wilson & Hessler, 1981 [Gr. tythos = liten, ung + Gr. kope = handtag, öra] *megalura* (G.O. Sars, 1872) (≤ 2.5 mm lång; de båda främre bakkroppssegmenten tydligt längre än det 3:e; känd från V Norge); – hos ovanstående arter syns en dorsal skiljelinjen mellan alla bakkroppssegment tydligt, men följande arter har de båda första bakkroppssegmenten centralt hopsmälta dorsalt – ; *T. pygmaea* (G.O. Sars, 1870) (rostrum brett med vinklade hörn & konkav front; ≤ 1 mm lång; mörkgrå), *Disconnectes* Wilson & Hessler, 1981 *phalangium* (G.O. Sars, 1864) [Gr. phalangion = spindel] (rostrum spetsigt; ≤ 2 mm lång; ljus rödtons – gulgrå), *D. furcatus* (G.O. Sars, 1870) (rostrum spetsigt, men med svagt inskuret hack längst fram; ≤ 2 mm lång; vitaktigt), & *Baeonectes* Wilson, 1982 [Gr. baios = liten + Gr. nektes = simmare] *muticus* (G.O. Sars, 1864) [L. muticus = avskuren] (rostrum brett, tvärt avskuret med rundade hörn; ≤ 1.5 mm lång; mörkbrun).

Munnopsis M.Sars, 1860 {monnápsis} (1 sp.)
Thorax tydligt bredare än abdomen.

typica M.Sars, 1860 {týpika}
[Gen. *Munna* Krøyer, 1839 < möjl. L. munitus = beväpnad, skyddad + Gr. opsis = utseende / Gr. tytikos = typisk]
D:80–230 (1200), F:svagt rödbrun, L:1.8, MB, Bohus.-N Nord. Saknar ögon. De 3 bakre pereopoderna är omvandlade till simfötter med tillplattade plymborst-försedda leder.

Janiridae G.O. Sars, 1897 {janíride} (3 gen., 5 sp.)
[Gen. *Janira* Leach, 1814 < L. myt. Janus: portvaktaren, gudom med 2 motsatta ansikten (nog alluderande på det näst sista uropodparet som är breda likt en dubbeldörr, ty Janus symboliseras ju av en sådan) < L. janua = dörr, entré]
5:e – 7:e thorakalbenens 5:e & 6:e leder smala och utan simborst längs kanterna. Dorsoventralt tillplattade, med brett oval eller avlångt oval kroppsform. Inhemska arter är ögonförsedda. Samtliga gångben är ungefär lika långa.

Jaera Leach, 1814 [n. cons. Op. 643, ICZN] {jáera} (3 sp.)
[Gr. myt. Jaera: en nereid / äv. namnet på uppfostrarinnan till Alkanors söner, Pandaros och Bitias, vilka följde Eneas till Italien] Littoral med m.el.m. oval kropp. Uropoder mycket små, knappt nående utanför pleotelsons bakkant. Arterna kan separeras enbart på hankaraktärer. Något större och

mera avlånga sublittoral släktingar är *Janira maculosa* Leach, 1814 (längre uropoder än pleotelson; påträffad bl.a. bland rör av *Filograna*) & *Ianiropsis* G.O. Sars, 1897 *breviremis* (G.O. Sars, 1882) (uropoder drygt hälften så långa som pleotelson).

[*Jaera* sp.](#)

Janira maculosa

albifrons Leach, 1814 [n. cons. Op. 643, ICZN] {álbifrån} [L. *albus* = vit + L. *frons* = panna, huvudets frontala del] D:0–30, F:varierande, men ofta ngn nyans av brungrått, L: 0.5 (♀) & 0.3 (♂), HB (littoralzonen bland stenar), Öresund?-Bohus.-Nord. Hanen känns igen på de tydliga, med ≤15 borst försedda, carpalloberna i nedre bakkanten på 6:e & 7:e-pereiopoderna. Underarten *J. a. syei* Bocquet, 1950 [Chr. G. *Sye* skrev 1887 om anatomi & histologi hos *Jaera*] har ≤40 borst på motsvarande carpallober och återfinnes i synnerhet där saliniteten är lägre – i Östersjön norrut till Norrtälje. *J. ischiosetosa* Forsman, 1949 [Gr. *ischion* = höft-(leden) (se texten nedan) + L. *s(a)etosus* = hårig / artens auktor Bror Forsman, 1905–80, disputerade på Skagerrak-cumaceer i Uppsala 1938, verkade sedan mest som lärare i Kalmar, men intresserade sig även för & beskrev flera subtaxa inom *Jaera*] håller likaså till på steniga littoral-lokaler – men på lokaler utmed t.ex. hela vår Östersjökust som är mindre vågexponerade än föregående taxon – & identifieras via att ♂:s ischium (le-den ovan carpus) på 6:e:7:e benparet har en rad krökta borst i bakre nederkanten. *J. praehirsuta* Forsman, 1949, som plägar hålla sig i brunalgsbältet, skiljer sig från de båda övr. genom att de 4 yttre lederna på de 4 första benparen hos ♂ har krökta – i stället för raka – borst. Den finns i Östersjön norrut till Norrtälje.

Paramunnidae Vanhöffen, 1914

{paramónnide} (2 gen., 4 sp.)

[Gen. *Paramunna* G.O. Sars, 1866 < Gr. *para*= nära, invid + Gen. *Munna* < (se *Munnopsis* ovan)]

Thorakalben 5–7:s 5:e & 6:e leder smala & utan simborst

längs kanterna. Dorsoventralt tillplattade, m.el.m. päronformade med de 4 främre kroppsledningarna sinsemellan ungefär lika långa, därvidlag avvikande fr. de kortare 3 aktre kroppsledningarna. Subfam. Pleurogoninae Nordenstam, 1933 saknar ögon t. skilln. fr. den ganska allmänna *Paramunna bilobata* G.O. Sars, 1866 (vår enda art av subfam. Paramunninae), vilken känns igen på sina typiska sågtandade pannlober, vilka utskiljer arten från ett annat gen. med ögon: *Munna* Krøyer, 1839, med 6 inhemska arter, enda sydsandinaviska släkte i den närstående familjen Munnidae G.O. Sars, 1897. Dessa arter har bakåt avsmalnande pleotelson (undantag utgör den rara ≤2.2 mm långa *M. fabricii* Krøyer, 1846). Hos de ≤3 mm långa *M. minuta* Hansen, 1916 & *M. limicola* G.O. Sars, 1866 saknas taggar på pleotelsons sidokanter, som dock bär borst. Borst finns även dorsalt på pleotelson hos den senare, vilken är ljusgulgrå – men ej hos den förra, vilken har något mörkare brunaktiga fläckar samt ett ungefär kroppslängd sista benpar & finns ganska allmänt på moderata djup bland *Alcyonium* & *Flustra* – ehuru svår att få ögonen på, medan den senare – som har sista benparet något längre än kroppslängden – lever på mjukare botten nedom ≈40 m djup. Resterande arter har 3–5 par taggar längs pleotelsons kanter. Den rara, ≤3 mm långa, blekgula *M. kroeyeri* H. Goodsir, 1842 har ungefär gångbensbreda antenner av kroppslängd, medan den ≤4 mm långa, likaså gulaktiga – men spridda *M. boeckii* Krøyer, 1839 har liknande antenner, som dock är tydligt längre än kroppen. Den lilla mörkfärgade *M. palmata* Liljeborg, 1851, (blott ♂:n tycks vara känd), liknar i kroppsbyggnad mest *M. kroeyeri*, men de drygt kroppslånga antennernas pedunkler är tydl. bredare än gångbenens inre leder.

Pleurogonium G.O. Sars, 1882 {plevrågånium} (3 sp.)

[Gr. *pleura* / *pleuron* = revben, sida + Gr. *gonia* = hörn, vinkel]

Kropp ungefär dubbelt så lång som bred med 2:a-4:e segmenten tydligt bredare än pleotelson. Uropoder kortare än pleotelson. Fam. Dendrotonidae Vanhöffen, 1914 är företrädd bl.a. djupt i Skag. med en art av liknande – ehuru synnerligen taggig – kroppsform, den gråvita, ögonlösa *Dendroton* G.O. Sars, 1872 *spiniosum* G.O. Sars, 1872, vars uropoder dock är mycket längre än dess pleotelson.

rubicundum (G.O. Sars, 1864) {robikóndom}

[L. *rubeo* = rodna + L. *-cundus*: suffix betecknande fullföljande av ett verbs innebörd]

D:25–?, F:ljuströd, L:0.15, MB, S Öster.-Bohus.-Nord. Karaktäriseras av att de fyra främre kroppssegmenten bär tornartade sidoutsnitt, t. skilln. fr. *P. inerme* G.O. Sars, 1883, som saknar slika, men de finns ock hos *P. spinosissimum* (G.O. Sars, 1868), vilken dock även har ett utskott på varje benbas, så att denna art får en synnerligen taggig habitus.

Desmosomatidae G.O. Sars, 1899

{desmåsåmatide} (8 gen., 9 sp.)

[Gen. *Desmosoma* < Gr. *desmos* = kedja + Gr. *soma* = kropp]

5:e – 7:e thorakalbenens 5:e & 6:e leder smala & utan simborst längs kanterna. Långsträckta, dorsoventralt tillplattade, ögonlösa former, vars 4:e kroppsled ej har bakåtriktade laterala spetsar, vilket däremot är fallet hos de något snarlika Macrostyliidae Hansen, 1916 (hos oss företrädd av 2 st ≈2.5 mm långa arter av *Macrostyliis* G.O. Sars, 1864; *M. spinifera* G.O. Sars, 1864 förekommer nedom ≈30 m djup & *M. longiremis* (Meinert, 1890) nedom ≈150 m djup; den förras pleotelson bakom de bakre sidohörnen är projicerad som en rundad akterlob, som nästan utgör 1/3 av

pleotelsons längd, medan pleotelson blott är svagt konvex bakom sidohörnen hos den andra arten).

Echinopleura G.O. Sars, 1897 {ekinåplévra} (1 sp.)

[Gr. *echinos* = igelkott, sjöborre + Gr. *pleura* = revben, sida]

Frankropp bredare än bakkropp med en smal timglaslik 'midja' dem emellan. Pleotelson basalt smal. Familjens övr. släkten har en mera jämbred kroppsform. Av dessa är det ursprungliga släktet *Desmosoma* G.O. Sars, 1864 numera uppsplittrat i flera släkten med vitaktiga arter, så förutom *D. lineare* G.O. Sars, 1864 (ogrenade uropoder; ≥ 50 m djup) heter våra övriga arter *Eugerdella* Meinert, 1890 *tenuimana* (G.O. Sars, 1868) (Syn.: *E. globiceps* Meinert, 1890) (tvågrenade uropoder liksom följande släkte, men saknar mandibularpalp; ≥ 15 m djup), *Pseudogerdella* Kussakin, 1965 *intermedia* (Hult, 1936) (≥ 100 m djup), *P. filipes* (Hult, 1936) (1:a gångbensparets 3:e led har 3 ggr – ej knappt 2 ggr som de båda föregående arterna – längre bakkant än 4:e leden; ≥ 30 m djup), *Whoia* Hessler, 1970 [Woods Hole Oceanographic Institution, där den i Chicago födde och utbildade auktor Robert Raymond Hessler, 1932–, arbetade mellan 1960–69, innan han flyttade till Scripps i California och fortsatte arbetet med djuphavsfåuna, fr.a. kräftdjur, inspirerad av äldre kollegan Howard L. Sanders, 1921–2001, på Woods Hole] *angusta* (G.O. Sars, 1899) (ogrenade uropoder; U-formad pleotelson utan sidohörn; ≥ 50 m djup), *Prochelator* Hessler, 1970 *lateralis* (G.O. Sars, 1899) (2-grenade uropoder; 1:a gångbensparets 5:e led m. 2 kraftiga, välåtskilda bakre borst – vid det främres bas utgår även ett tunnare borst; ≥ 100 m djup), *Eugerdella* Kussakin, 1965 *coarctata* (G.O. Sars, 1899) (2-grenade uropoder; 1:a gångbensparets 5:e led med 3–4 kraftiga, väl åtskilda bakre borst) samt *Desmosomella* Kussakin, 1965 *armata* (G.O. Sars, 1864) (ogrenade uropoder; pleotelson med små sidohörn). Hos de 4 senare släktena har 1:a gångbensparets 5:e led, vilken liksom 6:e leden är bred, ett el. flera grova borst. Hos övriga släkten är dessa leder tunna & bär på sin höjd enstaka hårlika borst.

E. aculeata (G.O. Sars, 1864) {akoleáta}

[L. *aculeatus* = taggig < Gr. *ake*, *akis* = udd, nål]

D:30–>680, F:gråvit, L:0.25 (♀); 0.15 (♂), MB, Bohus-Skag.-Nord.

ONISCOIDINA Latreille, 1802

{åniskåidína} "Gråsuggor" (1 gen., 1 sp. (ej holoterrestra)

[G. *Oniscus* < Gr. *onos*, dim. *oniskos* = åsna]

Dorsoventralt tillplattade isopoder med terminala, bakåtriktade uropoder & ej hopväxta abdominalsegment. Hit hör alla våra landisopoder. *Ligiidae* Leach, 1814 är vår enda littoral fam. Familjen kännetecknas av att antennans flagellum ej är betydligt smalare än baslederna och att ledantalet i flagellum är 10–20, ej 2–4 som hos våra flesta landisopoder.

Ligia Fabricius, 1798 [n. cons. Op. 330, ICZN]

{lígia} (1 sp.)

[Gr. myt. *Ligeia* :en av sirenerna / äv. en vattennymf, som var sällskapssystem med den av Apollon älskade Kyrene. Resultatet av de senares kärlek blev den biodlande sonen Aristaeos, som i sin tur blev fader till jägaren Aktaion]

oceanica (Linnaeus, 1767) {åseánika}

[L. *oceanus* =hav, ocean + L. *-ica* =tillhörig]

D:(landisopod vid klippoch blockstränder, vilken för en något amfibisk tillvaro), F:grå, L:3, (HB)-land, S Öster. (Bornholm)Bohus.-Nord. Uropoderna bildar ej något

tvåklaffigt lock och de båda grenarna är ungefär lika långa och breda. Vår enda havsstrandsbundna landisopod.

[*Ligia oceanica*](#)

EPICARIDINA Latreille, 1831

{epikaridína} (≈22 gen., ≈31 sp.)

[Gr. *epi* = på, ovanpå + L. *caris*, genit. *caridis* = räka]

Kräftdjursparasiter, som i regel har en från gängse isopodtyp kraftigt ombildad ♀ samt en på henne sittande dvärg-♂ av någotsånär isopodliknande typ, antingen en s.k. *Bopyridium* (***Bopyroidea***, vars ♀♀ bär oostegiter) med reducerade stjärtfötter eller en neoten ♂ med tydliga, simhårsförsedda stjärtfötter, vilken avstannat på 2:a larvstadiet, en s.k. *Cryptoniscus* (***Cryptoniscoidea***, vars ♀♀ saknar såväl pereopoder som oostegiter). Samtliga fam. inom ***Bopyroidea*** Rafinesque, 1815 kan påträffas i våra hav och parasiterar på el. i arter av ***Eucarida***. Fam.:a är: ***Bopyridae*** (dekapod-parasiter; antingen i gälhåligheten el. fästade vid abdomen; ♀♀:na, som är m.el.m. assymmetriska, har 7 gångbenspar; många taxa (se nedan)), ***Dajidae*** G.O. Sars, 1882 (vanl. i marsupiet av, el. ovanpå mysider, lysräkor & stora isopoder, mer sällan på krabbor el. räkor; ♀♀, vars kropp är oval – sköldlik, har ≤ 6 välutvecklade munnära placerade gångbenspar); vid södra Skandinavien påträffas av *Dajidae* *Aspidophryxus* G.O. Sars, 1882 *peltatus* G.O. Sars, 1882, som har 5 benpar, vars abdomen är plattlik; kroppens främre horn när förbi huvudet; sitter på ovansidan av sublittoral mysider; vid V Norge (på ovansidan av såväl lyssom Pungräkor) har *Notophryxus* G.O. Sars, 1882 *ovoides* G.O. Sars, 1882 påträffats; den separeras från föregående art genom att huvudet när längre fram än kroppens främre horn; vid V. Norge har även den på *Sergestes* parasiterande *Holophryxus* Richardson, 1905 *richardii* Koehler, 1911 ertappats – samt ***Entoniscidae*** F. Müller, 1871 (i kroppshålan hos decapoder – de är förbundna med gälhålan via en por i värddjurets kroppsvägg; den

loberade ♀:n är mycket omvandlad & otydligt segmenterad; vid S Skandinavien finns en art, den i krabbor – vanl. *Carcinus maenas* – och anomurer parasiterande *Portunion* Giard & Bonnier, 1887 *maenadis* (Giard, 1886); ev. kan fler arter tillkomma, ty få har letat efter slika krabbparasiter i våra hav). Cryptoniscoidea Kossman, 1880 består av en enda fam., Cryptoniscidae, som i regel uppdelas i 6 värddjursgruppberoende subfamiljer, alla representerade i våra hav med följande taxon: Liriopsinae J. Bonnier, 1900 (i Rhizocephala: *Liriopsis* Max Schultze, 1859, [Gr. leiron = lilja + Gr. opsis = utseende] med fr.a. *L. pygmaea* (Rathke, 1843) hos *Peltogaster paguri* & *Danalia* Giard, 1887 [Möjl Gr. danos = gåva, fackla + Gr. alia = samling eller Gr. alius, fem. alia = annan eller efter James Dwight Dana, 1813–95, amerik. mineralog & geolog; prof. vid Yale; deltog 1838–42 i en Pacifisk expedition & beskrev åtskilliga taxa, fr.a. pelagiska kräftdjur därifrån] med en art hos *Sylon hippolytes* närmast från V Norge, Hemioniscinae Bonnier, 1900 (i Cirripedia: blott *Hemioniscus balani* (Bate, 1860) hos div. balanid-arter, t.ex. *Semibalanus balanoides* från Kosterområdet), Podasconinae Bonnier, 1900 (i Amphipodida: blott *Parapodascon stebbingi* (Giard & Bonnier, 1895) [Thomas Roscoe Rede Stebbing, 1835–1926, brittisk zoolog, kräftdjursexpert] fr. V Norge hos *Onisimus plautus* (Krøyer, 1845) och *O. normani* G.O. Sars, 1891), Cyproniscinae Bonnier, 1900 (i Ostracoda: *Cyproniscus cypridinae* (G.O. Sars, 1882) hos *Vargula norvegica* & *Philomedes brenda*), Asconiscinae Bonnier, 1900 (i Mysidacida: *Asconiscus simplex* G.O. Sars, 1899 hos *Boreomysis arctica*) och Cabiropsinae Giard & Bonnier, 1887 (i Isopoda: *Clypeoniscus hansenii* Giard & Bonnier, 1895 [Hansen, Hans Jacob, 1855–1936, (alias Flue-Hansen p.g.a. sin disputation omflugors mundelar), mkt produktiv dansk arthropodspecialist, elev till Schiødte (q.v.)].

Bearbetade stora mängder expeditionsmaterial av diverse kräftdjursgrupper och deltog själv 1895 i den danska Ingolf-expeditionen] hos *Idotea* spp., *Cironiscus dahli* Nielsen, 1967 [Axel Erik Dahl, 1914–99, prof. i Lund, kräftdjurspecialist] hos *Natatolana* och *Politolana*) och *Munnoniscus marsupialis* (G.O. Sars, 1882) hos några asellota arter). Åtminstone en Cryptoniscid bryter underfamiljsmönstret genom att parasitera på Cumacea; den närmast från Färöarna kända *Cumoechus insignis* H.J. Hansen, 1916 parasiterar bl.a. på de även från S Skandinavien kända djuplevande arterna *Diastylis echinata* & *Hemilamprops cristata*. Ytterligare ett annat parasitiskt släkte på gruppen, *Cumoniscus* Bonnier, 1903, från Biscaya, har dock nyligen visat sig vara en tantulocarid, så ev. även *Cumoechus* kan visa sig vara en dylik.

Hemiarthrus Giard & Bonnier, 1887 (1 sp.) {hemiårtros}

Syn.: *Phryxus* Rathke, 1843, non Rafinesque, 1815

[Gr. hemi = halv + Gr. arthron = skarv, led / Gr. myt. Frixos, Fryxos: son till boiotiske konungen Athamas i 1:a gifftet med Nefele; vid mordhot fr. Athamas 2:a maka Ino, bortförde Nefele sonen & hans syster Helle på en gyllene vädur; Helle föll dock av och drunknade på färden t. Kolchis i det hav som efter henne heter Hellesponten.]

abdominalis (Krøyer, 1840) {abdåminális}

[L. abdomen = buk + L. -alis = -tillhörig]

D:(som värddjuren), F:mörkt brunaktig – violett, Ø:1.1 (♀) & 0.3 (♂), Subabdominalt på *Pandalus* spp., Hippolytidae & *Crangon allmani*. Öres.-Bohus.-Nord. Kan ev. förväxlas med Rhizocephalen *Sylon hippolytes* M. Sars, 1870, vid en hastig blick, emedan båda sitter under abdomen på ungefär samma värddjursarter, men *Sylon* liknar enbart en säck.

Bopyroides Stimpson, 1864 {båpyråides} (1 sp.)

[Gen. *Bopyrus* < Bopyrus :ett egennamn + L. -oides = -liknande] Förutom de båda här exemplifierade arterna kan av Bopyridae (s. l.) följande taxa påträffas i våra hav: *Gyge* Cornalia & Panceri, 1861 [Gr. myt. Gyges: Sadyates' (alias Kandaos 'hundstryparen') efterträdare på Lydiska tronen under 600-talet f.Kr. Åtskilliga myter finns om denne man, som vissa bibelläsare trott sig kunna identifiera med Gog / Magog. Enl. Platons utsaga så finner Gyges en osynlighetsring, med vars hjälp han bereder sig tillträde till den sköna drottningen & kan mördra företrädaren. Ett talesätt utgick från denna ring: 'Man bör vara hederlig karl, änskönt man äger tillfälle att obemärkt utöva skurkstreck'. Gyges tros ha fallit 642 f.Kr. i ett slag mot den kimmeriske ledaren Dygdamis / Dugdamme (som geografen och historikern Strabo(n), ca 36 f.Kr.-24 e.Kr, kallar Lygdamis efter att nog ha förväxlat de grek. bokstäverna Δ och Λ)] *branchialis* Cornalia & Panceri, 1861 (i *Upogebia*-arters gälhåla), *Bopyrus* Latreille, 1802 *squillarum* Latreille, 1802 (i gälhålan hos *Palaemon*-arter), *Athelges* Hesse, 1861 [Gr. a= icke+ thelgo = charma, dåra] *bilobus* G.O. Sars, 1898 (abdomen av *Pagurus cuanensis*), *A. paguri* (Rathke, 1843) (på abdomen av *Pagurus bernhardus*), *A. tenuicaudis* G.O. Sars, 1898 (på abdomen av *Anapagurus chiroacanthus*), *Pseudione* Kossman, 1881 [Gr. pseudes = falsk + Gen. *Ione* Latreille, in Cuvier, 1817 < Gr. ion = viol] med åtminst. *P. hyndmanni* (Bate & Westwood, 1868) (i gälhålan hos *Pagurus bernhardus* & *Anapagurus* spp.), *P. affinis* (G.O. Sars, 1882) (i *Pandalus montagui*:s gälhåla), *P. crenulata* G.O. Sars, 1898 (i gälhålan hos *Munida tenuimana*; rar art som blott setts i få exemplar fr. djupa lokaler vid Bergen & yttre Skag., men ett nytt individ erhöles på blott ~350 m djup *Rhabdammina*-dominerad mjukbotten i svensk ekonomisk zon i Skagerrak 2006), *P. borealis* Caspers, 1939 (i *Callianassa*'s gälhåla, i.a i Bohusl.), *Pleurocrypta* Hesse, 1865 *galatae* Hesse, 1865 (i gälhålan hos *Galathea squamifera*, *G. nexa* & *G. dispersa* ; små segmentsidoplattor hälften så djupa som långa), *P. longibranchiata* (Bate & Westwood, 1868) (värddjurspektrum som föregående; sidoplattor på segmenten ≤ hälften så breda som långa; sista pleopod-paret långsmalt trekantigt spetsiga), *P. microbranchiata* G.O. Sars, 1898 (på *Galathea intermedia* ; sista pleopod-paret ovala & små).

hippolytes (Krøyer, 1838) {hippålýtes}

[Gen. *Hippolyte* < Gr. myt. Hippolyte: amasondrottning < Gr. hippos = häst + Gr. lytos = lossnande, lösande; (se äv. gen. *Hippolyte*)]

D:(som värddjuren), F:vitaktig med mörkvioletta oostegiter, dvs. marsupialblad, Ø:1.1 (♀) & 0.25 (♂), Parasit i gälhålan på arter av fam. Hippolytidae (och ?Pandalidae). Bohus.Skag.-Nord. Torde ej kunna förväxlas med andra arter.

AMPHIPOD(ID)A Latreille, 1816

{amfípåda, amfipåda} "Märkräfter" (≈157 gen., ≈321 sp.)

[Gr. amphi = runtom, dubbel + Gr. pous, genit. podos = fot]

Kräftdjur med oftast lateralt sammantryckt kropp, oskaftade ögon (eller inga alls) på cefalon, följt av mesosomet eller pereon uppbyggd av 7 metamerer med var sitt pereopodpar olika utformade i olika kroppsavsnitt (de tre sista är sinsemellan likartade liksom de båda mellersta, medan de båda första, d.v.s. gnathopoderna antingen kan vara sinsemellan lika eller olika, t.ex. vara tångförsedda eller ej). Varje metamer bär vanl. Laterala sidoplattor, benämnda coxalplåtar. En storleksskillnad mellan de 4 främre och de

3 bakre är normal. Nästa kroppsavsnitt, metasomet (= pleon) består av 3 metamerer med vidhängande pleopodpar. Deras sidoplatlor benämns epimeralplåtar. Abdomens 3 sista leder benämns urosom, deras fötter uropoder. Antenn 1 med skaft (pedunkel) bestående av 3 (1–2 hos HYPERIINA) leder, följt av ett vanligen mångledat flagell och ofta även ett biflagell. Antenn 2:s pedunkeln består av 5 leder (2–3 hos HYPERIINA), men biflagell saknas. Mandiblerna (tuggapparaten) har ofta ett par små 3-ledade utskott benämnda mandibularpalper. Av 4 subordi, saknas i våra hav INGOLFIELLINA Hansen, 1903 [Typarten för släktet *Ingolfiella* togs av danska Ingolf-expeditinenen (q.v.) 1895–96 i Nordatlanten]. > 6000 amfipodarter är beskrivna.

GAMMARINA Latreille, 1802

{*gammarina*} (≈143 gen., ≈300 sp.)

Abdomen samt i regel även coxae (sidoplatlor) välutvecklade. Maxillipeder palpförsedda. En mindre del av huvudet täcks på sin höjd av ögonen. Oftast bentiska. Av ca 19 överfamiljer & ca 91 familjer finns representanter för ≈17 överfamiljer och ≈37 familjer i våra hav. Utrymmet medger blott ett litet urval. Överfam. Synopioidea Dana, 1853 (nominatfam. med 3–4 gen., 4–5 sp. och Argissidae Walker, 1904 med 1 sp. hos oss) samt Melphidippoidea Stebbing, 1899 (nominat-fam. med 3 gen., 3 sp. i våra hav) har således helt utelämnats nedan. Minst 5000 arter av gruppen har beskrivits.

Lysianassoidea Dana, 1849

{*lysianassoidéa*} (≈27 g., ≈46 sp.)

Förutom nedanstående fam. är den närliggande & liknande fam. Uristidae Hurler, 1963 företrädd i yttre Skag. med en art, den ≤11 mm långa *Uristes* Dana, 1849 *umbonatus* (G.O. Sars, 1882), lätt igenkännbar på att huvudets laterallober är skarpspetsiga & att dess breda 5:e coxalplåt har en tvärställd kam på utsidan. Fam. Trischizostomatidae Lilljeborg, 1865, företräds av vår enda art tillhörig denna överfamilj, som har tydligt rostrum, den på hud av *Etmopterus spinax* (blåkäxan) parasiterande *Trischizostoma* Boeck, 1861 *raschii* Boeck, 1871 [se *Thysanoessa raschii*] (Syn.?: *T. nicaeence* (A. Costa, 1853)). Hos överfam.:s övr. inhemska arter är rostrum föga utvecklat. Scopelocheiridae Lowry & Stoddart, 1997 företräds i våra hav av den ≥≈25 m djup utbredda, ≤1 cm långa *Scopelocheirus hopei* (Costa, 1851), vilken kan ge sig på död fisk & igenkänns genom att dactylus på 1:a pereopoden är mkt liten och dold av en tofs med hårlrika borst & att telson är kluven djupare än till mitten. Dess 3:e epimeralplåt är slät utan ngt bakre utskott & de mörkbrunaktiga ögonen är ovala, men misstänkt som ett artkomplex. Den skiljer sig fr. vår 2:a art av släktet, *S. crenatus* Bate, 1857, genom att 1:a benpaets propodus (handen) är tydligt längre än carpalleden & att bakkanten på epimeralplatta 3 är jämn – ej krenelerad. *S. crenatus* är likaså asätare & en gång har kompilatorn sett tjugtals individer av arten välla ur skalet av ett nydött exemplar av sjöborren *Brissopsis lyrifera* vid Fladen i Katt., överensstämmande med att vissa av fam.:s släkten specialiserar sig på Spatangidae. Dessutom finns minst 2 släkten & arter av Opisidae i våra hav (se under Aristiidae nedan).

Aristiidae Lowry & Stoddart, 1997

{*aristifide*} (2 g., 2–3 sp.)

Erinrar mycket om Lysianassidae Dana, 1849 (se nedan), men kan igenkännas genom att coxalplatta 1 är liten med främre nedre hörnet dolt under coxalplatta 2 och att urosomet saknar dorsal carina. Första gångbenet är ej chelat.

Aristias Boeck, 1870 (1–2 sp.) {*aristsias*}

[L. *arista* = agnborst + L. *-ias* :possesivsuffix / el. möjl. Gr. myt. & hist. Aristeas: historieskrivare från Prokonnesos, verksam under Kyros d.ä.:s & Krösus' tid; myten berättar att han ofta dog & återuppstod, varvid själen i gestalt av en korp flög ut & in i hans mun]

Saknar den breda tillplattade basalled på 2:a-antennen, som karaktäriserar den nedom 100m levande, ≤5 mm långa Lysianassiden *Lysianella* G.O. Sars, 1882 *petalocera* G.O. Sars, 1882. Har ej heller tydligt nedstickande mundelar nedom coxalplattorna, vilket är typiskt för våra arter av gen. *Acidostoma* Lilljeborg, 1865 (Lysianassidae). Gnathopod 1 ej chelat, som hos *Opisa* Boeck, 1876 [Gr. myt. Opis: binamn på Artemis] (Opisidae Lowry & Stoddart, 1995), varav ev. en art tagits i djupaste Skag. *Aristias* tillhör en grupp m. ett fåtal släkten vars coxalplatta 1 är liten m. främre nedre hörnet dolt under coxalplatta 2. Urosomsegment 1 saknar dorsalköl, t. skilln. fr. *Ambasia* Boeck, 1871 (Lysianassidae), som representeras av en art i Skagerraks djuphåla. 2:a-antennens flagellum är längre än sista skaftleden, ej tydligt kortare, som hos den i svampdjur nedom 10 m djup levande, ≤3.5 mm långa *Perrierella* Chevreux & Bouvier, 1892 [Edmond Perrier, 1844–1921, fransk naturforskare sjöstjärnor & -borre-expert, medan brodern Rémy Perrier, 1861–1936, ägnade sig åt andra tagghudingar, maskar & bakgälade snäckor, etc.] *audouiniana* (Bate, 1857) [Jean-Victor Audouin, 1797–1841, fransk naturforskare; elev t. Cuvier, själv lärare till e.g. Charles Émile Blanchard, 1819–1900] (Aristiidae). *Perrierella* har hel telson, liksom *Trischizostoma*, *Lysianella* och det utmed Norges SV & V kust djuplevande fiskektoparasitiska släktet *Normanion* Bonnier, 1893 [se *Rhabdopleura normani*] (Opisidae), vilket kan igenkännas genom att propodaleden på förstapereiopoden är nästan kvadratisk. Den till i sand grävande havsanemoner associerade, ≤7 mm långa Lysianassiden *Acidostoma obesum* (Bate & Westwood, 1861) har visserl. blott urnupen telson, men eljest har överfam.:s arter i våra hav kluven telson, t.ex. den till *Actinostola callosa* associerade, ≤8 mm långa, till samma gen. hörande *A. nodiferum* Stephensen, 1923 [L. nodus = knut + L. fero = bära / (auktorn, danske Knud Hensch Stephensen, 1882–1947, var fr.a. amfipodspecialist, men arbetade med hela kräftdjurspektrat & med havsspindlar från sin intendenttjänst vid Zoologisk Muséum, Københ.)] (Syn.: *A. sarsi* Lincoln, 1979).

neglectus Hansen, 1887 {*negléktos*}

[L. neglectus = negligerad]

D:20–600, F:vitgul, L:0.9, HB, Katt.-Bohus.-Nord. Dväljes ofta i hålrum av olika typer, såsom i brachiopoder, sponger etc. Separeras från *A. microps* G.O. Sars, 1895, bl.a. genom att den senare har tydligt mindre & mera utvecklade ögon.

[*Aristias neglectus*](#)

Lysianassidae Dana, 1849

{Lysianáside} (≈21 gen., ≈38 sp.)

[Gen. *Lysianassa* < Gr. myt. *Lysianassa* :en av nereiderna (< Gr. *lysi*= som löser + Gr. *anassa* = dam, mätress, drottning)]

Med kraftigt förtjockad pedunkel (de 3 första lederna) på antennulae, i synnerhet första leden. I regel korta & 'tjocka' djur. Antenn 1: biflagell är välutvecklad hos alla våra arter utom den ≤8 mm långa *Lepidepecreum* Bate & Westwood, 1868 *longicorne* (Bate & Westwood, 1861), vilken karaktäriseras av att huvudets laterallober dragits ut till stora nedåtböjda utskott. *L. longicorne* förekommer på moderata djup t.ex. invid Grisbådarna, men tycks vara ovanlig eller saknas inomskärs. Vissa asätande arter kan fångas i burar agnade med t.ex. död fisk. Bland inhemska arter som låter sig fångas så hör bl.a. *Orchomene obtusa* (G.O. Sars, 1895), *O. serrata* (Boeck, 1860) [Gr. geogr. **Orchomene**: forngr. kungarrike, dit Hermes enligt traditionen förde barnet Dionysos att uppfostras av dess kung], *Tmetonyx cicada* (O. Fabricius, 1780) [Gr. *tmesis* = delande eller styckning i bitar & Gr. *tmetikos* = med uppskärarförmåga + Gr. *onyx* = klo, nagel / L. *cicada* = en trädsyrsa], *Anonyx lilljeborgi* Boeck, 1871 [Gr. *a-*, *an-*= icke+ Gr. *onyx* = klo, nagel], *Tryphosella* spp. och *Tryphosites longipes* (Bate & Westwood, 1861). Dessa låter sig alla lätt bestämmas med gängse litteratur, med ev. undantag för *Anonyx*-arten, som till sen tid sammanblandats med andra arter. Vid S Skandinavien förekommer denna art ihop med den mera grunt (ovan ca 50 m djup) levande *A. sarsi* Steele & Brunel, 1968. Detta släkte har bakre nedre hörnet av epimeralplatta 3 utdragen till ett triangulärt utskott, telson kluven djupare än till mitten, ögonen är nedtill rundat utvidgade så att de erinrar något om ett gammaldags nyckelhål & huvudets nedre främre hörn är rundad & bildar en vinkel något mindre än 90°. Arter av de rödögda *Hippomedon* Boeck, 1871 har en liknande habitus, men hos dessa är den 1:a flagellumleden hos antenn 1 ungefär lika lång som första basalleden (*H. denticulatus* Bate, 1857, allmän på skal& grusbotten, har bakre hörnet på epimeralplåt 3 snett uppåtriktad med tvär inbuktning där ovanför), medan hos *Anonyx* är den tydligt kortare än 1:a flagellumleden. Hos den rödbrunögda *A. lilljeborgi* är såväl inre som yttre kanten hos uropod 3:s grenar försedda med borst & bakkanten av propodus på pereopod 3-4 är försedda med tydliga borstpar, medan hos den svartögda *A. sarsi* blott innerkanten av grenarna på uropod 3 bär borst & bakre propodalkanten på pereopod 3-4 bär såväl borst som taggar.

[*Orchomene obtusa*](#)

[*Orchomene crispatus*](#)

[*Tmetonyx similis*](#)

[*Hippomedon denticulatus*](#)

Tryphosella Bonnier, 1893 {tryfåsälla} (3 sp.)

Syn.: *Tryphosa* G.O. Sars, 1891, *non* Boeck, 1871

[Gr. *Tryphosa*: kvinnonamn (≈godingen) + L. *-ella*: dimin.suffix]

Släktet överensstämmer med *Aristias* vad beträffar först

nämnda karaktärer, men coxalplatta 1 är välutvecklad med ej dolt främre hörn. Telson är kluven djupare än till mitten. Gnathopod 1:s dactylus ej dold i en tofs av hårborst; gripkant tydlig; propodus ej längre än carpus. Antenn 1 har biflagell. Mundelar saknar spetsigt framåtriktat utskott. Gålar ej veckade. Ögonens nedre del är ej tydligt bakåtriktade.

sarsi Bonnier, 1893 {sarsi}

Syn.: *nana* (G.O. Sars, 1891, non Boeck, 1861)

[Sars, Georg Ossian, 1837–1927, synnerligt betydande (fr.a. som kräftdjurs- & mollusk-specialist – An Account of the Crustacea of Norway I-IX 1890–1928 & Mollusca Regionis Arcticæ Norvegi 1878) norsk zoolog, son till Michael (q.v.) & via systemen (romansångerskan) Eva Helene, 1858–1907, sväger till Myzostomidologen Fridtjof Nansen, 1861–1930, konservator v. Bergens Museum, senare Zootomiska muséet i Kristiania, fick 1897 en zoologi-professur (1908 ombenämnd t. oceanografi), men blev vid unionskrisen & under 1:a världskriget politiskt engagerad & involverad i hjälpaktioner. En annan syster t. Ossian, Mally (Marie Kathrine), 1850–1929, gift m. kompositören / körledaren Thorvald Lammers, 1841–1922, var äv. firad sångerska & broder Ernst, 1835–1917, blev historieprof. & Venstre-politiker. Ossians produktion är nästan ofattbart stor, men förklaras delvis av att han levde i monogami m. sin vetenskap & en inställning manifesterad vid hög ålder i uttalandet 'när man blir så gammal som jag, har man ej tid att vila'. O. var äv. mkt begåvad som biologisk illustratör, men anmärkte att skulle han valt artistbanan, som poeten morbror Johann Sebastian Welhaven, 1807–73, föreslagit, skulle han hellre ha blivit musiker än målare då han kände sig mer begåvad på detta område (spelade flöjt i ungdomen & trakterade ofta hardangerfelan (violin-instrument m. 4–5 extra resonanssträngar) under expeditioner) / Gr. *nanos* = dvärg]

D:≈4–190, F: vitaktig, ev. med få röda fläckar; ögon ljusröda, L:0.4, SB (gärna med skalinslag), Katt.-Bohus.-Nord. Har ej bakre hörnet på epimeralplatta 3 utdraget till en liten tand som hos *T. nanoides* (Lilljeborg, 1865). Urosom ej heller m. en baktill avhuggen carina (ryggköll) som hos *T. hoeringii* (Boeck, 1871) [Efter den i Köpenhamn bosatte Dr. (tidigare Cand. Med.) Hørring, som samlade amfipoder längs Danmarks kuster]. På sin höjd finns en svag avrundad carina hos ♂♂:na.

Leucothoidea Dana, 1852 {levkåtåidéa} (16 gen., ≈42 sp.)

Övr. fam:r i våra hav är den snarlika, men med en i coxalplåt 4:s övre bakkant försedd konkav inbuktning Cressidae Stebbing, 1899 (2 sp. av *Cressa* Boeck, 1871), Laphystiopsidae Stebbing, 1899 m. *Laphystiopsis planifrons* G.O. Sars, 1893 (halvparasitisk på fiskar) som har horisontalt plattlikt rostrum & enkla gnathopoder, den med starkt nedåtböjt rostrum & hel långsträckt rektangulär telson försedda Amphilochidae Boeck, 1871 (5 gen., 8–10 sp.), den om Calliopiidae (se denna) bland Eusiroidea erinrande, men med längre 1:aän 2:a-antenn försedda Pleustidae Buchholz, 1874 (Syn.: Paramphitoidae Stebbing, 1906) (3 gen., 8 sp.), varav en art, den ≤12 mm långa, tvärstrimmigt polkagris-färgade *Stenopleustes latipes* (M. Sars, 1858) är en mycket allmän symbiont hos den grova hydroiden *Eudendrium rameum*.

Stenopleustes latipes

Leucothoidae Dana, 1852 {levkåtåide} (1 gen., 2 sp.)

Pereiopod 1 chelat och p. 2 subchelate med stor oval propodus. Uropod II kortare än I och III. Antenner korta med rudimentärt (osynligt) biflagellum på antenn 1.

Leucothoe Leach, 1814 {levkåtåe} [n. cons. Op. 712] (2 sp.)

[Gr. myt. Leucothoe: dotter till kung Orkhamos av Astyrien och Eurynome (sensu Ovidius). Hon älskades av och blev havande med Apollo, som nalkades henne i gestalt av hennes moder. Den svartsjuka rivalen, nymfen Klytia avslöjade detta för hennes fader som lät levande begrava dottern. Apollo lät dock en välluktande buske spira ur graven. Klytia övergavs som straff av Apollo, varefter hon stirrade in i solen tills hon transsubstansierades till en solros – en heliotrop som ständigt därefter vänder sig mot solen; ock en namnform av Leucothoea, som Ino kallades, sedan hon blivit förvandlad till nereid (se *Melicertum* & *Palaemon*)]

Antennskaft längre än flageller. Carpalled på pereiopod 1 är distalt utdragen till en ihop med (en likaså långsträckt) propodus samverkande tångskänkel.

spinicarpa (Abildgaard, 1789) {spinikárpa}

[L. *spina* = tagg + L. *carpus* = vrist-led]

D:30–300, F:blekt köttfärgad; ögon ljusröda; ägg gröna, L:1.8, HB-SB-MB, Öres.-Bohus.-Nord. Pereiopod 1:s dactylus är välutvecklad till skillnad från hos den ≤6 mm långa, nedom 10 m utbredda *L. lilljeborgii* Boeck, 1861, (orangefläckat gulaktig; ögon bruna, ≤6 mm lång; 1:a-antennen ngt längre än de 2:a hos ♀, > dubbelt hos ♂) där den är rudimentär.

Stenothoidae Boeck, 1871 {stenåttåide} (5 gen., ≈20 sp.)

Små, utan tydl. rostrum, med hel (okluven) telson. Antenn 1 utan biflagell. Coxalplåt 4 stor & sköldlik, ej bakkants-konkav. Coxalplåt 1 är liten, m.el.m. dold av coxalplåt 2.

Stenothoe Dana, 1852 {stenåttåe} (3–5 sp.)

[Gr. *stenos* = trång, smal + Gr. *thoos*, fem. *thoe* = snabb, kvick]

Båda antennerna ungefär lika långa. Pereiopod 1 tydligt subchelate & mandiblerna saknar palp t. skilln. fr. våra övriga släkten. Basallederna på pereiopod 6 och 7 är plattlikt utvidgade baktill, ej jämbreda som hos våra 2–3 sublittoralt levande arter av *Metopella* G.O. Sars, 1892. Pereiopod 2:s 4:e led är distalt vass, ej avrundad som hos våra ≈12 arter av *Metopa* Boeck, 1871 [Gr. *metopias* = med bred / hög panna] el. den ofta med *Pagurus bernhardus* associerade, ≤4 mm långa *Stenula rubrovittata* (G.O. Sars, 1882), som har enledad mandibulararppalp, ej 2–3-ledad som *Metopa*. Ej heller är nedre bakre hörnet på de sista pereiopodernas 4:e led förlängd längs med (eller förbi) hela 5:e leden som hos våra båda sublittorala arter av gen. *Proboloides* Della Valle, 1893.

Metopa alderi

monoculoides (Montagu, 1815) {månåkolåides}
 [Gen. *Monoculus* (copepodsläkte) < (Gr. *monas* = ensam + L. *oculus* = öga) + L. *-oides*: kontraktion av Gr. *-o* + *eidōs* = (form)lik]
 D:littoralt, F:vitaktig med irreguljära orange fläckar; karaktäristisk rund mörk fläck mitt på coxalplåt 4; ögon röda; ägg mörkt blåaktiga, L:0.3, HB, Katt.-Bohus.-Nord. Antenner tydl. kortare än kroppen, ej ca lika långa, som hos den ≥ 150 m levande, ≤ 8 mm långa *S. megacheir* (Boeck, 1871). Ehuru pereiopod 1 är tydl. mindre än pereiopod 2, har den samma form, ej olika som hos den nedom 8 m levande, med *Alcyonium* associerade, ≤ 6 mm långa *S. marina* (Bate, 1856).

Phoxocephaloidea G.O. Sars, 1891
 {fåksåkefalåidéa} (5 gen., ≥ 10 sp.)

Även *Urothoe* Dana, 1852 (fam. *Urothoidea* Bousfield, 1969) företräds i våra hav av två ≤ 5 mm långa arter (*U. elegans* (Bate, 1856) (benpar 5:s carpalled smalare än meralleden) & *U. poseidonis* Reibish, 1905) (vice versa) med ett par rundade svarta ögon och huvudets postantennallob (nedom ögonen) tydligt trekantigt nedåtriktad. De båda främre pereiopoderna är subchelata och av ungefär samma storlek.

Phoxocephalidae G.O. Sars, 1891
 {fåksåkefalåide} (4 g., ≥ 8 sp.)

Cephalon framtill med stort, distalt avsmalnande, huvlikt rostrum. Telson kluven. Biflagell på antenn 1. Pereiopod 6 tydligt längre än omgivande ben.

Phoxocephalus Stebbing, 1888 {fåksåkéfalos} (1 sp.)
 [(Gen. *Phoxus* Krøyer, 1842, non Billberg, 1820) > Gr. *phoxos* = avsmalnande, vass + Gr. *kephale* = huvud]
 Ögon finns men är otydliga. Rostrumhuv framåtriktad, ej starkt nedböjd som hos den nedom 56 m levande, blinda, ≤ 4 mm långa *Leptophoxus falcatus* (G.O. Sars, 1882). Pereiopod 6 ej avsevärt längre än pereiopod 7 och pereiopod 5:s basalled baktill tydligt utvidgad, ej jämbred som hos våra 5–7 småväxta och blinda arter av *Harpinia* Boeck, 1871 [Gr. *harpe* = skära, krok + L. *-ina* = -lik (även dimin.suffix)], hos vilka pereiopod 6 är tydligt > dubbelt så lång som pereiopod 7. Av dessa har den ≥ 180 m djup levande *H. truncata* G.O. Sars, 1895 pereiopod 7:s basalledsplatta snett avhuggen nedtill, ej rundad som våra övr. arters. Den ≥ 25 m djup levande *H. laevis* G.O. Sars, 1891 liknar denna genom att epimeralplåt 3:s bakkant saknar spetsiga utskott. Den ≥ 10 m djup levande *H. crenulata* (Boeck, 1871) utskiljer sig genom att utmed epimeralplåt 3:s bakkants nedre del finns några små tänder, medan övr. arter är försedda med ett tydligt spetsigt utskott vid epimeralplåt 3:s nedre bakre hörn. Dessa skiljs lättast åt

genom utformningen på basalledens bakkant på pereiopod 7. Hos den ≥ 15 m djup levande *H. antennaria* Meinert, 1890 är denna kant blott svagt sågtandad, medan den har ganska få, men kraftiga tänder hos den nedom ≈ 5 m djup levande *H. pectinata* G.O. Sars, 1891. Hos den djupt i N Nordsjön utbredda *H. mucronata* G.O. Sars, 1879 är en av dessa tänder utdragen till en tydlig sporre. Ännu en rar djupt levande art, *H. propinqua* G.O. Sars, 1895 är äv. rapporterad fr. bl.a. Katt. Den liknar *H. antennaria*, men epimeralplåt 3:s utskott är ej lika tydligt, blott antytt som en svag krok & rostralhuvan är kortare, ej förbinående antennulaes bas. Den i yttre Skagerrak funna *Paraphoxus oculus* (G.O. Sars, 1879) igenkänns via sina tydliga mörka ögon.

holboelli (Krøyer, 1842) {hålbölli}
 [Carl Peter *Hollboell*, 1795–1856, dansk flottlöjtnant, syd-Grönländsk guvernör & författare av i.a. en grönländsk fågelbok 1846]
 D:3–190, F:brungul – orange med vita ögon, L:0.7, SB-MB, Kalmarsund-Bohus-Nord.

Stegocephaloidea Dana, 1853
 {stegåkefalåidéa} (9 g., 14 sp.)
 Fem fam. i våra hav. Den 4:e familjen *Lafystiidae* G.O. Sars, 1893 företräds i våra hav av en plathövdad fiskparasit: *Lafystius sturionis* Krøyer, 1842 [Gr. *laphystios* = glupsk, frossande < Gr. *laphygmes* = gourmand, storätare / L. *sturion*, genit. *sturionis* = (fisken) stör], vars 2:a-pereiopod är subchelata. En 5:e familj, *Odiidae* Coleman & Barnard, 1991, företräds av den i Skag. till N Norge utbredda variabelt brunfläckigt vitaktiga och rödögda, ≤ 5 mm långa hårdbottenarten *Odius* Lilljeborg, 1866 [ev. Gr. *odis* = födslosmärta el. L. *odium* = hat, L. *odiosus* = hatisk, men nog ett namn utan annan betydelse än likhet med ursprungsnamnet *Otis* Bate & Westwood, 1862, non Linnaeus, 1758] *carinatus* (Bate, 1862) vilken erinrar om arter av *Iphimedidae* (se nedan), men skiljer sig från dessa genom att blott den första coxalplattan är spetsig nedtill medan de 3 följande ej är det.

Stegocephalidae Dana, 1853 {stegåkefalåide} (4 gen., 6 sp.)
 Djuplevande, tjocka, klumpiga djur som är ägformade när abdomen är invikt. De 4 första coxalplåtarna är mycket djupa & passar fullständigt samman i kanterna. Antenn 1 har liten biflagell. Antennens första skaftled är ej osedvanligt förtjockad. Ögon ej mörka eller saknas ofta helt.

Stegocephalus Krøyer, 1842 {stegåséfalos} (2 sp.)
 [Gr. *steges*, *stegos* = täckelse, tak + Gr. *kephale* = huvud]
 Telson kluven. Pereiopod 6:s asalled baktill utvidgad t. en platta. Pereiopod 7:s basalled posteroventralt spetsig, ej avrundad som hos den nedom ≈ 300 m i Skag. (ofta på Porifera) levande, ≤ 28 mm långa *S. similis* (G.O. Sars, 1891). Snarlikt är äv. den nedom ≈ 150 m utbredda, ögonförsedda, ≤ 7 mm långa *Andaniexis abyssi* (Boeck, 1871) [först beskriven under *Andania* Boeck, 1871, non Walker, 1860, < Gr. *an*= ej+ Gr. *danos* = gåva, län, även bränd, sedan flyttad t. *Andaniexis* Stebbing, 1906 < Gr. *exis* = ägande, förvärv. egenskap], men har hel telson likt den nedom ≈ 40 m levande, ≤ 5 mm långa *Andaniopsis* G.O. Sars, 1891 *nordlandica* (Boeck, 1871), likaså m. ögon & kan utskiljas via sin ej utvidgade basalled på pereiopod 6. Det blinda gen. *Stegocephaloides* G.O. Sars, 1891, med kluven telson, saknar likaså slik utvidgad basalled. Coxalplåt 4 är hos den nedom ≈ 50 m levande, mörkfläckigt brun-gröna med regelbundet anordnat pigment, ≤ 8 mm (♀),

≤5 mm (♂) långa *S. christianiensis* (Boeck, 1871) [fr. Christiania-fjorden (nu Oslofjorden)] nästan lika bred som lång medan den är tydligt längre än bred hos den djupare levande, färgmässigt karaktäristiska via det breda orangefärgade band som täcker större delen av metasom och motsvarande coxalplåtar, ≤6.5 mm (♀), ≤5.5 mm långa (♂) *S. auratus* (G.O. Sars, 1883).

inflatus Krøyer, 1842 {inflátos}

[L. *inflatus* = uppblåst < L. *inflo* = inblåsa]

D:105–1500, F:gulvitaktig; stundom mörkfläckig; ögon saknas, L:2 (4.7 i Arktis), HB, Bohus.-N Nord.

[Stegocephalus inflatus](#)

Iphimediidae Boeck, 1871 {ifimedíde} (2 gen., 3 sp.)

= **Acanthonotozomatidae** Stebbing, 1906

[Gen. *Iphimedia* (se nedan) / Gen. *Acanthonotozoma* < Gr. *acantha* = tagg + Gr. *notos* = rygg + Gr. *zomos* = fetknopp, isterbuk, (äv. soppa, sås)]

Med hårt, starkt förkalkat skal, kraftigt rostrum och varierande antal dorsala och subdorsala stora utskott. Coxalplåt 1–4 smalnar av nedåt och blir uddel. trubbspetsiga. Coxalplåt 5 är trubbig nedtill. Ej biflagell på antenn 1. Med sitt starkt förkalkade skal och sin förhållandevis runda kropp påminner de även om släktingarna *Stegocephalidae*.

Iphimedia Rathke, 1843 (2 sp.) {ifimédia}

Syn.: *Panoploea* Thompson, 1880

[Gr. myt. *Iphimedia*: Triops' dotter, gemål till Aloeus, som till den grad betuttades i Poseidon att hon varje dag stod & öste sin barm m. havsvatten på stranden tills äntligen den åtrådde nalkades, varvid hon blev havande & födde de ofantliga resarna Ephialetes & Otus / Gr. *pan* = all(t) + Gr. *pleo* = segla < Gr. *ploion* = flytetyg]

Samtliga 4 första coxalplåtar är spetsiga nedtill. Både sista pereonsegmentet & samtliga pleonsegment har parvisa bakåtriktade dorsalutskott. Den rara, nedom 20 m utbredda, ≤12 mm långa, purpurtvåbandat vitaktiga *Acanthonotozoma serratum* (O. Fabricius, 1780) har fr.o.m. pereonsegment 5 i stället opariga spetsiga dorsalutskott.

obesa Rathke, 1843 {åbésa}

[L. *obesus* = tjock, fet; p.p. av L. *obedo* = äta sig fet]

D:11–310, F:blekgul med 1–3 (fler på abdomen än på thorax) karaktäristiska rödbruna – rödsvarta tvärband / segment; ögon rödbruna – violetta, L:1.2, SB-MB-PEL, Öres.-Bohus.-Nord. Den snarlika, färgvariabla ≤6 mm långa *I. minuta* G.O. Sars, 1882 har i nedre bakre hörnet av epimeralplåt 3 en kort bakåtriktad tand & strax ovan denna en längre, något uppåtböjd tand, medan hos *I. obesa* sitter motsvarande tänder längre isär & är ungefär lika stora. Den

övre är ej heller uppåtböjd. *I. minuta* påträffas främst bland sublittoraler alger.

[Iphimedia obesa](#)

Epimeriidae Boeck, 1871 {epimeríde} (1 gen., 3 sp.)

= **Paramphithoidae** Stebbing, 1906

[Gen. *Paramphithoe* < Gr. *para* = bredvid, nära + Gen. *Amphithoe* < (Gr. *amphi* = (runt) omring + Gr. *thoos* = snabb)]

Erinrar mycket om **Iphimediidae**, men coxalplåt 5 är tillspetsad nedtill.

Epimeria A. Costa, 1851 (3 sp.)

[Gr. *epimerizo* = uppdelat < Gr. *epi* = (ovan)på + *meros* = del, part]

Ögon svagt utbuktande. Pereiopod 1 och 2 med jämbreda propodi, vars terminala gripytor är aningen snett avskurna.

cornigera (J.C. Fabricius, 1779) {epiméria kárnígera}

[L. *cornu* = horn + L. *gero* = bära]

D:64–660, F:rödsvitskimrande med ljusröda segmentgränser; ögon ljusröda, L:1.6, MB-HB, Katt.-Bohus.-N Nord. Epimeralplatta 3 har en liten bakåtriktad tand posteroventralt & ytterligare en strax därovan. De första 5 coxalplåtarna är uddspetsiga nedtill, ej avrundade som hos den ännu djupare levande, ≤16 mm långa *E. tuberculata* G.O. Sars, 1893. Halvparasitiskt externvävnadsätande på *Parastichopus tremulus* & *Porania pulvillus* är den ≤8 mm långa *E. parasitica* (M. Sars, 1859), vars 3:e epimeralplatta baktill har blott en tydligt långsträckt (posteroventral) tand.

[Epimeria cornigera](#)

Ampeliscoidea Costa, 1857

{ampeliskáideá} (3 gen., ≈15 sp.)

Monofamiljär.

Ampeliscidae A. Costa, 1857
{ampelískide} (3 gen., ≈15 sp)

Antennulae ogranade. Kropp kraftigt tillplattad lateralt. Ögon små (0, 1 el. 2 par) på ett framåt avsmalnande, framtill 'avskuret' huvud. Telson m.el.m. kluven.

Ampelisca Krøyer, 1842 {ampelíska} (≈10 sp.)

[Gr. ampelos = vinplanta, vinstock + L. -isca: dim.suffix]

Dactylus (sista led) på pereipodpar 7 är lancettlik (ej syllik). Flera **Siphonostomatoida**, **Nicothoidae** kan finnas i marsupiet hos släktet: *Rhizorina ampeliscæ* Hansen, 1892 (saknar mundelar) hos *A. brevicornis* & *A. diadema*; av *Sphaeronella* Salensky, 1868 (har mundelar) är *S. frontalis* Hansen, 1897 känd fr. *A. macrocephala* & *A. tenuicornis*, *S. longipes* Hansen, 1897 från *A. tenuicornis* & *S. microcephala* Giard & Bonnier, 1893 från *A. typica* & *A. tenuicornis*.

brevicornis (A. Costa, 1853) {brevikárnis}

[L. brevis = kort + L. cornu = horn]

D:(5) 20–110, F: vitaktig m. stjärnformade mörkröda fläckar; ögon mörkbruna; ägg orange, L:1.2, MB-SB, Öres.-Bohus.Nord. 3:e epimeralplattornas bakre hörn är utdragna till utskott, merus (4:e leden) på 7:e benparet är baktill utdragen till en nedböjd flik & huvudundersidan är konkav. Den nedom 60 m utbredda, ≤1 cm långa *A. gibba* G.O. Sars, 1882 är snarlik men med rak huvudundersida. Även den nedom ≤12 m utbredda, ≤3 cm långa *A. macrocephala* Liljeborg, 1852 kan förväxlas, men har rak huvudundersida och saknar den nedböjda meralfliken på 7:e benparet.

diadema (A. Costa, 1853) {diadéma}

[Gr. diadema = band, pannbindel]

D:4–510, F: vitaktig med små gulaktiga fläckar; ev. rödskimrande 1:a coxalplatta; ögon röda, L:1.2, MB-SB, Öres.-Bohus.-Nord. 3:e epimeralplattans bakre hörn är ej utdragna till utskott, antenn 1 är mkt kortare än antenn 2 & urosomet har ingen baktill avhuggen carina (dorsal ås), vilket kännetecknar den nedom ≈14 m levande, ≤1 cm långa *A. typica* (Bate, 1856). På coxalplatta 1:s insida finns en tvärrad av hår, medan den snarlika *A. tenuicornis* Liljeborg, 1855 har en diagonal hårrad. Hos släktets övr. arter i våra hav är antenn 1 ej avsevärt kortare än antenn 2. Av dessa är den ≤15 mm långa, med små ögonlinser & tydlig rundad urosom-carina försedda *A. spinipes* Boeck, 1860 den enda som är allmän på rel. grunt vatten (nedom ≈14 m). Dess 1:a antenn är drygt 1/2 så lång som den 2:a & telson saknar dorsaltaggar. Av övr. djupare levande arter med ungefär liklånga antenner saknar såväl den glasaktigt hyalina ≤8 mm långa *A. amblyops* G.O. Sars, 1895 [Gr. amblys = trubbig + Gr. ops = öga] som den vitaktigt hyalina och framtill något rosafärgade ≤5 mm långa *A. pusilla* G.O. Sars, 1895 ögonlinser, men den förra 2 par har dorsala taggar på telson medan den senare saknar dylika. Stora ögonlinser har den nedom 75 meters djup utbredda färglös hyalina och rödögda, ≤7 mm långa *A. anomala* G.O. Sars, 1882, vars urosom har en baktill tvärt avskuren carina & vars båda antenn-par ej är avsevärt oliklånga. Den djupare än 100 m utbredda, ≤12 mm långa *A. aquaicornis* Bruzelius, 1859 liknar mest *A. spinipes*, men dess 1:a antenner är åtminstone 3/4 så långa som 2:a-antennerna och dess telson bär dorsala taggar. *A. aquaicornis* har dock ett antal ofta fr. sydligare nejder i Europa beskrivna förväxlingsarter, vilka når norrut till åtminst. Irland. Arterna i denna grupp separeras genom att bakkanten av pereipod 7:s basis är antingen angulär (bredast utmed

mitten eller proximalt) hos *A. calypsonis* Bellan-Santini & Kaim-Malka, 1977 [Gr. myt. Kalypso: Atlas' dotter – (enl. en annan tradition – en av Thethys' döttrar); välkänd från Odysseus tid på hennes ö Ogygia] & *A. sorbei* Dauvin & Bellan-Santini, 1996 [hedrar Dr. Jean Claude Sorbe, 1947–, peracaridforskare i Arcachon] eller rundad (bredast distalt) hos *A. aequicornis*, *A. dalmatina* G.S. Karaman, 1975 [beskriven från Adriatiska Havets Dalmatien-kust] & den ≤6 mm långa *A. eclipensis* King, Myers & McGrath, 2004 [fr. Mullet-halvön, NV Mayo, Irland, som på iriska kallas Eaclhéim]. Av de båda förra har den ≤6 mm långa *A. sorbei* en högst dubbelt så lång (i regel obetydligt längre) 2:a skaftled på antenn 1, jämfört med 1:a skaftleden, medan den hos *A. calypsonis* städse är > än 2.5 gånger längre än 1:a skaftleden. Av de tre sista av dessa arter, så har blott *A. aequicornis* en högst ungefär liklång dactylus som propodus på pereipod 3–4 (medan dactylus hos de båda övriga är tydligt längre än propodus). Likaså är pereipod 5–7 ungefär liklånga hos denna art, medan pereipod 5–6 är längre än pereipod 7 hos de båda senare arterna. Dessa kan särskiljas genom att av de 3 skaft-lederna på antenn 1, så är blott den 1:a tydl. förtjockad hos *A. dalmatina*, som dessutom har en låg och rak urosom-carina, medan *A. eclipensis* har såväl antenn 1:s 1:a som 2:a skaftled tydligt förtjockade & dess urosom-carina är kraftigare & dorsalt ngt vägfomad, ehuru ej lika mkt som den hos *A. aequicornis*.

[Ampelisca tenuicornis](#)

[Ampelisca spinipes](#)

[*Ampelisca pusilla*](#)

Haploops Liljeborg, 1856 {háplååps} (3 sp.)

[Gr. *haploos* = ensam, enkel + Gr. *ops* = öga]

Syllik dactylus (sista led) på pereipodpar 7, vilka har borst utmed den utvidgade basalledens bakkant (vilken till skillnad från förhållandet hos *Ampelisca* är parallell med framkanten), t. skilln. fr. våra två *Byblis* Boeck, 1871-arter, [Gr. myt. *Byblis*: dotter t. Miletos & Eidothea; förvandlad t. en outtömlig källström – likt hennes tåreflöde sedan hon hängt sig i en ek – efter att tvillingbrodern Kaonos flytt efter hennes incestuösa närmanden; *Byblis* var ju även namnet på en av de första dominerande feniciska stadsstaterna m. papyrus-tillverkning som främsta inkomstkälla & från vilken urkunden bibeln anses ha hämtat sitt namn, nuv. Jubayl i Libanon] den ögonlösa, ≤ 7 mm långa, nedom ≈ 180 m levande *B. crassicornis* Metzger, 1875 & den seende, ≤ 15 mm långa, nedom ≈ 20 m levande *B. gaimardii* (Krøyer, 1846) [Joseph Paul *Gaimard*, 1793–1858, fransk naturhistoriker, som reste mkt; med Jean René Constant Quoy, 1790–1869 på l'Astrolabe (1826–29) i Stilla Havet, på La Recherche (1835–36) till Arktis, samt turer med L'Uranie och La Physicienne (1817–1820)], vilka saknar borst längs denna kant.

tubicola Liljeborg, 1856 {tobícåla}

[L. *tubus* = rör + L. *colo* = bebo]

D:20–200, F:vitaktig med opakvita 1:a coxalplattor, mörkviolett tarm och ljusröda ögon, L: 1.1 (2.2), MB, Öres.Bohus.-Nord. Hos den ≤ 13 (i Arktis 23) mm långa *H. setosa* Boeck, 1871, vilken lever nedom ≈ 70 m, är 7:e pereipodparets basalledsplatta bred med rak bakkant, hos *H. tubicola* däremot smalare med konkav bakkant. Honor av den ≤ 9 mm långa, nedom ≈ 25 m levande *H. tenuis* Kannevorff, 1966 har 1:a coxalplattor som sträcker sig framom huvudets front, till skilln. fr. *H. tubicola*, där dessa är kortare & vitkalcifierade.

[*Haploops tubicola*](#)

Pontoporeioidea Dana, 1853

{påmtåpårejåidéa} (3 g., 9–10 sp.)

Den i littoral sand ned till ≈ 10 m levande, ≤ 13 mm långa *Haustorius arenarius* (Slabber, 1769), som har otydliga ögon & saknar dactyli på pereipod 3–7, vilka även karakteriseras av sina extremt breda leder, tillhör fam. *Haustoriidae* Stebbing, 1906. Denna art är känd från sandbottnar nedom 4 m djup längs Skånes Östersjökust & upp längs västkusten.

Pontoporeiidae Dana, 1853 {påntåpåreíide} (3 gen., 8–9 sp.)

[Gen. *Pontoporeia* < Gr. myt. *Pontoporeia*: en av nereiderna < Gr. *pontos* = hav + Gr. *poreia* = resa, tur, utflykt]

Antenn 1, ej längre än antenn 2, har biflagell. Coxalplåt

1–4 nedtill med långa borst, liksom ofta även kanterna av de korta pereiodernas breda leder. Dactylus minimal el. saknas på enstaka ben. Telson kluven. Våra arter har tydliga ögon.

Bathyporeia Lindström, 1855 {batypåreja} (6–7 sp.)

[Gr. *bathys* = djup, låg + Gr. *poreia* = resa, tur, utflykt]

Mycket karaktäristiskt genom att antenn 1:s 2:a pedunkelled är fästad vid den stora 1:a pedunkelledens undersida, så att resten av antennen blir nedåtriktad. Sandlevande, från littoral till moderata djup. Våra 2:a släkten, de arktiska, mjukbottenlevande *Pontoporeia* Krøyer, 1842 och *Monoporeia* Bousfield, 1989 har normalt antennutseende & förekommer som glacialrelikter i Östersjön, ehuru en av de båda arterna, den med ett gaffelformat utskott på urosomet försedda, ≤ 9 (i Arktis 17) mm långa *P. femorata* Krøyer, 1842 påträffas äv. längs svenska västkusten ända upp till Gullmarn (& i Östersjön norrut t. Ålands Hav), för att därefter ånyo dyka upp längs NV Norge & norröver. Den har rödaktiga ögon, vilka plägar vara svårskönjbara hos fixerat material. Hos svartögda *M. affinis* (Lindström, 1855), som saknar gaffelformat urosomutskott förblir ögonen mörka även hos fixerat material. Den håller sig innanför Östersjön där den norrut når Luleå. *Sphaeronella paradoxa* Hansen, 1897 (*Siphonostomatoida*, *Nicothoidae*) finns som marsupial-parasit hos *Bathyporeia*.

elegans Watkin, 1938 {élegans}

Syn.: *pelagica*: G.O. Sars, 1891, non (Bate, 1856)

[L. *elegans* = prydlig / L. *pelagicus* = marin < Gr. *pelagos* = havet] D:3–33, F:nästan färglös; ögon ljusröda, L:0.5, SB, Katt.Bohus.-Nord. Epimeralplåt 3 är avrundad i nedre bakre hörnet och har sålunda där ej ett litet spetsigt utskott som den mellan ≈ 10 –50 m levande, ≤ 8 mm långa *B. guilliamsoniana* (Bate, 1856) [Sannol. efter en prof. *G.? Williamson*, som fångade ett av de tidigaste exemplaren utanför Weymouth], hos vilken utskottet är projicerat utanför plåtens bakre vertikalkant eller den ≤ 6 mm långa *B. pelagica* (Bate, 1856), hos vilken utskottet ej når så långt. Urosomsegment 1 har både bakåtriktade taggar och framåtriktade borst, ej enbart det senare som hos den mellan 0–45 m levande, ≤ 6 mm långa *B. pilosa* Lindström, 1855 (som går norrut till Södermanland i Östersjön) eller den mellan 0–11 m levande, ≤ 8 mm långa *B. sarsi* Watkin, 1938 (Syn.: *B. robertsoni*: G.O. Sars, 1891, non Bate [Dr. D. *Robertson* (q.v.) samlade in typmaterialet av Bates art vid Cumbrae]) som särskiljes genom att spetsen på 1:a pedunkelleden på 1:a-antennen är smalt avrundad hos den förra och brett halvrundad hos den senare. Denna spets är hos *B. elegans* ganska lik den hos *B. sarsi*, men något mera rundad, medan den eljest snarlika, sublittoralt levande, ≤ 6

mm långa *B. tenuipes* Meinert, 1877 har tydligt snett avskuren spets.

Bathyporeia elegans (= *Bathyporeia pelagica* i Dyntaxa)

Talitroidea Rafinesque, 1815 {talitråidéa} (6 gen., ≈8–9 sp.)
Fam. **Hyalidae** Bulycheva, 1957, vars antennulae är kortare än antennae, men ej kortare än deras skaft, är i skvalpzonen representerad även vid våra stränder av *Hyale* Rathke, 1837 [Gr. *hyaleos*, *hyalinus* = glänsande], via den ≤6 mm långa *H. pontica* Rathke, 1837, som har 1–2 stora trubbiga taggar på utsidan av varje propodalled på pereopod 3–7, mot vilka kraftiga dactyli griper & den mer spridda, ≤8 mm långa *H. prevostii* (Milne Edwards, 1830) [Jean L. **Prevost**, 1790–1850, fransk fysiolog /embryolog] (Syn.: *H. nilssonii* Rathke, 1843) [Sven **Nilsson**, 1787–1883, skånsk naturforskare (särskilt zoolog) & arkeolog, vilken som ornitolog – blev professor i naturalhistoria i Lund – kom att se till att många folkliga fågel-namn blev vedertagna svenska namn. Var elev till Linné-lärjungen Anders Jahan Retzius, 1742–1821, och hade själv åtskilliga elever, bl.a. Johan Wallengren, 1823–94, fågeloch gastropod-zoolog, fader till Hans Wallengren, 1864–1938, ciliatkännare i Lund (vars kusin Axel Svensson Wallengren, 1865–96, delvis under pseudonym 'Falstaff, fakir' med ohämmad fantasi, skepticism, cynisk stringens och stolt bohemisk övermåttat skrev vers och korta prosastycken – 'Flitigt läsa gör dig klok. Därför läs varena bok.' ur 'Envar sin egen professor' – i samma anda som den samtida Samuel Langhorne Clemens, 1835–1910, gjorde under signatur 'Mark Twain' i USA)] som har mkt mindre dactyli & saknar dessa trubbiga taggar.

Talitridae Rafinesque, 1815 [n. cons. Op. 1133, ICZN (prioritet över **Orchestiidae** om de anses synonyma)] {talitride} "Tångloppor" (4–5 gen., ≈5–7 sp.)
[Gen. *Talitrus*: (se nedan)]
Med huvudets framkant tvär ('krockskadad'). Biflagell saknas på antennulae, vilka är kortare än skaftet på antennae. Telson mycket liten och hel eller svagt urnupen. Terrestra som aduler.

Orchestia Leach, 1814 [n. cons. Op. 1133, ICZN] {årkéstia} (1 sp.)
[Gr. *orchestes* = dansare]
Karakteriseras av att 2:a antennens flagellumleder är släta (de bildar ej här och var tandliknande utskott där de övergår i varandra som hos t.ex. *Talitrus* Bosc, 1802 [n. cons. Op. 1133 ICZN] & *Talorchestia* Dana, 1852 [n. cons. Op. 1133 ICZN]), gnathopod 1 är subchelat (bildar en tång bestående av 2 leder) & att 1:a-uropoderna har kanttaggar på yttergrenen. Likaså är pereopod 1 subchelat, ej enkel som hos den tydligt bredare än lång telson försedda, ≤2 cm långa 'Sandhopparen' *Talitrus* Bosc, 1802 *saltator* (Montagu,

1808) [L. *talitrum* = fingerknäpp / L. *saltator* = dansare (cf. "Nemo enim fere saltat sobrius, nisi forte insanit" (Cicero) – nästan ingen dansar nykter om han ej händelsevis är galen)] [n. cons. d:o], vars 3:e uropoders grenar var & en har en terminal tagg av grenens längd. Korta slika taggar har däremot den med likaså enkel 1:apereiopod, men en längre än bred, i bakkanten något urnupen, telson försedda, ≤1 cm långa *Talorchestia deshayesii* (Audouin, in Savigny, 1826) [Gérard Paul **Deshayes** (uttal: Deä'), 1795–1875, fransk malakolog / paleontolog; Cuvier's elev], känd fr. Öland & Gotska Sandön, som eljest mest liknar den närmast fr. Jylland kända, ≤1.5 cm långa *Pseudorchestoidea* Bousfield, 1982 *brito* (Stebbing, 1891), vars telson dock är lika lång som bred & ej alls urnupen. Ovannämnda arter trivs främst på stränder med grov genomsläpplig sand.

gammarellus (Pallas, 1766) {gammarellös} "Kusthopparen"
[Gr. *kammaros*: en slags hummer + L. *-ella*: dim.suffix]
D: i & under strandtånghögar, F:gråaktig (♀) eller gulaktig med bruna tvärband (♂); ögon svarta, L:1.7, Terrester, Öster. (Gotland)-Bohus.-Nord. Pleopodernas grenar ≈1/2 ggr så långa som skaften. *Platorchestia* Bousfield, 1982 *platensis* (Krøyer, 1845) [n. cons. Op. 1133 ICZN] har blott terminaltaggar på 1:a-uropodernas yttergrenar. *P. platensis* är mera aktiv än *O. gammarellus*, vilket vid fältinsamling tar sig uttryck i att de försöker rymma ur ett större något vattenfyllt insamlingskärl genom att försöka klättra upp för dess väggar, medan *O. gammarellus* förblir kvar i vattnet. Dessa båda arter har mindre krav än våra övriga talitrider på typen av sandstränder, om blott uppspolad tång eller andra föremål att söka skydd under finnes. Flera ytterligare arter av *Orchestia* finns längs stränderna i övriga N Europa. De är sinsemellan svårbestämbara, men en pigmentmönster-genväg kan brukas. (Se *J. mar. biol. Ass. U.K.* 67 (3):578–579).

Corophioidea Dana, 1849 {kårfåidéa} (26 gen., ≈55 sp.)
Gemensamma karaktärer är svårdefinierbara, men telson är t.ex. ej kliven, coxalplåt 4 är ej eller föga konkav i övre bakre kanten. Dessa taxa är vanl. bostadsbyggare. Förutom de exemplifierade familjerna ingår även **Cheluridae** Allman, 1847 (vår enda art är den i submerst virke borrande, närmast från Oslofjorden kända (men 2007 även påträffad i Kosterområdet), ≤6 mm långa *Chelura* Philippi, 1839 *terebrans* Philippi, 1839, med oledat urosom och antenn 2:s flagell bestående av en avlång platta) & **Amphithoidea** Stebbing, 1899.

Corophidae Dana, 1849 {kårfåide} (3 gen., ≈11 sp.)
[Gen. *Corophium*: (se nedan)]

Med de 5 första coxalplattorna (plåtarna nedom thorakal-lederna, vilka gångbenen ledar i) lägre än kroppen & ej överlappande varandra (några enstaka kan ha svag kontakt med varandra). Kropp i regel m.el.m. dorsoventralt tillplattad. Antennae normalt grövre (särskilt ♂:ns), ehuru nödvändigtvis ej längre än antennulae. Alla 3 uropodar är välutvecklade, ehuru det 3:e är oregonat. En Ponto-Kaspisk färsk& brackvattenart, *Chelicorophium curvispinum* (G.O. Sars, 1895), påträffades 1912 i tyska inlandsvatten, under 1920-talet i flodmynningar vid Nordsjökusten & 1932 i Östersjön. Den kan nå en längd av 9 mm & tåla en salinitet på åtminst. 6 psu; har ännu ej påträffats i Sverige, men spritt sig till många centraleuropeiska vattendrag & när tätheter på upp till 200000 individer /m².

Corophium Latreille, 1806 {kårfåiom} (≈8 sp.)
[Fr. *corophie*: ett kräftdjursnamn]

Antenn 2 är mkt kraftigare än antenn 1, vilken saknar biflagell & gnathopod 2 är enkel m. ungefär likstora, avlånga, parallellt hopsmälta meral- & carpalleder, ej subchelat med trekantigt carpalled som hos *Siphonoecetes* Krøyer, 1845, vars arter bor i egentillverkade el. (vad beträffar ett par vid V Norge utbredda arter) från tidigare scaphopodelpolychaetägare övertagna rör, vilka de på eremitkräfts-maner släpar omkring på. *S. kroeyeranus* Bate, 1856 (Syn.: *S. colletti* Boeck, 1862 [Robert Collett, 1842–1913, Oslo-zoolog]), som är ≤ 8 mm, förekommer i rör av kalkskals-fragment nedom ≈ 10 m på vissa sandbottentyper. Av *Neohela* Smith, 1881 & *Unciola* Say, 1818, vilka har biflageller på antennulae, förekommer var sin art med reducerade vitaktiga ögon längs svenska, & ytterligare en av *Unciola*, *U. petalocera* (G.O. Sars, 1885), vid norska västkusten. Den på mjukbottnar nedom 30 m utbredda, ≤ 28 mm långa (exkl. de ungefär lika långa antennerna) *N. monstrosa* (Boeck, 1861) har ngt längre antennae än antennulae. Motsatsen gäller för den nedom ≈ 23 m utbredda, ≤ 6 mm långa *U. planipes* Norman, 1867. (Gen. *Unciola* skall ev. numera placeras i Aoridae). En Nya Zealändsk *Corophium*, den ≤ 5 mm långa *C. sextonae* Crawford, 1937 introducerades ofrivilligt t. Plymouth-området (1930-talet), senare (sena 1970-talet) vid Irland, från 1997 påträffats vid tyska Nordsjökusten samt finns numera även fr. S Norge t. Medelhavet & anses ha haft ganska små negativa effekter, men pressat ner inhemska *C. bonnellii*-populationer något.

[*Neohela monstrosa*](#)

volutator (Pallas, 1766) {vålotätår} "Slammärlan"
[L. *voluta* = vältra, rulla omkring + L. *-ator* = utövare-suffix]
D:littoralt i tidvattenszonen, F:vitaktig med större mörkbruna fläckar på ryggen och antennae, L:1, MB-SB (bygger nedgrävda rör i slamblandade sandstränder), Kvarken-Bohus.Nord. Har ej hopväxta urosomsegment. Rostrum triangulärt. Antenn 1:s inre basalled är ej ventralt konkav, som hos den ≤ 7 mm långa Nordsjöarten *C. arenarium* Crawford, 1937. *C. arenarium* prefererar sand framför finare sediment & har på uropod 1:s pedunkel bara 1 (subteminal) innerkantstagg men 2 rader av taggar längs ytterkanten, medan *C. volutator* bär 3–4 taggar längs innerkanten & en enda taggrad på ytterkanten. Dessa arters ögon är även tydliga, ej reducerade, vitaktiga som hos den nedom ≈ 8 m levande, ≤ 6 mm långa *C. affine* Bruzelius, 1859, vilken även saknar tydligt rostrum.

[*Corophium volutator*](#)

insidiosum Crawford, 1937 {insidiåsom}
[L. *insideo* = fast, fixerad + L. *-osum* = -benägen]
D:0→16, F:liknar *C. volutator*, men ngt mörkare, L:0.5, HB-SB-MB (rörbyggare på ålgräs, skal, alger o.dyl.), Öres.-Bohus.-Nord. Har sammanväxta urosomsegment, avrundade huvudlaterallober och hos ♀♀ är de 3 taggarna på insidan av vardera förstaantennen relativt raka (den inre av dessa är ej tydligt inåtkrökt som hos den ≤ 5.5 mm långa, likaså ofta grunt levande *C. bonnellii* (Milne Edwards, 1830) [se gen. *Bonellia*], vilken dessutom har 3–4 taggar på insidan av 1:a uropodens bas, till skillnad från *C. insidiosum*, som blott har en). Av *C. bonnellii*, vilken ej är lika brackvattentolerant som *C. insidiosum*, är blott ♀♀ kända & deras trekantiga rostrum bildar en triangel, som är basalt bredare än dess längd (& bildar ca 90° vinkel i framänden). Den sublittoralt (≈ 3 – ≈ 40 m) levande, ≤ 5 mm långa *C. crassicornis* Bruzelius, 1859 har i stället spetsigt triangulära huvudlaterallober. Likaså har denna arts ♀♀ – ej som de båda föregående parvist förekommande taggar på undersidan av 2:a antennens yttre skaftled – utan enkla, liksom hos den ≤ 5 mm långa, vid S Norge bland *Laminaria*-hapterer, hydroider, spongier etc. funna *C. sextonae* Crawford, 1937 [Sexton, Mrs Elsie Wilkins (née Wing), 1868–1959, eng. amfipodspecialist & illustratör; née = flickefternamn.; motsv. maskul. kortform är né]. Medan samma antennleds övre innerkant bär en rad av småtaggar hos *C. crassicornis*, så saknas dylika hos *C. sextonae*, vilkens tagg-försedda ytterkant av 1:a-uropodpedunkeln ock saknar borst t. skilln. fr. *C. crassicornis*. Dessa arters ♂♂ separeras i stället via att taggarna på 1:a uropodpedunkels ytterkant blott finns utmed distala halvan hos *C. crassicornis*, men längs i stort sett hela pedunkeln hos *C. sextonae* & *C. insidiosum*. Den senares ♂ har ett karaktäristiskt proximalt utskott på insidan av 1:a antennens inre basalled. Undersidan av samma led bär högst 3 taggar, medan *C. sextonae* här bär 5–7 taggar. *C. sextonae* har (båda könen) ett trekantigt akut rostrumhorn bildande ca 60° vinkel i framänden. Honor av *C. insidiosum* & *C. bonnellii* har ett ngt bredare triangulärt rostrumhorn, med 70° el. större vinkel och en bas som är bredare än höjden, medan ♂♂ av *C. insidiosum* har ett rostralhorn som är förlängt framåt & nästan når t. hälften av antennernas 1:a segment. *C. insidiosum* har flyttats till gen. *Monocorophium* Bousfield & Hoover, 1997 (jämt *C. sextonae* av nordiska arter). I mycket utsötade estuarina miljöer el. i färskvatten, e.g. vid Kalmar i Östersjön, finns en annan art m. hopväxta urosomsegment, den ≤ 4 (6) mm långa *C. lacustre* Vanhöffen, 1911, vilken likaså bygger slamrör på t.ex. vattenväxter.

Podoceridae Leach, 1814 {pååkeride} (5–6 gen., 7–8 sp.)
[Gen. *Podocerus* < Gr. *podos* = fot + Gr. *keras* = horn]

Arterna i våra hav lever nedom ≈ 15 m En eller två av de båda sista uropoderna är bortreducerade eller rudimentära.

Dessutom är alla coxalplåtarna små och vanligen vitt separerade, ehuru hos *Laetmatophilus tuberculatus* åtminstone de sista coxalplåtarna har viss kontakt. Skaft på båda antennerna, vilka är långhåriga på undersidan, längre än flagellae.

Laetmatophilus Bruzelius, 1859 {lätmatáfílos} (1 sp)

[Gr. laitma, genit. laitmatos = havens djup + Gr. philos = älskande]

Släktet saknar biflageller på antennulae, vilka ej är något längre än antennae, båda dessa karaktärer t. skilln. fr. våra övriga, av vilka den ≤ 14 mm långa, nedom ≈ 56 m utbredda *Xenodice* Boeck, 1871 *frauenfeldti* Boeck, 1871 [Gr. xenos = främling, gäst + ev. Gr. dike = rätt(visa), lag, sed, men kanske troligare Gr. dicha = tvådelad / honnör t. Österrikaren Georg Ritter von Frauenfeld, 1807–1873, som fr.a. arbetade med mollusker], liksom *Laetmatophilus* har normal ledledning mellan 6:e & 7:e kroppssegmenten, medan övr. släkten har dessa två segment sammanväxta. De i våra hav mest frekventa av dessa är *Dyopedos* Bate, 1857 [Gr. dyo = två, dubbel + Gr. pedon, pedos = årblad] & *Dulichia* Krøyer, 1845 [L. dulichium: ett slags halvgräs, starr], med vardera två arter utbredda nedom ≈ 18 m innanför Skagerrak-området. Dessa båda släkten (& *Dulichopsis*) kan sägas dana en egen subfamilj Dulichiinae, som vissa anser vara en egen fam., Dulichiiidae Dana, 1849. Det förra släktet separeras från det senare genom att basallederna på pereopod 3–4 är ca dubbelt så breda som merallederna, ej blott aningen bredare. Båda släktena bygger med hjälp av speciella spinnkörtlar belägna bl.a. på pereopod 3–4:s dactyli territoriella, i sediment förankrade långa mucusmaster, med vars hjälp de på masterna klängande djuren når upp till starkare ström på högre nivåer, där sestonfångst blir effektivare. *Dyopedos*-arterna skiljs åt genom att hos ♂ av den ≤ 6 mm långa *D. porrectus* Bate, 1857 [L. porrectus = utsträckt, utbredd] coxal-plåt 2:s nedre främre hörn är utdraget till en spets, hos ♀♀ är dactylus på gnathopod 2 < hälften så lång som propodus, ej > hälften så lång, som fallet är hos ♀♀ av den ≤ 7 mm långa *D. monacanthus* (Metzger, 1875), vars ♂ har nederdelen av coxalplåt 1 utdragen till en spets. Båda arterna påträffas ner till Öresund. *Dulichia* separeras från den närmast i djupare Skagerrak levande *Dulichopsis* Laubitz, 1977 *nordlandica* (Boeck, 1871), vars ögon är reducerat vitaktiga, genom sina välutvecklade ögon. Den ≤ 6.5 mm långa *Dulichia tuberculata* Boeck, 1871 har längre telson än pedunkel på 2:a (= sista)-uropoden & fler (≈ 8 –10) taggar på utsidan av 1:a-uropodens pedunkel än den ≤ 8.5 mm långa *D. falcata* (Bate, 1857), som har färre (≈ 3 –4). Den senare har även kortare telson än sista uropodpedunkel & påträffas ned t. Öres., medan den förra ej är känd S om Bohus.

tuberculatus Bruzelius, 1859 {toberkolátos}

Syn.: *armatus* (Norman, 1869)

Syn.: *spinosissimus* Boeck, 1871

[L. tuber, dim. tuberculum = tumör, knöl, puckel + L. -atus = -utrustad / L. armatus = beväpnad / L. spina = tagg + L. -osus = -full + L. -issimus: superlativsuffix]

D:35–900, F:blekgul med ljusgula ögon, L:0.5, MB, Bohus.Skag.Nord. Mycket formvariabel m.a.p. ornamentering. Synonymnamnen har applicerats på taggiga former av arten.

Laetmatophilus tuberculatus

Amphithoidae Stebbing, 1899 {amfítåide} (2 gen., 3 sp.)

Liknar *Ischyroceridae* (se nedan) men har längre flageller på antennulae (eller åtminstone ej avsevärt kortare) än pedunklerna och ventralborsten på flagellum är ganska korta, ej flera gånger längre än diametern på flagellum.

Amphithoe Leach, 1814 {amfítåe} (2 sp.)

[Gr. amphi = dubbel, båda sidor av + Gr. thoos, fem. thoe = kvick, snabb]

Med tydlig mandibularpalp; propodaleden på pereopod 1 har snedställd gripkant, ej tvärställd som hos den grönaktiga och runt rödögda ≤ 8 mm långa släktingen *Sunamphithoe pelagica* (Milne Edwards, 1830), vilken likaså lever bland grunt förekommande alger, men saknar mandibularpalp.

rubricata (Montagu, 1808) {robrikáta}

[L. rubrica = rödockra + L. -atus = -utrustade]

D: 0– ≈ 5 , F: variabel, t.ex. brunfläckigt grönaktig el. rödbrun; ögon röda (små och runda), L:2, HB (bland alger), Bornholm-Öres.-Katt.-Bohus.-Skag.-Nord. Även igenkännbar genom sina något längre biflagell-saknande 1:aän 2:a-antennor, de likstora & likformade gnathopoderna, med snedställd propodusgripkant, ögonen & den tydliga mandibularpalpen. På pereopod 5–7 är propodaleden ej tydligt utvidgad, vilket den är hos den grönaktiga & svartfläckiga, ≤ 7 mm långa släktingen *A. (Pleonexes) gammaroides* (Bate, 1856), vars 3 sista benpar är subchelata & dess flagellum på förstaantennen är ngt kortare än de sammanlagda basallederna, ej tydligt längre som hos våra 2 andra arter av familjen. Likaså är gnathopod 2 något större än gnathopod 1 hos denna art. *A. rubricata*, allmän i littoralen, tillhör subsläktet *Amphithoe*.

Amphithoe rubricata

Ischyroceridae Stebbing, 1899

{itjyråkeride} (5 gen., ≈10 sp.)

[Gen. *Ischyrocerus* < Gr. *ischyros* = stark + Gr. *keras* =horn]

Antenn 1:s pedunkler ngt el. ofta mycket längre än de med långa ventralborst försedda flagellerna. Huvudets sidolober i regel framskjutna, oftast ögonförsedda. 5:e benpar m. bakåtriktad dactylus. 7:e benpar längst. 2:a gnathopoden kraftigare än 1:a gnathopoden. Uropod 3:s båda grenar är mkt kortare än basalleden – en av dem kan vara helt bortreducerad.

Erichthonius H. Milne Edwards, 1830 {eriktánios} (4 sp.)

[Gr. myt. *Eriktonios*: Athensk sagokonung; son till Geia (Jorden) och Hefaiostos, uppfostrad av Athena, fader till Pandion; även en trojansk, otroligt rik sagokung, fader till Troas (Troja-nejdens eponym, d.v.s. person som lånat sitt namn åt trakten) och son till den frygiske kungen Dardanos, vars 3000 ston var så sköna, att Boreas (NO-vinden), upptänd av kärlek tillfälligt bytte skepnad och blev fader till 12 föl, så ilsabba att de sprang över havet torrskodda]

Uropod 3:s innergren bortreducerad. Antenner ungefär liklånga – den 2:a ej grövre än den 1:a. Deras flageller ej mycket kortare än pedunkler. Antenn 1:s distala pedunkelled alltid längre än dess innersta led. Utan accessoriskt flagellum.

difformis H. Milne Edwards, 1830 {diffärmis}

[L. *dif*=o-, *svår*-, ej+ L. *forma* = skepnad, form, uppenbarelse]

D:0–35 (200), F:gråaktig med bruna fläckar samt med några typiska röda tvärband på antennerna, L:0.5, HB-MB (rörbyggare på ålgräs, alger, hydroider etc.), Öres.-Bohus.-Nord. Kan lätt förväxlas med *E. punctatus* (Bate, 1857) (Syn.: *E. brasiliensis*: Auctt., non Dana, 1852) som dock har längre antenner & vars ♂ har en mindre bred coxalplatta II samt att carpus (5:e leden) på gnathopod II har ett tydligt tvåtandat nedre utskott (åtminstone hos ej helt fullvuxna ♂♂). Den se-nare arten bygger bostäder i form av lerartade rör sittande i stora antal tillsammans i buketter i områden med stora vattenrörelser, t.ex. runt Persgrunden. Släktets övriga arter har ej något glapp mellan coxalplatta II och den framförvarande resp. bakomsittande coxalplattan & separeras från varandra genom att basis (leden nedom coxalplattan) på pereopod 5 hos *E. rubricornis* (Stimpson, 1853) är nästan lika bred som lång, men hos *E. fasciatus* (Stimpson, 1853) mera avlång.

[*Erichthonius punctatus* \(= *Erichthonius brasiliensis* i Dyntaxa\)](#)

Jassa Leach, 1814 {jåssa} (3–4 sp.)

[sannol. antingen *Jassa* Singh Ahluwalia alias *Jassa* Singh Kalal (blev senare känd som 'Guru ka lal' – Guru's älskade son), 1718–83, prominent Sikh-ledare el. ngt yngre *Jassa* Singh Ramgarhia, 1723–1803, likaså Sikh-ledare, nog inspirerat av Leach's kollega Thomas Maurice, 1754–1824, orientalist på British Museum]

Uropod 3:s båda grenar är mkt korta. Har långa borst utmed antennernas baksida, medan *Parajassa* Stebbing, 1899 med vår enda art, den på exponerade algbottnar utmed västkusten utbredda *P. pelagica* (Leach, 1814), vilken nyligen påträffats även ända inne vid Kalmarsund – har långa borst även längs antennernas framsida. Hanar av *Jassa* har, t. skilln. fr. *Ischyroceros* Krøyer, 1838 [Gr.

ischyros = stark + Gr. *keras* = horn], ett kraftigt basalt propodalutskott, 'tumme', på 2:a-gnathopoderna. Honans 2:a-gnathopod's propodalled har, till skillnad från *Ischyroceros*, tydligt inbuktad gripyta.

[*Parajassa pelagica*](#)

[*Ischyrocerus anguipes*](#)

falcata (Montagu, 1808) {falkåta}

Syn.: *pulchella* Leach, 1814

[L. *falx*, genit. *falcis* = skära < *falcatus* = skär-formad, -utrustad / L. *pulchellus* = vacker]

D:0–40, F:ögon mörka; kropp irreguljärt brun–röd-fläckig, L:1.16 (♂); 0.66 (♀), HB (rörbyggare, fr.a. bland alger), Kalmarsund, Katt.-Bohus.-Nord. Tillhör en grupp, som saknar tydliga borst längs framkanten av gnathopod 2:s basalled. *J. marmorata* Holmes, 1903 är vår enda inhemska art med slika borst. T. skilln. fr. den nedom 8 m djup levande *J. pusilla* (G.O. Sars, 1894) finns dorsala borst på mandibularpalpens mellersta led. Hos *J. falcata* är antenn 2:s flagellum dessutom grövre än hos *J. pusilla*. Nordsjöarten *J. herdmani* (Walker, 1893) [William A. Herdman, 1858–1924, prof. i Liverpool; marinbiolog involverad i Challenger-expeditionens material och specialintresserad av tunicater] har endast en apikal tagg på 3:e uropodens innergren, medan *J. falcata* dessutom har 1–2 centrala taggar. Adulta *J. falcata* har dessutom, t. skilln. fr. *J. herdmani* fjäderborst baktill på antenn 2:s segment 5–6.

[*Jassa marmorata*](#)

Aoridae Stebbing, 1899 {aåråde} (5 gen., ≈9 sp.)

[Gen. *Aora* < Gr. *aoros* =avsaknande ungdomlig fräschör, deformerad, ful el. Gr. *aor* =svård]

Förstagnathopoderna större än andra-dito (i synnerhet hos ♂♂). Antennulae tvågrenade, men biflagell litet (ev. blott en led) & kan vara svårskönjbart. Pedunkeln 2:a led är hos denna familj väsentligt längre än den 3:e. Minst en gren av uropod 3 är längre el. åtm. ej mkt kortare än dess basalled. I regel erfordras ♂♂ både för släktes& artidentifiering.

Microdeutopus A. Costa, 1853 {mikrådevtåpos} (2 sp.)

[Gr. *mikros* = liten + Gr. *deutero*, *deuto* = andra + Gr. *pous* = fot]

Separeras fr. *Leptocheirus* Zaddach, 1844 spp. genom avsaknad av extremt långa framåtriktade borst på 2:a-gnathopodernas basalleder, från den nedom ≈10 m sandbottenlevande, ≤8 mm långa *Aora gracilis* Bate, 1857 (Syn.: *A. typica*: Auctt., non Krøyer, 1845) genom att 1:a-gnathopodernas meraller hos ♂ ej är förlängda samt från *Lembos* Bate, 1857 spp. och *Autonoe* Bruzelius, 1859 *longipes* (Liljeborg, 1852) genom att 1:a-gnathopodernas carpaller hos ♂ har distala utskott. Av *Leptocheirus* är den upp till 5 mm långa *L. pilosus* Zaddach, 1844 allmän i Kalmarsund och upp till Nyköping & Trosa. Den förekommer dessutom ut till Kattegatt och bygger slamrör på brunalger & vattenväxter, kännetecknas av en karaktäristisk vit fläck bakom huvudet samt en mitt på ryggpartiet med ett mörkare avsnitt dem emellan samt har en 2:a coxalplatta som täcker hälften av den första. Vår andra art, den upp till 8 mm långa *L. hirsutimanus* (Bate, 1862) finns från Kattegatt och norrut utmed västkusten. Denna orangegula till violetta art har en 2:a coxalplatta som täcker över hela första coxalplattan.

gryllotalpa A. Costa, 1853 {gryllåtalpa}

[Gr. *gryllos* = syrsa, gräshoppa + L. *talpa* = sork]

D:0–42, F:grundfärg ljus, men täckt med små gråbruna fläckar; ögon mörka, L:0.7, HB-MB (bor i rör på ålgräs, alger, etc.), S Öster. (Kiel)-Bohus.-Nord. Artens biflagell är 2ledad, men den yttre leden är mikroskopisk. Hanens 1:agnathopoders carpaller har 2 eller flera distala utskott. Fördrager 'slaskigare' habitater än vad *M. anomalus* gör.

anomalus (Rathke, 1843) {anámalos}

Syn.: *propinquus* G.O. Sars, 1894

[Gr. *anomalos* = ojämn, oregelbunden / L. *propinquus* = gränsande]

D:0–64, F:liknar *M. gryllotalpa*, L:0.9, HB (på alger, hydroider etc.), Öres.-Bohus. Hanens 1:a-gnathopoders carpaller har ett distalt utskott. Biflagell 2–5-ledad med mikroskopisk yttre led.

Isaeidae Dana, 1853 = Photidae Barnard, 1969

{isæide} (5 gen., 10 sp.)

[Av det bland mundelar av kräftdjur (bl.a. hummer) levande Gen. *Isaea* < Gr. myt. *Isaea*: en av Apollodon, men ej av Hesiodos nämnd nereid / Gen. *Photis* < Gr. *phos*, genit. *photos* = ljus]

Lik fam. Aoridae, fränsett att pereopod 1 ej är kraftigare än pereopod 2 och att 2:a leden hos pedunkeln på antenn 1 ej nödvändigtvis är mycket längre än 3:e leden.

Gammaropsis Liljeborg, 1855 {gammaråpsis} (6 sp.)

Syn.: *Eurystheus* Bate, 1857

Syn.: *Podoceroopsis* Boeck, 1861

Syn.: *Megamphopus* Norman, 1869

[Gen. *Gammarus* + Gr. *opsis* = utseende /Gr. myt. *Eurystheus*: sonson till Perseus & Andromeda genom Sthenelos & hans hustru Nikippe. Kung i Mykene & den som i kraft av en ed från Zeus

ålade släktingen Herakles de omöjliga uppgifter som denne ändock slutförde. Dödades i flykten efter ett slag vid Marathon mot atenaren Theseus / Gen. *Podocerus* < (Gr. *podos* = fot + Gr. *keras* = horn) + Gr. *opsis* = utseende / Gr. *megas* = stor + Gr. *ampho* = båda + Gr. *pous* = fot]

Uropod 3 med 2 nästan lika långa grenar. Saknar ej innergren som littoralfytalarten, den ≤3 mm långa *Microprotopus maculatus* Norman, 1867. Icke heller är innergrenen avsevärt kortare, som hos det biflagellsaknande gen. *Photis* Krøyer, 1842. Ej heller är 3:e leden i pedunkeln på antenn 1 kortare än 1:a leden som hos den nedom ≈14 m levande, ≤8 mm långa *Protomeidia fasciata* Krøyer, 1842. Biflagell saknas eller är tydlig, vanligen med ≥5 leder, ehuru otydlig med blott 1–2 leder hos den nedom ≈5 m levande, på sandiga bottnar med alginslag, ≤8 mm långa *Gammaropsis cornuta* (Norman, 1869), vilken dock har ganska stora ovala mörka ögon & ♂ igenkänns lätt genom att coxalplatta 1 i främre nedre hörnet är utdragen framåt till en tagglik bildning.

maculata (Johnston, 1828) {makoláta}

Syn.: *erythrophthalma* G.O. Sars, 1894

[L. *maculatus* = fläckig < L. *macula* = fläck, märke / Gr. *erythros* = röd + Gr. *ophthalmos* = öga]

D:9–100, F:blekgul med röda ögon, L:0.8, SB-MB, Öres.Bohus-Nord. Antenn 1 har välutvecklad biflagell. Dessutom är huvudloben framför ögat ej spetsigt vass, som hos den svartögda, nedom ≈25 m levande, ≤6 mm långa *G. melanops* G.O. Sars, 1882 eller den nedom ≈40 m levande, ≤3 mm långa *G. palmata* (Stebbing & Robertson, 1891), vars 3:e epimeralplåt saknar de övriga posteroventrala bakåtriktade tand. Biflagellsaknande 1:a-antenn har två nedom ≈15m. levande arter: den rödögda, ≤6 mm långa *G. sophiae* (Boeck, 1861) [sannolikt avses kronprinsessan Sofia (Vilhelmina Mariana Henrietta), 1836–1913, sedermera drottning av Sverige & Norge vid sidan av kung Oscar II; hon var känd för stort socialt engagemang], vars 3:e-uropoder saknar terminala taggar på de båda med sitt skaft liklånga grenarna & den mörkögda, ofta med pagurider associerade, ≤7 mm långa *G. nitida* (Stimpson, 1853), vars 3:e-uropoder har varsin terminaltagg på de båda något kortare än skaftet vardande grenarna.

Gammaropsis sophiae

Liljeborgiidea Stebbing, 1888

{liljebårgiåidéa}(6 g., ≈12 sp.)

Blott tre av åtta fam. finns i Skandinavien.

Liljeborgiidae Stebbing, 1888 {liljebårgiåide} (1 gen., 4 sp.)

Antenn 1 ngt längre än antenn 2, vars biflagell är ca hälften så långt som flagell. Subchelata, likartade stora griphänder på pereopod 1 och 2, ehuru ngt större på pereopod 2.

Pereiopod 3–4 tydligt smala. De fyra främre coxalplåtarna tydligt djupare än de bakre t. skilln. fr. den något liknande fam. *Pardaliscidae* Boeck, 1871, av vilken 4 släkten m. 6–7 sp. finns i våra hav. Förutom *Pardaliscella* Stebbing, 1888 (1–2 in-hemska arter), så har denna familj utskott på urosomet. Hos *Halice abyssii* Boeck, 1871 finns ett ett oparigt utskott på så-väl urosomsegment 1 & 2. *Nicippe tumida* Bruzelius, 1859 har 2 parvis ställda utskott på urosomsegment 1, men inget på urosomsegment 2, medan *Pardalisca* Krøyer, 1842 med 3 arter vid Bohus.-Skagerrak är utrustad som *Nicippe*, men dessutom har ett oparigt utskott på urosomsegment 2. Fam. *Stilipedidae* Holmes, 1908 företräds av en enda art hos oss, nämligen den ögon& rostrumsaknande blekgula, ≤8 mm långa *Astyra abyssii* Boeck, 1871, vars främsta övriga kännetecken är en djup dorsal inbuktning i urosomsegment 1 (men utan dosala utskott) och ganska djupt kliven kort telson.

Liljeborgia Bate, 1862 {liljebårgia} (4 sp.)

[Vilhelm (Wilhelm) *Liljeborg*, 1816–1908, svensk zoolog, började sin bana i Lund, men fr.o.m. 1845 blev han innehavare av den första odelade zoologi-stolen i Uppsala. Arbetade främst med kräftdjur & vertebrater – ändrade sitt namn till William *Lilljeborg* (d.v.s. med dubbel-l) runt 1860 vid en USA-vistelse]

Urosomsegm. I med stort el. litet dorsaltutskott. Hos våra arter har även metasomsegm. I-II dorsaltutskott.

fissicornis (M. Sars, 1858) {fissikårnis}

[L. *fissus* = kliven, uppdelad < L. *findo* = uppdelat + L. *cornu* = horn]

D:85–250 (1372), F:gul; ögon saknas, L:1.1 (2 i Arktis), MBSB-HB, Bohus.-Nord. Urosom med utskott även på segm. 2. Utskott stora, ej små som hos den med runda ögon försedda, ≤3 mm långa grusbottenarten *L. kinahani* (Bate, 1862) [Prof. John Robert *Kinahan*, 1828–63, från Kilkenny, Irland, som t.ex. skrev några arbeten om *Zoea*-larver]. Den med blott 1 litet urosomutskott utrustade, nedom 30 m djup levande *L. pallida* (Bate, 1857) (Syn.: *L. brevicornis* (Bruzelius, 1859)), vilken blir ≤10 mm lång & är blekgul med orange – vita ögon (de mörknar dock i formalin) är ganska allmän. Den liknande, ≤6 mm långa *L. macronyx* (G.O. Sars, 1894) är blind. (Från åtminst. Barents Hav är en obeskriven *L. fissicornis*-siblare känd).

Liljeborgia pallida (= *Liljeborgia brevicornis*)

Eusiroidea Stebbing, 1888

{evsiråidéa} (8–9 gen., 16–18 sp.)

[Gen. *Eusirus* < Gr. *eu*= verklig + Gr. *seiren* = siren, havsväsen]

Förutom familjerna nedan, finns i S Skandinavien den längs bakkanten av epimeralplåt 3 sågtandade fam. *Eusiridae*, som även karaktäriseras av bakåtriktade dorsaltutskott på åtm. de båda främre pleonsegmenten samt den av

en i några stora sjöar som glacialrelikt förekommande *Relictacanthus* Bousfield, 1989 (Syn.: *Gammaracanthus* Bate, 1862 (p.p.)) (Fam. *Gammaracanthidae* Bousfield, 1989), kännetecknad av långsmal, tydligt lateralt tilltryckt kropp med tydliga opariga dorsala kölar fr.o.m. 5:e mesosomsegmentet. Rostrum markant. Antenn 1 längre än antenn 2. Pereiopod 1 & 2 är subchelata & ungefär lika stora. Biflagell på antenn 1 kort. Telson djupt kliven, ej eller föga längre än skaften på de långa 3:e-uropoderna). *Pontogeneiidae* Stebbing, 1906 kan ev. även vara representerad.

Eusirus longipes

Gammarellidae Bousfield, 1977

{gamarellide} (1 gen., 2 sp.)

Karaktärer som släktet

Gammarellus J.F.W. Herbst, 1793 {gammaréllus} (2 sp.)

[Gen. *Gammarus* (se detta) + L. *-ellus*: dimin.suffix]

Händer på pereiopod 1–2 ganska stora. Biflagell på antenn 1 tydlig och flerledad.

angulosus (Rathke, 1843) {angolåsos}

[L. *angulus* = hörn, vinkel + L. *-osus* = -fylld, -utrustad]

D:littoralen, F:rödbrunfläckigt gulvit; ögon mörkbruna, L:1, HB (fyrtalen), Öres.-Bohus.-Nord. Ögon stora & fyrkantigt ovala. Deras bredd ca hälften eller mer av huvudets bredd. Vår andra art, den ≤20 (i Arktis 34) mm långa *G. homari* (J.C. Fabricius, 1779), som hos oss uppträder littoralt under kallare årstider, har mycket stora, dorsalt bakåtriktade ryggutskott som vuxen, men småexemplar är svårskiljbara från *G. angulosus*. Dock är ögonen något mindre, < hälften så breda som huvudet. En gravid ♀ av *G. homari* dog i april just efter frigörandet av ungar i akvarier på TMBL, så sannolikt är en 1-årig livscykel gängse mönster även i naturen.

Gammarellus homari

Calliopiidae G.O. Sars, 1893

{kalliåpfide} (4–5 gen., ≈10 sp.)

Antenn 1:s (som vanl. är kortare än antenn 1; den djuplevande *Amphitopsis longicaudata* Boeck, 1861 har likånga antenner) biflagell vanl. bortreducerad. Pereiopod 1–2 subchelata, nästan likstora & ofta med ganska små händer (se dock *Calliopi*).

Calliopi Lilljeborg, 1865 {kalliåpios} (1 sp.)

[Gr. kallion = vackrare < Gr. kalos = vacker & kallos = skönhet + Gr. pion = fet, plufsig el. Gr. opsis = utseende. (Jfr. musan Kalliope)]

Händer på pereiopod 1–2 ganska stora. Antenn 1 saknar biflagell, eljest habituellt mycket lik *Gammarellus*. Dessutom finns en framåtriktad flik på undersidan av 3:e skafleden på antenn 1.

laeviusculus (Krøyer, 1838) {lävióskolos}

Syn.: *rathkei* (Zaddach, 1844)

[L. laevis = slät, jämn + -usculus: ?dimin.suffix / Rathke, Martin Heinrich, 1793–1860, Danzig-född tysk anatom & kräftdjursforskare, under några år m. medicinsk praktik i Danzig. Han fick en professor i fysiologi i Dorpat 1829, men flyttade senare t. Königsberg. Att han samlade stora elevskaror, lär ej blott ha berott på hans vetenskapliga anseende, utan att han som person var mkt älskvärd. 'Rathkes flicka' emanerar likaså från honom] D:0–60, F:variabel, men en vit – silverglänsande dorsal fläck plägar finnas; ögon mörkbruna, L:1.4, HB (fytalen), Ålandshav-Bohus-Nord. Ofta en av brunalgzonen dominanter.

Apherusa Walker, 1891 {aférosa} (3–4 sp.)

[Gr. aphaireo = fråntaga + Gr. ousia: egenskap, personlighet]

Pereiopod 1 & 2 med små händer. Telson avsmalnar till en spets, till skillnad mot den nedom 40 m levande, rödögda, ≤19 mm långa *Halirages fulvocinctus* (M. Sars, 1858), hos vilken den distalt har en svagt konkav bukting. (Nu sorteras stundom släktet in under Eusiridae i stället för Calliopiidae).

bispinosa (Bate, 1856) {bispinása}

[L. bi = två-, tve + L. spina = tagg + L. -osus = -fylld, -utrustad]

D:0–60, F:mkt variabel; ögon mörkbruna, L:0.6, HB (fytalen), SV Öster.-Bohus.-Nord. De båda främre metasomsegmenten har var sitt dorsala bakåtriktade utskott. Epimeralplåt 3 är tandad i bakkanten. Pereiopod 1:s propodus kortare än carpus, ej längre som hos den nedom 13 m djup levande, ≤6 mm långa *A. ovalipes* Norman & Scott, 1906, som har sågtandad bakkant på epimeralplåt 3 medan den blott är svagt naggad hos den på liknande djup levande, möjl. synonyma, ≤3 mm långa *A. clevei* G.O. Sars, 1904 [Professor Per Teodor Cleve, 1840–1905, svensk kemist, verksam bl.a. med hydrografi & plankton, särskilt kiselalger. Enär han bl.a. arbetade med platinaföreningar kallades han passande nog PtCl⁴ av sina studenter. Han var en gudabenådad föreläsare, men även beryktad för sina sarkasmer. Dottern Astrid Cleve von Euler, 1875–1968, som disputerade 1898 som en av landets första kvinnor, förde faderns kiselalgsintresse vidare]. Allmänt i littoralen, vid sidan av *A. bispinosa* plägar dock den ≤6 mm långa, rödögda *A. jurinei* (H. Milne Edwards, 1830) [Fader Louis Jurine, 1751–1819, schweizisk läkare & entomolog, som postumt 1820 utkom med copepodarbetet 'Nat. Hist. des Monocles des Envir. de Genève'] påträffas. Den saknar dock dorsalutskott på metasomet. I liknande miljö påträffas även den bl.a. runt Britt. Öarna & från NV Norge kända, ≤6 mm långa, svartögda *A. cirrus* (Bate, 1862), som liknar *A.*

bispinosa frånsett att epimeralplåt 3 har jämn bakkant, m. blott en liten posteroventral hörntand.

Oedicerotoidea Lilljeborg, 1865

{ödikeråtidéa} (8–10 gen., 17–21 sp.)

En av 3 familjer finns i Skandinavien.

Oedicerotidae Lilljeborg, 1865 {ödikeråtide}

[Gen. Oediceros < Gr. oidos = svullenhet + Gr. keras = horn]

Kropp m.el.m. cylindrisk med framtill nedåtböjt rostrum. Ögon vid rostrums bas tydliga och mer el. mindre med varann sammansmälta. Biflagell rudimentärt eller helt bortreducerat. Pereiopoder håriga; de 7:e starkt förstörade & försedda med lång rak dactylus. Undantag från ovan nämnda karaktärer rörande ögon och rostrum utgör i våra hav 2–3 arter av det med nedåtböjt rostrum, men ej ögonförsedda släktet *Bathymedon* G.O. Sars, 1892 & den på mjukbottnar nedom 50 m levande, ≤2 cm långa *Arrhis phyllonyx* (M. Sars, 1858), som saknar såväl ögon & rostrum, men förutom av det långa 7:e benparet kännetecknas av sin framåt synnerligen utdragna coxalplatta 1. En djupt levande, blekt köttfärgad hyalin, ≤11 mm lång art, *Oediceropsis brevicornis* Lilljeborg, 1865 har visserligen både ögon och rostrum, men det senare är – jämfört med familjen i övrigt – minimalt och ögonen är väl separerade. Familjen torde blott kunna förväxlas med den biflagellförsedda Synopiidae Dana, 1853.

Westwoodilla Bate, 1862 {ouestouoodilla} (2 sp.)

[John Obadiah Westwood, 1805–93: entomologiprofessor vid Oxford, även amatörarkeolog och anti-Darwinist; utgav tillsammans med den brittiske tandläkaren och kräftdjurs-specialisten Charles Spence Bate, 1819–89, 'A history of the British sessile-eyed Crustacea', som utkom 1861–69]

Vårt enda släkte – vid sidan av blindingen *Bathymedon* – där de båda främre (fr.a. den andra) pereiopodernas carpalleder ej har ett tydligt framåtriktat utskott parallellt med propodalkanten.

caecula (Bate, 1856) {käckola}

Syn.: *hyalina* Bate, 1862

[L. caecus = blind + L. -ulus: tendenssuffix / Gr. hyaleos, hyalinus = glasaktig, glänsande / L. acutus = skarp, vass + L. frons = panna]

D:10–400, F:hyalintt vitaktigt m. röda & gula kromatoforer; ögon/öga ljusröda, L:0.8, MB-SB, Öres.-Bohus.-Nord. Rostrum mkt kortare än ögon-Ø, medan *W. acutifrons* (G.O. Sars, 1892) har rostrum, som är ej mkt kortare än ögon-Ø & spetsigare. Bland fam.:s andra ganska allmänna taxa kan ett par arter av *Monoculodes* Stimpson, 1853 nämnas, som kännetecknas av att pereiopod 2 är subchelata, 1:a antennen ej är längre än den 2:a & att det sista uropodparet ej är längre än de föregående, näml. den med ett kort rostrum försedda (avstånd fr. ögats framkant till rostrumspets < ögon-Ø), ≤11 mm långa *M. carinatus* (Bate, 1856), vars telson är tvärt avskuren baktill & den med ett långt smalt rostrum försedda, småögda, ≤8 mm långa *M. packardi* Boeck, 1871 [Alpheus Spring Packard, jr., 1839–1905, Prof. vid Brown Univ., Rhode Island], vars dactylus är längre än propodus på pereiopod 5 & 6. Ögon placerade basalt på rostrum hos båda dessa arter. Allmän är bl.a. även den ≤4 mm långa *Periculodes longimanus* (Bate & Westwood, 1868), som skiljer sig fr. fam.:s övr. arter genom att sakna skiljelinje mellan de helt hopväxta ögonen & på de 2 främre pereiopoderna är propodalleder jämbreda & carpalutskott välutvecklade. Det grunt sandbottenlevande gen. *Pontocrates* Boeck, 1871 har en

bred subtriangulär propodus m. slät gripkant på pereiopod 1, men pereiopod 2 har lång jämnsmal propodus, löpande parallellt med ett minst lika långt men smalare carpalutskott. Släktets 2 arter har vitrutade röda ögon. Hos den fläckigt bruna, (men med orange ägg) *P. altamarinus* (Bate & Westwood, 1862) är ögonen sammanhängande, hos den vitfläckigt transparenta, (men med himmelsblå ägg) *P. arenarius* (Bate, 1858) åtskiljs de av en vit linje. *Synchelidium* G.O. Sars, 1892 liknar föregående släkte men propodaleden på pereiopod 2 är avsmalnande och delvis hopväxt med det långa carpalut-skottet & pereiopod 1:s propodus har tandad gripkant. Den i ganska exponerad mjögrunt sandbottenlevande *S. haplocheles* (Grube, 1864) kan separeras från de båda övr. arterna via kroppens mörka tvärband, medan *S. tenuimanum* Norman, 1895 (huvud frontalt brett rundat) och *S. intermedium* G.O. Sars, 1892 (huvud framtill något lateralt tillplattat; pereiopod 2 med gripkant $\approx 1/4$ – $1/7$ av totala propoduslängden jämfört med $1/7$ – $1/8$ för föregående art) är besvärliga att särskilja.

Dexaminoidea Leach, 1814 {deksaminäidéa} (3 gen., 7 sp.)
En av familjerna finns i Skandinavien.

Dexaminiidae Leach, 1814 {deksaminide} (3 gen., 7 sp.)
= Atylidae Lilljeborg, 1865

Tills nyligen bestod fam.:en av 2 nominella familjer varav Dexaminiidae (s.str.) definierades enl. följande: Kompakta amphipoder med ett el. flera dorsala utskott på abdominalsegmenten, av vilka de båda sista är hopsmälta. Antennulae saknar biflagell. Dess andra skaftled längre än den 1:a. Telson lång; når ungefär lika långt bakut som 3:e uropodernas spetsar. Mandibler utan palp. Atylidae (d.v.s. *Atylus*) definierades genom att urosomsegm. 1 har ett mindre främre & ett större bakre utskott. De båda sista urosomsegmenten är helt hopsmälta. Antenn 1:s båda inre skaftleder är ungefär lika långa. Telson är kort & djupt kliven. Mandibler med palp.

Dexamine Leach, 1814 (2 sp.)

Alla 6 bakkroppsegmenten har dorsalutskott, t. skilln. fr. den ibland i spongier funna, ≤ 6 mm långa *Tritaeta gibbosa* (Bate, 1862), som har blott ett utskott på urosomsegment 1.

spinosa (Montagu, 1813) {deksámine spinása}

[Gr. myt. Dexamene: en av nereiderna; äv. Gr. dexamene = vattenreservoar / L. spina = tagg + L. -osa = -fylld, full av]

D:0–30 (75), F:blandningar av mörkt kastanjebrunt, ljusrött, ljusgult & vitt; ögon mörkbruna, L:1.2, HB (ofta bland alger), Öres.-Bohus.-Nord. 6:e benparets basalled är konkav baktill. 7:e benparets nedåt avsmalnande basalled är ≈ 1.5 ggr så lång som dess övre bredd, medan hos den rödögda, ≤ 5 mm långa, i samma habitat utbredda *D. thea* Boeck, 1861 den jämnsmala basalleden är ca dubbelt så lång som bred.

Dexamine spinosa

Atylus Leach, 1815 {atýlos} (4 sp.)

Syn.: *Nototropis* A. Costa, 1853

Syn.: *Paratylus* G.O. Sars, 1893

[möjl. Gr. atylus = liten, ofödd el. ev. Gr. atylotos = härdad / Gr. notos = rygg + Gr. tropis = köl, kam / Gr. para = nära + Gen. Atylus]

swammerdami (Milne Edwards, 1830) {soammerdámí}

[Jan Swammerdam, 1637–80: holländsk läkare och mikroskopist, blodkroppars upptäckare, tillika entomolog; tillbringade sina sista år med religiösa övningar]

D:3–40, F:semihyalint vitaktig med bruna småfläckar; ögon mörkbruna, L:0.8, SB-HB, SV Öster.-Bohus.-Nord. Inga dorsalutskott på meta& mesosom. Pereiopd 3:s dactylus tydl. kortare än halva propodallängden, t. skilln. fr. den ock grunt levande, ≤ 7 mm långa *A. falcatus* (Metzger, 1871), (vars dactylus är längre än propodus). De båda övr. arterna har köl-liknande opariga dorsalutskott på sista mesosomsegmentet & på metasomsegmenten. Den nedom 15 m levande, ≤ 8 mm långa *A. vedlomensis* (Bate & Westwood, 1862) [typlokal: Vedlom Voe, Shetlands] har njurformiga medelstora ögon medan den nedom 90 m levande, ≤ 8 mm långa *A. nordlandicus* Boeck, 1871 har små runda ögon. Hos *A. swammerdami* påträffas *Sphaeronella atyli* Hansen, 1897 (Siphonostomatoida, Nicothoidae) (marsupium-snyltare).

Atylus swammerdami (= *Nototropis swammerdami*)

Gammaroidea Latreille, 1802 (3 g., ≈ 12 sp. + 2 färskv.-sp.)
Med en enda inhemsk familj.

Gammaridae Latreille, 1802 {gammáride}

Antennulae tvågrenad med lång bas. Subchelata (term för då en yttre extremitetsled kan knipvikas mot den näst yttersta leden utan att ytterligare leder är inblandade i denna tång-

bildning) gnathopoder (de båda främre gångbenen). Den längsta av 3:e uropodernas grenar når minst lika långt bakut som 1:a eller 2:a uropodernas grenar. Våra marina arter av familjen har njurformade ögon, medan de är m.el.m. runda hos våra limniska arter, av vilka *Gammarus pulex* (Linnaeus, 1758) kan påträffas i något estuarina miljöer. Arterna är ofta svårbestämbara, speciellt om de ej är adulta (och då helst ♂♂).

Nedan redovisas blott adultkaraktärer. (Se i övrigt Rygg, B., 1974. Identification of juvenile Baltic gammarids. (Crustacea, Amphipoda) *Annl. zool. fenn.* 11: 216–219). Den limniska och oligohalina *Pontogammarus robustoides* (G.O. Sars, 1894) är sedan 1994 etablerad i utsötade laguner i Östersjön.

***Gammarus* Fabricius, 1775 [n. cons. Op. 104 ICZN]**

{gámmaros} (≈8 sp. + 2 st. färskvattensarter)

Syn.: *Rivulogammarus* Karaman, 1931 (p.p.)

[Gr. kámmaros = en slags hummer / L. rivus, dim. rivulus = kanal, ränna, ström + Gen. *Gammarus*]

3:e uropodernas innergrenar är >1/2 så långa som yttergrenarnas inre led (el. ≥1/3 av yttergrenarnas totallängd). Däremot är uropod 3:s innergren <0.2 av yttergrenens totallängd (& telsonlober m. vardera 3 apikaltaggar) hos *Eulimnogammarus* Bazikalova, 1945 med den ≤20 mm långa *E. obtusatus* (Dahl, 1938) i våra hav (vilken jämfört med arter av följande närstående släkte på båda antennerna har hårlrika borst, vilka är tydligt längre än diametern hos segmenten som de sitter på) och hos våra 3 arter av *Echinogammarus* Stebbing, 1899 (Syn.: *Chaetogammarus* Martynov, 1925 & *Marinogammarus* Schellenberg, 1937). Det förra släktet avviker fr. det senare genom att propodus på gnatopod 2 är mindre än på gnatopod 1, ej större och att gnatopod 2:s carpus är >2x så lång som djup, ej mindre än så, d.v.s. kort & triangulär. Den ≤8 mm långa *E. stoerensis* (Reid, 1938), som finns på grova grusstränder, saknar de täta kantborst på antenna & uropod 3:s yttergren som släktets 2 övr. arter i våra hav har. Dessa kan separeras genom att meralleden på pereopod 7 är 3x så lång som bred, ej blott 2x, hos den ≤25 mm långa *E. marinus* (Leach, 1815), samtidigt som den dorsalt på varje urosomsegment bär >15 taggar, vilka bildar tvärrader (dess antenner har borst som är kortare än segmentens diameter och exopoditens ytterkant hos uropod 3 bär långa borst distalt – samt även proximalt), medan den ≤14 mm långa *E. pirloti* (Sexton & Spooner, 1940) [Prof. Jean-Marie Pirlot, Univ. i Liège; skrev om amfipoder under 1930-talet] har < än 10 taggar / urosomsegment (och kännetecknas i övrigt av att de 3 sista pereopoderna – och epimeralplåtarna – saknar behåring med undantag för ena övre hörnen av basalsegmentet).

Gammarus wilkitzkii

locusta (Linnaeus, 1758) {lákósta}

[L. locusta = gräshoppa]

D:0–100, F:varierande (gul – grönaktig – brunaktig eller

m.el.m. svart) och med svarta ögon, L:2.5, HB-SB (huvudsakl. bland littoralalger), Trosa (och troligen även något längre norrut i Östersjön)-Bohus.-Nord. Tillhör en grupp om hos oss 3 gammarid-arter vilkas framkant på huvudet laterallober (de framför ögonens nederkant) ej är rak eller konvex, men svagt konkav, beroende på att den övre halvan av loberna bildar antydning av en spets. De två andra är de estuarina *G. zaddachi* [Ernst Gustav Zaddach, 1817–81, tysk zoolog & amfipod-specialist] (som förekommer upp till Haparanda) & *G. salinus* (se nedan – den senare är allmän åtminst. norrut till Trosa i Östersjön). Arten har 2 leder på 3:e uropodernas yttergrenar, njurlika ögon som är >2 ggr så långa som breda. Pereopod 7:s basalled ca 1.5 ggr längre än bred (hos den ≤11 mm långa *G. inaequicauda* Stock, 1966 (Syn.: *G. campylops*: G.O. Sars, 1894, non Leach, 1814) är den aningen längre). Dess posterodistala hörn, som är otydligt, har både taggar och borst. Mandibularpalpens sista led har en jämn ventral borstkam, med gradvis längre borst mot spetsen. Både den innersta basalleden samt den angränsande på 1:a antennen har vardera 1–2 grupper med borst. Urosomsegmenten har tydliga 'pucklar'. Epimeralplatta 3 med många små borst i bakkanten, ej blott 0–1 som hos den urosompuckel-avsaknande *G. inaequicauda*. Hos de hittills nämnda arterna är uropod 3:s båda grenar ungefär liklånga, medan innergrenens längd hos våra övriga arter är <90% av yttergrenens. Av dessa utskiljer sig de båda brackvattenarterna, den ≤22 mm långa *G. salinus* Spooner, 1947 & den ≤23 mm långa *G. zaddachi* Sexton, 1912 [hedrar Ernst Gustav Zaddach, 1817–81, tysk zoolog / amfipodolog] från övriga genom att ha mandibularpalper med oregebundna, ej kamlika ventralborst. De skiljes inbördes genom att den förra arten har få, korta borst av ungefär taggarnas längd på såväl urosomsegmenten och i merus + carpus bakkant på pereopod 7, ej många och långa (tydligt längre än taggarna). De har båda terminaltaggar på uropod 3:s innergren, medan detta ej är fallat hos den från Nordamerika till bl.a. Östersjön introducerade, ≤12 mm långa *G. tigrinus* Sexton, 1939, vars mandibularpalp ej alltid är helt kamlik i nederkanten och därför kan förväxlas med de båda ovan nämnda arterna. *G. tigrinus* finns t.ex. numera i en stor del av Finska Viken. Den dök upp redan 1957 i färskvatten och har åtminstone från 1965 påträffats i Nordsjön, från 1975 i Östersjön. Behåringen av pereopod 7 liknar den hos *G. zaddachi*, men arten har en karaktäristisk kroppsbandning i blått & grönt el. svart & gult. Dessutom kan den separeras från några arter med en jämn mandibularpalpskam och långa hår på bakkanten av merus + carpus av pereopod 7, genom att basis på pereopod 7 har ett par taggar i nedre bakre hörnet medan slika saknas hos *G. duebeni* & *G. finnarchicus* (se nedan), vilkas telsonlober vardera dessutom har minst 3 apikaltaggar, medan blott 2 st. finns hos *G. tigrinus*. Unga exemplar av *G. locusta* (upp till ca 5 mm längd) kan ganska lätt särskiljas från snarlika arter genom att håren på förstaantennens leder (utanför biflagellens fäste) är tydl. kortare än dessa leders Ø medan dessa hår hos våra andra släktes-arter är minst lika långa som ledernas Ø.

Gammarus zaddachi

duebeni (Liljeborg, 1852) {dýbeni}

[Magnus W. von Düben, 1814–45, (q.v.)]

D:littoralt i estuarier & hållkar, F:ofta brungrönaktig, L:1.9, hållkar och HB, Haparanda-Bohus.-Nord. Överensstämmer i ögon-, uropod & mandibularpalpskaraktärer m. *G. locusta*. Huvudets laterallobber är en aning rundade. Urosomet är besatt med korta grova och långa hårlika borst. Pereiopod 7:s basalleds posterodistala hörn, som är tydligt markerat, saknar taggar men har borst. Även meral+carpal-ledernas bakkanter på samma benpar är tätt besatta med långa borst, ej glest eller stundom blott korta borst som hos den snarlika *G. finmarchicus* Dahl, 1938, vars innergren på uropod 3 dessutom är $\leq 40\%$ av yttergrenens längd (ity yttergrenen består blott av en led), medan den är $>$ hälften så lång som yttergrenen både hos *G. duebeni* och den ≤ 27 (38 i Arktis) mm långa *G. oceanicus* Segerstråle, 1947, som på bakkanten av merus + carpus av pereiopod 7 blott har borst som är kortare än taggarna, medan borsten på framkanten är längre. Det posterodistala hörnet på samma benpars basis bär dessutom taggar. Denna senare art är egentligen närmast besläktad med *G. locusta* och dess båda estuarina syskonarter, men skiljer sig fr. dessa väsentligen genom laterallobens form, att ha kortare innergren på uropod 3 än *G. locusta* och att håren i mandibularpalpskammen är jämnlånga, ej gradvis längre mot spetsen som hos *G. locusta*, eller helt ojämnlånga som hos de båda rent estuarina arterna.

Hadzioidea Karaman, 1943

{hadsjiäidéa} (4–5 gen., 6–7 sp.)

[Gen. *Hadzia* < Jovan *Hadzi*, 1884–1972, turbellariolog, planktonforskare och zoeoevolutions-teoretiker från Ljubljana, Slovenien]

Melitidae är enda inhemska familj.

Melitidae Bousfield, 1973 {melítide} (4–5 gen., 6–7 sp.)

Vår enda familj inom *Hadzioidea*. Kropp långsmal & tydligt lateralt tilltryckt. Antenn 1 längre än antenn 2. Pereiopod 1 och 2 är subchelata, varav hos våra marina arter den andra är större än den första, medan de är ungefär lika stora hos den limniska glacialreliktem *Pallasea* Bate, 1862 [Peter Simon *Pallas*, 1741–1811: Berlin-biolog, delvis verksam i Storbritannien, som disputerade på inälvsmaskar, men mest blivit känd för att under 6 år ha genomkorsat Sibirien, där han samlade stora mängder material, som han senare kom att bearbeta & beskriva] (varav *P. quadrispinosa* G.O. Sars, 1867 förekommer diverse insjöar samt i Östersjön från Stockholms skärgård och norrut) och *Relictacanthus* Bousfield, 1989 (Syn.: *Gammaracanthus* Bate, 1862 (p.p.)). Biflagell på antenn 1 kort. Telson djupt

kliven, ej el. föga längre än skaften på de långa 3:e uropoderna. Det på slammiga sandbottnar allmänna släktet *Cheirocratus* Norman, 1867 [Gr. *cheir* = hand + Gr. *kratos* = kraft] anses numera ev. tillhöra en separat familj inom *Melphidippoidea*. Deras 2:a-antenn är ca dubbelt så långa som 1:a-antennerna. Halvcirkulära ögonstora framskjutande lobber framför ögonen kännetecknar även släktet. Artbestämning är vanskelig men den mest spridda, ≤ 1 cm långa arten *C. sundevallii* (Rathke, 1843) [Carl Jacob *Sundevall*, 1801–75: Lundazoolog & -ekonom som en tid även arbetade på Riksmuséet] kan särskiljas från de 3 övr. genom att ♂♂-nas dactylus på pereiopod 2 griper mot propodus inre yta, ej dess nederkant.

Cheirocratus sundevallii

Cheirocratus robustus

Melita Leach, 1814 {melíta} (2 sp.)

[Gr. myt. *Melita*: en av nereiderna; även namnet på den Adriatiska ö som numera benämns Mljet, samt det gamla namnet på Malta]

Uropod 3:s innergren är oval och mkt kortare än yttergrenen, vars distal är m.el.m. bortreducerad.

palmata (Montagu, 1804) {pálmata}

[L. *palmatus* = handflatelik < L. *palma* = handflata]

D:3–52, F:rödbrun med mörkbruna ögon, L:1.6, SB-MB, Centr. Öster. (vid norra Gotland & Kalmarsund)-Bohus.-Nord. Hanens skovellika propodus på pereiopod 2 är mycket karaktäristisk. Arten har ett oparigt utskott på urosomsegment 1, ej även sågtandade metasombakkanter som hos den nedom ≈ 20 m levande, ≤ 2 cm långa *M. dentata* (Krøyer, 1842). Den nedom ≈ 1 m levande, ≤ 6 mm långa *Abludomelita* Karaman, 1981 *obtusata* (Montagu, 1813) [L. *abludo* = ej instämna] har istället 3 tvärsållade utskott på både urosomsegment 1 och 2, medan den närmast från S Norge i brackvattenartad *Zostera*-miljö kända, ≤ 6 mm långa *Allomelita* Stock, 1984 *pellucida* (G.O. Sars, 1882) [Gr. *allos* = annan, olika + Gen. *Melita* / (Auktorn, prof. Jan Hendrik Stock, 1931–97, "... a man of rare accomplishment and encyclopedic knowledge of crustaceans", från Amsterdam var specialist på fr.a. havsspindlar,

copepoder & amfipoder. Han publicerade >500 vetenskapliga artiklar; tack vare sitt rykte om sällsynt samvetsgrannhet i sin forskning lyckades han dupera människor i sin omgivning med diverse privata amsagor, ity han guterade goda historier, vare sig de var sanna eller ej]] blott har taggliska borst på urosomet.

Eriopisa Stebbing, 1890 {eriåpisa} (1 sp.)

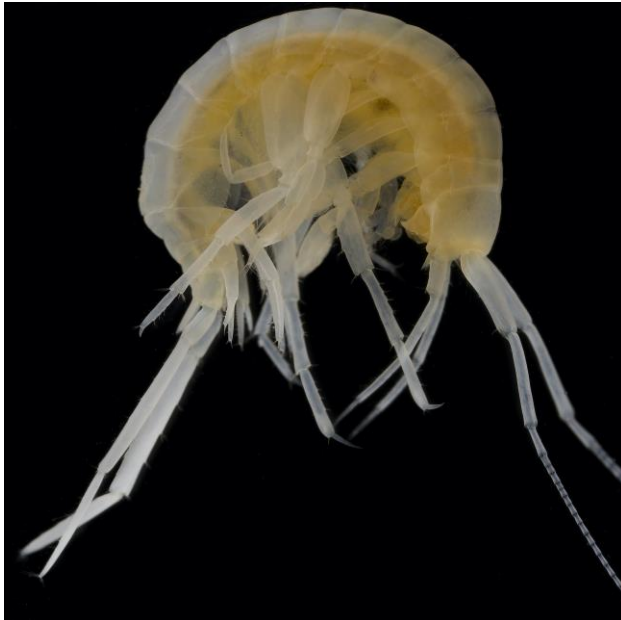
[Gr. myt. Eriopis(a): maka till lokernas kung Oilevs (han som i ungdomen var argonaut). Hon var moder till Ajax Oilei, en av hjältarna med detta förnamn vid Ileon. Den andre var ju Ajax Telamonis från Salamis]

Uropod 3:s innergren är oval & mkt kortare än yttergrenen, vars distal del ej är mycket kortare än proximalleden.

elongata (Bruzelius, 1859) {elångåta}

[L. elongatus = avlägsnad, hållen på avstånd]

D:(21) 50–750, F:gulvit; utan ögon, L:1.1, MB, Katt.-Bohus.-Nord. De synnerligen långa 3:e-uropoderna är karaktäristiska.

[Eriopisa elongata](#)

Maera Leach, 1814 (2 sp.) {måra}

[Gr. myt. Maera: trogen hund som ledde Ikarios dotter Erigone till hennes faders lik, när Attikas bönder påkat ihjäl honom, sedan han bjudit dem på vin, och de trodde sig ha blivit förgiftade. Av sorg hängde sig dottern & hunden svält sig ihjäl. Zeus celesterade trion som Boöetes (björnvaktaren), Virgo (jungfrun) & Canicula (hundstjärnan, alias Sirius). Ock namn på en dotter till Proktos & Antea]

Uropod 3:s grenar ungefär liklånga, breda och platta, ehuru yttergrenen är tydligt bredast. Urosom och pleon släta. Mångledat tydligt biflagell på antenn 1.

loveni (Bruzelius, 1859) {låvéni}

[Sven Lovén, 1809–1895, svensk marinzoolog (q.v.)]

D:20–300, F:ljust orange med gråvita pereopoder och med ljusa (i fixervätska nästan osynliga) ögon, L:3, MB, N Öres.Bohus.-Nord. Långsmal kroppsform. Antennernas skaftleder mkt långsmala. Den nedom 20 m på sandiga & mjuka botten (gärna med skalgrus) utbredda, ≤15 (35) mm långa, ljust rödbrunaktiga *M. othonis* (Milne Edwards, 1830) [Gr. othone: fin linneduk, segelduk] har bruna ögon.

[Maera loveni](#)

HYPERIINAH. Milne Edwards, 1830

{hyperina} (≈6 gen., ≈8 sp.)

Amphipoder med välutvecklad abdomen & maxillipeder utan palp. Epimeralplåtar större än coxalplåtar. Hanar med välutvecklade, ♀♀ m. tillbakabildade korta, fåledade antenner. Accessoriskt flagellum saknas. I regel pelagiska, med väldiga komplexögon. Två infraordo: PHYSOSOMATA Pirlot, 1929, företrädd i våra hav av en av de 7 fam.:a, Scinidae Stebbing, 1888 (via >≈200 m djup levande *Scina* Prestandrea, 1833 *borealis* (G.O. Sars, 1882), som har 2 små ögon, men i stället igenkännes via sina antennulae, som inkl. skaft består av blott 3 leder, varav den mittre är mkt lång & att den långsmala basalleden på pereopod 5 (längsta benparet) är bredare än på övr. benpar & sågtandad i både fram- & bakkanten; bioluminescens är bekant fr. släktet; det sker undantagsvis att artens ungar fångas i planktonhåv på ≥ 170 m djup i Kosterrännan, men arten är normalt bottenlevande & ganska ofärgad fränsett de röda ögonen & ett rödaktigt thorakalt inre) & PHYSOCEPHALATA Bowman & Gruner, 1973, företrädd i våra hav av ≥1 av de 14 fam.:a, näml. Hyperiidae Dana, 1853. Hyperina omfattar ca 500 arter totalt.

Hyperia Latreille, 1825 {hypéria} (2 sp.)

[Sannol. Gr. hyperos = mortelpistill; ev. Gr. myt. Hyperia: en thessalisk källa; äv. en fajakisk stad på Sicilien]

Karaktäriseras av att pereopod 5–7 ej är längre än 3–4 och att på de båda första pereopoderna är propodaleden längre än ett ev. utskott på leden innanför (carpus). Via den senare karaktären separeras släktet från *Hyperoche* Bovallius, 1887, vars enda art i våra hav, *H. medusarum* (Krøyer, 1838), vilken är associerad med kammaneten *Pleurobrachia pileus*, på de båda första pereopoderna har ett carpalledsutskott som är lika långt som – el. aningen längre än – propodaleden, så att dessa båda leder bildar en tydlig sax. Dactylus är liten och tunn, blott ca hälften så lång som propodus.

galba (Montagu, 1813) {gålba}

[L. galbus = gul]

D:0–?, F:blekt gul med purpurpigment, L:2 (♀) & 1.2 (♂), PEL (halvparasit i maneter), Bornholmsbassängen-Bohus. Nord. Pereopodpar 1–2 är tydligt kortare än 3–4 och ej mycket håriga på händerna. Kräver en salinitet om minst 10‰.

Hyperia galba

medusarum (O.F. Müller, 1776) {medosárom}
 [Gen. *Medusa* < Gr. myt. *Medusa* : (den av gorgonerna (döttrar till Phorkys) som med sitt gyllene hår förförde Poseidon och födde Pegasus; dödades sedermera av Perseus) + L. *-arium* = -tillhörig] D:0-?, F:mörkt purpurbrun, L:1.5, PEL (halvparasit i maneter), Katt.-Bohus.-Nord. Artens pereopodpar 1-2 är ej tydligt kortare än 3-4 samt tydligt håriga på händerna.

Themisto Guérin, 1828, non Oken, 1807, 1815 (nomina rejicenda)

Syn.: *Parathemisto* Boeck, 1871 (2 sp.)
 [Gr. *para* = nära, parallell + Gen. *Themisto* < Gr. myt. *Themisto* : en nereid / äv. namn på Hypseos dotter, som blev kung Athamas 3:e fru & födde honom bl.a. Schoeneos, Leukon & Orchomenos, vilken senare i mörkret kvävdes av modern, i tron att det var den andra hustruns, Ino barn / äv. synonymt namn på den jaktintresserade Kallisto, alias Megisto, som oavsett kyskhetslöfte t. Artemis råkade i omständigheter m. Zeus, vars äventyr, trots hans skyddande björnhamn upptäcktes av den städse svartsjuka Hera, varpå moder m. sonen Arkas celesterades som Stora Björn & Björnvaktaren]
 Pereiopod 5-7 är tydligt längre än pereiopod 3-4.

abyssorum (Boeck, 1871) {temistå abyssárom}
 [Gr. *abyssos* = bottenlös + L. *-orum*: genit. plur. suffix]
 D:0-3000, F:mörkt purpurfärgad med spridda likafärgade fläckar, L:1 (2.1), PEL, Katt.-Bohus.-Nord. Kan förväxlas med *T. compressa* von Goës, 1865 (Syn.: *T. gaudichaudi*: Auctt., non (Guérin, 1825)) [Charles Gaudichaud-Beaupré, 1789-1854, fransk botanist, som deltog i flera stora expeditioner, bl.a. världsomseglingen 1817-20 under Louis Claude Desaulles de Freycinet, 1779-1842; Fransmannen Félix Édouard Guérin, 1799-1874, som 1836 ändrade namn till Guérin-Méneville, beskrev åtskilliga djurarter under 1820-30-talen, men har blivit mest känd för sitt planschverk 'Iconographie du règne animal de G. Cuvier' 1829-44, ett komplement till Cuvier's och Latreille's oillustrerade verk samt som silkeslarvodlingsintroduktör i Frankrike], men dennas 5:e pereiopodpar är tydligt längre än par 6-7 (adulten har dessutom dorsala taggar), medan pereiopod-par 5-7 är ungefär likstora hos *T. abyssorum*.

CAPRELLINA Leach, 1814 (≈7 gen., ≈12 sp.)
 {kaprellína} "Spöckkräftor"
 Amphipoder med abdomen reducerad t. en terminal extremitetslös 'svanstapp'. Coxalplåtar saknas. Bentiska el. (fam. *Cyamidae* Rafinesque, 1815 'vallöss') valparasitiska. Av ≈7 fam.:r finns *Caprellidae* Leach, 1814, *Phtisicidae* Vassilenko, 1968, *Pariambidae* Laubitz, 1993 (*Pariambus* Stebbing, 1888, *Pseudoprotella* Mayer, 1890) & *Aigenellidae*

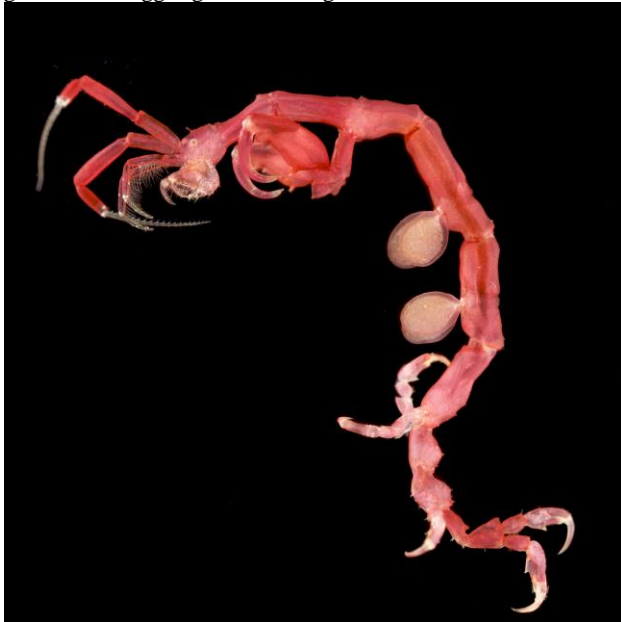
Vassilenko, 1968 (*Aeginella* Boeck, 1861 *spinosa* Boeck, 1861 - utbredd fr. Haugesund & norrut) samt de något speciella *Cyamidae* (har markant avvikande kort kroppsform), i våra hav. Av *Cyamidae* har blott en art, sannol. *Isocyamus* Gervais & van Beneden, 1859 *delphinii* (Guérin-Méneville, 1836) påträffats längs svenska västkusten på tumlare (H.G. Hansson, opubl.), men ännu drygt halvdussinet arter kan tänkas finnas på de valarter som finns i området, främst följande: *Cyamus* Latreille, 1796 *boopis* Lütken, 1873 på knölval, *C. orcini* Leung, 1970 på späckhuggare, *C. ceti* (Linnaeus, 1758) på bardvalar (*Balaenoptera*), *C. catodonis* Margolis, 1954, *C. bahamondei* Buzeta, 1963 [årar *Munidopsis*-specialisten Prof. Jorge Nivaldo Bahamonde Navarro, 1924-, Santiago de Chile] & *Neocyamus* Margolis, 1955 *physeteris* (Pouchet, 1888) på pottval, *Platycyamus* Lütken, 1873 *thompsoni* (Gosse, 1855) [hedrar insamlaren William Thompson, 1822-79, fr. Weymouth] på dögling & andra näbbvalar, *Scutocyamus* Lincoln & Hurley, 1974 *parvus* Lincoln & Hurley, 1974 på vitnosdelfin & *Syncyamus* Bowman, 1955 *aequus* Lincoln & Hurley, 1981 på delfiner & näbbvalar. Caprellina omfattar ≈500 arter totalt.

Caprella de Lamarck, 1801 {kaprellá} (4-7 sp.)
 [L. *caper*, *capra* (fem.) = get + *-ella*: dimin.-suffix]
 Saknar mandibularpalper (bör ej förväxlas med de ganska små befintliga 3:e-maxillipederna) & pereiopodpar 3-4. Övr. benpar välutvecklade. Segm. 3-4 har blott gälar, ej äv. rudimentära 2-ledade benstumpar som hos den ≤2.5 cm långa mandibularpalp-utrustade *Pseudoprotella phasma* (Montagu, 1806) [Gr. *phasma* = uppenbarelse, syn, monster], som föredrar hydroider i exponerade ytterstergårdslokaler. Den ≤5.4 cm långa *Aeginina longicornis* (Krøyer, 1842-43) liknar helt *Caprella*, men har mandibularpalper, liksom den med *Asterias* & *Crossaster* ofta associerade *Pariambus* [ev. L. *par*, genit. *paris* = lika + L. *ambo* = båda] *typicus* (Krøyer, 1845), vilken utskiljer sig genom att 5:e benparet består av 2-ledade rudiment.

linearis (Linnaeus, 1758) {lineáris}
 [L. *caper*, dimin. *caprella* = get / L. *linearis* = linjetillhörig]
 D:0.5-26 (70), F:vinröd m. ljusröda ögon, L:1.4 (♀) & 3.2 (♂), HB (bland alger, hydroider etc.), S Öster. (Kiel)-Bohus.-Nord. Långa borst i parallellrader ventralt på antenn 2. Saknar ventralt taggpar vid basen av 2:a pereiopoderna, ej heller är händerna på detta benpar håriga annat än längs gripkanten. Dess hand (propodus) är vanligen ej tydligt längre än basalleden. 5:e kroppsled ≤4 ggr längre än tjockt. Dorsal taggighet variabel, men då taggar finns är de rel. små och spetsiga. Säkrast skiljemetod mellan denna art & nästföljande anses vara att kvoten mellan totallängd och längden av pereiopod 2:s basalled är <13. Hos ♂:n är förstaantennens 2:a & 3:e basalled nästan överallt täckt med små korta hår, medan motsvarande delar hos *C. septentrionalis* blott har enstaka hår utmed kanterna. Dessutom är propodus på gnatopod 2 ca 3 gånger längre än bred mot ca 1.7 gånger längre än bred hos *C. septentrionalis*. Hos ♀♀:na skiljer sig arterna åt genom att *C. linearis* har ett par sidoutsnitt på pereonit 5 (kroppssegmentet med 3:e benparet bakifrån), medan ♀♀ av *C. septentrionalis* saknar dessa sidoutsnitt.

septentrionalis Krøyer, 1838 {septemtriánális}
 [L. *septentrionalis* = nordlig < L. *septentriones* = de sju tröskoxarna (<L. *septen*, *septem* = 7 + L. *trio*, gen. L. *trionis* = (trösk)oxe), d.v.s. Stora Björn vars 7 första alfabetstjärnor (alfa - eta) utgör den eg. Karlavagnen]

D:0.5?-, F:blekgrön – olivbrun med små svarta fläckar; ögon mörkröda, L:2.4 (♀) & 3.1 (♂), HB (preferenser som föreg. art), Öres.-Bohus.-Nord. Lik föregående art fränsett att propodus är längre än basalled på pereopod 2 & fr.a. att den ovan nämnda kvoten är >13. Flera andra arter kan påträffas vid våra kuster. Den ≤2.3 cm långa *C. equilibra* Say, 1818 igenkänns genom att vid pereopod 2:s bas finnes ett par kraftiga framåtriktade ventrolaterala taggar. Hos den djupt levande, gulaktiga, ≤1.3 cm långa *C. ciliata* G.O. Sars, 1883 är det 5:e dorsalt släta kroppsegmentet 4–5 ggr så långt som tjockt & tydl. längre än tillhörande benpar. Den närmast från Nordsjön kända, ≤1.3 cm långa *C. acanthifera* Leach, 1814 särskiljer sig från övr. genom att 2:a-antennens ventralsida har korta, ej i parallella rader arrangerade borst. Från Nordsjön kännes likaså den ≤1.5 cm långa *C. tuberculata* Bate & Westwood, 1866, kännetecknad av att vara dorsalt ganska slät framtill (om dock tuberkler finns på de 4 första segmenten plägar de sitta parvis men långt isär), men de sista segmenten har städse framträdande rundade dorsaltuberkler. Därutöver har *C. macho* Platvoet, De Bruyne & Gmelig-Meyling, 1995 beskrivits från Nederländerna, vilken dock visat sig vara synonym med asiatiska *C. mutica* Schurin, 1935 [L. muticus = stympad, avhuggen / macho åsyftar att främre kroppsegment – t. skilln. fr. andra nordeuropeiska arter – är tätt hårbevuxna, därvid av krigiskt manligt utseende < Gr. machetes = krigare] & är således en invandrare. Dessutom har arten spridits t. Scotland & Norge (Stavanger-omr. & norrut), senare (2004) t. tyska Nordsjökusten & tycks vara under stark spridning norrut, men även söderut & finns numera åtm. i yttre Skagerrak. Blir ngt större än ursprungligt inhemska arter & är röd till orange med ♀:ns yngelficka täckt av mörkröda fläckar. Hos ♂:n är de 2 främsta pereoniterna kraftigt förlängda & tätt borsttäckta, medan båda könen på bakomliggande pereoniter har talrika taggliska dorsala projektioner. När en kroppslängd av 35.1 mm (♂) & 15.6 mm (♀). I Norge ställer arten till problem genom att klogga igen fiskodlingskassars maskor.

Caprella septentrionalis

Caprella mutica

Phthisica Slabber, 1778 {fåsika} (1 sp.)

[Eng. phthisic = fåsisk, lungsiktig, utmärglad]

Alla 7 pereopodpar välutvecklade. Gälar på segm. 2–4.

marina Slabber, 1778 {marína}

[L. marinus = marin, havstillhörig]

D:0–100, F:varierar från gråvit med små bruna eller röda fläckar – mörkröd; ögon mörkröda, L:1.6 (♀) & 2 (♂), HB (som *Caprella*, men vanligare än dessa arter littoralt), S Öster.-Bohus.-Nord. Har 7 benpar.

EUCARIDA Calman, 1904

{evkarída} (≈60 gen., ≈100 sp.)

[Gr. eu= sann, verklig + L. caris, genit. caridis = råka]

Malacostraca med skaftade komplexögon & en med samtliga thorakalsegment sammanvuxen carapax. Oostegiter saknas. Ägg läggs direkt i vattnet eller utvecklas fästade vid pleopoderna. Gälar fästade vid thorax eller thorakalbenen. Telson utan sidogrenar. En 3:e ordo, **AMPHIONIDACIDA** Williamson, 1973, representerad av en enda oceanisk pelagisk art (*Amphionides reynaudii* H. Milne Edwards, 1832 [möjl. honnör till greve François Dominique Reynaud de Montlosier, 1755–1838, fransk mineralog]), saknas i våra hav.

EUPHAUSIACIDA Dana, 1852

{evfausiasída} "Lysräkor" el. "Krill" (3–8 gen., 5–12 sp.)

[Gen. *Euphausia* Dana, 1850 < Gr. eu= sann, verklig + phausis = belysning]

Pelagiska räklänkande djur, vars alla 8 thorakalben-par är av klyvfotstyp. Simmar bra med hjälp av sina pleopoder. En av 2 fam., **Euphausiidae** Dana, 1852 finns i våra hav & bär (i regel 10 st.) nedåtriktade röda fotophorer, d.v.s. lysorgan (ett par vid ögonbaserna, ett par vid vardera baserna av 2:a och 7:e thorakalbenen samt 1 på vardera av de 4 främre abdominalsegmenten), ehuru arter av *Stylocheiron* G.O. Sars, 1884 [Gr. stylos = stör, påle, pelare + Gr. cheir = hand + Gr. -on: personifieringssuffix], som har stora delade ögon och förgrovade & starkt förlängda 2:a benpar, saknar lysorgan på alla abdominalsegment förutom det första; släktet kan möjligen förekomma i djupa Skagerrak från tid till annan. En till det udda protoctist-taxonet **Ellobiopsidae** av möjlig dinoflagellat-affinitet hörande art, *Thalassomyces Niezabitowski*, 1913 *fagei* (Boschma, 1948) [Dr. Baptiste-Louis Fage, 1883–1964, fransk zoolog på Observatoire Océanologique de Banyuls-sur-Mer (Laboratoire Arago) – etablerat 1882, senare på muséet i Paris] kan påträffas dorsalt i centrum av carapax hos åtminstone våra 3 vanligaste lysräkor. Totalt finns ca 90 arter lysräkor.

Meganyctiphanes Holt & Tattersall, 1905

{meganyktifånes} (1 sp.)

[Gr. megas = stor + Gen. *Nyctiphanes* G.O. Sars, 1884 < Gr. nyx, genit. nyktos = natt + Gr. phanos = ljus, fackla]

norvegica (M. Sars, 1857) {nårvégika}

[L. norvegica = norsk]

D:0–900, F:ganska hyalin med rödaktiga lysorgan vid de främre simfotsbaserna; ögon mörka, L:4.5, PEL, Katt.-Bohus.-Nord. Har ett par postokulära taggar på främre carapaxkanten samt ett par ventrolateral carapaxtaggar bakom carapax mitt. Dessutom finns ett bakåtriktat bladlikt utskott på antennulas 1:a led. Alla benpar är ungefär lika långa. Könsmognar vid ≈22 mm längd & maximal livstid: 3 år. *Calanus* & andra copepoder är huvudföda, men äv. *Pleurobrachia* & ev. andra & ctenophorer. En art som skulle kunna förväxlas är den djuplevande *Euphausia krohni* (Brandt, 1851), som blir 16 mm lång och har två taggar på undre sidan av varje carapax-flank, medan *M. novegicus* blott har en. *E. krohni* är ej känd från Skagerrak, men kan möjligen tidvis ta sig dit.

Thysanoessa Brandt, 1851 (3 sp.)

[Gr. thysanos = tofs, vippa + Gr. esson = mindre, svagare]

raschii (M. Sars, 1864) {tysanáéssa ráshji}

[norrmanen Halvor Heyerdahl Rasch, 1805–83: konservator vid Zool. Mus., Kristiania, prof. i zoologi vid univ. därstädes 1852–74]

D:0–>500, F:hyalin med röda lysorgan och mörka globulära ögon, L:3, PEL, Katt.-Bohus.-Nord. Saknar postokulär-taggar men har ett par ventrolateral carapaxtaggar framför carapax mitt. Våra övriga arter av släktet saknar dessa taggar. Alla benpar ungefär lika långa. Könsmognar vid ca 14 mm längd och en del individer överlever ytterligare ett år & kan leka en 2:a gång året därpå. Lever >50 m djup under dagtid, men kan migrera upp i ytnära vatten under natten. Den ≤25 mm långa *T. inermis* (Krøyer, 1846) (Syn.: *T. neglecta* (Krøyer, 1846)) har i stället en posterodorsal tagg på sista abdominalsegmentet, liksom den något rarare, ≤17 mm långa *Nyctiphanes couchii* (Bell, 1853) [Richard Quiller Couch, 1816–1863, skrev t.ex. ett 3-bandsverk om faunan i sin hemprovins Cornwall ihop med sin fader, ichtyologen Jonathan Couch, 1789–1870], vilken dock som extra kännetecken har ett kamliknande utskott på dorsalsidan av antennulas 1:a led. Båda dessa arter har likaså alla benpar ungefär lika långa och båda kan överleva en lek och ånyo leka ett andra år. *T. inermis* lever mellan ytan & 300 m djup dagtid, men migrerar upp till de 100 övre metrarna nattetid & *N. couchii*, som lever mellan 10–200 m djup gör liknande vandringar mot ytan nattetid. Abdominalsegmentet är däremot helt renons på dorsaltaggar hos den ≤16 mm långa *T. longicaudata* (Krøyer, 1846), vars ögon är stora och medelst en insnörning delade i 2 olikstora delar. Dess sista abdominalsegment är ca lika långt som sammanlagda längden av de båda framförvarande segmenten & dess 2:a benpar är nästan dubbelt så långt som övriga benpar. Ett par i yttre Skagerrak iakttagna arter påminner om den senare men har annorlunda ögonkaraktärer: den ≤55 mm långa *Thysanopoda acutifrons* Holt & Tattersall, 1906 har t.ex. små, runda odelade ögon (och dess andra benpar avviker ej avsevärt i längd från övriga), medan den ≤26 mm långa *Nematoscelis megalops* G.O. Sars, 1884 har ögonen delade i jämbreda delar, utan rostraltand dem emellan och dess 2:a benpar är nästan 4 ggr längre än övriga benpar.

DECAPOD(ID)A Latreille, 1802

{dekápåda / -ída} "Tiofotingar" (≈53 gen., ≈92 sp.)

[Gr. deka = tio + Gr. pous, genit. podos = fot]

De 3 första thorakalextremiteterna är omvandlade till maxillipeder. De sista 5 thorakalbenen av gångbenstyp; det första har ofta tångliknande griporgan ('klor'). På antennulae finnes ofta en s.k. stylocerit, d.v.s. en tagglik (eller rundad) utväxt på dess proximala led. På antennae är ofta exopoden ombildad till en platteller tagglik utväxt benämnd scaphocerit. Av gruppen är >10000 arter kända.

[Decapoda zoea](#)

DENDROBRANCHIAT(IN)A Bate, 1888

{dendrånbrankiáta, dendrånbrankiatína} "Råkor" (1 gen., 1 sp.)

[Gr. dendron, dendros = träd + Gr. branchia = gälar]

Ägg bäres ej på pleopoderna (undantag: gen. *Lucifer* Thompson, 1830 [n. cons. Op. 864, ICZN]) utan frigöres och kläcks som nauplii. De 3 första pereopoderna är chelata (tångförsedda). Gälar trädgrenade. Består av överfamiljerna Penaeoidea Rafinesque, 1815 (fam. Penaeidae [n. cons., Dir. 15, ICZN], Aristeidae Wood-Mason, 1891 [n. cons., Op. 864, ICZN], Solenoceridae Wood-Mason & Alcock, 1891 [n. cons., Op. 611, ICZN] och Sicyoniidae Ortmann, 1898 [n. cons., Dir. 54, ICZN]) & Sergestoidea Dana, 1852 (fam. Sergestidae [n. cons., Op. 864, ICZN]). (Penaeidae hyser i varmare områden många kommersiellt intressanta arter).

Sergestes H. Milne Edwards, 1830 [n. cons., ICZN] (1 sp.)

[L. och Gr. litt. Sergestus, Sergestes: Aeneas färdkamrat]

arcticus Krøyer, 1855 {sergéstes árktikos}

[Gr. arctikos = från (konstellationen) björnen, i.e. nordlig]

D:(0) 400–700, F:genomskinlig med röda pigmentfläckar, L:5, PEL, Skag.-Nord. Bioluminescent via modifierade hepatopancreastubuli (Pestas organ).

PLEOCYEMATINA Burkenroad, 1963

{pleåkyematína} (≈53 g., ≈91 sp.)

[Pleon: mellankroppslederna på ett kräftdjur, där pleopoderna sitter < L. pleon = segel + Gr. kyema, genit. kyematos = embryo]

Hit hör den stora huvudmassan (resten) av tiofotade kräftdjur, vars ♀♀ bär äggen på pleopoderna. De saknar sekundära förgreningar på gälarna. Äggen kläcks vanligen på *Zoeastadiet*. Indelas stundom i 3 subtaxa, räkgruppen

Eukyphida Boas, 1880 (omfattar **Caridea** & den lilla, ej hos oss utbredda infraordningen **Procaridea** Chase & Manning, 1972), räkgruppen **Euzygida** Burkenroad, 1981 (med en recent infraordo, den blott i varmare hav levande **Stenopodidea** Claus, 1872 (ofta fiskputsare eller invånare i glassvampar)) samt de icke räklila **Reptantia** Bouvier, 1917 (övr. 4 infraordi). Är stundom parasiterade av andra, till spektakulära klumpar m.el.m. omvandlade kräftdjur, i.a. div. arter av **Rhizocephalida** (q.v.), **Cirripedia**, **Isopod(id)a**, **Epicaridina**, **Bopyroidea** (q.v.)

CARIDEA Dana, 1852 {karídea} "Räkor" (18 gen., ≈35 sp.)
[L. *caris*, genit. *caridis* = räka]

Skalet i regel förhållandevis svagt förkalkat; oftast med ett lateralt tillplattat rostrum (pannutskott). Simanpassade pleopoder på en välutvecklad abdomen, vilken är längre än carapax. Telson bildar ihop med uropoderna en stjärtfena. Till skillnad mot räkor av DENDROBRANCHIATA-typ, så överlappar sidoplåtarna på 2:a bakkroppssegmentet sidoplåtarna på det 1:a hos denna grupp. Thorakalben i regel långa, slanka, stundom svagt 2-grenade. Av 10 överfamiljer & ≈22 familjer är 5 överfamiljer & 7 familjer kända från våra hav.

Pasiphaeoidea Dana, 1852 {pasifääidéa} (1 gen., 3 sp.)
Med en enda familj.

Pasiphaeidae Dana, 1852 [n. cons., Op. 470, ICZN] (1 g., 3 sp.)

Lateralt tilltryckta räkor med kort rostrum. Fingrarna på de långa, subchelata 1:a & 2:a pereopoderna är tunna med kamtandade skäreggar.

Pasiphaea de Savigny, 1816 [n. cons. Op.470, ICZN]
{pasiféa} (3 sp.)

[Gr. myt. **Pasiphae**: Helios & Perseis dotter, Kirkes syster, kung Minos' gemål & moder till Minotaurus, Ariadne, Faedra etc.]

Det till **Ellobiopsidae** (uddaprotocister med osäker anknytning t. dinoflagellater) hörande gen. *Thalassomyces* Niezabitowski, 1913 (Syn.: *Amallocystis* Fage, 1936) plägar parasitera i rostrumregionen hos detta släkte, *T. capillosus* (Fage, 1938) hos de båda hyperbentiska arterna och *T. spiczakovii* Niezabitowski, 1913 [hedrar T. **Spiczakov**, rysk färskvatten-ichthyolog under 1900-talets första hälft] (ev. synonym till *T. racemosus* (Coutière, 1911)) hos den pelagiska *P. sivado*. Det till samma fam. hörande *Ellobiocystis* Coutière, 1911 *catenatus* Coutière, 1911 [Gr. **ellobion** = öronring + Gr. **kystis** = blåsa, säck (*Amallocystis* ovan liknar detta namn, men förleden där torde emanera från Gr. **amalos** = mjuk) / L. **catena** = kedja + L. **-atus** = -försedd] påträffas likaså som epibiont, men blott på 3:e-maxillipeden hos *P. multidentata*, medan *E. tenuis* Coutière, 1911 påträffas hos *P. sivado*.

multidentata Esmark, 1866 {moldidéntata}

[L. **multus** = mycket, många + L. **dentatus** = tandad < L. **dens** = tand]

D:10–2000, F:rödfläckigt glasklar, L:11, PEL, Bohus. Skag.-N Nord. Telson har liksom hos vår största räkart, den ≤21.5 cm långa *P. tarda* Krøyer, 1845 [L. **tardus** = långsam, slö] en bakkantsinskränning. Dess 2:a gångbenspar har emellertid blott 1–5 taggar på sin exopoditförsedda basalleds bakkant jämfört med 7–12 hos *P. multidentata*. Telson hos den pelagiska, ≤10 cm långa, hyalina *P. sivado* (Risso, 1816) [möjl. Gr. **seio** = vagga, röra sig fram och åter + L. **vade** = gå – cf. L. **vademecum** = gå mig med (ordagrant), följeslagare – eller L. **vadum** = grunt 'gåbart' vatten] [n. cons.

Op. 470, ICZN] har i stället tvär bakkant och dess sista bakkroppssegment har en arttypisk terminodorsal bakåtriktad tagg.

Pasiphaea multidentata

Pasiphaea multidentata

Palaemonoidea Rafinesque, 181
{palämånåidéa} (2 g., ≈5 sp.)

Med 3 familjer, varav 1 i våra hav.

Palaemonidae Rafinesque, 1815 [n. cons., Op. 564, ICZN]

Pereopod 1 chelat och välutvecklad, men med mindre hand än pereopod 2, vars carpalled ej är indelad i flera segment (ringar); fingrar utan kamtandade skäreggar. Två par telsonlateraltaggar.

Palaemon Weber, 1795 [n. cons. ICZN]

{palæmon} (3–4 sp.)

Syn.: *Leander* Desmarest, 1849 (p.p.) "Tångräkor"

[Gr. **Palaimon**: kultnamn på Inos och Athamas drunknade son Melikertes, dyrkad som skeppens beskyddare. Isthmiska spelen firades vartannat år till hans ära med en selleri-krans som pris / Gr. myt. **Leandros**: ynglingen som drunknade i Hellesponten, då stormen släckte den ledsagande facklan hos älskarinnan, Aphroditeprästinna Hero, vilken då följde gossen i djupet]

Mandibel (tuggapparat) med 2el. 3-ledad palp, t. skilln. fr. den med ett rakt & rel. kort rostrum med 4–6 dorsala (varav en bakom ögonhålans bakre kant) & 2 (sällan 1 el. 3) ventrala tänder utrustade, nästan färglösa, ≤5 cm långa *Palaemonetes* Heller, 1869 [n. cons. Op. 470 ICZN] *varians* (Leach, 1814) [n. cons. d:o], hemmastadd i utpräglade brackvattensområden gränsande till limniska och som helt saknar mandibularpalp. Den särskiljes lättast fr. arter av *Palaemon*, som – förutom *P. adspersus*, vilken likt *P. varians* har en – har upp till 4 dorsala rostrumtaggar bakom ögonhålans bakkant, genom att dess raka rostrum blott har 1 slik tagg. *P. varians* finns i brackvattenfickor runt svenska S& V-

kusten, t.ex. i Hålkedalskilen S om Strömstad, vid Hälsingborg & Landskrona. Denna art klarar av hypersalina saliniteter, men påträffas vanl. blott i synnerl. estuarina förhållanden där ytvattenssaliniteten ligger mellan ca 0.9–15‰. *Palaemon* har längre rostrum än *Palaemonetes*. Då man står stilla på grunt vatten nalkas gärna våra *Palaemon*-arter & putsar bort överflödiga hudfragment från fötterna. En till Europa runt millennieskiftet invandrad art, *Palaemon macrodactylus* Rathbun, 1902, Delta-räka, är påträffad i S Nordsjön (Belgien, Nederl., Ö England & från 2004 vid tyska Nordsjökusten) & kan ev. så smån. äv. nå S Skandinavien. Denna ursprungligt orientaliska art har vanl. en vit färgstrimma längs med hela ryggen, vilken skiljer den fr. inhemska arter. Den når ≈73 mm längd med ett livsspann på 2–3 år och liknar av europeiska arter mest *P. longirostris* (se nedan), men har 9–15 dorsala rostraltaggar, varav 3 (-4) är posterorbitala & 3–5 ventrala taggar & mellan rostraltaggarna är arten starkt borstig. Dock är ovan beskrivna färgstrimma den enklaste karaktären när den finns, ty ingen annan europeisk art av fam. har en dylik.

Palaemon varians = *Palaemonetes varians*

Palaemon varians = *Palaemonetes varians*

adspersus Rathke, 1837 [n. cons. Op. 564 ICZN] {adspersos}

[L. *adspersus* = stänkande, skvättande]

D:0-? (littoralt), F:grå-, grönel. rödbrun; rödbruna pigmentfläckar finns under den horisontella rostralkölen, L:8, MBHB (trivs bäst i ålgräsmiljö; finns ock bland alger), Åland (& Uppland)-Bohus.-Nord. Rostrum rakt, ngt längre än antennplattorna, med 5–7 dorsala, varav 1 (-2) orbitopostal (d.v.s. belägen bakom ögonhålans bakkant) & 3 (2–4) ventrala tänder.

Palaemon adspersus

elegans Rathke, 1837 {élegans} [n. cons. Op. 564 ICZN]

Syn.: *squilla* (Czerniavsky, 1884), non (Linnaeus, 1758)

[L. *elegans* = nätt, elegant / L. *squilla*, *scilla*: en slags räka]

D:0-? (littoralt), F:gråaktigt brungrön med mörkare fläckar & tvärband (har på det hela taget skarpare färger än *P. adspersus*; så är t.ex. de blå & gula band på frambenen, som brukar kunna ses på båda arterna mkt tydligare hos *P. elegans*); under rostralkölen saknas pigmentfläckar, L:6.3, HB-MB (vanligast bland littorala brunalger men finns ock i ålgräs), Rügen-Bohus.-Nord. Enda nordeuropeiska arten med 2-ledad mandibularpalp. Skiljer sig även från övr. i området befintliga arter av släktet genom att dactylus på dess pereopod 2 är ca 1/3 så lång som propoduslängden, medan den hos övr. arter är av halva propoduslängden. Rostrum rakt el. svagt uppåtböjt, något längre än antennplattorna, med 7–9 dorsala (varav åtminst. 2 – vanl. 3 – orbitopostala) & 3 (2–4) ventrala tänder. Den vid Sydkandinavien rara, ≤11 cm långa *P. serratus* (Pennant, 1777) avviker fr. fam.:s övr. arter här genom att ha tydligt uppåtböjt rostrum (betydligt längre än antennplattorna) med 4–5 ventrala & 6–7 dorsala tänder; de senare går ej ut längs rostrums distala tredjedel (vilket de gör på andra sydliga förväxlingsarter i Nordsjö-området, vilka dessutom har ett nästan rakt rostrum). Likaså plägar denna nattaktiva art vanl. ha m.el.m. tydliga smala mörka ränder, tvärställda på abdomen & längsgående till diagonala på carapax. Ännu en art, den ≤7.7 cm långa *P. longirostris* Milne Edwards, 1837 är utbredd från SÖ Nordsjön-Medelhavet. Den erinrar om *P. adspersus*, men saknar pigmentfläckar på rostrums nedre hälft, är vanligen även i övrigt nästan färglös, har 7–8 (exceptionellt 12) dorsala, varav 2 orbitopostala & 3–4(5) ventrala rostraltänder.

Palaemon elegans

[Palaemon elegans](#)

[Palaemon elegans](#)

Pandaloidae Haworth, 1825 {pandalåidéa} (4 gen., 6 sp.)
Med 2 familjer, varav 1 i våra hav.

Pandalidae A.H. Haworth, 1825 {pandalide} (4 gen., 6 sp.)
Pereiopod 1 antingen enkel eller med mikroskopiskt små och ofullständiga händer. Fingrarna på 1:a och 2:a pereiopoderna har ej kamtandade skäreggar. 2:a-pereiopodernas carpalleder är indelade i flera segment (ringar).

Pandalus Leach, 1814 [n. cons. Op.104 ICZN] {pándalos} (2 sp.)
[Ev. diminitivform av L. pandus = böjd, krokig, puckelryg-gig el. Gr. pan = all + Gr. dalos = eldbrand, glans, ljuset el. kanske avsedd felstavning av Pandaros (Gr. myt.): en av Iliions försvarare, som senare följde Eneas till Italien]

Rostrumlängd $\geq$ carapaxlängd. Protandriska hermafroditer. Saknar exopodit (en andra gren) på 3:e maxillipedens basis till skillnad från Dichelopandalus Caullery, 1896. Världsvitt finns 19 Pandalus -arter.

borealis Krøyer, 1838 {båreális} "Nordhavsräka"
[L. borealis = nordlig] "... Nordhavsräkan djuphavsräkan
Citat från Arne med sin tandade näsa Lundgrens
dikt Råkor blågröna romfläckar ur samlingen
Havstulpan kryddpepparögon
FIB:s Lyrikklubb, 1955. och mångfald spretiga ben ..."
D:20–500, F:röd, L:18.5, MB, Katt.-Bohus.-Nord.
Protandrisk hermaf., som kan vara i hanfas upp till $\approx$ 12 cm
längd. Släktets enda art där rostrums 12–16 dorsaltänder
fortsätter ut på dess främre tredjedel. Rostrums ventralsida
har 6–8 tänder. Högersidans 2:a gångben har carpalledden
uppdelad i 20 el. fler ringar. Telson har 8–11 par
lateraltagg. Arten skiljer sig fr. våra andra i fam.:n även
genom att 3:e abdominalsegmentet dorsalt har en svagt

antydd trubbig tuberkel.

[Pandalus borealis](#)

montagui Leach, 1814 [n. cons. Dir. 47, ICZN] [G.M. Montagu, 1753–1815 (q.v.)] {mántágoi} "Karamellräka"
D:(5) 15–110 (230), F:glasklar med röda teckningar ('polkagrisrandig'); flagellum på 2:a-antennen bandat i röda och vita nyanser, L:16, MB-SB-HB, S Öster.-Bohus.-Nord.
De 10–12 dorsaltänderna på rostrum, vilket är mera uppåtböjt än hos föregående art, fortsätter ej fram till rostrums främre halva. Ventralt finns 5–6 (sällan 7) taggar. Högersidans 2:a gångbens carpalled är uppdelad i 20 eller fler ringar. Telson har 5–7 par lateraltagg.

[Pandalus montagui](#)

[Pandalus montagui](#)

Atlantopandalus Komai, 1999 (1 sp.)

[L. *Atlanto*: från Atlanten + Gen. *Pandalus* Leach, 1814 (se ovan)]

Som släktet *Pandalus*, men skildkönade.

propinquus G.O. Sars, 1870 {atlantpåandalos pråpínkvos}

[L. *propinquus* = nära, gränsande]

D:≈70→550, F:röd; flagellum på 2:a-antennen ganska ensfärgat rödaktig, L:15, HB-SB-MB, Bohus. (fr.a. Koster-rännan)-Skag.-Nord. Skildkönad. Telson med 5–6 par lateraltaggar. Rostrum har 9 (sällan 8) dorsala & 6 (sällan 7) ventrala taggar. Rostrums främre del utan dorsala taggar är vanligen längre än den med dorsaltaggar försedda bakre delen. Högersidans 2:a gångben har en carpalled som är uppdelad i 5 segment (ringar) liksom hos dubbelgångaren, den ≤16 cm långa, likaså skildkönade *Dichelopandalus bonnieri* Caullery, 1896 [Gr. *dichelon* = pincett, tång < (Gr. *di*= dubbel+ Gr. *chele* = klo (d.v.s. såväl 1:a som 2:a pereiopoden bär klosaxar)) / Jules Joseph *Bonnier*, 1859–1908, fransk kräftdjursparasitolog, under Giard (q.v.) vid marina stationen i Wimereux] [n. cons. Op. 470 ICZN], vars telson har 6–8 par lateraltaggar & vars rostrumpets är klarröd. Hos *D. bonnieri* är bakre dorsaltaggsförsedda delen av rostrum vanligen längre än dorsaltaggsaknande främre delen. Dessutom är dess gångben i regel mera tydligt bandade i vita och röda segment än de hos *A. propinquus*, vars gångben plägar vara mera ensfärgade, men främsta särkännemärket f. *D. bonnieri* är exopoditen på 3:e maxillipedens basis. *D. bonnieri* är fr.a. utbredd i Säckenumrådet i N Bohuslän, där ett lekande bestånd tycks finnas.

[Atlantopandalus propinquus](#)

Pandalina Calman, 1899 [n. cons. Op. 470, ICZN]

{pandalína} (2 sp.)

[Gen. *Pandalus* (se ovan) + L. *-ina*: dimin.suffix]

Rostrumlängd ≤ halva carapax längd. Carpus på högra pereiopod 2 består av 4 segment.

brevirostris (Rathke, 1843) [n. cons. Op. 470, ICZN]

{brevirástris}

[L. *brevis* = kort (=ej lång) + L. *rostrum* = snyte]

D:10–50 (180), F:vanligen gråaktigt hyalin med röda & gula pigmentfläckar, L:3.3, HB-SB, Öres.-Bohus.-Nord. De 3 bakre pereiopoderna med kort dactylus. Skildkönad. Taggar på > halva längden av baksidan av dactylus på 3:e pereiopoden, t. skilln. mot förhållandena hos den nedom 54 m levande, ≤4 cm långa *P. profunda* Holthuis, 1946 [L. *profundus* = djup, från djupet], vars längre dactyli har färre taggar. Det tycks dock finnas intermediära former mellan dessa båda namnformer, så frågan om deras artskildhet är ännu öppen. Se vidare *Caridion* (nedan) för info om gemensam parasit.

Crangonoidea Haworth, 1825

{krångånäidéa} (≈4 g., ≈8 sp.)

Med 2 familjer, varav 1 i våra hav.

Crangonidae Haworth, 1825 [n. cons., Op. 334, ICZN]

Pereiopod 1 är subchelat. Familjen har i regel mer dorso-ventralt tilltryckta arter än övriga familjer.

Sabinea J.C. Ross, 1835 [n. cons. Op. 470, ICZN]

[Sir Edward *Sabine*, 1788–1883, deltog som astronom & naturhistoriker i John Ross (1818) & Edward Parry's' (1819–20) arktiska expeditioner; beskrev släktets typart], som nedom ≈50 m i Skagerrak företräds av den ≤8 cm långa, bruna *S. sarsii* (Smith, 1879), skiljs från de övriga genom att pereiopodpar 2 saknar sax. Dess carapax bär flera taggiga längskölar och rostrum är kort & spetsigt.

Crangon J.C. Fabricius, 1798 [n. cons. Op. 334, ICZN]

{krångån} "Sandräkor" (2 sp.)

[Gr. *krangon* (κράγγων): namn brukat av Aristoteles i 'Historia Animalium' på en räka, sannolikt tillhörig nuvarande gen. *Crangon*]

Rostrum mycket kort; en enda mediantand på carapax.

crangon (Linné, 1758) [n. cons. Op. 334, ICZN] "Hästräka"

D:0–22 (150), F:gul – gråbrun, L:9, SB, Stockholm-Gotland-Öres.-Bohus.-Nord. Segmentet framför telson är dorsalt slätt hos arten. Möjligen protandrisk hermafrodit.

[Crangon crangon](#)

[Crangon crangon](#)

allmanni Kinahan, 1857 {allmáni}

[George James Allman, 1812–98; (se *Hydrallmania*)]
D:30–250, F:grågrönaktig, L:7.5, SB-MB, Öres.-Bohus.
Nord. Segmentet framför telson har en bred dorsal
longitudinell ränna flankerad av 2 långsgående kölar.

Pontophilus Leach, 1817 [n. cons. Op. 522, ICZN] (2 sp.)

[Gr. pontos = hav + Gr. philos = älskande, vän, förtjust i]

Har mycket kort rostrum och flera mediantänder på
carapax (våra arter har 3). Dessutom är de båda grenarna
hos de 4 sista simbensparen ungefär likstora.

norvegicus (M. Sars, 1861) {pántáfilos nårvégikos}

[L. norvegicus = norsk]

D:95–1200, F:smutsigt rödbrun, stundom med gula fläckar,
L:7.5, MB, Bohus.-Skag.-Nord. Har 2 taggar längs var & en
av de övre & en tagg längs var & en av de nedre parvist
utbredda lateralkölar på carapax medan *P. spinosus*
(Leach, 1815) [n. cons. Op. 522, ICZN] har 1 tagg mer per
lateralköl.

[Pontophilus norvegicus](#)

Philocheras Stebbing, 1900 {filákéras} (3 sp.)

[Gr. philos = älskande, vän av + Gr. cherados = slam, sand,
mudder (namnet torde egentligen vara en omkastning av
genusnamnet *Cheraphilus* Kinahan, 1862 (en synonym till
Pontophilus) snarare än en biotopförekärleksåsyftan)]

Rostrum mycket kort. Dactylus på det saxförsedda 2:a
benparet är längre än halva propodus.

bispinosus (Hailstone, 1835) {bispinásos}

[L. bi < L. bis = två, dubbel + L. spina = tagg + L. -osus = -
försedd]

D:(0) 10–80, F:brun-, gråel. rödaktig, L:2.5, SB-MB, Öres.-
Bohus.-Nord. Carapax har bakom rostrum 2 mediana taggar
(den bakre är ofta liten), men inga laterala. Den nedom ≈70
m utbredda, ≤4.5 cm långa *P. echinulatus* (M. Sars, 1861)
har 3 mediana taggar plus 3 rader av laterala småtaggar på

ömse sidor av dessa, medan den rel. grunt levande, närmast
från SV Norge kända, ≤2.7 cm långa *P. trispinosus*
(Hailstone, 1835) har en median tagg som på ömse sidor
flankeras av en lateral tagg.

Processoidea Ortmann, 1890

{präkessäidéa} (1 gen., 1–4 sp.)

Med enda familj enligt nedan.

Processidae Ortmann, 1890 [n. cons., Op. 434, ICZN]

Den ena förstapereiopoden är chelat, med en tydlig hand,
den andra slutar med en enkel böjd dactylus. 1:a & 2:a
pereiopodernas fingrar saknar kamtandade skåreggar. 2:a-
pereiopodernas carpaller är indelade i flera segment
(ringar).

Processa Leach, 1815 [n. cons. Op. 434, ICZN] {präkessa}

Syn.: *Nika* Risso, 1816(2–4 sp.)

[L. processus = utväxt, process, framåtförflyttning / form av Nike:
den grekiska segergudinnan, vars namn även lånats till Nice,
Rissos hemstad (där hans typart *N. edulis* var vanlig & torgfördes
som livsmedel)]

Sannolikt protandriska hermafroditer, åtminstone gäller
detta säkert 2 av arterna i vårt närområde. Släktet
parasiteras av den närmast från V Frankrike kända
Parasyriden *Urobopyrus* Richardson, 1904 *processae*
Richardson, 1904.

nouveli Al-Adhub & Williamson, 1975 {náovéli háltóisi}

S.sp.: **holthuisi** Al-Adhub & Williamson, 1975

[Henri François Nouvel, 1905–74, fransk mysid& räkforskare /
Lipke Bijdeley Holthuis, 1921–2008, holländsk synnerligen
betydande kräftdjursforskare & vetenskapshistoriker]

D:30–230, F:vitaktig med röda och purpurfärgade fläckar,
L:5.1, MB-SB, Bohus.-Nord. Tillhör en grupp arter med en
tand i styloceriternas främre ytterhorn, medan *P. edulis*
(Risso, 1816) subsp. *crassipes* Nouvel & Holthuis, 1957
från S Nordsjön saknar en slik tand. (En stylocerit är en
anterolateral plattlik utväxt från antennulas första basalled,
vilken kan vara svårobserverad om ej antennula viks något
utåt). De båda 2:a-pereiopoderna är tydligt oliklånga p.g.a.
att högra carpalleden är indelad i 29–42, merus i 10–20
segment medan vänster carpus och merus består av 15–19
resp. 5 segment. Hos den ovan nämnda *P. edulis* består 2:a-
pereiopodernas högra carpus & merus av 30–34(-39) resp.
12–18(-21) & vänstra av 17–20(-22) resp. 5–7 segment.
Blott en art i vårt närområde, den från Nordsjön kända *P.*
modica Williamson, in Williamson & Rochanaburanon,
1979 (Syn.: *P. parva*: Holthuis, 1954, non Holthuis, 1951)
har liklånga 2:a-pereiopoder. Sett i profil är rostrum hos *P.*
nouveli djupast på mitten, pleonsegment 5 är konvext
ventralt och pleonsegment 6 (det sista innan telson) har en
markant ventroposterial tagg, medan *P. canaliculata* Leach,
1815 [n. cons. Op. 434, ICZN] [L. canaliculatus = kanaliserad
< L. canaliculus = liten kanal], vilken Maj 2009 påträffades i
svensk ekon. zon i Skag., har en rak ventralkant på
pleonsegment 5, en kort ventroposterial tagg på
pleonsegment 6 och ett rostrum som är bredast basalt sett i
profil. Dess 2:a-pereiopoder har på högersidan 41–43
carpala & 16–19 (-24) merala segment samt på vänstersidan
18–22 (-28) carpala & 4–8 (-11) merala segment.

Alpheoidea Rafinesque, 1815

{alfeáidéa} (8 gen., 13–14 sp.)

[Gen. *Alpheus* < Gr. myt. Alpheus: jaktintresserad son till Thetis
& Okeanos. Förvandlades av medömkan från gudarna till en flod i
Elis på Peloponnesos, sedan den undflyende nymfen Arethusa ej

besvarat hans kärlek, men förvandlats till en källa på ön Ogygia. Vår hjälte följde dock även som flod sin älskade under havet och rann upp på hennes ö och blandade sitt vatten med Arethusas]

Med 3 familjer, varav 2 i våra hav.

Alpheidae Rafinesque, 1815 [n. cons., Op. 334, ICZN] {alféide} (1 gen., 1 sp.)

Båda förstapereiopoderna är chelata och kraftiga, med tydliga händer, men fingertopparna är ej mörka. Fingrarna på 1:a & 2:a pereiopoderna har ej kamtandade skäreppgar. 2:a-pereiopodernas carpalleder är indelade i 5 ringar.

Athanas Leach, 1814 [n. cons. Op. 470, ICZN] {atánas} (1 sp.)

[Gr. myt. **Athanas**, alias **Athamas** var en son till den i en del av Boiotien härskande kung Aiolos och bror till Salmonevs. Athanas galenskap drev hustrun Ino med sonen Melikertes ner i havet, där de båda omvandlades till gudar. Den unge Melikertes bytte därvid namn t. Palaimon & undfick undervisning av havsguden Glaukos < Gr. a:negations-prefix + Gr. **thánatos** = döden]

nitescens (Leach, 1814) [n. cons. Op. 470, ICZN] {nitéskens}

[L. **nitidus** = ljus, glittrande + L. **-escens** = svagt, lätt, begynnande]

D:1–13 (65), F:varierande, t.ex. brunviolett, grågrön el. gulröd, L:2, SB-HB (bland alger, stenar & skal), Katt.-Bohus.Nord. Erinrar habituellt om en liten hummer, men 3:e ben-paret saknar sax. Könsmorfism, genom att ♂♂ plägar ha storleksasymmetriska 1:a-pereiopoder, medan ♀♀ är symmetriska härvidlag. Bopyriden *Anisarthrus* Giard, 1907 *pelseneeri* Giard, 1907 har påträffats på artens abdomen närmast vid Irland & Bretagne.

[*Athanas nitescens*](#)

Hippolytidae Bate, 1888 [n. cons., Op. 470, ICZN (företräde framför **Thoridae** när de anses synonyma)] (7 gen., 11 sp.)

Båda förstapereiopoderna är korta & chelata, med tydliga händer, vanligen med mörka fingertoppar. Fingrarna på 1:a & 2:a pereiopoderna har ej kamtandade skäreppgar. Carpallederna på 2:a-pereiopoderna är indelade i flera, dock ej 5 segment (ringar). Små otydliga saxar på 1:a-pereiopoderna har dock den blekröda, djuplevande *Cryptocheles* G.O. Sars, 1870 [n. cons. Op.470, ICZN] *pygmaea* G.O. Sars, 1870 [Gr. **kryptos** = hemlig, gömd + Gr. **chele** = klo / Gr. **pygmaios** = dvärg-lik] [n. cons. d:o], (<1.5 cm lång) vars raka rostrum dorsalt, men ej ventralt, är sågtandat och avsmalnar mot den kluvna spetsen; har en suborbitaltagg. Varma havs putsarräkor tillhör ofta denna fam., som vid sidan av **Stenopodidae** Claus, 1872 & **Palaemonidae** hyser de flesta putsarräkor. Ehuru helt deciderade putsarräkor saknas i våra hav, så har åtminstone

några av våra inhemska arter tendenser till putsningsbeteenden. I Indiska Oceanen finns även en mangrove-trädklätrande art, *Merguia oligodon* (De Man, 1888), av denna familj, vilken kan kliva upp någon m ovanför vattenytan.

Hippolyte Leach, 1814 [n. cons. Op. 470, ICZN] (1 sp.)

[Gr. myt. **Hippolyte** :den amason-drott. & Ares' dotter, som Herakles gnabbades m. /ock Akastos gemål, som analogt m. Ptahwer's = Potifar's (faraon Amenemath III's gardeschef) hustru (Zulaikha?) visavi den bibliske Josef, anklagade en oskyldig Pelevs för otukt]

Carpus på pereipopod 2 består av 3 segment.

varians Leach, 1814 [n. cons. Op. 470, ICZN] {hippályte várians}

[L. **varians** = (för)ändrade]

D:~6–240, F:varierande, t.ex. grön, brun, blå eller violett, L:3.3, HB-SB, Öres.-Bohus.-Nord. Rostrum med ventral tandning och med en enda basal dorsaltand. Ofta med fjäderhår på abdomen. Bopyriden *Bopyrina* Kossman, 1881 *ocellata* (Czerniavsky, 1868) parasiterar på släktet, ehuru närmast påträffad vid Eng. Kanalen och Irland.

[*Hippolyte varians*](#)

Thoralus Holthuis, 1947 [n. cons. Op. 347, ICZN]

{táralos} (1 sp.) [Gen. **Thor** (en annan hippolytid) < nord myt. **Thor**, **Tor**: dundergud + gen **Eualus**, p.g.a. visst intermediärt utseende]

Supraorbitaltagg(ar) saknas. Carpus (leden innanför saxen) på pereipopod 2 består av 6 segment (ringar), ej 7(-8) som hos *Eualus* Thallwitz, 1892 [n. cons. Op. 671, ICZN] [Möjl. Gr. **eualotos** = lättfångad < (Gr. **eu** = sann + Gr. **alut** = håglöshet) el. ev. av det spartanska mansnamnet **Eualas**] {eválos} med arten *E. occultus* Lebour, 1936 [L. **occultus** = gömd, dold] {ockóltos} (en <2.2 cm lång, delvis något djupare levande dubbelgångare vad rostrum & allmän kroppsform beträffar). Den färgvariabla <2.8 cm långa *Eualus pusiolus* (Krøyer, 1841) [L. **pusa**, dimin. **pusiola** = flicka] {posiolos}, påträffad i likartad miljö, kan dock i regel lätt igenkännas på dess i spetsen ej kluvna rostrum.

cranchii (Leach, 1817) [n. cons. Op. 347, ICZN] {krántji}

[Leach's 'outröttlige och olycksalige' vän & insamlare – John 'Jack' **Cranch**, 1785–1816, exskomakare, fann först arten (i Kings-bridge estuary v. Plymouth). Var 1816 zoolog på Tuckey's Kongoexped., där alla ombordvarande dog av tropiska sjukdomar; Leach ångrade att han rekommenderat nygifte vännen / småbarnsfadern t. denna expedition & namngav efterhand många djur efter Cranch]

D:3–30 (130), F:varierande, t.ex. röd-, gul-, violetteller purpuraktig – mörkgrå, L:2.2, MB-SB-HB (allmän i

ålgräsmiljö under kalla årstider, går ngt djupare sommartid), Katt.Bohus.-Nord. Rostrum av ögonens längd; saknar ventraltaggar men har 3–5 dorsala och är distalt 2(sällan 3-)-kluvet.

[*Eualus cranchii* = *Thoralus cranchii*](#)

Caridion von Goës, 1863 [n. cons. Op. 470, ICZN] {karídiån}

[Gr. *caris*, genit. *caridis* = räka + Gr. *-ion* (2 sp.): dimin.& patronym-suffix / (auktorn, den svenske läkaren och zoologen Axel Theodor von Goës, 1835–97 arbetade med foraminiferer och kräftdjur, som han fr.a. insamlade i N Bohuslän; blev 1865 garnisonsläkare på St Bartholémy)]

Ett ganska rakt & jämsmalt rostrum m. 5–10 dorsala tänder & en (rart 2) distalt belägen ventraltand, når ca en ögonlängd framom ögonens framkanter. Carapax med en suborbital tagg. Carpus på pereopod 2 består av blott 2 segment.

gordoni (Bate, 1858) [n. cons. Op. 470, ICZN] {gårdáni}

[The Rev. George Gordon of Elgin, 1801–93, sannolikt förste upphittare; en av Charles Spence Bates insamlare (i Moray Frith)] D:10–500, F:hyalin m. röda kromatoforer på carapax, L:2.7, MB-SB-HB. Katt.-Bohus.-Nord. Rostrum, som har 5–10 dorsaltaggar är längre än antennula-pedunkeln. Det är något rakare (ej så nedåtböjt i underkanten) & mindre djupt än hos den med diffust gula inslag bland det röda färgpigmentet tonade, grundare än ≈50 m levande, lika stora, dubbelgångaren *C. steveni* Lebour, 1930 [George Alexander Steven, 1901–58, Plymouth-zoolog, verksam med sälar, bläckfiskar, sjöfåg-lar & fr.a. fiskar, i synnerhet broskfiskar samt makrill], som har 5–7 dorsala rostrumtaggar. Rostrum ngt kortare än antennans pedunkel. Likaså är artens 3:e-maxilliped blott ngt längre än scaphoceriten, medan hos *C. gordoni* 3:e-maxillipedens 2 yttre leder når bortom scaphocerit-toppen. Bopyriden *Bopyroides cluthae* (Scott, 1902) är närmast från England känd som parasit på denna art & på *Pandalina brevirostris*.

[*Caridion gordoni*](#)

Spirontocaris Bate, 1888 {spirántákaris} (2–3 sp.)

[Gr. *speiron* = såningsman (< Gr. *spiro* = så) + Gr. *karis* = räka; Bate hade nog för avsikt att direkt namnge släktet efter typartens *Cancer spinus* J.S. Sowerby, 1805 beskrivare (Eng. *sower* = såningsman) men fann att *Sowerbya* d'Orbigny, 1850 redan använts f. en mollusk, varvid namnet tycks ha modifierats enl. ovan]

Carpus på pereopod 2 består av 7 segm. Med 2 supraorbitala & 2 suborbitala carapaxtänder på huvudets ömse sidor, medan den med variabel rostralform försedda, nedom ≈30 m utbredda, ≤9 cm långa *Lebbeus* White, 1847 *ex* Leach MS [n. cons. Op. 671, ICZN] *polaris* (Sabine, 1824) [Kristen myt. *Lebbeus*, alias Thaddeus, en av Jesu' 12 apostlar (Mattheus 10:3)] har ett par supraorbitaltaggar färre. En annan art som utifrån rostrummorfologi ev. skulle kunna misstagas för detta släkte är i den ≤10 cm långa *Eualus gaimardii* (H. Milne Edwards, 1837) fr. sublittoralal algbältet, som dock helt saknar supraorbitaltaggar. Detta släkte omnämns under *Thoralus* ovan.

[*Lebbeus polaris*](#)

[*Lebbeus polaris*](#)

liljeborgii (Danielssen, 1859) {liljebårgi}

[Vilhelm Liljeborg, 1816–1908, svensk zoolog (q.v.)]

D:30–300 (600), F:röd eller rödbrun, L:7.4, MB-SB-HB, S Öster.-Bohus.-Nord. Rostrumspetsen är en enda framåtriktad tand. De dorsala rostrumtänderna fortsätter bakut från carapaxspetsen som en tandad medianköl till 2/3 av carapax längd medan hos den ≤6 cm långa *S. spinus* (J.S. Sowerby, 1805) [L. spinus =tagg] fortsätter den nästan till carapax' slut. Den senare arten kan sällsynt ertappas längs västkusten från Öresund och norrut men är något vanligare i Skagerrak och förekommer fr.a. längs västra & norra Norge. Dess rostrumspets består av en övre & en nedre ungefär liklång tand med en bågformad inskärning emellan. I denna inskärning kan enstaka småtänder förekomma. Hos den ≤3.7cm långa, mera arktiskt utbredda *S. phippisii* (Krøyer, 1841) [Constantin John Phipps (sedermera Lord Mulgrave), 1744–92: engelsk sjöofficer, som under befäl av Israel Lyons i försök att finna Nordpolen först med 'Racehorse' senare med 'Carcass' 1773 besökte Spetsbergen och beskrev några djur därifrån i den 1774 utkomna 'A voyage towards the north pole undertaken by His Majesty's Command'] löper tandningen dock endast halvvägs bakut längs carapax. En ≈3.4 mm lång, kulförmad copepod, *Choniostoma rotundatum* Stock, 1958 (**Siphonostomatoida**, **Nicothoidae**) kan påträffas i gälhålan hos *S. liljeborgii*. Andra spektakulära parasiter tillhör **Epicaridina** & **Rhizocephalida** (q.v.)

[*Spirontocaris liljeborgii*](#)

ASTACIDEA Latreille, 1802 {astakídea} (2 gen., 2 sp.)

[Gen. *Astacus* < Gr. astakos: ett slags hummer el. kräftdjur]

Carapax ej sammanväxt med epistomet (ovan labrum beläget skelettparti). Abdomen kraftig. 1:a benpar har kraftiga klosaxar. Enda marina fam. (av 2) i våra hav är **Nephropidae** Dana, 1852. TMBL:s akvarist Frank Sjödin iakttog att ♀♀ av såväl hummer som havskräfta, vilka länge gått isolerade i akvarier långt efter senaste skalbytet blev först väldigt kär-lekskranka om en ♂ tillkom i deras tank & parar sig gärna, för att efter parningen slå om och bli aggressiva mot ♂:n, så lärobokskunskapen om att kräftdjur blott kan para sig direkt efter skalömsning, måste kanske tagas med en nypa salt, såtillvida att möjl. obefruktade ♀♀ kan mottaga spermier oavsett skalstatus. Hos ♀♀ kan ju spermatorer från en befruktning överleva i årtal, men förloras vid skalömsning. (Jämte de båda limniska **Astacidae** Latreille, 1803–03-arterna har en amerikansk **Cambaridae** Hobbs, 1942-art *Orconectes limosus* (Rafinesque, 1871) påträffats i Europa vid polska Östersjö-kusten)

Nephrops Leach, 1814 [n. cons. Op. 104] {néfråps} (1 sp.)

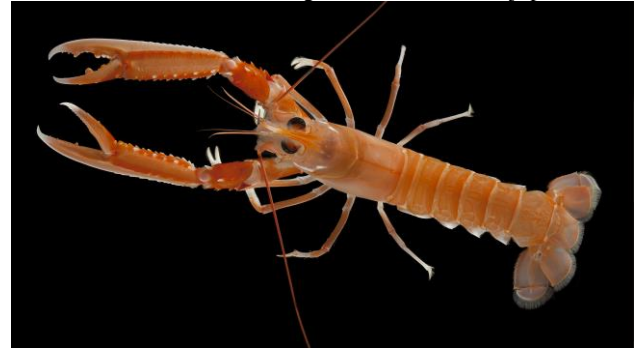
[Gr. nephros = njurarna + Gr. ops = öga] "Havskräftor"

norvegicus (Linnaeus, 1758) [n. cons. Dir. 36, ICZN]

{nårvégikos}

[L. norvegicus = norsk]

D:27–300 (750), F:gulröd, L:25.5 (♂♂; ♀♀ blir sällan ≥≈18 cm), MB, Öres.-Bohus.-Nord. Blir könsmogen efter ≈3 år & de pelagiska larverna tillbringar ≈50 dygn i plankton, varefter de tycks föredra att slå sig ner i befintliga gångar i sedimentet av sin egen art & därifrån konstruera egna gångar som en slags sidogångar till de ursprungliga. Deras gångar ligger vanligen 20–30 cm under sedimentytan, men kan stundom nå avsevärd längd och ännu större djup.

[*Nephrops norvegicus*](#)

Homarus Weber, 1795 [n. cons. Op.104, ICZN]

{hámaros} "Humrar" (2 sp.)

[Fr. (Åld.) homar = hummer]

gammarus (Linnaeus, 1758) [n. cons. Dir. 51, ICZN]

{gámmaros}

Syn.: *vulgaris* H. Milne Edwards, 1837.

[Gr. kammaros = en slags hummer / L: vulgaris = allmän, vanlig] D:≈3–>30, F:blåsvart, L:>50, HB-SB, Katt.-Bohus.-Nord. De pelagiska 10–18 mm långa s.k. *Mysis*-larverna kläcks under Juli-Aug. & genomgår 3 faser under loppet av ca en månad innan de bottenfaller. Förutom symbiont-polychaeten *Histriobdella homari* (q.v.), så återfinns som gälparasit på hummer ibland även den ≈1.5 mm långa, med karaktäristiska thoracoposteriala mycket stora gulaktiga vinglika utskott försedda ♀:n av *Nicothoe* Audouin & Milne Edwards, 1826 [Gr. myt. Nikothoe: en av harpyorna] *astaci* Audouin & Milne Edwards, 1826 (**Copepoda**, **Siphonostomatoida**, **Nicothoidae**), vars ganska stora äggsäckar är rosafärgade. Vid Albion har även en *Tisbe*-art, *T. elongata* (A. Scott, 1896), påträffats på hummergälar (se detta släkte). Av den västatlantiska *H. americanus* H. Milne Edwards, 1837, som mkt liknar *H. gammarus*, men i regel är fläckigare med orange 'stjärtfenor' + telson, är orange el. röd undertill – ej gräddfärgad till blekröd – & har rödaktiga – ej gulvita – toppar på främre benparets fingrar, har enstaka fynd gjorts såväl i Bohuslän som i Oslofjorden. *H. americanus* har dessutom i regel en – ibland flera – välutvecklad tagg(ar) på undre rostrumkanten, vilken / vilka saknas hos *H. gammarus*. Saxklons inre taggar är nålformiga, ej sågtandlika som hos *H. gammarus*, vilken dessutom ofta har vita fläckar nära ögon & mun el. marmorerad färgteckning, men dessa karaktärer är ej rapporterade fr. *H. americanus*. Den importerades ibland levande & tydl. har vissa exemplar släppts ut el. kläckt larver som spritts fr. sumpar i Skagerraksområdet. Arten är känd för att leva såväl djupare (ner till 700 m) som på i regel mera mjuk botten, än den europeiska och har liknande toleranser som den europeiska & finns vanl. i saliniteter

≥25 psu (men kan tillfälligt tåla lägre värden) & i temperaturer mellan 5–20° C, men tål -1 till 30.5° C. Ekologin erinrar såväl om den europeiska hummerns som havskräftans, ty i grunda miljöer lever de på snarligt sätt & på större djup lever arten i gångar liknande havskräftans. (Recept med 15 humrar + 2 kycklingbröst + som i grevinnan Eva Mannerheim-Sparre's 'Kokbok för Finsmakare och Vanliga Hungriga' får nog anses väl exklusiva numera).

[Homarus gammarus](#)

[Homarus gammarus ägg](#)

[Homarus gammarus zoea 2](#)

[Homarus gammarus zoea 3](#)

[Homarus gammarus stadium 5](#)

PALINURA Latreille, 1802

{palinóra} "Langustrar" (0–1 gen., 0–1 sp.)

Carapax sammanväxt med epistomet. Abdomen kraftig. 1:a benpar saknar el. har svaga klosaxar. Av 5 fam. finns endast Palinuridae Latreille, 1802 [n. cons., Op. 519, ICZN] företrädd i NV Europa, ehuru en art av Scyllaridae Latreille, 1825 ('Björnkräftor') finns fr. Eng. Kanalen & söderut.

Palinurus Weber, 1795 [n. cons. Op. 519, ICZN]

{palinóros} (0–1 sp.)

[L. litt. Palinurus: Iasus son och Aeneas lots]

elephas (J.C. Fabricius, 1787) [n. cons. Op. 519, ICZN]

{élefas}

Syn.: *vulgaris* Latreille, 1804

[Gr. *elephas* = elefant / L. *vulgaris* = allmän, vanlig]

D:20–70, F:rödeller brunaktig, L:45 (50), HB, Norska västlandet-S Nord. Sprids via långlivade (6 mån.) *Phyllosoma* – larver {fyllåsåma}. Dokumentation om att arten påträffats vid Bohuslän saknas, men rykten florerar om att en nu avliden person från Rossö skulle ha fångat ett exemplar.

THALASSINIDEA Latreille, 1831

{talassinídea} (4–6 gen., 5–7 sp.)

[Gen. *Thalassina* < Gr. *thalassa* = havet + L. *-ina* = emanerande fr.]

Har en dorsoventralt tillplattade symmetrisk abdomen, avslutad av en fenliknande struktur uppbyggd av uropoder och telson, men är i övrigt kinkiga att definiera. Har förts

än till *Astacidea*, än till *Anomura* & är möjl. polyfyletiska. De äri regel sedimentgrävare & de båda främsta pereopodparen plägar vara chelata, varav normalt 1:a paret är störst. Videobilder av bohålor från 50–60 m djup vid svenska västkusten antyder ev. förekomst av den ≤6 cm långa, skärt vitaktiga *Jaxea Nardo*, 1847 ex Chiereghin MS *nocturna* Nardo, 1847 ex Chiereghin MS (*Laomediidae* Borradaile, 1903), eljest närmast känd fr. V Britt. Öarna. Dess carapax är försedd m. lineae thalassinicae (tunna dorsallängslinjer på ömse sidor), liksom hos våra övr. fam.:r av gruppen fränsett *Axiidae*. Hos *Laomediidae* finns tvärsuturer på uropodernas båda grenar. Artens båda första klosaxar är likstora & de stora griporganen (dactylus + propodus) är längre än carapax. Ögon små & dolda under rostrum. Även där arten är säkert dokumenterad är aduler svårfunna. Lättaste sätt att konstatera förekomst i en region är att i plankton söka dess mkt karaktäristiska s.k. 'Trachelifer'-larv, som genomgår ett antal stadier fr. ca 3.5–15 mm längd. Mun & thoracalben sitter under en gemensam carapax. Från denna utgår framåt ett långt (längre än egentliga carapax) nackrör m. terminala stora ögon & ganska korta antenner. Abdomen sammanlagt >3 ggr längre än carapaxlängden m. telson konkav distalt. Abdomens sista (telson-)segm. är lika långt som total längden av föregående 5 segment. Vid V Scotland har larver påträffats under Maj, Sep. & Okt.

Axiidae Huxley, 1879 [n. cons., Op. 712, ICZN] {aksíde} (2–3 g., 2–3 sp.)

[Gen. *Axius* Leach, 1815 < Möjl. Gr. *axios* = värdigt, av lika värde]

Rostrum triangulärt, dorsoventralt tillplattat. Lineae thalassinicae (se nästa fam.) saknas. *Axius nodulosus* Meinert, 1877, som tagits i ett enda, blott 6.5 mm långt exemplar utanför V Jylland har visat sig vara skild från den från SV Nordsjön kända ≤9 cm långa *A. stirrhynchus* Leach, 1815, en art som gräver djupa gångar i slammig sand grundare än ca 34 m, vanligen med ingångshålet under ett stenblock & därför rart påträffas levande i sin adulta form, men vars larver är lätta att fånga och igenkänna. *A. nodulosus* har visar sig vara en ♂ av den från Karibien närmast kända *Coralaxius abelei* Kensley & Gore, 1982, men *nodulosus* har prioritet över *abelei*, så en förväxling av fångstlokal har rimligen ägt rum innan den förment 'danska' arten beskrevs.

Calocaris Bell, 1846 [n. cons. Op. 712, ICZN] (1 sp.) [Gr. *kalos* = vacker + L. *caris* = räka]

macandreae Bell, 1846 [n. cons. Op. 712, ICZN] {kalåkaris makandree}

[Robert *MacAndrew*, 1802–73, frukthandlare, konkolog & ägare t. yachten Naiad, fr. Liverpool, fann 1845 först arten (i Loch Fyne & Mull of Galloway). Nära vän med bl.a. Barrett & Jeffreys (q.v.)]

D: ≈12–1070, F: blekrosa, L: 5, MB, Katt.-Bohus.-Nord. Antennplattor mkt små. Smal median dorsalrygg längs hela carapax. Uropodyttergrenar med tvärsömmar. Anses vara protandrisk hermafrodit. Arten lever i ett system av U-formade gångar, vilka kan nå 21 cm under sedimentytan & tillväxer långsamt. Blir könsmoden vid ca 5 års ålder & ♀♀ producerar ≈100 ägg / lektillfälle, ehuru arten tros leka ≤3 ggr under sitt ≈9–10-åriga liv. Larver ej frisimmande i plankton.

Calocarides Wollebaek, 1909 {kalåkárides} (1 sp.) [Gen. *Calocaris* : (se ovan) + Gr. *-ides* = son av]

coronatus (Trybom, 1904)

[L. *coronatus* = krönt] {kåranátos}

D: 80–1200, F: blekröd, L: 5.5, MB (styv lera), Bohus.-Skag.N Nord. Antennplattor medelstora. Smal median dorsalrygg enbart längs carapax främre halva. Uropodernas yttergrenar med tvärsömmar. Hermafrodit.

Calocarides coronatus

Upogebiidae Borradaile, 1903 [n. cons., Op. 434, ICZN] (1 gen., 2 sp.) Uropoder utan tvärsutur. Benpar 1:s extremiteter ungefär lika starkt utvecklade; saxförsedda; benpar 2 saknar saxar.

Upogebia Leach, 1814 [n. cons. Op. 434, ICZN] {opågebia} (3 sp.)

[L. *upo* = under, nedom + Gen. *Gebia* Leach, 1815 < Gr. *ge* = jorden, land + Gr. *bios* = liv]

Ett fra. suspensionsätande släkte. Via pleopoder pumpas partikelinnehållande H₂O ned i de U-formade gångar, i vilka de lever, varpå hår på de 2 första pereopod-paren fungerar som filter. Föda förpassas därpå t. munnen medelst häriga maxillipeder. Parasiteras av Bopyriden *Progebiophilus* R. & M Codreanu, 1963 *euxinicus* (Popov, 1927) [*Pontos Euxinus*: hellenskt namn på Svarta Havet] (kännetecknad av birama pleopoder) (känd närmast fr. Irland), ehuru på närmare håll av gen. *Gyge* (kännetecknat av unirama pleopoder; se detta släkte).

deltaura (Leach, 1815) {deltávra}

[Gr. *delta*: alfabetets 4:e bokstav, som har form av en likbent triangel (Δ) + Gr. *oura* = stjärt]

D: ≈8–>18, gulröd carapax; ljusröd abdomen, L: 5.5, SB, Katt.-Bohus.-Nord. Saknar okulartagg (liten tagg under de 2 framåtriktade carapaxloberna utanför ögonen hos övr. 2 nordeuropeiska arter). Handens fasta finger är anfästad terminalt & nästan lika lång som dactylus. *U. stellata* (Montagu, 1814) [n. cons. Op. 434, ICZN] (samma utbredn. som *U. deltaura*), som är vitaktig med orange fläckar, är försedd m. smala 'händer' på tångerna & har okulartagg liksom den 'bredhanta', fr. Br. öarna & söderut utbredda *U. pusilla* (Petagna, 1792). Hos de båda senare arterna är dactylus tydl. längre än handens fasta finger. Hos *U. stellata* har dactylus, t. skilln. fr. övr., en tagg på utsidan. *U. deltaura* prefererar grövre substrat & påträffas därför i svenska hav i regel tätast mellan ca 10–15 m djup, men kan även förekomma djupare, medan *U. stellata* i regel har ertappats nedom ca 20 m djup.

[Upogebia deltaura](#)

[Upogebia deltaura](#)

[Upogebia deltaura subadult](#)

Callianassidae Dana, 1852 [n. cons., Op. 434] (1 gen., 1 sp.)
Uropoder utan tvärsutur. 1:a benparets extremiteter olika starkt utvecklade på högerresp. vänstersidan; i regel saxförsedda; 2:a benparet har likaså i regel saxar.

Callianassa Leach, 1814 [n. cons. Op. 434, ICZN] (1 sp.)
[Gr. myt. Kallianassa: en av nereiderna (enl. Iliaden; dock ej uppräknad bland dem i Hesiodos' 'Theogoni')]

subterranea (Montagu, 1808) {kallianássa sobterrânea}
[L. sub= under+ L. terra = jord + L. -aneus = -tillhörig]
D:30–60, F:vitaktig med rosa el. blåaktig ton, L:5, MB, Bohus.-Nord. Maxilliped 3 basalt mkt bred. Depositions-ätare. Telson tvär baktill & tyd. kortare än uropoder, men uropodlång (& baktill tyd. avrundad) hos Medelhavsarten Pestarella Ngoc-Ho, 2003 tyrrhena (Petagna, 1792) [Hedrar Prof. Otto Pesta, 1885–1974, decapod& copepod-specialist utbildad i Innsbruck, verksam som konservator vid muséet i Wien / Tyrrhenska havet: bäckenet mellan Sicilien, Sardinien & Italien], förr placerad i Callianassa samt har

strandutbredning upp till Belgien & Nederl., vars 3:e maxilliped är rel. smal. Närmast v. Belgien har Bopyriden Ione Latreille, in Cuvier, 1817 [Gr. ion = viol(blomma)] thoracica (Montagu, 1808) påträffats som parasit på släktet (inkl. Pestarella), ehuru på närmre håll (Helgoland & fr. 2009 Bohusl.) Pseudione borealis Caspers, 1939 påträffats. Den orangefärgade Ione -♀:n är – jämfört med Pseudione – nästan symmetriskt päronformad med långa förgrenade rottrådslika abdominalutskott samt med långa thoraxben. Pseudione är tydligt assymmetrisk med korta ben.

[Callianassa subterranea](#)

ANOMURA MacLeay, 1838 = ANOMALA Boas, 1880 {anámóra} (7 gen., 16–17 sp.)

[Gr. anomos = ojämn, assymmetrisk, laglös + Gr. oura = stjärt]
Stundom med klosaxar på de båda första benparen, dock alltid bäst utvecklade på 1:a benparet. 5:e benparen (& ibland även 4:e) i regel m.el.m. starkt reducerade. Abdomen välutvecklad eller reducerad, stundom assymmetrisk, dock alltid med uropoder. Sju av ≈20 familjer är företrädda i våra hav. Namnet Anomura har oftast brukats som ett sammanfattande namn på detta taxon ihop med Thalassinidea, medan Anomala betecknat gruppen i mera inskränkt mening.

Galatheidae Samouelle, 1819 [n. cons.]
{galatéide} "Trollhumrar" (3 gen., 9 sp.)
Hummerliknande, dorsoventralt tillplattade djur med 5:e benparet reducerat. Abdomen normalt utvecklad men hålles till hälften invikt under djuren.

Galathea J.C. Fabricius, 1793 [n. cons. Op.434, ICZN]
{galatéa} (5 sp.)
[Gr. myt. Galateia, Galatea: nereiden som kyklopen Polyfemos förföljde med sin glödande kärlek och därvid dödade rivalen Akis]

Rostrum triangulärt & sågtandat. Ett par Bopyrider, som ännu ej är kända Ö om Eng. Kanalen, parasiterar på vår största art av släktet. Pleurocrypta strigosa (Giard & Bonnier, ex Bourdon, 1968) separeras från P. piriformis Bourdon, 1968 genom att den förra är tydligt assymmetrisk och har laterala utbuktningar på några dorsalsplåtar, medan den senare är nästan rak och saknar slika utbuktningar.

[*Galathea sp. megalopa*](#)

[*Galathea strigosa*](#)

[*Galathea intermedia*](#)

strigosa (Linnaeus, 1761) [n. cons. Op. 434, ICZN]
{strigåsa}

[L. strigosa = klädd med styva hår eller fjäll]

D:≈10–110, F:svagt brunnmelerat rödaktig med blåa tvärstrimmor & fläckar, L:8.5, SB-HB, Katt.-Bohus.-Nord. Chelipederna (tångerna) har taggar på 'handens' (propodus) dorsalsida. De korta 1:a-antennernas basalled har 3 tydliga taggar, liksom släktets övr. spp. utom den lilla *G. intermedia* Liljeborg, 1851 [L. inter = mellan + L. medius = mitt emellan liggande], vilken blott har 2 taggar. Den senare arten är gulaktig, skär el. rödbrun, stundom med blå fläckar och kan nå en total kroppslängd av 2 cm. Den m.el.m. valnötsbruna & rödel. violett-fläckiga *G. squamifera* Leach, 1814 [L. squama = fjäll + L. fero = bära] har fjälliga tuberkler på 'händerna' & rostrums apikala tand är bara aningen längre än de främsta sidotänderna. Hos den med 1 dorsal tvärfåra / abdominalsegm. utrustada *G. nexa* Embleton, 1835 [L. necto, nexus = knyta, binda] bär händerna ej tuberkler, men hår el. håriga fjäll, liksom hos *G. dispersa* Bate, 1859 [L. dispersus = kringspridd], vilken dock har 3 dorsala tvärfåror på varje abdominalsegment. *G. nexa* är grönröd med små mängder briljantblått el. blåvitt pigment & *G. dispersa* (som når totallängd – exkl. klor – av 35 mm, medan motsv. mått för *G. nexa* är 40 mm) mkt färgvariabel i röda, gula & orange nyanser ibland m. vita fläckar. *G. dispersa* parasiteras av en närmast fr. Shetland känd Bopyrid, *Pseudione confusa confusa* (Norman, 1886) (♀ utan lateralutbuktningar på tergalplåtarna, d.v.s. på somiternas dorsala plåtar; ♂:ns abdomen segmenterad), ehuru *Pleurocrypta galateae* (♀ med laterala utbuktningar på bakre tergalplåtar; saknar laterala längsåsar på oostegiter; ♂:ns abdominalsegment hop-smälta) & *P. longibranchiata* (som föregående art, men med laterala längsåsar på några oostegiter & med utbuktningar även på främre tergalplåtar; se dessa arter), som finns i våra hav, påträffas på såväl *G. dispersa* som på *G. nexa* & *G. squamifera*.

[*Galathea squamifera*](#)

[*Galathea nexa*](#)

[*Galathea dispersa*](#)

Munida Leach, 1820 [n. cons. Op. 712, ICZN]
{mónida} (3 sp.)

[*L. munitus* = beväpnad, skyddad]

Rostrum består av en lång central framåtriktad tagg omgärdad av en kortare sådan på vardera sidan. I gånghålan kan Bopyriden *Pseudione crenulata* G.O. Sars, 1898 påträffas.

rugosa (J.C. Fabricius, 1775) [n. cons. Op.712, ICZN]
{rogåsa}

Syn.: *bamffia* (Pennant, 1777)

[*L. rugosus* = rynkig < *L. ruga* = rynka / Pennant fick sig tillsänt exemplar av arten från Bamffshire]

D:(20) 30–280, F:rödaktig, L:7.5 (carapax ≤54 mm inkl. rostrum), MB, Katt.-Bohus.-N Nord. 2:a-4:e av de 5 ventrala thoraxplåtarna (sternum) bär långa längsgående fjäll som är håriga i kanten. Artens ögon är förhållandevis små – cornea blott obetydligt bredare än ögonstjälken, medan våra båda övriga arter har en cornea som är tydligt mycket bredare än ögonstjälken. Dessutom är de större tvärgående striae i bakre dorsala delen av carapax kontinuerliga, medan de hos våra båda andra arter här är avbrutna i mittregionen. Den 4:e abdominala tergiten saknar taggar, medan minst ett par små taggar så gott som alltid finns hos våra övriga arter. Den djupare (i regel nedom ca 90 m & mest vanlig mellan 250–400 m) levande *M. sarsi* Huus, 1935, vilken har en blekare (ljusorange) färg, bär i stället korta tvärgående kanthåriga fjäll & når en carapax-längd av 37 mm och den mellan ca 250–1775 m utbredda *M. tenuimana* G.O. Sars, 1872 [*L. tenuis* = tunn, smal + *L. manus* = hand] saknar fjäll på de centrala sternumplåtarna. Denna art kan nå en carapaxlängd av 39 mm. *M. sarsi* är känd som depositionsätare, men ROV-

observationer ger vid handen att den även snappar efter & fångar lysräkor, som händerna för till mundelarna, varefter de äts.

[*Munida rugosa*](#)

[*Munida tenuimana*](#)

[*Munida tenuimana*](#)

Munidopsis Whiteaves, 1874 [n. cons. Op. 712, ICZN]
{monidåpsis} (1 sp.)

Syn.: *Galathodes* A. Milne-Edwards, 1880

[Gen. *Munida*: (se ovan) + Gr. *opsis* = uppsyn, uppenbarelse / Gen. *Galathea*: (se ovan) + Gr. *-odes* = -liknande / auktern, John Joseph Frederick Whiteaves, 1835–1909, var engelskfödd geolog med vida naturhistoriska intressen, som 1868–73 skrapade intensivt i St Lawrence-bukten, medan han var anställd på naturhistoriska muséet i Montreal]

serricornis (Lovén, 1852) {serrikårmis}

Syn.: *tridentatus* (Esmark, 1857)

[L. *serra* = såg + L. *cornu* = horn /Gr. *treis* = tre + L. *dentatus* = tandad]

D:≈70–180 (1480), F:rödaktigt vit, L:2 (carapax enbart), HB (hyser bl.a. förkärlek för gamla *Lophelia*-rev, men torde vara mest allmänna på djupa vertikala bergväggar, gärna med överhäng), Bohus.-NÖ Nord.

[*Munidopsis serricornis*](#)

Porcellanidae Haworth, 1825 [n. cons. ICZN]

"Porslinskrabbor" (2 g., 2 sp.)

Små krabblignande djur med 5:e benparet reducerat. Carapax utan rostrum och taggar. Abdomen liten, inböjd under carapax. Förutom nedan exemplifierade art har *Porcellana platycheles* (Pennant, 1777) – en sydligt utbredd art – ertappats vid ett tillfälle utmed S Norge. (Den lever mellan stenar & alger i de övre 30 metrarna & når en största carapaxlängd av 16 mm. Känns igen på en tät hårväxt på fr.a. tänger & carapaxsidor samt att av de tre loberna mellan ögonen på carapaxfronten, så är alla ungefär jämbreda; kan trol. ertablera sig med stigande temp.).

Pisidia Leach, 1820 [n. cons. Op. 701, ICZN]

{pisidia} (1 sp.)

Syn.: *Porcellana* de Lamarck, 1801 (p.p.)

[L. pisum = ärt + L. -idia: dimin.suffix; även Gr. Pisidia: antik provins mellan Phrygia & Pamphilia; nu i Turkiet / Ital. Porcellana = *Venus*-musslans skal &/eller dess pärlmor < L. porcus, dimin. porcellus = gris (ity viss likhet mellan ett slaktsvins skinkor & musslans skalbucklor ansågs föreligga)]

longicornis (Linnaeus, 1767) {långikårnis}

[L. longus = lång + L. cornu = horn]

D:0.5–70, F:rödaktig med mörkröda, bruna, el. violetta fläckar, L:1, HB samt grova grusbottnar, Öres.-Bohus.-Nord. Huvudsakl. suspensionsätare, med hjälp av de kraftiga 3:emaxillpederna. Carapax och gångben endast med få spridda borst. Front mellan ögonen med 3 lobber, varav den mittre är bredare än de omgivande. Närmast från Bretagne är Entonisciden *Entoniscus* F. Müller, 1862 *muelleri* Giard & Bonnier, 1886 [Müller, Fritz, 1822–97, tysk biolog, som arbetade mest i Sydamerika; en av Darwins första utländska anhängare (tyska naturhistoriker i gemen accepterade rappt Darwinismen; av de få som förhöll sig ljumma – p.g.a. sin tes om människorasernas oli-ka ursprung – kan nämnas den av inblandning i revolutionsrörelser så komprometterade Carl Vogt, 1817–95, som därför fått fly till en professors-asyl i Genève)] känd från artens inre. *Pleurocrypta* Hesse, 1865 *porcellanae* Hesse, 1876 (Bopyridae) håller till i gälhålan och är känd närmast från Britt. Öarna.

[*Pisidia longicornis*](#)

[*Pisidia longicornis* larv](#)

Lithodidae Samouelle, 1819 [n. cons., ICZN] (1 gen., 1 sp.)

"Trollkrabbor"

Stora krabblignande djur med reducerat 5:e benpar. Carapax med rostrum & taggar. Abdomen liten, assymetrisk, inböjd under abdomen, utan uropoder. Anses vara en 'husvill' eremitkräfts-fam., då de står mkt nära följande fam., som i sin tur är ett avancerat taxon i eremitkräfts-grupperna. I varmare klimat finns landlevande eremitkräftor, näml. släktena *Coenobita* Latreille, 1826 & *Birgus* Leach, 1815 (fam. Coenobitidae Dana, 1851 med bl.a. den från Mauritius (där nu utdöd) kända kokostjuven *Birgus latro* (Linné, 1767) [Birgus: ? (okänt ursprung) / L. latro = rövare] som enda art i sitt släkte), vilka antingen lever i skal hela livet el. blott som unga & likt den vuxna *B. latro* helt överger skydd i form av snäckskal. (Är världens största landlevande eremitkräfta; väger ≤ 2.5 kg – storlek som en katt). Deras enda havsförbindelse är under larvutvecklingen. Näst största marina arten (efter långtaggigare 'blue king crab' *Paralithodes platypus* (Brandt, 1850)) är den kommersiellt värdefulla *P. camtschatica* (Tilesius, 1815) 'red king crab', som ryssarna försökte introducera i Barent's Hav redan på 1930-talet, men ej lyckades få dit förrän under 1960-talet m. hjälp av flygtransport, ty de 11 dygn 1930-tals-transporter tog var förstas alltför lång tid, så förflytningsansvariga marinbiol. Ivan G. Zaks, ca 1889(dog 53 år gammal), & fysiolog-kollegan Jevgenji Krepis, 1899–1985, misslyckades (trots deras passande familjenamn) & anklagades politiskt. (Krepis ansågs ej önska förflyttning & idégivaren Zaks ansågs kontrarevolutionär). Med flygtransporter utförda av zoologen Jurij Orlov från 1960 (1:a utplantering våren 1961) gick det mkt snabbare och bättre. Arten har numera av egen kraft rört sig såväl mot N till

Svalbard & SVvart ner mot N Lofoten. Den blir vanl. ≤ 7 kg tung (i undantag 12 kg) & har en benskänvidd på ≤ 1.8 m. Som namnet anger står detta släkte nära *Lithodes*, men skiljer sig genom att ha välutvecklade scaphoceriter (d.v.s. antennans exopoder – vilka plägar vara välutvecklade hos t.ex. räkor och där benämns antennplattor) vilka är längre än intilliggande antennled samt genom att andra abdominalsegmentet är täckt av 5 separata plåtar, en oparig median samt parvisa laterala & marginala. Dessutom är rostrum kilformat utan sidogrenar, (medan det hos *Lithodes* har sidotaggar & är klivet i två grenar i spetsen). Ovisst är hur pass långt söderut i Nordeuropa arten kan tänkas förflytta sig. Larven tillbringar 2–3 mån. i plankton. Leker på ganska grunt vatten under april i Nordnorge. Honan bär äggen tills strax innan nästa parningssäsong. Ursprungsområdet lever den fr. Hokkaido till Kap Gamova i Okhotska Havet, runt Ö Kamchatka sannolikt upp till Kap Olyutorsk (NV-ligaste Kamchatka), runt Aleuterna & längs Nordamerika från Norton Sound (den stora bukten söder om Bering's Sund) till Queen Charlotte Islands, British Columbia på djup mellan 14–250 m, vanl. i 0–3° vattentemperatur, men de kan klara -1.6 till 18° C & nå en ålder av ≈ 20 år. En annan art som fiskas kommersiellt och exporteras bl.a. till Europa är den sydamerikanska *Lithodes antarcticus* Jacquinet, 1852. Den förekommer från ungefär 42°S vid Chiles kust & därifrån söderut till Magellans Sund & upp längs Atlantkusten till i höjd med Buenos Aires från några till ca drygt 200 m djup. Den skiljer sig markant från *L. maja* genom att rostrum är aningen kortare än de externa orbitaltaggarna. Dess carapaxbredd blir maximalt 15 cm (♀) resp. 12.5 cm (♂).

Lithodes Latreille, 1806 [n. cons. Op. 511, ICZN]
"Bönekonan" (1 sp.)

[Gr. *lithos* =sten + Gr. *-des* =son av]

Taggig och krabblik varelse med 4 benpar. Scaphocerit rudimentär. Andra abdominalsegmentets 5 plåtar helt eller delvis sammanväxta.

maja (Linnaeus, 1758) [n. cons. Op. 511, ICZN]
{litådes mája}

[Gr. *maia*: den största krabbarten enligt Aristoteles; likaså en god moder (den mytol. *Maia* var dotter till Atlas och moder till Mercurius)]

D:(10) 30–200 (500), F:röd – rödbrun, L:14.5, HB-SB-MB, Öres.-Bohus.-Nord. Åter ormstjärnor med förtjusning.

[Lithodes maja](#)

Paguridae Latreille, 1802 [n. cons.]

{pagóride} "Eremitkräftor" (2 g., 7 sp.)

Abdomen mjuk, utan skelett eller tydliga segmentgränser. De båda sista gångbenen är avsevärt mindre än de 3 främre. Lever med bakkroppen gömd i tomma molluskskal eller liknande. Eremitkräftor åstadkommer själva tillräckliga vattenrörelse i sina bostadsskal för att avlägsna sin egen avföring. En representant för en annan eremitkräftfam., **Diogenidae** Ortmann, 1892, *Diogenes* Dana, 1852 *pugillator* (Roux, 1829) [Gr. hist. *Diogenes* från Sinope, ca 412–323 f. Kr., kynisk filosof, elev till den förste kynikern Antisthenes från Peireos, som själv varit Sokrates' elev & ca 20 år yngre än mästaren. Antisthenes vandrade över 8 km till Aten dagligen, så länge läromästaren hade något att lära. Om Diogenes berättas många anekdoter. Frågan varifrån han kom, besvarades städse med att han var världsmedborgare. En mkt känd anekdot är den om när Alexander Magnus besökte Korinth och fann Diogenes ligga förnöjd i sin bostad – som bestod av en tunn invid väggkanten – utan att ens titta upp mot dåvarande världshärskaren. Alexander förundras & börjar samtala m. filosofen & utlovar honom en ynnest, varvid Diogenes ber potentaten flytta på sig för att ej skymma solen. Det beundrande svaret blir "Vore jag ej Alexander, så önskar jag, jag vore Diogenes". / L. *pugilis* = pugilist, boxare + L. *-ator* = -utförare], som länge haft en utbredning fr. Nederländerna & sydväst i Europa har under senare år spridit sig till Tyska Bukten & kan nog tänkas sprida sig längre norrut. Denna art har en gröntonat gråvit carapax med rödbruna fäckor & en gråblå, ljusblå till gulbrun abdomen & ibland röda fläckar på tångerna, vars sköldlängd ≤ 5.45 mm och har även en tydligt större vänsterän högerhand, medan inhemska arter har större högerän vänsterhand. Den plägar huvudsakl. påträffas riktigt grunt på sandiga bottnar ihop m. t.ex. *Angulus* & *Lanice*. Förutom gälhåleparasiten *Pseudione* Kossmann, 1881 *hyndmanni* (Bate & Westwood, 1868), som kan påträffas i nästan alla våra arter, finns ännu 3 **Bopyridae**-arter på abdomen av inhemska arter: *Athelges* Hesse, 1861 *bilobus* G.O. Sars, 1898 på *P. cuanensis*, *A. paguri* (Rathke, 1843) på *P. bernhardus* & *A. tenuicaudis* G.O. Sars, 1898 på *A. chiroacanthus*.

Pagurus J.C. Fabricius, 1775 [n. cons. Op.472, ICZN]
{pagóros} (5 sp.)

Syn.: *Eupagurus* Brandt, 1851

[(Gr. eu= verklig, sann +) Gr. *pagouros*: en annan variant av krabba (Herakleitos krabba) än *maia* enligt Aristoteles]

Har >4 taggar på vardera sidan av telson, undantagande *P. pubescens*, som i likhet med *Anapagurus* har blott 4. Rostrum triangulärt el. rundat. Högerhänderna ofta med dorsala vårtor eller är åtm. tydligt granulerade. (En annan skillnad mot *Anapagurus*, som har maxillulas endopod starkt avsmalnande distalt, är att hos *Pagurus* sker ingen tydlig avsmalning).

bernhardus (Linnaeus, 1758) [n. cons. Op.472, ICZN]
{bernárdos}

[**Bernhard** l'hermite: folkligt bretonskt namn på arten. Namnet härledes fr. följande keltiska uttryck för kalkskal: *barnagh*, *berniche*, *bernak* som i sammanhanget förvanskats till Bernhard & i ett annat sammanhang till det eng. ordet för rankfoting: barnacle. Linné har nog inhämtat namnet fr. Swammerdam, som i sitt arbete 1737–38 kallar arten 'Cancellus Bernhard l'Hermite'; (många andra ord av keltiskt ursprung dröjer sig kvar i engelskan och ett fåtal har även funnit sin väg till svenskan, t.ex. klan, London, pingvin (Welsh: pen gwyn = vithuvud), slogan, whisky)]

D:0–470, F:rödaktig m. gula & bruna fläckar; abdomen gråaktig; händerna med var sin artkaraktäristisk rostbrun bred centrodorsal längsstrimma; ägg violett-svarta, L:3.6 (blott carapax), MB-SB-HB, Öres.-Bohus.-Nord. Endast spridda hår på högra chelipeden (tången). Rostrum svagt spetsigt. Släktets typart. Den ≤ 1.6 cm (carapax)-långa, av ett orangebrunt band kring den basalt bleka ögonstjälken karakteriserade, eljest gulaktiga med körsbärsröda – bruna marmoreringar försedda & med violetta – rödaktigt gula antennulae utrustade, nedom ≈ 8 m på varierande bontentyp utbredda *P. cuanensis* Bell, 1845 [Gr. *kyaneos* = mörkblå (här nog syftande på havet) + L. *-ensis* = -tillhörig] har en tät matta av långa fjädergrenade smutsgrå hår på högerklons taggiga propodalled & avrundat rostrum, medan den nedom ≈ 30 m levande, ≤ 2.3 cm (carapax)-långa *P. pubescens* Krøyer, 1838 [L. *pubes* = svag behåring + L. *-escens*: vardande-suffix] har tuvor av kortare hår på högertången, samt ett svagt spetsigt rostrum (men dock saknar de rostbruna överhandslängsband, som kännetecknar vår enda övriga art med slikt rostrum – *P. bernhardus*). Vid V Norge påträffas ännu 2 arter med brett rundat rostrum, utan avsevärd hårväxt på högertången: den fr. Arendal-omr. & västut utbredda *P. alatus* J.C. Fabricius, 1775 [L. *alatus* = vingad < L. *ala* = vinge] (Syn.: *P. variabilis* (A. Milne-Edwards & Bouvier, 1892)) kännetecknas av att högertångens propodus antingen har en tydlig upphöjd längs-carina el. 1–3 upphöjda längsgående tuberkelrader på ovansidan och vänstertången har en dorsal tandlängsrad på propodus & den ≤ 12 mm långa ryggskölden & ben är rödaktigt skära medan den N om Egersund utbredda *P. prideaux* Leach, 1815 (Syn. *P. prideauxi*: Auctt.) [Charles *Prideaux*, 1782–1869, syssling & vän till Leach, båda fr. en gammal Devon-familj med många advokater; Prideaux kan ha introducerat Leach hos vännen Montagu (q.v.). Prideaux insamlade en hel del djur åt Leach, fr.a. i Plymouth Sound & Leach ansåg Prideaux som "decidedly [Britain's] best conchologist as far as relates to the knowledge of the species", så Prideaux hjälpte 1816 Leach att arrangera skalsamlingen i Br. Museum & en del av Prideaux's mollusksamling inlemmades med muséets samlingar] är rödaktig m. blekare fläckar och har granulerade, laxrosa chelipeder (som mest med en bred föga iögonenfallande längsgående upphöjning på högertångspropodusens ovansida & låga spridda tuberkler) samt ett rött band på ögonstjälkarna & ofta bär *Adamsia*-havsanemoner på skaler & när en ryggsköldslängd av 15.5 mm. Dess gångben är strimmade i orange, purpur & vitt. Dessa båda organismer lever i ett äkta symbiosförhållande, så till vida att havsanemonen – som ej själv kan fånga föda är beroende av eremitkräftan, som matar den med överflödiga matrester (men kan återstjäla delar av maten från mantelanemonens mage om den ej lyckas fånga något nytt när den ånyo hungrar). Havsanemonens fotskiva utsöndrar ett slem som blir hårt & bygger på ytterläppen i snäckskalet, som eremitkräftan bebor, så att bostadsbyte ej så ofta erfordras.

Pagurus bernhardus

Pagurus bernhardus

Anapagurus J.R. Henderson, 1886 [n. cons. Op.712, ICZN] (3 sp.)

[Gr. *ana* = liknande + *Pagurus* (se ovan)]

Har 4 taggar på vardera telsonsidan. Våra arters högerhänder är ganska släta. Rostrum rundat, ej triangulärt i mitten, som hos *Pagurus bernhardus* & *P. pubescens* el. den upp t. V Britt. Öarna & Irland utbredda *Cestopagurus timidus* (Roux, 1830), vilkens blygsamma namn förklaras av att den blott når 2.7 mm carapaxlängd. *C. timidus* har långa ögonstjälkar och kan nog förväxlas med *A. chiroacanthus*, men ögoncornean når ända ut till drygt halva flagellumlängden hos antennulae & ej blott högst till första lederna av flagellum, som hos vår inhemska art med långa ögonstjälkar.

chiroacanthus (Liljeborg, 1855) {anapagóros kiráakántos}

[Gr. *cheir* = hand + Gr. *akantha* = tagg, torn; (artens högerhand är till större delen slät – frånsett mikroskopiska vårtor – men dorsalt på propodus proximala inre hörn förekommer vanligen en liten ås flankerad av några taggar, vilka här torde åsyftas)]

D: ≈ 10 –140, F:rödgul-violettbrun; carapax dorsalt gulaktig med violetta sidor; abdomen violett-gulaktig; ägg grönbruna-violettbruna; högerhand dorsalt röd eller violettbrun med vitt fast finger och vit snittyta på dactylus; ögonstjälkar rödel. violettfläckiga; ögon i regel rödfläckiga; antennulae-pedunkler (som precis når ögon-corneans framkant) rödaktiga och flageller klarblå, L:0.75 (carapax), MB-SB, Öres.-Katt.-Bohus.-Nord. Artkaraktäristiskt är de tydligt rödfläckiga ögonen & kraftig hårväxt på den ganska släta högertången. Antennulae-skaft är $\approx 1.5x$ så långa som

ögonstjälkarna, jämfört med ≈ 3 ggr för den ≤ 5 mm (carapax)-långa *A. hyndmanni* (Bell, 1845) [Denna liksom *A. laevis* nedan & *Pagurus cuanensis* påträffades först v. Portaferry (& Bangor) & namngavs av irländaren W. Thompson utan formell beskrivning. Reverensen äsyftar auktionsförrättaren /värderaren / amatörbiologen fr. Belfast George Crawford Hyndman, 1796–1867], som har en nästan kal & vit till blekorange bulbös högertång & långa gångben som är bandade i vitt & brunt. Arten kännetecknas eljest av att pedunkeln på antennnuaes (de korta antennerna) segment 2–3 (varav segm. 3 är ca dubbelt så långt som det 2:a) bär talrika långa borst i fransar på undersidan & utkanten på segment 2 (det näst yttersta pedunkel-segmentet) när förbi ögonens cornea t. skilln. fr. alla övr. nordeuropeiska eremitkräftor. Artens sköld är blekröd & ben har orange el. röda fläckar. Den är närmast känd fr. tidvattenzonen i N & SV Nordsjön. Den vid Bohuslän rara, ≤ 8 mm (carapax)-långa, gulröda *A. laevis* (Bell, 1846) [L. laevis, levis = slät, liten] [n. cons. Op. 712, ICZN] (släktets typart), vars ögonstjälkar är ca hälften så långa som den hårda delen av carapax så att cornean blott når ut till inre delen av antennulaepedunkelns yttre led, saknar likaså hår på sina porslinsaktiga händer. Dess högertång är rödaktig, gångbenen röd & vitbandade och antennerna är häriga. Ögon inkl. skaft blott drygt 2 ggr så långa som $\emptyset$ jämfört med >3 ggr så långa som $\emptyset$ hos *A. chiroacanthus*.

Anapagurus chiroacanthus

BRACHYURA Latreille, 1802

{brakyóra} "Krabbor" (≈ 21 gen., ≈ 30 sp.)

[Gr. brachys = kort + Gr oura = stjärt]

Med dorsoventralt tillplattad kropp; carapax bred (oftast bredare än lång) & sammanväxt med epistomet. Abdomen re-ducerad, ventralt inkrökt under thorax. 1:a benpar med klosaxar. Artrik grupp (>4100 spp.) i varmare nejder. De flesta arter är ganska små, ehuru undantag finnes. En NV-pacifisk spindelkrabba *Macrocheira kaempferi* de Haan, in von Siebold, 1839 [Engelbert Kämpfer, 1651–1716, tysk läkare & resande naturhistoriker, fr.a. botanist, vistades 1690–92 i Japan & skrev en illustrerad bok om Japans historia, inkl. naturhistoria / (Auktorn Wilhem [sic!] de Haan, 1801–55 arbetade med insekter & kräftdjur & var den förste evertebrat-intendenten på Rijksmuseum i Leiden. Han fick hand om kräftdjursmaterialet, som insamlats av Philipp Franz von

Siebold, 1796–1866, en tyskfödd läkare & naturhistoriker, som flyttade t. Holland 1822, slog sig ner på Java som läkare, var därefter diplomat i Japan 1823–30 (& återkom dit 1859–62). Resultatet av insamlingarna blev 'Fauna Japonica'] kan t.ex. nå en spännvidd om nästan 4 m mellan benspetsarna & väga upp till 20 kg, men denna nedom ca 150 m djup levande art anses ha ett mildt sinne. Dvärgkrabban *Sirpus zariquieyi* Gordon, 1953 [L. scirpus, sirpus = strå & flätverk därav / reverens t. Dr. Ricardo Zariquiey Alvarez, 1897–1965, spansk decapodsystematiker], som lever från S Portugal och in i Medelhavet blir däremot ≤ 7 mm i carapaxlängd & tillhör med sina släktingar de minsta arterna i världen. Ca 12 av ≈ 46 fam. företräds i våra hav. Förutom nedan listade finns hos oss en art vardera av Atelecyclidae Ortmann, 1893 [n. cons., Op. 712, ICZN] (Atelecyclus Leach, 1814 [n. cons. d:o] rotundatus (Olivier, 1792) [Gr. ateles = ofullkomlig + Gr. kyklos = cirkel / L. rotundus = rund + L. -atus = -utrustad] [n. cons. d:o] – en $\leq$ ca 3 cm lång, på sandiga & grusiga bottenar nedom ≈ 12 m levande art (från åtminst. Fladen i Katt. & Bohus., där den är ganska allmän i ytterskärgården) med nästan rund carapax försedd m. såväl frontala tänder som 9–11 par anterolaterala tänder), Thiidae Dana, 1852 [n. cons., Op. 693, ICZN] (Thia Leach, 1815 [n. cons. Op. 693] scutellata (Fabricius, 1793) [Gr. myt. Thia: dotter till Uranos & Gaia, Hyperions gemål, moder till Helios, Selene & Eos / L. scutellatus = täckt av små plåtar] [n. cons. d:o] – en ≈ 2 cm lång, i sublittoral grov sand el. skalgrus levande art med slät front på en ganska slät carapax (med långa kanthår), bredast utmed fränre halvan & därpå tydligt avsmalnande bakåt; gångben häriga; denna art är känd i ett fåtal exemplar från Sv. västkusten, t.ex. Fladen & Kummelbank i Katt., Segelskären & Bondens Hamn utanför Gullmarn) & Geryonidae Colosi, 1923 (Geryon Krøyer, 1837 [n. cons. Op. 85, ICZN] trispinosus (Herbst, 1803) (Syn.: G. tridens Krøyer, 1837 [Gr. myt. Geryon: den på oxar rike jätte, som Herakles ihjälslög / L. tri = 3 + L. spina = tagg + L. -osus = -fylld, -tillagd / L. -dentatus = -tandad] [n. cons. Dir. 36, ICZN] – en rätt djupt levande mjukbotten-art, habituellt lik strandkrabban, men blott har 3 par taggrika tänder längs carapax anterolateraldel; kan bli ≥ 4 cm lång). Ännu några arter av Dromiidae De Haan, 1833 & Homolidae De Haan, 1839, Dromia Weber, 1795 personata (Linnaeus, 1758) [Gr. dromas = springande / L. personatus = sköldbärande < L. persona = (maskerad)mask] & Paromola Wood-Mason & Alcock, 1891 cuvieri (Risso, 1816) har påträffats närmast vid V Danmark. Dromia finnes sublittoral & kännetecknas av att sånär som på yttersta delar av gångben + chelipeder, så är hela krabban täckt av ett fint hårludd & de båda sista benparen – som är tydl. mindre än övriga – har subchelata klospetsar, d.v.s. en tång längst ut. Dess subovala ngt bredare än långa carapax, bär ≈ 5 par anterolaterala tänder & kan bli ≥ 5 cm lång. P. cuvieri är en vanl. djupt levande art m. subrektangulär längre än bred carapax (längd vanl. är kortare än 10 cm, men kan nå det dubbla måttet). Chelipeder & benpar taggiga & långa fränsett sista benparet, som är mkt kortare & försedda med subchelata klosax. Landlevande krabbor saknas i våra nejder, men en art av vinkarkrabbor (Ocyropodidae Rafinesque, 1815) Uca tangeri (Eudoux, 1835) [Tupi-indianspråk uka: en vinkarkrabba / L. tangeri = påträffad vid Tanger], släktets största art med carapaxvidd av 5 cm, finns i Ö Atlanten med nordligaste utpost vid Algarve i S Portugal. (Som exempel på en annan delvis landlevande tropisk fam. kan 'bubbelkrabbor' Dotillidae Stimpson, 1858 nämnas; lever av att sälla meiofauna ur sanden i bohålorna & därpå bära upp tömda sandkulor till plagens yta).

Thia scutellata

Geryon trispinosus

Leucosiidae Samouelle, 1819 [n. cons., Op. 712, ICZN]
 {levkåsfide} (1 gen., 3 sp.)
 [Gen. *Leucosia* < Gr. *leukos* = vit el. möjl. *Leucosia*: en egeisk ö]
 Har polygonal (el. rund – oval) carapax & 3-kantigt munfält.

Ebalia Leach, 1817 [n. cons.] {ebália} "Ruter ess" (3 sp.)
 [Gr. *e* = ut-, bortom + Gr. *balios* = fläckig, skiftande ; rask]
 Krabbor m. polygonal ryggsköld formad som ett i hörnen rundat ruter-tecken. Av 5 nordeuropeiska arter har den nedom ≈80 m levande rödfläckigt tegelröda *E. nux* A. MilneEdwards, 1883 [L. *nux*, *nutis* = nöt] – kännetecknad av ett mycket grovt granulerat skal & att dactyli på klosaxhänderna är tydligt mkt kortare än propodi'söverkan (medan förhållandet hos övr. arter är att de är ungefär liklånga) – sin nordgräns vid V Britt. Öarna liksom *E. granulosa* H. Milne Edwards, 1837, skild från övr. arter via sina tydligt tandade gångben.

tumefacta (Montagu, 1808) {tomefåcta}
 [L. *tumidus* = svullen + L. *factum* = realitet, sak]
 D:(5) 12–60 (100), F:rödvit, grårod eller gulgrå, L:1.2, SB(HB), Katt.-Bohus.-Nord. Carapax karaktäristiskt kantig, i regel lite bredare än lång (1.03–1.15 gånger bredare hos ♀♀ och 0.98–1.10 hos ♂♂), med 'uppblåst' gälregion. Den anterola-terala kanten av carapax är så gott som rak ända tills den ändrar riktning i en subakut vinkel nästan jäms med carapax nitt. Hos våra övr. släktesarter böjer carapaxkanten av tydligt innan den är i jämnhöjd med

mitten. *E. cranchii* Leach, 1817 [John Cranch, 1785–1816, en av Leach's insamlare & vänner (q.v.). Den förre skomakaren Cranch var som zoolog medlem i en expedition på floden Niger för att utröna huruvida detta var samma vattendrag som Kongo-floden. Expeditionens alla medlemmar insjuknade dock och dog inom få dagar av tropisk feber] är mindre kantig, med förhöjd men ej 'uppblåst' gälregion, mer granulerad och ungefär lika lång som bred (0.9–1.02 gånger bredare hos ♀♀ & 0.88–0.98 hos ♂♂). Den mera djuplevande *E. tuberosa* (Pennant, 1777) [L. tuberosus = knölel. puckel-full] [n. cons. Dir. 36, ICZN] är grovt granulerad & ytan på carapax är upphöjd till att bilda ett stort plustecken – rar, men 2007 funnen innanför Väderöarna.

Ebalia tumefacta

Ebalia cranchii

Majidae Samouelle, 1819 [n. cons., Op. 511, ICZN]
 {májide} "Maskeringskrabbor" (4 gen., 8–9 sp.)
 [Gen. *Maja* Lamarck, 1801 < Aristoteles säger att *maia* är den största krabban, ev. < Gr. myt. Maia: Atlas' dotter, Merkurius' mor]
 Carapax m.el.m. triangulär, framåt avsmalnande med tydl. rostrum, men hos vissa gen. e.g. *Macropodia* &

Inachus, med en utskjutande lob i den subhepatiska regionen på var sida. De långbentare Inachinae MacLeay, 1838 [n. cons., Op., 763, ICZN (ges företräde över Macropodiinae, om de anses synonyma)] benämnes spindelkrabbor. I SV Nordsjön & sydvart (till Guinea) finns den ≤ 35 cm (carapax-längd) stora *Maja* Lamarck, 1801 *brachydactyla* Balss, 1922, som tills i sen tid ofta förväxlades med den rent mediterrana ≤ 25 cm stora *M. squinado* (Herbst, 1788) & båda har förväxlats med den från Medelhavet & mellan Portugal till Senegal utbredda < 6.5 cm långa *M. crispata* (Risso, 1827).

Macropodia Leach, 1814 [n. cons. ICZN]

{makrapådia} "Spindelkrabba" (≥ 3 sp.)

Syn.: *Stenorhynchus*: Auct., non Hemprich, 1820 (en herptil)

[Gr. makros = lång, stor + Gr. pous, genit. podos = fot / Gr. stenos = trång, rak + Gr. rhynchos = näbb, snyte]

2:a gångbensparet (det efter tängerna) är ej tydligt längre el. grövre än påföljande. Inga taggar i orbitalregionen (den runt ögonen). Rostrums båda delar nästan utan mellanrum och av-smalnar tillsammans framåt till en spets.

rostrata (Linnaeus, 1761) [n. cons. Op. 731, ICZN]

{råstråta}

[L. rostrum = näbb, snyte, käke + L. -atus = -utrustad]

D:2–86, F:grå-, gulel. rödbrun, L:2.5, HB-SB-MB (mest i ålgräs & bland alger), Öres.-Bohus.-Nord. Meralled längre än carapax + rostrum. De 2 sista benparens dactyli svagt krum-böjda m. mycket små taggar utmed böjsidans proximala 2/3 längd. Rostrum rakt el. svagt uppåtböjt, ej längre än antennskaflet, dock tydligt längre än hos *Inachus*. En annan av våra arter, *M. parva* Van Noort & Adema, 1985 [L. parvus = liten], blir ≤ 11 mm lång & finns från ganska grunt vatten ner till ≈ 40 m djup. Dess 2:a gångbenspar har lika lång meralled som carapax + rostrum. De 2 sista gångbenparen har även tydligt mera krumböjda dactyli (nästan halvciirkelformade) m. tydliga taggar längs hela böjsidan. Såväl *M. parva* & *M. rostrata* saknar taggar på antennpedunkels undersida, medan släktets övr. nordeuropeiska arter har 1 till några små taggar längs pedunkelns inre leder, men ej de 2 yttre. Ännu en skillnad mellan dessa båda arter & övr. är att de saknar en tagg utmed carapaxsidorna mellan det uppsvullna subhepatiska området & antennpedunkelns infästning i skalet just bakom ögat (taggen skall, när den finns, ligga i höjdnivå med antennpedunkelns infästning). Liknande krumböjda dactyli på de båda sista pereiopodparen har den främst på yttre kustbankar med maerl & sand nedom ≈ 25 m i såväl Halland & Bohuslän utbredda (vänlig information fr. Dr. Matz Berggren) *M. linaresi* Forest & Zariquiey Álvarez, 1964 [hedrar Prof. Gonzalés de Linarès, 1845–1904, marinbiolog fr. Madrid], som har ett kort uppåtböjt rostrum & mkt krumböjda dactyli på de båda bakre gångbenen. Dess carapax blir ≤ 10.5 (13) mm lång. Den närmast från sandbottnar med hydroider & alger nedom ≈ 20 m i S Nordsjön kända, ≤ 33 mm långa *M. tenuirostris* (Leach, 1814) har – som namnet antyder – ett mkt långsmalt (& rakt) rostrum, vilket t. skilln. fr. hos övr. arter når förbi den yttersta delen av antennapedunkeln. Denna & ännu en (ej i Skandinavien men i t.ex. Eng. Kanalen påträffad) art, den ≤ 29 mm långa *M. deflexa* Forest, 1978, som har ett långt svagt nedåtböjt rostrum & föga böjda dactyli på de båda bakre gångbenen, har i likhet med *M. linaresi* taggar på såväl antennpedunkel som en tagg bakom antennpedunkelns infästning i carapax, enl. vad som tidigare redovisats.

Inachus Weber, 1795 [n. cons., ICZN]

{inåkos} "Spindelkrabba" (2–3 sp.)

[Gr. myt. Inakhos: Argolisk flodgud (& flod), Okeanos son, fader till den sköna Io, vilken den svartsjuka Hera förvandlade till en kviga]

2:a gångbensparet är tydligt längre och grövre än påföljande. Postorbitala taggar finns. Rostrum kluvet i två delar av ett Veller U-format mellanrum.

dorsettensis (Pennant, 1777) {dorsettensis}

[L. dorsettensis: hörande till (det Brittiska countyt) Dorset]

D:6–110, F:grå – brunaktig med rödvioletta fläckar, L:3, HBSB, Öres.-Bohus.-Nord. Rostrum består av två framåtriktade tänder ('horn') med ett brett U-format jack emellan. En tvärrad av 4 småtaggar bakom de 2 postorbitala ('ögonbryns-') tänderna är artkaraktäristisk. Övriga arter har blott 2 i stället för 4 småtaggar. Den fr. N Katt.-Bohus. kända, ganska rara *I. phalangium* (Fabricius, 1775) [Gr. phalangion = en spindel] kännetecknad av en mkt smal V-formad springa mellan de båda rostrala hornen & att chelipedernas leder är korta och uppsvullda. Denna art lever på stenig & skalgrusartad botten mellan 11–55 m djup, så gott som städse associerad m. havsanemoner, ofta *Anemonia viridis*, men äv. andra arter, ehuru rart mera än en individ / havsanemon. *I. leptochirus* Leach, 1817 [Gr. leptos = smal + Gr. cheir = hand] är en 3:e art. när-mast känd från silt-blandade sandbottnar mellan 32–230 m i Nordsj. V om Jylland, har en U-formad springa mellan de 2 rostrala hornen och chelipedernas leder är ganska långa och – som namnet antyder – är de föga eller ej alls uppsvullda.

Hyas Leach, 1814 {hýas} "Hövre" (2 sp.)

[Gr. myt. hyas, plur. hyades: Atlas' dottrar / Sv. hövre besl. m. No. hyvring /høvring för *Lithodes maja* är av okänt urspr.] Postorbitala taggar omvandlade till breda öronlika lappar.

araneus (Linnaeus, 1758) {araneos}

[L. aranea = spindel]

D:3–50 (350), F:rödbrun – grå dorsalt; smutsvit ventralt, L:10, HB-SB-MB, SV Öster.-Bohus.-Nord. 'Öronlappar' ej tydliga. Arten är allmän.

Hyas araneus

coarctatus Leach, 1815 {kåarktátos}

[L. *coarctatus* = förträngd, inskränkt, sammanpressad]

D:12–120 (500), F:dorsalt rödbrun – röd och ventralt smutsvit, L:6, HB-SB, Öres.-Bohus.-Nord. 'Öronlappar' tydliga. En tydlig populationsminskning har förekommit i Bohuslän sedan början av 1990-talet., ev. p.g.a. ökande temperatur.

[*Hyas coarctatus*](#)

Eurynome Leach, 1814 {evrynåme} "Buddha" (2 sp.)

[Gr. myt. *Eurynome*: en av okeaniderna, blev med Zeus moder till kariterna, alias gracerna (behagets gudinnor) / även Nisos dotter, moder med Poseidon till Agenor och Bellerofon / även namn på skafferskan vid konung Odysseus hov på Ithaka samt ytterligare några mytologiska figurer]

aspera (Pennant, 1777) [n. cons. Op. 712, ICZN] {åspera}

[L. *asper* = ojämn, taggig]

D:12–40 (120), F:rödbrun med blågrå ton dorsalt & ljusgrå ventralt, L:1.7, SB-HB, Katt.-Bohus.-Nord. Carapax bakkantstuberkler vanl. förenade i en tvärgående halvbåge till skilln. fr. *E. spinosa* Hailstone, 1835 [L. *spinusus* = full av taggar], som även har längre & mer separerade frontalthorn. Medan rostrums båda frontalthorn ej är längre än totala rostrumbredden vid basen (strax framför ögonen) hos *E. aspera*, så är de tydligt längre hos *E. spinosa*, ty medan varje frontalthorn är ≤ ca dubbelt så långt som dess basala bredd hos den förra, så är det ca 3 gånger så långa hos den senare. Inälvsparasiten *Entionella* Miyashita, 1941 *monensis* Hartnoll, 1960 (*Entoniscidae*) är närmast känd från Br. Öarna i *E. aspera*.

[*Eurynome aspera*](#)

[*Eurynome spinosa*](#)

Corystidae Samouelle, 1819 [n. cons., Op. 689, ICZN] {kårstide} (1 g., 1 sp.)

Med suboval carapax som är längre än bred. Sandoch mjukbottenlevande predatoriska krabbor som söker skydd genom att helt gräva ned sig och andas genom ett sugrör bildat av de långa, speciellt behårade antennerna.

Corystes Bosc, 1801–1802 [n. cons. Op. 689, ICZN] (1 sp.) [Gr. *korystes* = behjälmad man, krigare]

cassivelaunus (Pennant, 1777) [n. cons.] {kårstes kassivelávnos} "Skråpukskrabba"

[*Cassivelaunus*: hövding bosatt norr om Thames som samlade de brittiska stammarna till motstånd mot Caesars legioner 54 f. Kr. Han är den förste namnsatte britt, som figurerar i historien (även som Cassibelanus och Caswallon) och legenden förtäljer bl.a. att han var son till kung Heli och blev vän med Caesar efter att ha blivit besegrad]

D:7–90, F:blekröd – gulvit, L:3.9, SB-MB, Katt.-Bohus. Nord. P.g.a. sitt sandboende svårfunnen, men nog allmän.

Pinnotheridae De Haan, 1833

{pinnåteride} "Årtkrabbor" (1 gen., 1–2 sp.)

Små krabbor med dåligt förkalkad (m.el.m. membranös) carapax, vilka lever kommensalt eller parasitiskt med musslor, rörbbyggande polychaeter eller echinodermer.

Pinnotheres Bosc, 1801–02 [n. cons.] (1–2 sp.)

[Gr. pinna: en sorts mussla + Gr. ther = vildbest]

pisum (Linnaeus, 1767) [n. cons. Dir. 45, ICZN]

[L. pisum = ärt] {pinnåteris pisum} "Musselvåktare"

D:5–50, F:ljust gulaktigt grå med bruna & gula fläckar, L: 1.3 (♀) & 0.6 (♂), Kommensalt inuti stora musslor, oftast *Modiolus*, Katt.-Bohus.-Nord. (En ganska säker lokal är Långörännan, efter att vid utsegling fr. Strömstads hamn ha passerat Holmen Grå (där Magnus Blinde [Sigurd Jorsalfar's son, som bländats & snöpts av medregenten, onkeln? Harald Gille (Gilchrist), irländare, som påstod sig vara Magnus Barfot's frillosson, året efter att Gille förlorat slaget v. Färlev 9/8 1134 mot Magnus] & Sigurd 'Slembedjåkné' [ansåg sig vara Magnus Barfot's son; halvbro-dern? Harald Gille's dråpare] sattes i öns bronsåldersröse år 1139 efter blodörsristning, sedan Gille's små söner Inge & Sigurd segrat i sjöslaget vid Holmen Grå) & rundat kumlet Svarte Daniel mot norr), men ett svenskt fynd fr. *Mytilus* (1 m djupt!) fr. Kungshamn. Den sydligare *P. pinnotheres* (Linné, 1758) (hänförd t. *Neopinnotheres* av vissa) har rakare, längre dactyli (av propodis längd) på de bakre benparen. Inälvparasiten *Pinnotherion vermiforme* Giard & Bonnier, 1889 (Entoniscidae – släktet beskrevs simultant) finns närmast i Bretagne & S Britt. Öarna.

Pinnotheres pisum

Grapsidae MacLeay, 1838 {gråpside} (1–3 gen., 1–4 sp.)

[Gen. *Grapsus* de Lamarck, 1801 < Gr. grapsaios: en krabba]

Som regel med kvadrilateral carapax, med ögonen nära de anterolaterala hörnen av den breda fronten; sidorna raka el. svagt konvexa. En asiatisk invandrare, initialt bestämd till *Hemigrapsus penicillatus* (de Haan, 1835) sågs i Mars 1994 vid La Rochelle, V Frankrike & har därpå i.a. spridit sig t. S Nordsjön (Holland 21 Apr. 2000, Tyskland & SV Jylland 2007) & kan förväntas påträffas vid våra kuster de närmsta åren. Artnamnet visade sig felaktigt, ty det rör sig om siblingarten *H. takanoi* Asakura & Watanabe, 2005

[Masatsugu Takano, & medförfattarna M. Ikeda & A. Kijima 1997 fann genom-skillnader i dessa båda arter], med ganska kvadratisk grågrönaktig ryggsköld, nående ≤ 28 mm carapax-bredd & lever på likartade lokaler som vår strandkrabba, där den t.ex. kan söka skydd under skal & stenar och är synnerligt flexibel i såväl temperatursom salinitetshänseende & förväntas nå upp längs större delen av Norges kust såväl som ganska långt in i Östersjön. I ursprungliga utbredningsområdet finns den i inre havsområden fr. subtropiska t. kalltempererade trakter i NÖ Stilla Havet. Lätt igenkännbar ock genom att vinkeln mellan tångernas två yttre leder (antytt av siblingartens namn) har en pensellik hårbeklädnad, så ett adekvat svenskt namn blir 'penselkrabba'. Carapax är slät framtill men bär 3 fram-åtriktade tandlika utskott utmed varje sida. De båda siblingarterna åtskils lättast genom att mörka fläckar är små på den till Europa invandrade arten & ej alls finns på abdominalsegmenten. Ännu en art, *H. sanguineus* (de Haan, 1835) ('asiatisk strandkrabba'), med ursprung mellan Sakhalin & Hongkong & v. Japan, har sedan 1980-talets slut etablerat sig mellan Massachusetts & N Carolina & har senare även hittats såväl i Adriatiska Havet, vid Normandie & vid Holland (& fr. 2007 i Tyskland). Den är ngt större (≤ 42 mm) än *H. takanoi* & finns fr.a. på grunda hårdbottnar (under stenar & i klippskrevor) i mer exponerade lägen än *H. takanoi*, vilken trivs i mer skyddade vatten. Dess gångben, som är tydligt bandade (snarare än med stora fläckar som hos *H. takanoi*), har kortare dactyli än propodi (hos *H. takanoi* är de ca liklånga) & på saxbenen finns såväl stora som mindre rödbruna punkter, medan penselhåren mellan dactylus & propodus ej alls är lika framträdande som hos *H. takanoi*. Fronten mellan ögonen är fint strierad, (medan t.ex. den hos *H. takanoi* är ganska slät & uppdelad i 3 delar av olika längd). Hanar saknar borstfläckar på klosaxarna, men har i stället en blåslig struktur, pulvinus, på varje klosax. Båda könen av *H. sanguineus* har likaså mörka fläckar på abdominalsegmenten. Även denna art kan överleva i stora salinitets- (ned till 5‰, men lever i 20–33‰) & temperaturintervall (ned till 0° C) & ♀:n kan producera 3–4 omgångar med ägg (upp till 50000 i varje; de erfordrar dock $\geq 20^\circ$ C för larvutveckling) / säsong, men ev. kan skandinaviskt klimat bli ngt kärvt för arten. Planktonisk larvtid ≈ 30 dar, så avkomman kan hinna spridas långt. Har i USA blivit en grav konkurrent till strandkrabban. Ännu en annan art, *Planes* Bowdich, 1825 [Gr. planes = vandrare] *minutus* (Linné, 1758) har rart påträffats upp t. S Nordsjön. Carapax, som är nästan kvadratisk (& slätkantad frånsett ett par antydda tänder just bakom ögonen), kan nå en längd av ≈ 20 mm. Den lever pelagiskt, liftande på antingen bakkdelen av havssköldpaddor el. på övr. drivande (ofta *Lepas*-beväxta) ting. (Den sydeuropeiska *Pachygrapsus marmoratus* (J.C. Fabricius, 1787) når nu i vårt varmare klimat nord till Eng. Kanalen).

Hemigrapsus sanguineus

Hemigrapsus sanguineus

Eriochelone de Haan, 1835

{eriákéir} "Ullhandskrabbor" (1 sp.)

[Gr. *erion* = ull + Gr. *cheir* = hand]

Carapax bär tänder såväl frontalt som lateralt. Såväl chelipedernas propodus som dactylus bär tät hårväxt.

sinensis H. Milne Edwards, 1854 {sinénsis}

[L. *sinensis* = kinesisk]

D:≈1-? (littoral), F:grågrön – mörkbrun, L:6, MB, Bottenviken-Göta älv-mynningen-Bohus.-Nord. Kinesisk invandrare, 1912 upptäckt i Aller (Weser-biflod) första gången i Europa, 1915 vid Nordsjökusten & 1932 vid Östersjökusten. Lever i flodmynningar & floder. Reproducerar sig marint.

Portunidae Rafinesque, 1815 [n. cons., Op. 394]

{pårtónide} (5-6 gen., 8-10 sp.)

Carapax tillplattad, hexagonal till subkvadratisk, normalt bredare än lång. 5:e benparet är vanl. omvandlat till simorgan, så att de yttre lederna är m.el.m. paddellik tillplattade. (Den V-atlantiska 'Blue crab' *Callinectes sapidus* Rathbun, 1896 [L. *sapidus* = delikat] påträffas nu i Europa, t.ex. Skagen Jan. 2007; har ≈8 par korta taggar längs carapax kant mellan ögonen & ett par mycket längre utåtriktade taggar i höjd med carapax mittdel).

Liocarcinus Stimpson, 1870 "Simkrabbor"

Syn.: *Polybius* Leach, 1820 (4-5 sp.) [n. cons. Op.73, ICZN] *Portunus* Fabricius, 1795 ex Weber [n. cons.] (p.p.), *Macropipus* Prestandrea, 1833 [n. cons. Op. 394, ICZN] (p.p.)

[Gr. *leios* = mjuk + Gr. *karkinos*: en krabba / Gr. *polys* = många +

Gr. *bios* = liv / L. myt. *Portunus*: romersk hamngud analog med Gr. Palaimon / Gr. *makros* = stor + Gr. *pipon* = akron = ytterdel, höjdpunkt]

Många arter som tills nyligen förts till *Liocarcinus*, synonymiserades med *Polybius* av Cédric d'Udekem d'Acoz på sin **Crusticon**-web-sida [ej längre kvar – om europeiska Decapoda & Amphipoda] men då viss tveksamhet till det berättigade i detta kvarstår, har här en konservativ linje följts.

depurator (Linnaeus, 1758) {polybios deporátor}

[L. *de*= upphävande+ L. *purator* = rengörare, 'lokalvårdare']

D:1-100 (450), F:rödbrun, L:4.5, HB-SB-MB, Öres.-Bohus.-Nord. Av de 3 frontala marginaltänder mellan ögonen, är artens mellersta ej är tydligt större än de båda flankeran-de, som fallet är hos den ≤2.3 cm långa *L. pusillus* (Leach, 1815) [L. *pusillus* = mycket liten < L. *pusus* = liten pys]. Den ≤2.9 cm långa *L. navigator* (J.F.W. Herbst, 1794) (Syn: *L. arcuatus* (Leach, 1814)) [L. *navigator* = seglare (cf. Cnaeus Pompeius' fras 'navigare necesse est, vivere non est necesse' till romerska skeppsbesättningar i Nordafrika som i dåligt väder beordrades frakta spannmål till det svältande Rom) / L. *arcuatus* = bågböjd] saknar frontaltänder medan den ≤3.7 cm långa *L. holsatus* (Fabricius, 1798) [Gr. *olos* = slam, smuts + L. *-atus* = - tillhörig] [n. cons. Dir. 84, ICZN] – som lever på ganska djupa slam-bottnar – har slät carapax utan de för *L. depurator* typiska hårmönstren; dess mitre frontala marginaltand är något längre än de flankerande t. skilln. fr. tänderna hos en snarlik, ≤3.5 cm lång Nordsjö-art, *L. marmoreus* (Leach, 1814), vilken där plägar påträffas runt 15 m djup på sandiga / grusiga bottnar. Ock den sydliga *L. vernalis* (Risso, 1827), (max. carapaxbredd: ≈4 cm) & som länge i Nordsjön hopblandats med den förra, men där efter varma vintrar plägar vara mera allmän fr. littoralen ner till 100 m på sandiga bottnar, ehuru stundom försvinnande efter kalla vintrar, påträffas N t. Holland. Nordsjö-populatinen plägar sakna carapax-hår, men dess främsta skiljemärke från *L. marmoreus* är förekomst av 2 små knölar på klosaxbenens carpus (3:e leden utifrån) utsida. Dessa knölar saknas hos *L. marmoreus*, men kan finnas hos en del andra arter i släktet. Hos *L. holsatus* finns t.ex. en liten tagg på klosaxbenens carpalleds ytersida, medan taggen saknas hos *L. marmoreus*. Närmast från V Frankrike är Bopyriden *Ergyne* Risso, 1816 *cervicornis* Risso, 1816 känd som parasit på *L. navigator*. Av närområdets övr. simkrabbor är t.ex. den ≤4.4 cm långa *Polybius henslowii* Leach, 1820 [Rev. John Steven Henslow, 1796-1861, botanikprof. i Cambridge, Ch. Darwins lärare, som tubbade Darwin t. Beagle-resan, fann arten i ett sillgarn i N Devon 1817 & sände den t. Leach] [n. cons. Dir. 36, ICZN] en utpräglat pelagial form med tillplattade dactyli ej blott på 5:e utan ock på 2:a-4:e benparen & dess carapax är nästan lika lång som bred. Den ≈3.5 cm långa (carapaxbredd: ≤ 63 mm) *L. tuberculatus* (Roux, 1830) & den ≤6.5 cm långa 'rödögda simkrabban' *Necora puber* (Linné, 1767) [L. *neco* = avdagataga / L. *puber* = (köns)-hår] har V-norsk – V-europeisk utbredn., varav den förra har 3 liklånga interorbitala frontaltaggar & 5 par laterala skarpa marginaltaggar längs carapax, varav sista paret är ≥ dubbelt så långa som de övr. *Macropipus tuberculatus* lever på mjukbottnar nedom (50) 100 m. *N. puber* igenkänns på sina 7-10 olikstora interorbitala frontaltaggar & via sina karaktäristiskt röda ögon. Den lever utmed klippstränder ned till 80 m & numerär varierar avsevärt med vintertemperaturer på nordliga latituder. Carapaxbredd ≤109 mm (♂) & ≤98 mm (♀); max.-ålder ≈8-10 år. (En stor ♂ fångades Sep. 2007 i kräftbur V om

Måseskär; primärfynd i Sverige; exfiskaren Bert Dabe, Ramsö, erhöill en ♂ (64x81 mm) i Nov. 2008 i hummertena på 25 m djup; Okt. 2008 påträffades 2 plastsumpar emanerande fr. Aberdeen, V om Hällö med vardera 15 levande & flera döda individer, så om de frifångade exemplaren anlant i sumpar el. som larver är ovisst). Jämte ovannämnda gällhåleparasit (*Ergyne*) är hos *Liocarcinus* flera inälvsparasiter (*Entoniscidae*) kända: bl.a. *Portunion pusillus* Pérez, 1831 (närmast fr. V Frankrike) hos *L. pusillus*, *Portunion salvatoris* (Kossmann, 1881) (likaså V Frankrike) hos *L. navigator*, *Priapion* Giard & Bonnier, 1888 *fraisiei* (Giard & Bonnier, 1886) [Dr. Paul Herman Fraisse, 1851–1909, vertebratzoolog i Würzburg] (närmast fr. Holland) hos *L. holsatus*. Av gen. *Bathynectes* Stimpson, 1870 är *B. maravigna* (Prestandrea, 1839) utbredd nedom (60) 200 m på mjukbottnar upp till V Norge, men okänd fr. Skag. Dess bakre carapaxtänder är mkt långa & tillspetsade & saxbenens yttre leder har kraftiga tänder. Den ca lika långa som breda *Portumnus* Leach, 1814 *latipes* (Pennant, 1777) kan nå en carapaxlängd av ≈30 mm & lever på el. är nedgrävd i fin ren sand ovan 30 m djup, är utbredd norrut till S Nordsjön. Mellan dess ögon finns 3 tänder, varav den mittre är längst & carapax är i regel försedd med en m.el.m. stor vit fläck. (Suctorien *Ephelota planes* Walles, 1925 kan ofta sitta på 'klor' & ben av *L. navigator* – liksom på t.ex. *Pilumnus*. *Clytia gracilis* (q.v.) & *Leuckartiara* sp. (q.v.) är ock vanliga epibionter).

[*Necora puber*](#)

[*Liocarcinus depurator*](#)

[*Liocarcinus depurator*](#)

[*Liocarcinus pusillus*](#)

Carcinus Leach, 1814 [n. cons. Op.330, ICZN]

{kárkinos} "Strandkrabba" (1 sp.)

[Gr. karkinos: en krabba]

Femte benparets dactyli är en aning tillplattade jämfört m. övr. gångbens dactyli. Hos den ngt snarlika, ≤1.5 cm långa *Pirimela* Leach, 1816 [n. cons. Op. 73, ICZN] *denticulata* (Montagu, 1808) [n. cons. Dir. 36, ICZN] [L. *pirum* = päron + Gr. *melas* = svart (tör åsyfta ryggsköldens form & färg hos ett mörkt exemplar) / L. *denticulatus* = med små tänder] (*Pirimelidae* Alcock, 1899), som är relativt rar, liknar sista benparets dactyli de föregående; inga är tillplattade. Frontens mittre marginaltand är tydligt längre än flankerande tänder hos den senare, medan den hos *Carcinus* är blott marginellt längre. En 2:a europeisk art av *Carcinus* är den i Medelhavet utbredda *C. aestuarii* Nardo, 1847 (Syn.: *C. mediterraneus* Czerniavsky, 1884). Av dessa har *C. maenas* spritts via fartyg till Ö (fr. 1817) & V (fr. 1989) Nordamerika, Sydafrika, Australien & Tasmanien medan *C. estuarii* spritts till Japan. Medan ryggskölden av adulta *C. maenas* vanl. är >1.29 gånger bredare än lång med svagt konvex posterolateral kant, är den hos *C. estuarii* vanligen <1.27 gånger bredare än lång med aningen konkav posterolateral kant. *C. maenas*-♂♂ har dess-utom tydligt bågböjda (basalt inåtböjda till de möts, därefter utåtböjda) kopulatoriska pleopoder under abdomen, medan de hos *C. estuarii* är nästan raka och möts ej.

maenas (Linnaeus, 1758) [n. cons. Op. 330, ICZN] {máenas} [Gr. myt. *maenas*, plur. *maenadis* (< *maionmai* = bli rasande): dyrkande prästinnor vid Priapos' altare, s.k. bakkhantinnor el. menader, vilka, städse rusiga & vanligen nakna när de dansande drog fram sjungande dityramber (tretaktssånger), utgjorde en fasa för dem som kom i deras väg, enär de i korybantisk anda extatiskt plögade slita sönder såväl människor som andra djur till Priapos'

och vingudens ära – erinrande om denna krabbas 'bordsskick']
 D:0–40 (200), F:mörkt grön, blåeller grågrön dorsalt och från gulvit till tegelröd ventralt, L:7.6 (Carapaxbredd ≤10), MB-SB-HB, SV Öster.-Bohus.-Nord. (Subfam. Carcininae MacLeay, 1838). Små individ kan vara svårskiljbara fr. småexemplar av *Liocarcinus navigator*, men av de 5 marginaltänder som sitter i carapax' kant bakom varje öga, så finns ett mera tydligt glapp mellan 2:a & 3:e resp. mellan 4:e & 5:e tanden hos simkrabban än hos strandkrabban, hos vilken avstånden mellan var & en av de 5 tänderna är ungefär likartat. Larverna kräver ≥19 % salthalt för metamorfos. *Portunion* Giard & Bonnier, 1887 *maenadis* (Giard, 1886) är känd som inälvsparasit (*Entoniscidae*) hos denna art.

[*Carcinus maenas*](#)

Cancridae Latreille, 1802 {kánkride} (1 gen., 1–2 sp.)

Carapax suboval – hexagonal m. loberad kant & flertandad front (ögonmellanrum). Benpar 5 ej ombildade för simning.

Cancer Linnaeus, 1758 [n. cons. Op. 104, ICZN] (1–2 sp.)
 [L. cancer: Plinius beteckning på kräftdjur]

pagurus Linnaeus, 1758 [n. cons. Dir. 36, ICZN]
 {kánser pagóros} "Krabbtaska"

[Gr. pagouros: en krabba; Romarna benämnde denna art carabus < Gr. karabos = en slags skalbagge / krabba, varifrån vårt ord krabba emanerar]

D:1–50, F:rödbrun dorsalt och gulvit ventralt; tångspetsar svarta, L:16.5 (carapaxbredd upp till 28.5), HB-SB-MB, Katt.Bohus.-Nord. Vandrar stundom upp mot nästan littoral djup kvällstid för att äta blåmusslor o.dyl. men håller normalt till nedom ≈6 m djup under dagtid. Nyss bottenfälda individer avviker från artens adulta utseende genom att ha ett nästan runt skal som ej är loberat utan i stället har ett fåtal tänder på utsidan (liksom mellan ögonen – och på dessa tänder kan skönjas små oregelbundenheter utmed kanterna) & tångspetsarna blir svarta först efter något eller några skalbyten. I samband med giftiga algblomningar kan krabbor som äter t.ex. blåmusslor få för människan giftiga halter av DSP-gifter, t.ex. okadasyra i sig och då är det förstas olämpligt att förtära annat än vit muskulatur (som ej ackumulerar dessa gifter) av dessa djur. När krabbor äter ej giftinnehållande föda halveras deras giftinnehåll under en period av 14–18 dygn.

[*Cancer pagurus*](#)

[*Cancer pagurus*](#)

Xanthidae MacLeay, 1838 [n. cons., Op. 423, ICZN (prioritet över *Pilumnidae* Samouelle, 1819 om dessa taxa sätts som synonyma)] {ksántide} (2–3 g., 3–4 sp.)

Suboval carapax, bredare än lång, med front uppdelad i 2 breda lober. Klosaxfingrar i regel svarta. Brackvatten-arten *Rhithropanopeus harrisi* (Gould, 1841) (*Panopeidae* Ortmann, 1893) [Gr. rhithron = ström, kanal + Panopaeos: son till Phokos & Asteria i Gr. myt.; hatade mkt tvillingbrodern Krisos så att de slogs även vid modersbrösten & hat kvarstod i generationer / hedrarThaddeus William Harris, 1795–1856, fr. Dorchester, Massachusetts, Harvardbibliotekarie, -botanist & -entomolog] kvarstår efter introduktion i SÖ Östersjö-laguner (Lettland, Polen, etc.) & i Köbenhavns hamn-omr. *Pilumnus hirtellus* (Linnaeus, 1761) (*Pilumnidae* Samouelle, 1819) [L. myt. Pilumnus: gudom; uppfann brödbakningskonsten & var den personifierade mortelstöten (<pilum = mortelstöt), bror t. Picumnus, gödselspridningens gudom / L. hirtus = hårig, skrovlig + L. ellus: dim.suffix], en ≤ ≈2 cm carapaxbred art, har känts fr. V Norge & söderut i Europa men hittades v. Persgrunden i N Bohusl. 2/9 2004. *Pilumnus* Leach, 1815 kännetecknas av att arterna har taggar el. tuberkler på chelipedernas carpalled (den 3:e utifrån). Arten har ljusbruna fingrar. (En ngt mindre, sydeurop. art, *P. spinifer* Milne Edwards, 1834 påträffades ymnigt införd i Uddevalla hamn 1826, men förvann därpå & har nu nordgräns vid Portugals kust; den är snarlik *P. hirtellus*, men har taggar äv. på chelipedernas hand & en tagg på utsidan av övr. gångbens carpalled). (*Xanthoidea* har 10 fam. En Brett rektangulär art av *Goneplacidae* MacLeay, 1838, *Goneplax rhomboides* Linnaeus, 1758, med väldig carapax m. 2 sidotagg-par har 2008 hittats i mjukbotten (≈50 m djup) i Gullmarns mynning (& äv. i N Katt.) & äv. 2009 vid Gullmarn & i Kosteromr.(Hälsö & Lilleskär, 33 m).

Denna rödlätta arts (carapax-bredd ≤ 4 cm) normalutbredn. är sydvart fr. Britt. Öarna).

Pilumnus hirtellus

Goneplax rhomboides

Xantho Leach, 1814 [n. cons. Op. 423, ICZN]
{ksántå} (1 sp.)

[Gr. myt. *Xantho*: en av Vergilius nämnd nereid / *Xanthe*: en av okeaniderna / äv. Gr. *xanthos*: de olika gula färgtonerna]

pilipes A. Milne-Edwards, 1867 {pilípes}

[Gr. *pilos*, dimin. *pilion* = hår + L. *pes* = fot]

D:10–60, F:gulaktig m. röda teckningar & svarta klospetsar, L:2.6, SB-HB (gärna under stenar), Katt.-Bohus-Nord. Från Bretagne är en parasitisk Epicarid (*Entoniscidae*), *Cancrion* Giard & Bonnier, 1887 *pilipedi* Veillet & Bourdon, 19?? (nomen nudum?) känd från arten. En mera sydligt utbredd art, *X. hydrophilus* (Herbst, 1790) (Syn.: *X. incisus* Leach, 1814) är närmast känd fr. Britt. Öarna & är omiskännlig genom sin blåviolettera grundfärg & sina röda ögon samt saknar den söm av hår på benens vassa eggjar, som finns hos *X. pilipes*.

Xantho pilipes

UNIRAMIA Snodgrass, 1935 {onirámia}

(>333 gen., >680 sp. av maritima former)

[L. *unus* = en, ett + L. *ramus* = gren]

Artropoder med två tagmata, 'huvud', med (högst) ett par antenner (jämte mundelar) & en gångbensbärande kropp, vilken i sin tur stundom är differentierad i en thorax & en extremitetsfri abdomen. Kroppen har enbart unirama benpar, som är funktionellt likartade, utan chelae (tänger). De båda huvudgrupperna **Myriapoda** Latreille, 1802 (med många – minst 8 – benpar på en ej vidareuppdelad kropp) & **Hexapoda** Latreille, 1825 (= **Insecta** Linnaeus, 1758) (med 3-segmental, gångbensförsedd thorax följt av en extremitetslös abdomen) uppdelas i 4 resp. 6 klasser. Molekylärbiologiska experiment antyder dock att myriapoder ej står insekter nära. Möjligen är således insekter & kräfdjur sinsemellan mera närbesläktade. Myriapoderna omfattar – förutom de båda nedan redovisade klasserna – även **Pauropoda** Lubbock, 1866 (fåfotingar – i regel vitaktiga arter mindre än halvannan mm med 9 benpar och 6 segment (de 5 främre sköldtäcka) + en liten analplatta bakom huvudet utmed ryggen) & **Symphyla** Ryder, 1880 (dvärgfotingar – enkelfotinglika, men har långa stjärtspröt, är ofta blott 2–8 mm långa, ögon-avsaknande, ljust färgade & med blott 12 benpar), men dessa grupper tillhör vanligen ej maritim miljö, ehuru fåfotingen *Amphipauropus rhenanus*, en sannolikt i sandig miljö djupt nedgrävd art, även påträffats invid havsstränder.

CHILOPODA Leach, 1814

{kilåpåda} "Enkelfotingar" (≈2 gen., ≈2 sp. av maritima former)

[L. *kilo* = tusen + Gr. *pous*, genit. *podos* = fot]

Långsträckta leddjur med huvud och ej vidare tagmata-indelad kropp; ett par antenner. Mångsegmenterade, med ett bak huvudet extremitetlöst segment följt av 3 enkla segment med ett benpar vardera, därpå följer parvis sammansmälta segment med dubbla benpar. Gruppen omfattar 5 ordi & > 3300 arter är kända. totalt 38 kända skandinaviska spp., av vilka ≈10 gärna håller till havsnära, ehuru denna förbindelse blott i ett par fall är obligat, båda dessa utgöres av arter tillhöriga ordo **GEOPHILOMORPHA** Pocock, 1895 alias jordkryp, vilka saknar ögon och städse har ett udda antal – i regel fler än 37 (jämfört med ≈15–21 för stenkryp, inhemska skolopendrar etc.) benpar. De här dessutom städse 14 antennsegment medan våra övr. mångfotingar har fler – frånsett Pauropoda, vars grenade antenner har färre segment.

Strigamia J.E. Gray, in Todd, 1843 {strigámia} (1 sp.)

Syn.: *Scolioplanes* Bergsøe & Meinert, 1866

[L. *striga* = fåra, streck, stripa + möjl. Gr. *meion* = mindre, färre / Gr. *skolios* = böjd, krokig + Gr. *planēs* = strövare, vandrare / (auktorerna Jørgen Vilhelm Bergsøe, 1835–1911 & Frederik Vilhelm August Meinert, 1833–1912 var danskar. Bergsøe tvangs överge sitt ämne, entomologi, p.g.a. en ögonsjukdom, men blev en firad romanförfattare. Meinert arbetade fr.a. med malacostraker och pycnogonider)]

maritima (Leach, 1817) {maritima}

[L. *maritimus* = av eller tillhörigt havet ; även vankelmodig] D:ovan vattenytan, F:blekgul – rödaktig, L:4, i högar av färskva (nyuppspolade) alger och ålgräs – gärna på klippiga & steniga stränder, Öland, Gotland-Bohus.-Nord. Den basala ledens (coxans) ventralsida på det sista, bakåtriktade, benparet har många strödda porer (ej begränsade till coxans innerkant). Den yttre (7:e) leden på detta benpar är ungefär lika långt som övriga leder och har (i likhet med många andra arter) en liten apikal klo. Nästan 30 gånger längre än bred med 45–49 benpar (♂) eller 47–51 (♀). Huvud med rundade sidor och ungefär lika långt som brett. Könen kan åtskiljas genom att hos ♂:n är lederna på sista benparet grövre, hos ♀:n något tunnare jämfört med övriga benpar. Lever av havstulpaner, strandsnäckor, amfipoder, isopoder och oligochaeter. Vid sidan av denna art, torde den potentiellt lika långa (men oftast <2 cm), rödbruna polychaetovoren *Hydroschendyla submarina* (Grube, 1872) vara vår mest havsanknutna art. Dess huvud är något längre än brett och coxalporerna på bakre benparet är blott 2 per coxa och sitter längs coxans innerkant och sista benparets yttre (7:e) led är mycket mindre än övriga leder och saknar klo. Den lever nära vattenlinjen på klippiga steniga stränder och har antenner av ca 1/10 kroppslängd, 45–51 benpar hos ♂ och 47–53 hos ♀. Även hos denna art föreligger skillnader mellan könen manifesterade i sista benparets grovhet: ca dubbelt så grova som andra benpar hos ♀ och ca 3 gånger grövre hos ♂.

DIPLOPODA de Blainville & Gervais, 1844

{diplåpåda} "Dubbelfotingar" (≈2 gen., ≈2 sp. av maritima former)

[Gr *diploos* = dubbel + Gr. *pous*: (se ovan)]

Långsträckta leddjur med huvud och ej vidare tagmata-indelad kropp; ett par antenner. Första benparet omvandlat till kraftiga, kloveväpnade maxillipeder. Totalt omfattar gruppen 15 ordningar, varav 7 i Skandinavien med 49 arter, ehuru världsfaunan överstiger 10000 arter. Antalet benpar varierar från ca 13–375. Vad som fr.a. karaktäriserar detta taxon är att varje kroppsring – förutom de 4 första – är försedd med 2 benpar. Detta och föregående taxon plägar tillsammans med **Pauropoda** (fåfotingar; karaktäriseras av förgrenade antenner) och **Symphyla** (dvärfotingar; med 12 benpar men alltid >12 dorsala tergalplattor) lösligt grupperas under det gemensamma namnet **Myriapoda** (tusenfotingar).

Thalassiosobates Verhoeff, 1908 {talassiosábates} (1 sp.)

Syn.: *Isobates* Menge, 1861 (p.p.)

[Gr. *thalassa* = havet + Gen. *Isobates* < Gr. *isos* = lika, liknande + Gr. *bates* = en som trampar, 'klivare']

littoralis (Silvestri, 1903) {littarális}

[L. *littoralis*, *littoralis* = havsstrandstillhörig]

D:ovan vattenytan, F:gråvitbrun med mörkbruna laterala ozodener (försvarskörtlar), L:2.1 (♀) & 1.6 (♀), I nyuppspolade alg& ålgräshögar eller i grov sand /grus., Bohus.-Nord. Segment cylindriska, slutna ventralt, med

framträdande dorsolaterala borst i bakkanten. Ocelli sitter i ett trekantigt fält bakom antennerna på var sida av huvudet. Segment utan dorsal längsstriering. Arten är synnerligen långsmal (20–30:1 hos ♂ & 15–30:1 hos ♀) och aduler blir sällan bredare än 0.7 mm (♀) el. 0.5 mm (♂). Antal kroppsringar 35–57 med ≈61–105 benpar (♂) resp. 44–60 och ≈81–113 (♀). Form, färg & miljö gör att arten knappast kan förväxlas med någon annan.

Övriga dubbelfotingar i maritim miljö går ej lika långt ner på stranden utan är i regel associerade till strandväxter. Den mörkryggiga gråbrunt sidomarmorade, ≤14 mm (♂) eller ≤19 mm (♀) långa *Cylindroiulus latestriatus* (Curtis, 1845) är dock likaså halofil, men kan förekomma även i helt andra miljöer. Även den glänsande svarta, lateralt ljusfläckade, ≤34 mm (♂) el. ≤45 mm (♀) långa *Ophiulus pilosus* (Newport, 1842) kan tillfälligt uppehålla sig på havsstränder.

INSECTA Linné, 1758

{insékta} (>324 g., >670 sp. av maritima former)

[L. *in* = i, inom + L. *sectus* = kapad, kluven]

Med 1 par antenner (undantagandes Protura, som saknar antenner), 1 par mandibler och 2 par maxiller. Kropp med 3 tagmata: huvud, 3-ledad thorax (med vidhängande pariga, men unirama extremiteter) samt en i regel extremitetslös abdomen. En god översikt av marina – maritima insekter och 'udda'arthropoder ner till släktesnivå återfinns i Cheng, L. (Ed.) 1976, *Marine Insects*. 581 pp. North Holland Publ. Co., Amsterdam. Av skandinaviska maritima insekter kan – förutom nedan upptagna grupper – nämnas några skalbaggar: jordlöparen *Aepus marinus* (Ström, 1783), den sanddynlevande 'låderbaggen' *Brosicus cephalotes* (Linnaeus, 1758), staphyliniderna *Micralymma marinum* (Ström, 1783) och *Bledius spectabilis* (Kraatz, 1857).

APTERYGOTA A. Lang, 1888

{apterygáta} (≈34 gen., ≈87 sp. av maritima former)

[Gr. *a* = icke+ Gr. *pterygotos* = vingad]

Vinglösa insekter. Tör betraktas som en praktisk, snarare än systematiskt korrekt gruppering av klasserna: **Diplurata** Boudreaux, 1979 (ordo **DIPLUR(ID)A** Börner, 1904), **Oligoentomata** Ross, 1948 (ordo **COLLEMBOL(ID)A**), **Myrientomata** Berlese, 1909 (ordo **PROTURIDA** Silvestri, 1907), **Zygoentomata** Börner, 1904 (ordo **THYSANUR(ID)A** Latreille, 1796) & **Archaeognathata** Börner, 1904 (ordo **MICROCORYPH(ID)A** Verhoeff, 1904).

COLLEMBOL(ID)A Lubbock, 1870

{kållembåla} "Hoppstjärtar" (≈33 gen., ≈85 sp. av maritima former)

[Gr. *kolla* = lim + Gr. *embolon* = det som kastats in i något (hänsyftande på collophoren alias ventraltuben)]

Små kryp, bestående av huvud med (i regel 4-ledade) antenpar, thorax (3 segment med ett benpar på vardera) & abdomen (6 segment inkl. terminal periproct, varav nr 1 bär ett 2-lobigt fastsättningsorgan, ventraltuben, och nr 4 ibland en furcula, d.v.s. ett hopporgan). Dessa terrestra djur (med totalt ca 7500 beskrivna arter) indelats i 4 subordo, **SYMPHYPLEONINA** Börner, 1901 (korta, med otydligt segmenterad rund kropp; ej särskilt allmänna i marin littoral) & övriga längre, med tydligt segmenterad avlång bakkropp, är vanligast i den marina littoralen, t.ex. **ENTOMOBRYO-MORPHA** Börner, 1913 (avlånga, med relativt långa – tydligt längre än huvudet – 4–6-ledade antenner, ej kornig hud och ett borstlöst kort första thorakalsegment) samt **POD(UR)OMORPHA** Börner, 1913 (knubbigare, med korta

– av ca huvudets längd – 4-ledade antenner, ett borst-försett första thorakalsegment & nästan alltid med kornig hud). (Den 4:e gruppen NEELIPLEON(ID)A Massoud, 1971, som habituellt erinrar om Symphyleonina, är knappas allmän i marin skandinavisk littoral). Åtskilliga arter är maritima. I Skandinav. kan bl.a följande arter påträffas i slik miljö: den ≤2 mm långa, mörkt gråblå *Axelsonia littoralis* (Moniez, 1880) [Prof. Walter Mikael Axelson Linnaniemi, 1876–1953, finsk entomolog, specialiserad på apterygoter] (släktets enda inhemska art) med kraftig furcula & ganska satt kropp som är bredast vid abdominalsegment 3–4 & med 6 stora & 2 små längsorierade ögonelement på var sida av huvudet samt med ett el. ett par långsmala 'hår' åtminstone på abdominalsegment 4, den ≤1.9 mm långa blåvioletta *Hypogastrura viatica* (Tullberg, 1872) [Gr. hypo = under + Gr. gaster = mage + Gr. oura = stjärt / L. viaticus = som rör en väg eller resa] med 8 ögonelement på var sida av huvudet och med furcula. Den första av dessa tillhör Isotomidae Schäffer, 1896 och den andra Hypogastruridae Börner, 1906. Den 1:a fam. tillhör Entomobryomorpha medan fam. 2 samt Neanuridae Börner, 1901 [n. cons. Op. 435, ICZN], hos vilken mundelarna i regel är placerade i konisk ställning, med bl. a. nedanstående art, tillhör Poduromorpha.

Anurida Laboulbène, 1865

{anorida} (≈5 sp. + rent terrestra arter)
[Gr. an= icke+ Gr. oura = svans, stjärt]

maritima (Guérin-Meneville, 1839) {maritima}

[L. maritimus = av eller tillhörigt havet ; äv. vankelmodig]
D: i skvalpzonen, F:gråblå, L:0.3, HB-SB (hällkar och bland m.el.m. torrlagda alger & sand); ses ofta röra sig på vattnets ytfilm, Katt.-Bohus.-Nord. Lever på kadaver av kubongar och havstulpaner. Med (3 el.) 5 ommatidier ("ögonelement") på var sida av huvudet, samt mellan dessa & antennerna ett par s.k. postantennalorgan bestående av 5–10 ringställda blåsor. Dorsalt täckt av en tät päls av grova borst. På abdominalsegment 6 sitter sex bakåtriktade taggliga borst i en serie 4 + 2. Hoppgaffel saknas. Sannol. vår största littoralart. Merparten dock ej alla – av de andra är ≤2 mm långa & är ofta ljusare, ehuru flera mörka förväxl.arter finnes, men de flesta av dessa torde tillhöra Entomobryomorpha & kan därmed igenkännas på att deras antenner i regel är tydligt längre än huvudet.

[Anurida maritima](#)

MICROCORYPHI(D)A Verhoeff, 1904

{mikråkoryfida} "Borstsvansar" (1 gen., 2 maritima sp.)

[Gr. mikros = liten, litet + Gr. koryphe = huvud]

Erinrar habituellt så pass mycket om de inomhuslevande 'silverfiskarna', vilka tillhört THYSANURA [Gr. thysanos

= frans, tofs + Gr. oura = svans], att dessa ordningar tidigare var förenade under det senare namnet, men denna grupp har befunnits vara polyfyletisk och inomhusarterna, som lever på svampar bundna till stärkelse, grupperas numera inom **Zygentoma** (totalt ca 350 arter) och utomhuslevande arter som nedanstående inom **Archaeognatha** (med totalt ca 450 arter). Oftast 5–25 mm långa, långsmala, bakåt avsmalnande kryp med framträdande mångsegmenterade antenner och stora, externt tydliga tuggande mundelar. 2–3 posteriala, styliforma utskott.

Petrobius Leach, 1817 (2 marit.sp.)

[Gr. petros =klippa,berg + Gr. bios =liv]

brevistylis Carpenter, 1913

{petrabiös brevistylis} "Kustnattnsmyg" "Klippsilverfisk"

Syn.: *maritimus*: Auctt., non (Leach, 1815)

[L. brevis = kort + Gr. stylos = pinne, stång, påle / L. maritimus = av eller tillhörigt havet ; även vankelmodig]

D:ovan vattenlinjen, F:gråaktig, L:1.8, Algätare på klippor och stenar i strandkanten, Ångermanl.-Bohus.-Nord. Har ett långt centralt svansutskott, epiproct, flankerat av två kortare cerci. Separeras från den ungefär lika stora *P. maritimus* (Leach, 1809) (Syn.: *P. lohmanderi* Agrell, 1944) [Hans Lohmander, 1896–1961, svensk (fält)-zoolog (fr.a. mångfotingspecialist) vid Naturhist. Muséet i Gbg], genom att ♂:ns subcoxae på abdominalsegment 8 är förlängda till rundade lobor. Dessutom bär huvudet en mörk fläck på var sida nedanför ögonens bakre hälft (vilken saknas hos *P. brevistylis*) och annuli på antennae är blekare än andra segment medan de hos *P. brevistylis* är av samma färg. Den finns i liknande miljö, ofta dock aningen längre från strandkanten.

PTERYGOTA A. Lang, 1888

{pterygata} "Yrfän" "Bevingade insekter" (>290 gen., >582 sp. av maritima former)

[Gr. pterygotos = vingad]

Totalt anses nära ca 1800000 arter vara kända, men få av dessa är anpassade för marin / maritim miljö och siffran är nog överskattad enär 1.75 miljoner djur ö.h.t. anses kända.

DIPTER(ID)A Linnaeus, 1758

{díptera, díptérída} "Tvåvingar" (>165 gen., >350 sp. av maritima former)

[Gr. di= dubbel-, två+ Gr. pteron = vinge, fena / (Djurgruppen har ju i många kulturer ansetts oren och varit föremål för avsmaknog ej så underligt med tanke på att somliga arter inom gruppen indirekt orsakar mer död & förödelse inom mänskliga populationer än arter inom ngn annan djurgrupp med tanke på att de kan sprida >100 olika sjukdomar. I semitisk tradition finns t.ex. det gamla ordet 'sehub' för fluga – bekant från kombinationen 'belsehub' f. den mytiska figuren 'satan', kombinerat med ordet 'baal' (NV-semitisk herreel. mästar-titel) – ändrat mot Assyr. likabetydande Bêlu)]

Tvåvingade insekter. Indelas i flera underordningar, varav endast **Nematocera** Latreille, 1825 (imago med mångledade antenner, som i regel är längre än huvud+thorax) är representerad med några fam. nedan. Även fluggrupperna **Brachycera** Macquart, 1834 och **Cyclorhapha** Brauer, 1863 har dock en hel del maritima företrädare. Av fjärlrar ses den blott några dagar levande snövita ♂:n av *Acentrius ephemerella* (Denis & Schiffermüller, 1775) (Syn.: *Acentropis niveus* (Olivier, 1791)) (fam. Pyralidae – mott) stundom på bryggstolpar & slika konstruktioner i södra Sverige & i Danmark medan de vanligen vinglösa ♀♀:na lägger ägg i t.ex. ålgräs under vattenytan. Arten

lever på vattenväxter i såväl färskt som bräckt vatten om saliniteten understiger 20 ‰.

Chironomidae Newman, 1834

{kirånämide} "Fjädermyggor" (≈8 gen., ≈10 sp.)

[Gen. *Chironomus* Meigen, 1803 < Gr. *cheironomos*: en som rör händerna regelbundet, såsom i en pantomim < Gr. *cheir* = hand]

Tvåvingar med välutvecklade, slanka antenner, bestående av 5–14 segment, vilka hos ♀♀:na är håriga & hos ♂♂:na tätt 'fjäderbesatta' (undantag för vissa marina *Clunio*-arter). Ofta tillbakabildade mundelar, enär aduler i regel ej intar föda. Thorax med långsfåra. Framben ofta längre än de övriga. I vila hålles vingarna takställda, medan Ceratopogonidae Newman, 1834 (svidknott) håller vingarna platta. Totalt är antalet kända fjädermygg-arter i Sverige (år 2000) 511.

Clunio Haliday, 1855 (≥2 sp.)

marinus Haliday, 1855 {klóniá marínos}

[Gr. *kloneo* = driva på flykt, förvirra / L. *marinus* = av havet, marin]

D:0–15, F:?, L:?, HB-SB (rörbyggare i *Cladophora* spp. & andra alger & på sandbottnar), Öster.-Bohus.-Nord. Dessa data avser larven. Littoralt, ovan vattenlinjen, lever likaså den vinglösa honliga imagon (adulten) och den bevingade ♂:n, vars antenners 3:e led är lika lång som de 4 följande tillsammans. (Den sympatriska *C. balticus* Heimbach, 1978 är mycket snarlik).

Culicidae Stephens, 1829

{kolfikide} "Stickmyggor" (≈4 gen., ≈10 sp.)

[Gen. *Culex* L. < L. *culex* = mygga, knott, småfluga]

Tvåvingar med långa ben och penetrerande proboscis (sugrör), som är längre än huvud + thorax. Thorax saknar den Vformade söm mellan vingbaserna utmärkande i.a. Tipulidae Leach, 1815 (harkrankar). Antenner med 13 segment. Vingar håriga el. fjälliga. Främre (kant)vingribban (costa) fortsätter runt vingens kant till vingens baksida, ehuru svagare utvecklad där. Två subfamiljer, Culicinae (vars ♂♂ har fjällig bakkropp; ♀♀:nas palper är mkt kortare än sugröret; larver med respirationssifon) samt Anophelinae Theobald, 1901 [n. cons., Op. 547, ICZN] (vars ♀♀ har palper av sugrörets längd; ♂♂ saknar bakkropps-fjäll; larver utan respirationssifon), som båda är företrädna i marin miljö. Av den senare fam.n finns *Anopheles atroparvus* van Thiel, 1927 [Gr. *anopheles* = värdelös, bekymmersam / L. *ater* = svart + L. *parvus* = liten], N. Europa:s enda mygga som är malaria-vektor (ansågs tidigare vara en underart av *A. maculipennis*), fr.a. i kusttrakter & tolererar hög salinitet under larvutvecklingen. *Aedes* tillhör dock Culicinae. Totalt är 47 arter stickmyggor kända från Sverige, medan siffrorna för de båda andra mest irriterande grupperna är 57 arter knott samt 53 arter svidknott (och av det bitande flugtaxonet Tabanidae Latreille, 1802 (bromsar)) är 46 svenska arter kända).

Aedes Meigen, 1818

(3 halofila sp. + ytterligare ≈17 limniska sp.)

[Gr. *aedes* = obehaglig] [L. *culex* = liten 2-vinge]

Separeras fr. *Culex* Linnaeus, 1758 & *Culiseta* Felt, 1904 (Syn.: *Theobaldia* Neveu-Lemaire, 1902) [Gen *Culex* + L. *seta* = borst / Frederic Vincent Theobald, 1868–1930, brittisk entomolog] genom att imagon bär postspirakulära borst (spiraklerna är laterala elliptiska organ). *Aedes*-♀♀ igenkänns dock lättast via sin spetsiga abdomen (långsamt avsmalnande), medan ♀♀ av subfam.:s övr. arter har trubbig

abdomen. De har likaså svart& vit-bandade ben. Av *Culiseta* (6 inhemska arter – våra största stickmyggor), är särskilt *C. annulata* (Schrank, 1776) *Homo*-stickbenägen & kan utnyttja såväl bracksom havsvatten för larvutveckling. Den har mörkt pigment utmed vingnerverna och de båda korta tvärnerverna som förbinder några längsnerv med varandra ligger i linje med varandra. Av våra 3 *Culex*-arter, kan *C. pipiens* Linnaeus, 1758 [L. *pipiens* = pipande (fr. dess 'inande' läte)] utvecklas i brackvatten, men vår enda släktesmedlem som anses sticka människor (fr.a. inomhus i skugga el. mörker) är subsp. *C. p. molestus* Forskål, 1775 [L. *molestus* = störd]. Subfamiljen har i S Skandinavien en art av ett 4:e släkte, näml. *Taeniorhynchus richiardi* (Ficalbi, 1889) [Gr. *taenia* = band, remsa + Gr. *rhynchos* = snyte / Prof. Sebastiano Richiardi, 1834–1904, Italiensk zoolog. Arbetade med sjöpenor & kräftdjur vid Univ. i Pisa, där han sedermera blev Rector Magnificus]. Den är dock ej halofil, men ansedd som en plågsam & irriterande blodsugare på *Homo*. Av *Aedes*, så kan *Homo* förvänta attacker av nästan alla våra arter, ehuru en av de värsta tör vara nedan beskrivna art, p.g.a. dess förmåga att flyga långt, dess särskilda envishet & att den vågar sig fram även dagtid. I vissa varmare trakter sprider släktets arter även dengue-virus, livshotande vid förnyade angrepp.

detritus (Haliday, 1833) {ædes detritós}

Syn.: *salinus* Ficalbi, 1896

[L. *detritus* = detritus (biol. partikulära nedbrytnings-produkter) / L. *salinus* = salt]

D:hällkar – littoral, F: ♀:ns abdomen har tergiter som upptill är svartbruna med basala ungefär jämbreda smutsvita tvärband med gulaktig ton & spridda ljusa fjäll i de mörkare zonerna deremellan; vingar m. mörkbruna nerver, vari gulvita fjäll är inströdda; saknar ringar av ljusare fjäll på tarserna., L:0.55 (♀); 0.65 (♂), MB-SB-HB? (saltängsstränder etc.), S Öster.-Katt.-Bohus.-Nord., Adulta ♀♀ blodsuger t.ex. *Bos* & *Homo*. Larvernas respirations-sifon har ett enda parigt borstknippe som sitter halvvägs mellan basen & apex. Från borstknippet löper en taggkam (pecten) ned mot basen. Abdominalsegmentet nedom respirationssifonen bär ≥45 platta, perifert taggiga, s.k. kamfjäll / sida. De båda övr. arter som fakultativt kan utvecklas i brackvattenmiljö är *A. caspius* (Pallas, 1771) & *A. dorsalis* (Meigen, 1830). Skandinaviens allmänaste & mest utbredda (& nog därmed mest irriterande) stickmygga, *A. punctator* (Kirby, 1837), är dock ej halofil.

TARDIGRADA Ramazzotti, 1962

{tardigrada} "Trögröpare / Björndjur" (7 gen., 11–13 sp.)

[L. *tardus* = slö, trög + L. *gradior* = gå (emanerar från en italiensk beteckning 'il tardigrado' Spallanzani, 1777)]

Små (≤1.2 mm), bilateralsymmetriska, frilevande, akvatiska el. pseudoterrestriska djur med kort cylindrisk kropp, ett från kroppen ej avgränsat huvud, samt 4 par oledade 'köttiga' ben, vilka vart och ett på spetsarna bär ett antal klor eller sugskivor. En kutikula av bl.a. proteiner & mucopolysackarider, vilken täcker kroppen produceras av ett underliggande cellkonstant epidermlager och ömsas diskontinuerligt efter tillväxt. Skildkönade; ♂♂ rara, ökända hos vissa partenogenetiskt förökande arter. Nematod-gruppen är syskontaxon. Med tre ordo: HETERO-TARDIGRADIDA Marcus, 1927, MESOTARDIGRADIDA Rahm, 1937 (en enda, i varma källor levande art) samt EUTARDIGRADIDA Marcus, 1927. Denna sista ordning är övervägande limnisk-terrestrisk, men gen. *Halobiotus* R.M. Kristensen, 1982 (Syn.: *Isohypsibius* Thulin, 1928 (p.p.))

[Gr. isos = lika, liknande + Gen. *Hypsibius* < (Gr. hypsi = uppåt, högt upp < Gr. hypsos = hög, höjd + Gr. bios = liv)] har marina företrädare (även hos oss). Dessutom uppträder några av de egentligt terrestra arterna såväl i maritim lavvegetation som i tuvor av den blott på kustklippor växande kuststråkransmossan *Schistidium maritimum* (Turn., 1804) (i geolitoralerna). Heterotardigradida, vilka skiljer sig fr. övr. ordningar genom att ha utskott på både huvud & kropp, delas i 2 subordo, ECHINISCOIDINA Marcus, 1927 (med 3 familjer, varav Echiniscoididae Kristensen & Hallas, 1980 i marin miljö i våra vatten) & ARTHROTARDIGRADINA Marcus, 1927 (nästan helt marin) med familjerna Halechiniscidae Thulin, 1928, Batillipedidae Richters, 1909 & Stygarctidae Schulz, 1951, varav åtminstone de båda första är företrädare i våra vatten. Världsfaunan omfattar ca 212 recenta arter.

Echiniscoides Plate, 1888 {ekiniskåides} (1 sp.)

[Gen. *Echiniscus* < (Gr. echinos = piggsvin, sjöborre + Gr. -iskos :dimin.suffix) + Gr. -oides :-liknande]

sigismundi (M. Schultze, 1865) {sigismóndi}

[Schultze, Karl August Sigismund, 1795–1877 Anatomiprofessor i Greifswald (fader till artens auktor Schultze, Maximilian Johann Sigismund 1825–1874, välkänd histolog verksam i Greifswald, senare Halle & slutligen Bonn) beskrev på 1830-talet några tardigrader, liksom sonen senare kom att göra]

D:littoralt, F:färglös – brunaktig; svarta ögonfläckar, L: 0.034, HB (fr.a. på *Semibalanus balanoides* som är något övervuxna av blågrönbakterier och grönalger, vilka torde utgöra huvudfödan), Öres.-Bohus.-Nord. Varje ben har 5–11, ungefär lika långa terminala enkelklor. Huvudet med laterala cirrer men utan en oparig medianscirr. Det terrestra släktet *Isohypsius* Thulin, 1928 spp. har dubbelklor på benen & saknar huvudcirrer. Jämte t.ex. den bland supralittorala lavar (*Anaptychia*, *Ramalina* & *Xanthoria*) levande *I. prosostomus* Thulin, 1928, så finns i våra hav några marina arter av det närliggande gen. *Halobiotus*: *H. geddesi* (Hallas, 1971) [Copepod-specialisten David C. Geddes, Durham i Ö. England, aktiv vid Menai Bridge-laboratoriet, skrev 1968 ett arbete om arten under fel artnamn], *H. appelloefi* (Richters, 1908) [Prof. Jacob Johan Adolf Appellof, 1857–1921, marinzoolog verksam i Uppsala & Bergen; grundade Klubbans Biologiska Station; äv. känd som stämmningslyftare vid diverse akademiska tillställningar; dottern Olga ägnade följdriktigt tiljan ihop m. livsledsagaren Olle Hilding] och *H. stenostomus* (Richters, 1908), vars inre pharynx-rör-Ø är blott ≈1.5 µm jämfört med ≈3 µm hos de båda förra. Likaså skiljer sig den senare fr. de båda förra genom att av de kitinstavar (en bakre grupp s.k. mikropalacoider & framför dessa 3 i längsriktningen ordnade grupper av s.k. makropalacoider) som finns inuti pharynx-bulben är den 1:a makropalacoiden kortare än den 2:a, ej längre som hos de övr. Hos *H. appelloefi* är den 2:a makropalacoiden kortare än den 3:e, ej liklång el. längre som hos *H. geddesi*. *H. appelloefi* anses dock vara en dubiös art. Ev. är det blott en växtform av *H. stenostomus*, vilken påträffas sublittoralt, fr.a. runt rotsystemet av ålgräsplanter (el. ev. en sommarform av *H. crispae* – se nedan). Den rarare *H. geddesi* har däremot hittats blott på rödalger & ev. bland brunalgshapterer – närmast vid Fredrikshavn resp. Tromsø. En annan art, *H. crispae* Kristensen, 1982, [Mary Crisp: tardigradforskare & vid tiden för beskrivningen auktorns medarbetare; lämnade sedermera biologin för att bilda familj] finns bland byssustrådar av *Mytilus* just nedom littoralerna (tål ej uttorkning). Oparig medianscirr & huvud-lateralcirrer finns däremot hos den med en gelatinöst täcke

över kroppsytan försedda *Actinarctus doryphorus* Schulz, 1935 [Gr. aktis genit. aktinos = stråle + Gr. arktos = björn / Gr. dory = spjut + Gr. phoros = bärande < Gr. phero = bära] & *Halechiniscus* Richters, 1908 spp. [Gr. hals = havet + Gen. *Echiniscus* (se ovan)], som karaktäriseras av att de båda spetsiga lateralcirrererna är något kortare än deras båda associerade jämbreda lateralutskott (clava) & att varje ben bär 4 ej sporr försedda klor. Vår vanligaste sublittorala tardigrad *A. doryphorus* lever i bottnar av den typ som sjöborren *Echinocyamus pusillus* prefererar, e.g. Kalkgrund. Hos den med *Limnoria lignorum* presumtvt associerade, i Eng. Kanalen en enda gång funna *Pleocola limnoriae* Cantacuzene, 1951 [Biol. pleon: de 3 kräftdjurssimfotslederna = pleopoder (L. pleon = segel < Gr. pleo = segla) + L colo = bebo] är clava däremot kortare än lateralcirrer. *P. limnoriae* förmodas dock ev. vara en syn. till någon art av det snarlika släktet *Styraconyx* Thulin, 1942 [Gr. styrax, genit. styrakos = ett spjutskafts nederändes udd + Gr. onyx = spik, klo etc. / (auktorn, Gustav Thulin, 1889–1945, var zoologi-docent i Lund 1916–32, därefter knuten till Naturhistoriska Muséet i Göteborg)], då den aldrig återfunnits på *Limnoria* el. annorstädes. (I svenska hav finns – jämte övr. i texten nämnda *Halechiniscus remanei* Schulz, 1955 (Bondens hamn) & *Tanarctus gracilis* Renaud-Mornant, 1980 (Kosteromr.) & *Raiarctus aureolatus* Renaud-Mornant, 1981 (Kosteromr.)).

Batillipes Richters, 1909 (3–4 sp.)

På varje ben sitter terminalt sex 'tår' med sugplattor. Gen. *Orzeliscus* du Bois-Reimond Marcus, 1952 har i stället kölad fingerlika tår, ej sugskålar.

mirus (Richters, 1908) {batillípes míros}

[L. batillum = skovel, skyffel + L. pes = fot / L. mirus = underbar] D:0–3, F:färglös; ögonpigment saknas vanligen, L:0.072, SB (Interstitiell mellan & på sandkorn), Kiel-Bohus.-Nord. (Skiljbar fr. cogenetiker via ett caudalt buret enkelt skarpt uddigt utskott. Fr. Själland är *B. noerrevangi* Kristensen, 1978 känd & på Saltö, 0.5 m djup har *B. bullacaudatus* McGinty & Higgins, 1968 påträffats).